FILOZOFIA RUSĂ A PRIMEI JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-lea

CITIREA LECTURA

COMPILAT

B. V. Emelyanov

EDITURA SVERDLOVSK A UNIVERSITĂȚII URAL 1967

BBK SW(2)50

R 892

Publicat conform hotărârii consiliului editorial și editorial al Editurii Universității Ural

FILOZOFIA RUSĂ A PRIMEI JUMATĂȚII A SECOLULUI XIX:

Cititor / Comp., biobnbliogr. articole și note B.V. Emelyanova.

Sverdlovsk: Editura Ural, Universitatea, 1987. 432 p.

Cartea corespunde curriculum-ului cursului de istoria filozofiei pentru facultățile umaniste și filosofice ale instituțiilor de învățământ superior și include lucrări ale gânditorilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Prezintă lucrări caracteristice creativității gânditorilor ruși din diverse mișcări filosofice și ideologice - iluminişti, decembriști, slavofili, înțelepți, filosofi teiști, petrașeviți, naturaliști ruși. Textele sunt însoțite de note, referințe și aparat bibliografic. Unele dintre lucrări sunt publicate pentru prima dată în epoca sovietică.

Se adresează studenților, absolvenților, profesorilor. Ca o colecție de lucrări de filozofie rusă din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Cartea va fi de interes pentru o gamă largă de cititori.

Recenzători:

profesor asociat A. A. Ermichev (Facultatea de Filosofie a Universității de Stat din Leningrad); Departamentul de Istoria Filosofiei Popoarelor URSS, Facultatea de Filosofie, Universitatea de Stat din Moscova

0302010000-7

DE LA COMPILATOR

Istoria filozofiei ruse este una dintre cele mai importante părți ale cursului istoric și filozofic, care este studiat la facultățile de

filosofie și umaniste ale universităților țării. Între timp, acest curs nu este prevăzut cu literatură educațională și este extrem de dificil pentru studenți să stăpânească sursele primare. Textele cu conținut filozofic și socio-politic publicate în anii 40-50, aparținând decembriștilor, petrașeviților și naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea, au devenit o raritate bibliografică. Publicațiile individuale apărute în ultimii ani se referă în principal la estetică și socialismul utopic (ne referim la seria „Istoria esteticii în monumente și documente” și la antologia „Socialismul utopic în Rusia”) și sunt de natură specială mai degrabă decât educațională. . Prima „Scrisoare filosofică” a lui Chaadaev, lucrările slavofililor A. S. Khomyakov, K. S. Aksakov, Yu. F. Samarin și filozofilor teiști nu au fost publicate deloc după 1917.

Această publicație este primul manual despre istoria filozofiei ruse din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Materialul prezentat în acesta corespunde temelor 8, 9 și 11 din programul actual al cursului de istoria filozofiei popoarelor URSS pentru facultăți de filosofie (M., 1985) și poate fi folosit pentru studierea temelor 6 și 8. a cursului de istoria filosofiei pentru instituţiile de învăţământ superior (M., 1984).

La alcătuirea manualului, ne-am ghidat după următoarele principii. Materialele sunt grupate pe școli filozofice, mișcări ideologice, cercuri și personalități. Sunt nouă astfel de secțiuni în total: iluminatorii ruși, înțelepții moscoviți, decembriștii, P. Ya. Chaadaev, slavofilii, N. V. Stankevici, filozofii teiști, petrașeviții, filozofii naturii.

h

Dispunerea materialului în antologie este cronologică - în funcție de momentul apariției și funcționării mișcărilor filosofice. În același timp, antologia include texte de lucrări care nu depășesc anii 1800-1850, deși unele lucrări ale iluminatorilor, slavofililor, petrașeviților și decembriștilor au fost scrise și publicate în afara cadrului cronologic. Textele lucrărilor cuprinse în antologie sunt publicate în ordinea primelor lor apariții sau, dacă nu au fost publicate în timp util, până la data scrierii.

Unele abateri de la programul cursului de istoria filozofiei popoarelor URSS necesită explicații. Deși I.V. Kireevsky este prezentat în program în secțiunea „Înțelepții din Moscova”, în antologie lucrările sale sunt incluse în secțiunea „Slavofili”, deoarece la zece ani după dizolvarea cercului înțelepților a devenit unul dintre creatorii ideologia şi filosofia slavofilismului.

De asemenea, l-am plasat pe N.V.Stankevich nu după slavofili, conform programului, ci înaintea lor, ceea ce este corect cronologic și corespunde logicii dezvoltării filozofiei ruse a perioadei luate în considerare.

Datorită volumului limitat al publicației, antologia nu a inclus lucrările mai multor gânditori ruși importanți (Vellansky, Galich, Granovsky).

Textul antologiei nu include lucrările lui V. G. Belinsky și A. I. Herzen, deși scrise înainte de 1850. Acest lucru s-a făcut, în primul rând, deoarece lucrările lor, inclusiv cele filozofice, au fost republicate în mod repetat; în al doilea rând, un subiect special este dedicat filozofiei și sociologiei democraților revoluționari ruși în programul de curs. Filosofia democraților revoluționari ruși, formată în anii 40, și-a primit principalul conținut în anii 60. Este reprezentat de o duzină de nume de gânditori ruși celebri, multe dintre lucrările lor, care, în opinia noastră, necesită o antologie specială, prin urmare lucrările unuia dintre cei mai străluciți reprezentanți ai filosofiei populiste, M.A. Bakunin, nu au fost incluse în antologie. .

Majoritatea textelor sunt date sub formă de abrevieri sau fragmente, ceea ce a făcut posibilă, în primul rând, concentrarea materialului, iar în al doilea rând, cu un volum mic de text, prezentarea lui cât mai larg și complet posibil. Abrevierile sunt indicate prin puncte între paranteze drepte. Paragrafele sunt salvate.

Publicații de texte ale gânditorilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. însoţită de o scurtă notă bio-bibliografică şi note. Textele sunt tipărite conform celor mai recente publicații științifice, dacă există, aproape de ortografia modernă. Notele autorului sunt date în note de subsol, restul explicațiilor necesare pentru o înțelegere corectă a textului, inclusiv traduceri ale cuvintelor și expresiilor străine întâlnite, sunt în notele de la sfârșitul textului. Diverse tipuri de inserții, transcrieri ale abrevierilor autorului, cuvintele lipsă sau omise sunt plasate între paranteze drepte în text.

Referințe bibliografice și note la textele filozofilor și educatorilor ruși au fost scrise împreună cu A. I. Boldyrev.

Biblioteca „Runiverse”

Secțiunea I

ILUMINATOR RUS

PNIN IVAN PETROVICH

I.P. Pnin este fiul nelegitim al feldmareșalului, prințul P.V. Repnin, care i-a lăsat doar o parte din numele său ca moștenire. S-a născut în 1773. În copilărie, a fost înscris ca sergent de artilerie, iar în 1782 a fost trimis la internatul Nobil de la Universitatea din Moscova. Apoi I. Pnin a studiat la Corpul de cadeți de artilerie și gentry din Sankt Petersburg, după care a participat la războiul ruso-suedez din 1788-1790 cu gradul de sublocotenent de artilerie.

După pensionare, I. Pnin, împreună cu A. F. Bestuzhev, tatăl viitorilor decembriști, au publicat Jurnalul Sankt Petersburg. A publicat traduceri ale lui Holbach, Volney, Montesquieu, poeme filozofice ale lui Pnin însuși și tratatul lui Bestuzhev „Despre educație”.

În 1801, I. Pnin a intrat în serviciu ca funcționar în Consiliul de Stat și, în același timp, l-a întâlnit pe A. N. Radișciov, care se întorsese din exil. Un monument al acestei cunoștințe este poemul „Despre moartea lui Radishchev”.

În 1802, Pnin a devenit membru al Societății Libere a Iubitorilor de Literatură, Științǎ și Arte, unde a fost admis la propunerea lui V.V. Popugaev. Cu puțin timp înainte de moartea sa, Pnin a fost ales președinte al societății.

În 1803, I. Pnin a intrat în departamentul Ministerului Învățământului Public în calitate de expeditor pentru probleme de cenzură. A scris două tratate - ineditul „Crigătul inocenței respins de legi” (1801) și „O experiență asupra iluminismului în relație cu Rusia” (1804). La scurt timp, în urma unui denunț al scriitorului reacționar G. Gerakov, partea nevândută a „Experienței” a fost confiscată de poliție. I. Pnin a făcut multe corecții cărții și a făcut o petiție pentru republicarea ei. Cenzorul a notat că cartea încă mai conținea

trăiește în el însuși „prosecii obscure împotriva proprietarilor de pământ” și a respins petiția autorului. Deși I. Pnin a protestat împotriva acestei decizii, invocând noile reglementări de cenzură, a doua ediție a „Experienței” nu a fost niciodată publicată.

În ultimii ani, I. Pnin a muncit mult, pregătit pentru lansarea unei noi publicații periodice - revista „Mesagerul Poporului”, a scris tratatul „Despre entuziasmul patriotismului”, care nu a ajuns la noi, și drama „Belisarius”. ".

I. Pnin a murit în 1805 din consumul trecător.

Ne vom aminti cât de mult ne-am străduit

El accelerează iluminarea

Și că nu mi-a fost deloc frică

Să spun adevărul în creații,

a scris după moartea sa, membru al Societății Libere N. Ostolopov.

I. Pnin a fost un susținător al filozofiei deistic-materialiste. El și-a subliniat opiniile socio-politice în principala sa lucrare jurnalistică, „O experiență asupra iluminismului în relație cu Rusia” și o serie de poezii filozofice în care a criticat iobăgia care a predominat în Rusia.

ESEURI

1. Pnin I.P. Experiența iluminismului în raport cu Rusia. Sankt Petersburg: B. i, 1804. 147 p.

2. Pnin I. P. Lucrări. M.: Societatea unională a prizonierilor politici și a coloniștilor exilați, 1934. 312 p.

3. Iluminatorii ruși: De la Radișciov la Decembriști: Lucrări colectate: În 2 volume.M.: Mysl 1966. T. 1: Pnin. p. 167-248.

4. Pnin I. P. Poezii // Radnshchsvtsy poets. a 2-a ed. L., 1979. P. 129-179.

LITERATURĂ

1. Filippov O. N. I. P. Pnin și „Experiența sa necenzurată asupra Iluminismului în raport cu Rusia” // Știrile Academiei de Științe a URSS. Dept. rus. limba si literatura. L., 1929. T. 2, Nr. 2. P. 493-527.

2. Luppol I. K - I. P. Pnin și locul său în istoria gândirii sociale rusești // Studii istorice și filozofice. M.; L., 1935. S. 219-251.

Z. Orlov Vl. Ivan Pnpn // Iluminatorii ruși ai anilor 1790-1800. M., 1953. P. 91-207.

4. Shchipanoe I. Ya. Doctrinele iluministe în Rusia la sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea // Iluminatorii ruși. T. 1. p. 5-14.

EXPERIENTA DESPRE ILUMINARE IN RELATIE CU RUSIA1

.[...] O persoană nu poate, pentru un minut din viața sa, să se despartă, ca să spunem așa, de sine; Orice ar încerca, orice ar întreprinde, orice ar face, totul are ca scop să-și ofere ceva bine sau să evite nenorocirea. Dacă îl vedem plângând din cauza urnei soției sale, a copiilor, a prietenului său, esențial pentru inima lui, atunci îl vedem plângând el însuși. Nu praful rece și insensibil ne scoate lacrimile și regretul, ci plăcerea și bunăstarea, de care ne vedem lipsiți; Acest sentiment dureros de privare cufundă uneori o persoană sensibilă în mormânt. În consecință, în toate gândurile, pasiunile și faptele sale, o persoană speră să-și găsească fericirea pe măsură ce devine iluminat; si de aceea toata arta legiuitorului, care se angajeaza sa intocmeasca legi pentru un popor care ramane in ignoranta, trebuie sa consta in indreptarea patimilor private catre un singur scop, care cuprinde binele general, si catre care, nu prin severitatea pedepselor. , care sunt convenabile, pentru a produce mai multă amărăciune în suflete, dar prin iluminare pot fi aduse oamenilor. Deci, să luăm în considerare ce este iluminarea?

Dintre toate subiectele politice, niciuna nu-i ocupa pe filosofi la fel de mult ca acesta. Câte cărți s-au publicat despre învățământul public! Fiecare filosof nu a omis să construiască la rândul său un sistem și să-l ofere lumii ca fiind cel mai convenabil, cel puțin după părerea lui. Și cu adevărat, acest subiect, prin importanța sa, merită cea mai mare atenție, mai ales din partea unui asemenea suveran, ale cărui însăși împrejurări contribuie la dorințele sale de formare a popoarelor supuse lui.

Iluminarea, în sensul actual acceptabil, constă în faptul că fiecare membru al societății, indiferent de rangul în care s-ar afla, își cunoaște pe deplin și își îndeplinește

funcții, adică atunci când autoritățile, la rândul lor, îndeplinesc cu sfințenie îndatoririle puterii care le-au fost încredințate, iar oamenii de rang inferior își îndeplinesc inviolabil îndatoririle ascultării lor. Dacă aceste două stări nu își depășesc limitele, menținând echilibrul adecvat în relațiile lor, atunci iluminarea a atins scopul dorit. [...]

[...] Sunt drepturile omului în vreun fel în concordanță cu drepturile unui cetățean și ce drepturi poate avea o persoană fizică, care nu poate fi decât inteligibilă mental? O persoană sălbatică sau fizică, care trăiește singură, fără nicio relație cu ceilalți, este ghidată doar de impulsuri sau nevoi naturale, pe care el însuși le satisface. Atâta timp cât rămâne în această stare, el nu este diferit de alte animale. În consecință, o persoană fizică, având numai nevoi, nu poate avea niciun drept, căci chiar acest cuvânt înseamnă deja consecința unor relații, anumite condiții, anumite donații, în înlocuirea cărora se obține această garanție generală a bunăstării private. Omul, care a venit din adâncul naturii în adâncul societății, chiar din acel moment a început să învețe drepturi, până atunci necunoscute lui și care diferă la fel de mult de nevoile sale inițiale pe cât se deosebește el însuși de un cetățean. Fiecare persoană poate deveni cetățean, dar un cetățean nu poate deveni bărbat. Trecerea primului dintr-o stare sălbatică în societate este de acord cu scopul naturii, în timp ce trecerea celuilalt de la o comunitate la sălbăticie i-ar fi contrară. În fiecare moment al vieții sale, o persoană fizică se străduiește pentru conservarea sa, iar acest sentiment nu-l părăsește nici măcar un minut. Dimpotrivă, un adevărat cetăţean este gata să se sacrifice în orice moment şi nu este atât de preocupat de propria sa conservare cât de păstrarea patriei sale. [...]

[.. .] Rusia conține patru tipuri de state. Primul este agricol, al doilea este burghez, al treilea este nobil, iar al patrulea este spiritual. Dintre aceste patru stări, la persoana pasivă apare doar cea agricolă, întrucât pe lângă îndatoririle de stat la care este supusă și cu siguranță trebuie să fie supusă, prin urmare, tot ceea ce se cere fermierului în folosul statului este atât cât necesar, pe cât de corect este. Orice altă cerință este deja un rău, pentru a evita pe care legiuitorul trebuie să-l folosească

toate activitățile tale. Cum este posibil ca soarta celei mai utile clase de cetățeni, de care depinde puterea și bogăția statului, să stea în puterea nelimitată a unui anumit număr de oameni care, uitând în ei oameni ca ei, oameni care se hrănesc? ei și chiar să le satisfacă mofturile, acționează asupra lor uneori mai rău decât cu vitele pe care le dețin. Gând groaznic! Cum poți fi de acord cu scopul societăților civile, cum poți fi de acord cu justiția, care ar trebui să servească drept bază? [...]

[...] Deci, cel mai important subiect care ar trebui să ocupe acum legiuitorul este acela de a prescrie legi care să determine proprietatea statului agricol, care să-l protejeze de violență – într-un cuvânt, să-l facă inviolabil. Când astfel de legi vor intra în existență, atunci va veni timpul real pentru a insufla în această stare drepturile și responsabilitățile sale. Atunci numai cu succes se vor putea insufla în el beneficiile care decurg din munca grea; atunci numai într-un mod de încredere va fi posibilă legarea fermierilor de pământ ca sursă a plăcerilor și bunăstării lor. Atunci numai cu încredere le putem începe educația, le putem deschide calea către adevărata iluminare, care să le reverse lumina sa vindecătoare și benefică, care nu va mai contrazice, ci va corespunde beneficiilor așteptate de la ea. [...]

MAN2

Oglinda Adevărului etern, mama comună a tuturor ființelor vizibile, izvorul nesfârșit al generozității, în care trebuie să căutăm fericirea, Natura! Luminează cu tine mintea mea, acoperită de întuneric, și deschide calea către adâncurile misterelor. Inspirată de înțelepciunea ta, fără teamă, mintea mea luminată va urma Sfântul Adevăr.

O, Adevărul! Duhul meu este viu, se ridică în satele voastre;

În spatele sentimentului, sentimentul se va naște din nou, Toate gândurile îmi ard.

Infuzi curaj în inimă, alungi deznădejdea și timiditatea,

Renunți la povara cătușelor din mintea ta.

Întâlnesc deja privirea ta pură, primesc un alt suflet și sunt gata să cânt ca persoană.

Cea mai bună creație a naturii, îți adresez versul meu!

Îmi îndrept atenția către tine, ești mai frumoasă decât toate celelalte creaturi.

Oricât m-aș compara cu tine, îți disting doar darurile și sunt uimit de tine.

De îndată ce ai apărut în lume, Și lumea s-a supus instantaneu, Acceptându-te ca regele ei.

Tu ești regele pământului - ești regele universului, deși nimic nu se compară cu el.

Deși ești un praf aprins, Dar ești grozav în gândurile tale!

Dacă faci ceva, universul ascultă, dacă faci, acceptă toate acțiunile,

Nu vezi niciun obstacol în nimic. Tu controlezi natura

Tu porunci tuturor cu autoritate și îi scrii ea însăși legea.

Oricare îmi întorc privirea, toată inima mea se bucură.

Văd afacerea ta peste tot,

Și fiecare obiect îmi spune,

Cu mana imprimata:

Că tu ești creatorul universului Și că Natura ar sta ca o stepă goală fără tine, Nu ar arăta astfel de vederi pe care le văd înaintea mea.

Unde foșneau pădurile mohorâte și nu pătrundeau raze de soare, Unde șuierau șerpi cumpliți

Și groaza muritor sălășluia, Natura scoase țipete, Ferocitate pe unde respirau animalele, - Acolo văd prietenie și dragostea azi, văd câmpuri îngreunate de seceriș, Câmpuri acoperite de turme, Natura renaște din nou!

Pe blaturi vâscoase, de netrecut, Unde creștea doar mușchi cenușiu, În deșerturi sălbatice și sterpe, Unde moartea și-a avut tronul, Tu aranjezi totul ca pe un zeu, Nu cunoști imposibilitățile, Acum faci sate, acum orașe, Acum ridici. regate puternice, Canale Tu conduci ape curate si construiesti cheiuri si corabii.

Din haosul lucrurilor discordante, chemând ordine cu tăcere, Ai pătruns până în fundul prăpastiei apei, De unde mărgele dragi Ai smuls pentru decorarea ta.

Dar, pentru a completa faptele tale mărețe, ți-ai arătat generozitatea: deschiderea măruntaielor pământului, extragerea metalului strălucitor, vărsarea bogăției în întreaga lume.

Ce minte slabă și umilită a îndrăznit să-ți dea numele de vierme?

Acela este nefericitul sclav, prizonierul, Care n-a avut sentimente: În lanțuri grele, târâind Și cu adevărat egal cu viermele, Apăsat de o mână tare, La început s-a mărturisit într-o durere, Apoi a rămas în aceste gânduri pentru totdeauna: Omul acela este. doar un vierme al pământului.

Departe, gând josnic! Sunteți asemănător cu sufletele sclavilor ticăloși, ale căror gânduri sunt nobile.

Nu a luminat întunericul minții.

Când motivează un sclav? El țese doar iluzii, Necunoscând niciodată natura.

Și numai asta este sfânt pentru el,

Ce forță este forțată să facă? El este întotdeauna condus.

În ce spațiu văd teribilul Sclav din Om,

Unul este ca soarele pe cerul senin, celălalt este la fel de posomorât ca pământul. Unul este totul, celălalt este insignifiante. Dacă și-ar cunoaște poziția de sclav, ar întreba natura și ar considera: Cine este vinovat pentru toate nenorocirile? — · Apoi cu aceeași mână

A rupt lanțurile pe care le pusese.

Acceptă binecuvântarea mea, om Creator! Accepta aceasta.

M-am glorificat în creația ta

Nu totul este încă al tău.

O, ce maiestuoasă ești când părăsești pământul

Și te înalți în nori în duh; Privind în jur la abisurile văzduhului, disprețuind tunetul lui Perun, porunci elementelor să se supună.

Tu porunci — iar furtunile iau direcția stabilită de tine.

Ai măsurat fluxul planetelor atârnate deasupra capului tău.

Am numărat stelele care erau în aer

Ei își revarsă lumina în spațiul lumii. În care totul cinstește legea ta.

Ești conectat cu natura prin soartă: tu trăiești prin ea, ea trăiește prin tine

Își arată aspectul vital.

Cine ți-a arătat arta

Ar trebui să descriem pasiunea în sunete? Ori umplem sentimentul de încântare, ori ne faci brusc să plângem?

Pentru a înțelege tonurile magice, pentru a pătrunde în legile naturii, pentru a dezvălui obiectul misterios, pentru a înțelege tăblițele eternității și ceea ce zeii au creat,

O înfățișați în muzică?

Intrând în cercul afacerilor tale extinse, văd: ai dat semne discursurilor, ai dat gândurilor un corp, o culoare dorită.

Și un mod de a vorbi cu ochii tăi.

De la un capăt al universului

În altă parte îndepărtată a lumii Ai arătat un mijloc de comunicare Înțelegere, simțire, dorință

Iar cunoașterea timpurilor prezente va fi predată veacurilor ce vor urma.

Cine ți-a dat toate perfecțiunile cu care strălucești?

Cine a arătat calea fericirii și virtuțile trăsăturii?

Cine a dat paharul mângâierii Împotriva întristărilor și durerilor care s-ar putea întâlni cu tine?

Cine ți-a împodobit calea cu flori

Și vărsă râuri de bucurie

Doar un sfânt în brațele prieteniei?

Cine te-a făcut să onorezi dreptatea mai mult decât viața ta?

Cine te-a învățat compasiune și ți-a poruncit să faci bine?

Care a aprins focul sacru în inimă, Această flacără este curată, prețioasă, Prin care trăiește cetățeanul.

Ce alcătuiește sufletul lui? Dragostea pentru Patrie hrănește

Și dă forță de spirit?

Spune-mi în sfârșit: de ce putere ești inspirat de sus,

Ce este toată această înțelepciune de creat în lume?

Spune-mi... Dar difuzezi ca răspuns,

Că nu găsești ființe care să coboare din cer, să te informeze despre nevoile tale, să te învețe îndatoririle tale și să te aducă la perfecțiune3.

Chiar tu ești de vină pentru toate, omule! Ce naiba văd? Ați dobândit înțelepciune pe cont propriu prin munca și experiența dvs. Ai depășit abisul obstacolelor, Ți-ai îmbunătățit destinul, Ai ajutat sărăcia naturală, Ai transformat asprimea în bunătate, Ai influențat inimile cu dragoste și generozitate, - Ești pe pământ precum Dumnezeu pe cer!

NOTE

1 Publicat pentru prima dată într-o ediție separată la Sankt Petersburg în 1804. Publicat în fragmente din cartea: Iluminatorii ruși. T. 1. p. 181-183, 184-185, 193, 194-195.

2 Publicat pentru prima dată în Jurnalul de literatură rusă (1805. Partea 1, p. 38). Există controverse în jurul odei în literatura sovietică: V. N. Orlov, V. A. Zapadov cred că I. Pnin se opune odei „Dumnezeu” a lui Derzhavin în ea; IO. M. Lotman respinge acest punct de vedere, argumentând că oda lui Pnin este un imn către mintea umană. Publicat din cartea: Russian Enlighteners. T. 1. p. 232-237.

3 Rândurile de după ascuțire au fost excluse de cenzorul I. F. Timkovsky ca fiind în contradicție cu dogmele religioase. I. Pnin a protestat împotriva deciziei Comitetului de Cenzură.

LUBKIN ALEXANDER STEPANOVICH

A. S. Lubkin s-a născut în 1771 în familia unui preot. A studiat mai întâi la Seminarul Teologic Kostroma, apoi la Academia Teologică Alexander Nevsky din Sankt Petersburg, de la care a absolvit în 1792. Și-a început cariera didactică la Seminarul Kostroma, unde a predat matematică și germană, iar din 1797, filozofie. Din 1801, A. S. Lubkin a ocupat funcția de rector al seminarului armatei capitalei, unde citește logică și filozofie.

După ce a părăsit clerul în 1806, A. S. Lubkin a slujit la Institutul Pedagogic din Sankt Petersburg ca „supraveghetor de conduită”, iar din 1810, timp de doi ani, ca director al școlilor din provincia Orenburg. Ultimii ani ai vieții (1812-1815) a fost adjunct și apoi profesor la catedra de filozofie a Universității din Kazan și în același timp inspector al gimnaziului din Kazan.

A. S. Lubkin a murit la Kazan în 1815.

Deja în perioada de lucru la Seminarul Armatei din Sankt Petersburg, el s-a arătat ca un filozof matur, scriind lucrarea „Scrisori despre filosofia critică” (Severny Vestnik. 1805. Nr. 8-9), în care pentru prima dată în Rusia a criticat apriorismul lui Kant dintr-o poziţie materialist-deistă. În același timp, A. S. Lubkin a publicat manualul „Conturul logicii” (Sankt Petersburg, 1807). În perioada Kazan a vieții sale, el, împreună cu P. Kondyrev, a tradus cartea lui G. Snell „Curs elementar de filosofie” (părțile 1-5. Kazan, 1813-1814). În notele la traducere, A. S. Lubkin a exprimat o serie de poziții senzaționaliste și a criticat apriorismul eticii kantiene. Ei s-au pregătit pentru publicare „Conturul metafizicii”, a cărui publicare a fost împiedicată de moarte. Văduva lui Lubkin a publicat părțile I-III ale acestei lucrări, partea IV a fost dactilografiată, dar în 1819, din ordinul administratorului districtului educațional Kazan, obscurantistul L. Magnitsky, publicarea a fost oprită.

În ultima sa lucrare, „Discuție despre dacă este posibil să se acorde învățăturii morale o bază solidă, indiferent de religie” (Kazan, 1815), A. S. Lubkin abandonează o serie de poziții materialiste exprimate mai devreme și trece la poziția religiei ortodoxe.

ESEURI

1. Lubkin A. S. Inscripția metafizicii//TsGIA, f. 737, pe. 1, unitati HR. 20018-20021.

2. Lubkin A. S. Scrisori despre filozofie critică; Conturul logicii // Iluminatorii ruși: De la Radișciov la Decembriști. M., 1966. T. 2. P. 7-144.

LITERATURĂ

1. Kravey, I. N. „Scrisori despre filozofia critică” de A. S. Lubkin // Probleme. filozofie. 1952. Nr 6. P. 151-154.

2. Tuzov JL L. Din istoria gândirii filosofice la Universitatea din Kazan: A. S. Lubkin’s polemic against Kantian philosophy//Uchen, zap. Kazan, Universitatea, 1956. T. 116, carte. 5. p. 268-272.

3. Kamensky 3. A. Kant în Rusia // Kant’s philosophy and modernity. M., 1974. S. 289-328. .

SCRISORI DE FILOZOFIE CRITICA1

Scrisoarea unu

Mi-ați încredințat un comision foarte greu, domnul meu, cerând să vă spun gândurile despre noua filozofie, cunoscută drept critică, care a

fost întemeiată de gloriosul Kant. Acum a devenit atât de faimoasă sau a făcut atât de mult zgomot încât este aproape periculos să-ți dezvălui în mod deschis părerea despre ea. Pentru domnul meu, adepții lui Kant, al cărui număr a crescut acum mult și printre care se numără deja oameni de știință cunoscuți, nu se rușinează să numească pe toți acei catehumeni în filozofie (uneingeweihte) sau încă în adolescență care nu-și recunosc filozofia în conform cu ei singurul posibil, adevărat și inviolabil, sau care se gândesc totuși să-i găsească niște lipsuri. Pe de altă parte, urmărind orbește majoritatea vocilor, a nu vedea în filosofia lui Kant niște ambiguități importante și poziții arbitrare și nedovedite ar însemna mai mult decât lepădarea de sine filozofică, ar însemna aservirea liberă a minții cuiva față de opiniile unui muritor. ca pe sine. [...]

[...] Kant și-a împărțit filosofia în trei părți. În primul, el discută limitele minții umane și obiectele care sunt supuse cunoașterii acesteia. În al doilea, el filosofează despre pozițiile și responsabilitățile omului. În al treilea - aspirațiile și speranțele lui. Prima parte este logica, a doua este învățătura morală, iar a treia este religia naturală. Cel mai important dintre ele este primul, cunoscut sub numele de „Critica minții teoretice”2, deoarece conține acele gânduri prin care filosofia lui Kant diferă atât de mult de toate celelalte. După proprietățile obiectelor cunoașterii noastre, el o împarte în două părți: în prima vorbește despre cunoașterea obiectelor senzoriale, iar în a doua - despre cunoașterea obiectelor senzoriale superioare.

În discuția sa despre cunoașterea obiectelor senzoriale, el susține că nu știm lucrurile așa cum le cunosc ele însele.

în sine, ci doar așa cum ni se apar prin simțurile noastre în timp și spațiu. Ceea ce, după părerea mea, înseamnă același lucru: că noi, de fapt, nu putem avea nicio cunoaștere despre lucrurile senzoriale, ci doar despre fenomenele lor.

El se bazează pe conceptul de timp și spațiu, despre care susține că ele nu provin din lucruri, ci au o bază în proprietățile simțurilor noastre și sunt excitate de senzația obiectelor exterioare din sufletul nostru, motiv pentru care el le numește forma abilității noastre senzoriale. Deci, dacă spațiul și timpul se bazează în sufletul nostru, atunci nu vom avea mai multe cunoștințe despre obiecte decât cât de mult limitează (modificeren) conceptele sufletului nostru despre timp și spațiu; cu alte cuvinte, simțim și cunoaștem nu lucruri, ci schimbări în conceptele noastre despre timp și spațiu. [...]

SCHITARUL LOGICII3

Pentru cititor

[...] IX. Dacă cineva ar dori să știe la ce sistem a aderat scriitorul în acest stil, el recunoaște că a împrumutat de la mulți scriitori noi și recenti, dar, de fapt, nu a urmat sistemul nimănui. În ceea ce

privește modul său de a gândi în a discuta despre cunoașterea umană, el crede că „putem cunoaște unele lucruri în mod direct, să le cunoaștem pe altele, trebuie să credem pe alții din necesitate, să ne asumăm pe alții din aceeași necesitate, doar să ghicim corect despre altele și despre altele în zadarnic.” și nu-ți zgudui creierii.”

X. Mai mult, pentru un eventual avertisment fără a fi nevoie de o interpretare reciprocă, scriitorul explică că filosofia, luată în sensul de știință (Wissenschaft), din cauza propriei imagini a activității intelectuale, o consideră foarte diferită de alte științe. El își imaginează filosofia nu ca pe un lanț de adevăruri care curg unul din celălalt, unde prima verigă componentă conduce în mod necesar mintea să le recunoască pe toate cele ulterioare (care este proprietatea matematicii), ci ca un întreg multicomponent, în care fiecare parte este atașată. la

celălalt în sine și, în plus, este susținut în această poziție de alții, adiacente, și unde, deci, respingerea unei părți trebuie să urmeze inevitabil dizolvarea unirii dintre toate. De ce crede că un filosof ar trebui să aibă în vedere nu numai necesitatea logică de a urmări un adevăr de la altul, ci și corelația universală și armonia universală. Și prin urmare, chiar dacă încă nu ar decurge în mod evident din principiile asumate, dacă fără aceasta armonia universală a adevărurilor este în mod evident supusă dezordinei, atunci ea ar trebui considerată nu mai puțin corectă decât ceea ce poate fi dovedit formal. Și, în general, autorul părerii că în raționamentul despre subiectele filosofice, metoda analitică singură, fără ajutorul sinteticului, este aproape complet inutilă. [...]

Introducere preliminară despre conceptul și părțile filozofiei

[...] § 1. Putem cunoaşte lucrurile în trei feluri, iar dacă suntem cunoscuţi direct despre existenţa lor şi despre diversele schimbări care li se întâmplă, atunci această cunoaştere se numeşte istorică. Dacă avem cunoștințe despre cantitatea unui lucru și cantitatea de forțe inerente acestuia, atunci o astfel de cunoaștere se numește matematică. Și, în sfârșit, dacă cunoaștem motivele pentru care un lucru există și de ce el există în acest fel și nu în alt fel, atunci o astfel de cunoaștere este de obicei numită filozofică.

§ 2. Despre cunoștințele istorice trebuie remarcat:

I. Că obiectele ei sunt lucruri care sunt supuse simțurilor noastre și ne pot fi cunoscute atât de mult cât ne afectează simțurile.

II. Este prima și cea mai de jos cunoaștere și, prin urmare, în mod necesar, trebuie să precedă alte cunoștințe.

§ 3. Despre cunoștințele matematice trebuie să ne amintim: I. Că trebuie să fie precedată de cunoașterea istorică a mai multor lucruri, care se compară și se compară între ele, pentru a le cunoaște măsura sau mărimea lor relativă.

P. Lucrurile par să aibă cantitate, fie în raport cu întinderea lor, fie cu alcătuirea lor, fie

judecând după puterea pe care o au sau puterea lor motrică. Deci, subiectul cunoștințelor matematice este de a găsi fie întinderea, fie compoziția unui corp, care va fi aceeași cu găsirea sarcinii sale, sau determinarea cantității forțelor sale motorii, sau găsirea tuturor împreună.

III. Dacă obținem cunoștințe matematice despre orice lucru prin compararea directă sau compararea acestuia cu altul, atunci o astfel de cunoaștere se numește cunoaștere comună. Dar dacă aflăm cantitatea ei cu ajutorul raționamentului și calculelor matematice, atunci această cunoaștere merită numele unui om de știință.

§ 4. În ceea ce privește cunoștințele filozofice, trebuie reținut următoarele:

I. Nu putem cunoaşte cauzele vreunui lucru decât dacă luăm în considerare complet legătura sau relaţia care există între lucru şi cauza lui. Dar relațiile lucrurilor nu sunt supuse simțurilor noastre și, prin urmare, pentru cunoașterea filozofică, doar sentimentele nu sunt suficiente, ci avem nevoie și de capacitatea de a percepe unirea și relațiile lucrurilor; Această abilitate se numește rațiune.

P. Subiectul cunoașterii filozofice este dublu: fie a explica un lucru din altul, fie a deduce un adevăr din altul. Așadar, filozofarea constă în a explica existența, starea și calitățile lucrurilor sau a compara între ele informații generale despre lucruri deja dobândite, astfel încât prin ea să fie posibil să se desprindă un adevăr nou care ne era până acum necunoscut sau necunoscut și obscur. .

III. Foarte des se întâmplă să nu putem ști cauza vreunui lucru decât dacă știm dinainte cantitatea exactă a ambelor. De aici reiese clar că cunoștințele matematice deschide adesea calea către cunoașterea filozofică și, prin urmare, servește uneori drept bază pentru aceasta.

IV. Se mai intampla ca din existenta unui lucru sa tragem concluzii despre existenta altuia, pe care nu il simtim deloc, desi suntem convinsi ca exista. Cu toate acestea, o astfel de cunoaștere nu poate fi în niciun fel numită istorică, deoarece se bazează nu pe sentimente, ci pe inferență.

§ 5. Cel care cercetează cauzele lucrurilor și dă motive decente judecăților sale, în măsura în care face aceasta, filosofează. Dar mai poate fi numit filosof din acest motiv? Din moment ce doar unul care știe temeinic

știința măsurării corpurilor și cunoștințele sale, atunci când ocazia o cere, pot fi folosite în acțiune, și nu cel care își poate măsura cumva casa sau câmpul cu o bânză; este la fel de nedemn de numele unui filozof care poate explica parțial motivele mai multor lucruri pe care le întâlnește în fiecare zi, dar dacă nu a dobândit priceperea și ușurința de a judeca lucrurile care ni se par corect și suficient și care poate discerne convenabil ce anume. poate fi considerat adevărat în ce lucru și dovedește-ți cu fermitate raționamentul.

§ 6. Totuşi, acest concept de filozofie va fi foarte extins, astfel încât filosofia ar trebui să conţină în sine toată cunoaşterea temeinică a lucrurilor pe care le pot avea oamenii. Adică ar trebui să conțină toată informația umană, știința și arta, care, totuși, un filozof, din cauza limitărilor abilităților umane, nu a fost și nu va fi niciodată. Acesta este motivul pentru care conceptul de filozofie trebuie să fie oarecum limitat dacă dorim să avem un concept constant și distinctiv al acesteia ca știință specială. Prin urmare, judecând după starea actuală și conținutul științelor filozofice, putem numi filozofie un sistem al acelor informații pe care o persoană, ca persoană, trebuie să le cunoască pentru a atinge bunăstarea. Această definiție este foarte asemănătoare cu numele grecesc și antic al filosofiei, care înseamnă dragoste sau efort pentru înțelepciune, căci dacă te uiți puțin la ea, atunci înțelepciunea nu este altceva decât capacitatea de a atinge bunăstarea.

§ 7. Dar de ce are nevoie o persoană pentru ca el să știe în ce constă bunăstarea lui și cum să o realizeze? Pentru ca el să-și cunoască natura și natura acelor lucruri în mijlocul cărora se află, astfel încât să poată discerne corect relațiile dintre el și ele și pentru ca, în cele din urmă, de acolo să derive pentru sine regulile și tiparul a acțiunilor sale.

§ 8. Cu această intenție, o persoană își poate pune aceste întrebări: cine sunt eu? Unde sunt? De unde vin eu și alte lucruri din jurul meu? În ce scop sunt repartizat în mod natural? Ce ar trebui să fac pentru a ajunge la acest capăt? Filosofia ar trebui să se ocupe de aceste subiecte, sau nu ar trebui să fie clasată printre științele deșarte și inutile.

§ 9. Deci, toată filosofia este împărțită în două capitole

cele mai mari părți: adică cea teoretică, sau speculativă, care propune despre proprietățile lucrurilor, și cea practică, sau activă, care conține reguli și instrucțiuni despre cum să acționezi și să trăiești, bazate pe adevăruri care sunt deschise în partea teoretică. .

În același mod, părți ale filosofiei pot diferi în așa fel încât una se va ocupa de raționamentul despre om, care de aceea se numește antropologie, iar cealaltă de lucruri din afara lui. Ceea ce tratează lucrurile care sunt supuse simțurilor este cunoscut sub numele de fizică și care se ocupă cu expunerea a ceea ce știm numai prin rațiune

și care explică cele mai importante concepte ale lucrurilor și discută natura lor interioară, care oferă cele mai importante adevăruri despre natura ființelor gânditoare, despre lume în general și despre Dumnezeu, se numesc metafizică și este împărțită în patru părți: ontologie, pneumatologie*, cosmologie și teologie naturală5.

Partea antropologiei, al cărei subiect este explicarea puterilor și abilităților sufletului uman, se numește psihologie; acea parte din ea care arată mai ales folosirea abilităților raționale și modul de a le controla se numește logică și care învață regulile de control și corectare a voinței se numește ific6. Aceasta include estetica, bazată pe principiile științelor anterioare și care tratează sentimentul înalt și grațios, caracteristic naturii umane.

O altă parte a antropologiei, care are ca subiect corpul uman, se numește în general știință medicală; și o parte din acesta: 1) care arată structura și compoziția corpului uman - anatomie; 2) care explică proprietățile și acțiunile unor părți ale corpului uman - fiziologie; 3) care învață cum să menții sănătatea – alimentația; 4) care învață metode de vindecare a bolilor, se numește de fapt știință medicală. Cu toate acestea, toată medicina, ca și fizica, datorită vastității materiei, este acum separată de filosofie și constituie o știință specială. În ceea ce privește filosofia practică, acea parte a acesteia care arată fundamentele originale ale legilor și moralității se numește filozofie morală originală; și care explică legile și drepturile direct derivate din natura umană - prin arta dreptului sau jurisprudența naturală; co

care explică principalele reguli de prudență pe care o persoană ar trebui să le respecte în relațiile cu ceilalți - politica; care arată pozițiile și drepturile persoanelor care trăiesc într-o societate simplă și alcătuiesc un nume de familie - prin dreptul familiei; care arată pozițiile și drepturile persoanelor care trăiesc în societatea civilă - artă juridică civilă; care, în cele din urmă, explică pozițiile și drepturile oamenilor care formează între ei o societate, înființată pentru administrarea religiei, sau închinarea lui Dumnezeu, se numește drept ecleziastic.

§ 10. Filosofia se deosebește de teologia revelată7 nu prin conținut, sau mamă, care este aproape la fel în ambele, adică pentru a arăta unei persoane calea spre atingerea bunăstării (inclusiv faptul că în teologie se spune mai mult despre etern decât despre bunăstarea temporară), dar baza certificatului. Căci revelația se bazează pe cuvântul lui Dumnezeu propovăduit oamenilor, iar filosofia se bazează doar pe rațiunea și experiența umană și pe concluziile bazate pe acestea. Și pentru că, pentru ca filosofia să se ridice la înălțimea numelui ei, în raționamentul filozofic, în loc de rațiuni, orice convingeri luate din respectul altcuiva, și mai ales uman, nu trebuie puse în raționamentul filosofic, ci mai mult, totul în ele. ar trebui, pe cât posibil, să fie dovedit prin argumente, din a considera natura lucrurilor ca fiind împrumutate.

§ 11. Din însăși definiția filozofiei și conținutul științelor cuprinse în ea, folosirea și beneficiile ei sunt deja destul de clare, deși nu se poate nega că filosofia este adesea diferită de ea însăși și dăunătoare oamenilor. Care este motivul celor care, purtând numele de filozofi, se folosesc deseori de mintea pentru rău, fie bazându-se excesiv pe rațiunea umană, a cărei slăbiciune și limitare nu o poate recunoaște nimeni, fie neîncrezându-se prea mult în ea, fie cerând de la ea inutil? și depășind puterile umane; sau care, lipsiți de talentul filozofic decent, introduc în raționamentul lor o mulțime de lucruri inutile și inutile; sau, în sfârşit, care, purtaţi de patimi vicioase, încearcă să facă din filosofie un sclav şi un instrument al răutăţii. [...]

NOTE

1 Publicat prima dată în Severny Vestnik (1805. Nr. 8-9). Publicat în fragmente din cartea: Iluminatorii ruși. T. 2. P. 7 8.

Aceasta se referă la „Critica rațiunii pure” de I. Kant.

3 Titlu complet: „O schiță de logică, compusă și predată la seminarul armatei de fostul rector și profesor de filozofie Alexander Lubkin” (1807). Publicat din cartea: Russian Enlighteners. T. 2. p. 28-29, 30-35.

4 Pneumatologia este o doctrină idealistă a sufletului ca spirit universal.

5 Teologia naturală studiază principiile religioase cu ajutorul rațiunii umane naturale.

6 Ifika - etica.

7 Teologia revelată studiază principiile religioase prin credința religioasă.

KUNITSYN ALEXANDER PETROVICH

A.P. Kunitsyn s-a născut în familia unui preot în satul Koe, districtul Kashinsky în 1783. A studiat la Școala Teologică Kashinsky, la Seminarul Teologic Tver și la Institutul Pedagogic din Sankt Petersburg (1803-1807). După ce a absolvit Universitățile din Heidelberg și Göttingen, a studiat dreptul și științe politice și a predat la Liceul Tsarskoye Selo ca profesor adjunct. La deschiderea Liceului din 19 octombrie 1811, A.P. Kunitsyn a ținut un discurs de adunare în care a vorbit despre îndatoririle unui cetățean și ale unui soldat. Din 1817 a predat la Institutul Pedagogic Principal din Sankt Petersburg, care a fost transformat în universitate în 1819.

A. S. Pușkin, decembriștii I. Pușchin, V. Kuchelbecker și celebrul diplomat A. Gorceakov au studiat cu Kunitsyn. Mulți decembriști (N. Bestuzhev, A. Poggio, E. Obolensky, I. Burtsov etc.) au participat la prelegerile sale publice. Cu decembristul N. Turgheniev, A.P. Kunitsyn a discutat despre planul „Cu privire la crearea unei societăți care luptă pentru bunăstarea Rusiei” și a intenționat să publice revista „Arhiva științelor politice și a literaturii ruse”. În deceniul predecembrist, A.P. Kunitsyn a fost unul dintre cei mai progresişti profesori de ştiinţe sociale care a avut o mare influenţă asupra formării opiniilor nobililor revoluţionari, lucru consemnat în protocoalele de interogatoriu ale decembriştilor în comisia de anchetă.

Kupitsyn tribut pentru inimă și vin!

El ne-a creat, ne-a ridicat flacăra, El a pus piatra de temelie, El a aprins o lampă curată...

Așa a scris A. S. Pușkin despre el în poemul „19 octombrie”.

Activitățile educaționale ale lui Kunitsyn au atras atenția. Conform denunțului curatorului districtului educațional Sankt Petersburg, împreună cu alți profesori

Universitatea, a fost demis în 1821 din funcția de profesor, iar cartea sa „Dreptul natural” a fost retrasă de la vânzare și parțial distrusă. „La examinarea de către Consiliul Principal al Şcolilor a acestei cărţi”, a scris ministrul Educaţiei Publice, „s-a constatat că este necesar, din cauza principiilor false acceptate în ea ca bază şi a învăţăturii foarte nocive derivate din acestea, contrar prevederilor adevărurile creștinismului și tinzând spre răsturnarea tuturor legăturilor de familie și de stat, această carte, la fel de dăunătoare, interzice predarea despre ea peste tot...” (Vezi: Sukhomlinov M.I. Cercetări și articole despre literatura și educația rusă. Sankt Petersburg, 1889). . T. 1. P. 205).

În 1826-1840. A.P. Kunitsyn a ocupat diverse funcții, inclusiv președinte al Comitetului de supraveghere a tipăririi „Colecției complete de legi”, director al departamentului de confesiuni străine.

A.P. Kunitsyn a murit la Sankt Petersburg în 1840.

A.P. Kunitsyn a fost un educator, un susținător al teoriei dreptului natural și a condamnat aspru monarhia ca fiind despotism. El a vorbit și împotriva iobăgiei, considerându-le inumane și depășite.

ESEURI

1. Mesaj Kunitsyn A.P. către ruși; Observații asupra războiului actual; Reprezentarea interconectarii informațiilor guvernamentale; Luarea în considerare a cărții „O experiență în teoria impozitelor”, scrisă de Nikolai Turgheniev; Drept natural//Iluminatorii ruși: De la Radișciov la Decembriști. M., 1966. T. 2. P. 169-359.

2. Kunitsyn A.P. Instrucțiuni pentru elevi, citite la deschiderea Liceului Imperial Tsarskoye Selo. Sankt Petersburg: B. i., 1811. 8 p.

3. Kunitsyn A.P. Enciclopedia drepturilor // Lucrări socio-politice și filozofice alese ale decembriștilor. M., 1951. T. 1.S. 591-654.

LITERATURĂ

1. Speransky V.N. Viziuni socio-politice ale lui A.P. Kunitsyn//Uchen. zap. Gorki un-ta. Ser. istorice şi filologice. 1964. T. 2, numărul. 72. p. 823-838.

2. Smirnov F.N. Kunitsyn si decembristii // Probleme. filozofie. 1967. Nr 6. P. 216-218.

DREPTUL NATURAL1

Introducere. DESPRE NATURA UMANĂ

[...] § 1. Omul are o natură duală: senzuală și rațională. Natura senzuală este ghidată de facultatea dorinței, al cărei scop principal este păstrarea integrității ființei umane. A dori înseamnă a dori prezența sau absența unui lucru. Această capacitate la om se numește voință în sens spațial. Dorința voinței de a realiza orice obiect se numește dorință, iar dorința de absență sau inexistență a unui lucru se numește aversiune.

§ 2. Omul, prin tăria naturii sale senzuale, dorește numai ceea ce consideră bine și se îndepărtează de ceea ce găsește rău. Toate dorințele sunt supuse acestei legi, precum și preferința unui bine mai mare față de tot mai puțin rău spre mai mare. În ciuda acestei definiții generale, o persoană poate fi greșită în cunoașterea binelui și a răului și poate considera că adevăratul bine este fals și fals ca fiind adevărat, așa cum poate lua adevăratul rău drept fals și fals drept adevărat.

§ 3. Cuvântul bun înseamnă în general conformitatea unui lucru cu un anumit scop. Despre lucrurile fără sens se spune că sunt bune, bune, atunci când corespund unei anumite intenții și pot servi drept mijloc pentru atingerea scopului propus. La fel, în raport cu natura senzuală a omului, se numește bine tot ceea ce corespunde dorinței sale de bine, care îi satisface dorința, producând în el o senzație plăcută.

§ 4. Așadar, obiectul facultății de dorință este plăcerea, care se dobândește atât în sens pozitiv, cât și negativ, adică fie prin realizarea unor bunuri care ne aduc senzualitatea într-o stare de plăcere, fie prin evitarea relelor care pot conduce. la o stare de tristete. A folosi forțele pentru a atinge un scop sau altul înseamnă a acționa. Prin urmare

o acţiune este o schimbare într-o fiinţă produsă în ea de propriile forţe; schimbarea produsă într-o fiinţă de forţe străine se numeşte suferinţă.

§ 5. Dacă o persoană ar avea doar o natură senzuală, atunci plăcerea ar fi singurul bine pentru el și cauza motivatoare necondiționată a acțiunilor. Folosirea puterilor sale ar fi doar pasivă, dependentă de impresiile exterioare. Dar dincolo de senzualitate, omul are rațiune, care consideră lucrurile nu numai în relația lor cu dorințele, ci și în conformitate cu propria lor natură. Prin această abilitate cea mai înaltă, o persoană poate acționa independent de lucrurile exterioare, deoarece rațiunea prescrie unei persoane un anumit mod de a acționa, indiferent dacă este în concordanță cu dorințele senzuale sau nu. Prin urmare, prescripțiile rațiunii referitoare la acțiunile umane se numesc comenzi necondiționate. Capacitatea de a dori conform dictelor rațiunii se numește voință în sens restrâns, înclinația voinței de a realiza un obiect se numește determinare. Consecința care a fost cauza motivatoare a voinței se numește scopul actului și intenția celui care acționează. Scopul pentru care alte scopuri servesc drept mijloace este numit principal sau imediat.

§ 6. Întrucât o persoană își poate controla comportamentul independent de impresiile exterioare, este numită liberă. Prin puterea acestei abilități, el vrea să fie doar sub legile propriei sale rațiuni, iar orice altă legislație este permisă numai atunci când provine din principiile generale ale rațiunii. Desigur, stă în puterea lui să fie supus unor legi care sunt contrare rațiunii, dar apoi își neagă propria demnitate, umilindu-se la nivelul unui animal, care este îndreptat către acțiune numai prin impulsuri senzuale exterioare.

§ 7. Rațiunea, prescriind reguli voinței, demonstrează astfel libertatea ei, căci prin aceasta voința se presupune că poate acționa în moduri diferite, și nu într-o direcție necesară. Dacă voința nu ar fi liberă, atunci prescripțiile rațiunii ar fi zadarnice, căci ele ar conține fie ceea ce voința tinde în mod necesar, fie ceea ce ea prin natura sa nu poate îndeplini. Deși prescripțiile rațiunii nu privează voința de libertate, întrucât aceasta

pot acţiona în conformitate cu şi contrar acestora, dar, respingând legea raţiunii, voinţa cade în dependenţă de impulsurile senzuale. O persoană purtată de pasiuni contrare raţiunii este un sclav al acestora. Deci, libertatea în sens negativ este independența voinței față de impulsurile senzoriale, în timp ce în sens pozitiv este capacitatea de a urma dictatele rațiunii. [...]

Cartea I. LEGEA PURA

Partea I. DREPTUL NECONDITIONAT

Capitolul 1

[...] Conceptul de legi și îndatoriri morale.

§ 20. Cuvântul lege în producerea sa înseamnă o barieră dincolo de care ceva nu trebuie și nu poate să se extindă. În sens figurat, o lege este o prevedere care exprimă necesitatea pentru care ceva se întâmplă sau ar trebui să se întâmple. Întrucât rațiunea prescrie voinței reguli, care pune o barieră în calea dorințelor sale, instrucțiunile ei sunt numite și legi.

§ 21. Necesitatea exprimată de legile rațiunii se numește morală și diferă de cea fizică, cuprinsă în legile materiale ale lumii, prin aceea că omul i se subordonează; dimpotrivă, necesitatea fizică este o forță externă care controlează lucrurile și acțiunile lor.

§ 22. Influenţa necesităţii morale asupra liberului arbitru se numeşte obligaţie, iar însuşi actul spre care se înclină se numeşte poziţie sau îndatorire. Dacă o convingere a necesității morale decide voința de a acționa, atunci acțiunea se numește morală în sens restrâns, iar impulsul către aceasta este numit intern. Când nu această convingere, ci un alt motiv extern obligă o persoană să acționeze conform legii, atunci acțiunea se numește pur și simplu legală, iar stimulentul de a face acest lucru se numește extern.

§ 23. Toate legile morale conțin o rațiune internă, în executarea unora poate exista și o motivație externă. Primele sunt numite morale în sens restrâns, iar cele doua sunt numite legi juridice.

§ 24. După deosebirea dintre aceste legi, funcțiile se împart și în două feluri: unele se numesc morale, întrucât motivația lor este internă, iar ALTELE se numesc juridice, întrucât sunt îndeplinite prin forța motivației externe. Toate pozițiile juridice sunt și morale, pentru că rațiunea impune și, la executarea legii, ca dispoziția internă să fie conformă cu aceasta; dar nu toate pozitiile morale sunt si legale.

§ 25. Se numește permis un act care nu este contrar funcției, a cărui executare depinde de voința persoanei; o faptă contrară funcției este numită neautorizată și nu poate fi săvârșită, deși o persoană are capacitatea fizică de a face acest lucru.

§ 26. Acțiunile unei persoane fie se referă numai la sine și privesc propria sa persoană, fie se extind și asupra altor persoane și produc o schimbare în starea lor. Mai mult, ei fie sunt de acord cu voința persoanelor a căror condiție se schimbă, fie nu sunt de acord și constituie un obstacol în calea scopurilor lor. Aici are loc confruntarea voințelor private, în care oamenii își opresc reciproc activitățile și, prin urmare, sunt lipsiți de scopurile propuse. Pentru a rezolva această dispută, rațiunea face ca o regulă ca o persoană care dorește să producă ceva în concordanță cu natura sa mentală să nu fie

oprită de alții să facă acest lucru. Prin urmare, oricine poate cere să nu fie împiedicat să acționeze într-o manieră asemănătoare rațiunii.

§ 27. Fiecare persoană este liberă în interior și depinde numai de legile rațiunii și, prin urmare, ceilalți oameni nu ar trebui să o folosească ca mijloc pentru propriile scopuri. Cel care încalcă libertatea altuia acționează împotriva firii sale; și întrucât natura oamenilor, în ciuda diferenței de stare, este aceeași, atunci orice atac efectuat în mod nedrept asupra unei persoane stârnește indignare în noi. Aceasta servește drept dovadă că dreptatea este firească oamenilor.

§ 28. Deci, dreptatea este îndeplinirea îndatoririlor legale sau disponibilitatea de a permite altor persoane să îndeplinească toate actele prin care libertatea noastră nu este încălcată. Justiția poate fi internă și externă. Prima constă în exercitarea externă a funcțiilor juridice, iar a doua - în exercitarea acestora din bunăvoință internă sau numai din cauza convingerii în funcție.

§ 29. Un act în concordanţă cu o poziţie juridică se numeşte echitabil, iar un act contrar acesteia se numeşte nedrept. Deci, libertatea exterioară a unei persoane este limitată doar de libertatea altor oameni, căci numai ceea ce încalcă libertatea exterioară a altor persoane este numit incorect în sens juridic.

§ 30. Pe baza acestor concepte, o persoană poate săvârși toate actele prin care nu este încălcată libertatea altor persoane, posibilitate care se numește drept. Acest cuvânt a fost împrumutat inițial din sensul fizic în care descrie direcția directă a corpului. În raport cu acțiunile, înseamnă asemănarea acestora cu regulile pe care rațiunea le prescrie unei persoane pentru comportamentul său în comunitate cu ceilalți.

§ 31. Prin urmare, dreptul, în primul rând, ca calitate a unei persoane, este capacitatea de a acționa în mod arbitrar fără a încălca libertatea legală a altora; în al doilea rând, ca calitate a acțiunii înseamnă compatibilitatea libertății noastre cu libertatea universală; în al treilea rând, ca o colecție de legi, este un set de condiții în care libertatea externă universală este posibilă.

§ 32. Fiinţa căreia îi aparţin drepturile se numeşte persoană; dimpotrivă, o ființă care nu le are este numită profetică. Poate fi folosit ca mijloc pentru scopuri umane fără a încălca ordinea morală.

§ 33. Conceptul de drept se extinde: I. La relaţiile externe ale oamenilor, adică la acţiunile exterioare prin care aceştia îşi determină reciproc starea. II. Se referă nu la problema arbitrarului, ci la forma în care se dezvăluie în acțiunile exterioare. Problema arbitrarului este scopul asumat de actor; forma arbitrarului este relația sa externă cu arbitrariul altor oameni. III. Conceptul de drept include astfel de acțiuni, a căror executare o altă persoană nu poate interveni. Oricine li se opune, conform legii universale a libertăţii,

poate fi respins cu forţa. Inducerea altor oameni să ne accepte drepturile prin forță se numește constrângere.

§ 34. Fiecare persoană are posibilitatea morală de a-și apăra drepturile, căci ceea ce se numește echitabil este ceea ce în aparență este compatibil cu o poziție juridică sau care este compatibil cu libertatea juridică universală. Dar ca încălcare a dreptului există un obstacol

la descoperirea libertății și constrângerea de a o părăsi este distrugerea acestui obstacol, atunci se numește corect.

§ 35. Întrucât dreptul se întemeiază pe o lege comună tuturor fiinţelor raţionale, atunci dreptul unei persoane corespunde obligaţiei tuturor celorlalte. Când unul are un drept exterior perfect, atunci celălalt are o poziţie perfectă externă, iar reciproc, când unul are o poziţie perfectă externă, atunci ceilalţi au un drept exterior perfect.

§ 36. Datoria de a respecta drepturile altora este perfectă, căci persoana obligată de aceasta are posibilitatea perfectă de a-și satisface cerința. Prin urmare, cine nu respectă drepturile altora poate fi obligat să o facă prin forță, § 34.

§ 37. Întrucât o funcție perfectă corespunde întotdeauna dreptului altuia și nu există nicio derogare în exercitarea sa, atunci atât persoana care are dreptul, persoana obligată, cât și chiar o a treia persoană, străină, pot judeca dacă vreo acțiune este în în conformitate cu biroul perfect sau nu. Așadar, un act, a cărui conformitate cu oficiul numai vinovatul o poate judeca, este considerat compatibil cu perfecțiunea exterioară a oficiului.

§ 38. În ceea ce priveşte intenţia persoanei care acţionează, aceasta este recunoscută ca bună sau rea numai atunci când este relevată prin suficiente semne exterioare.

§ 39. Proprietățile distinctive ale drepturilor și pozițiilor perfecte externe sunt următoarele: 1) încălcarea lor cauzează o ofensă semnificativă altuia; 2) nu permit nicio excepție și sunt la fel de valabile pentru toată lumea; 3) sunt supuse judecății tuturor, adică că prin semnele exterioare ale unui act, fiecare poate stabili dacă este în concordanță cu dreptul și poziția sau nu; 4) sunt mereu într-o relație reciprocă: dreptul dă naștere unei poziții, iar aceasta corespunde cu siguranță legii. [...]

NOTĂ

Prima dată publicată la Sankt Petersburg: cartea 1 - în 1818, cartea 3 „JE 1820. Inclus în totalitate în cartea: Iluminatorii ruși.

• /· · Publicat în fragmente din această ediție. p. 205-207, l, 4-218.

OSIPOVSKY TIMOFEI FEDOROVICH

T. F. Osipovsky s-a născut în familia unui preot din satul Osipovo, raionul Kovrov, provincia Vladimir. În 1783 a absolvit Seminarul Teologic Vladimir, iar apoi Gimnaziul Profesoral din Sankt Petersburg, după care a predat timp de câțiva ani literatura rusă, matematică și fizică la Școala Publică Principală din Moscova și la Gimnaziul Profesoral din Sankt Petersburg, unde din 1800 a condus departamentul. În acest moment, el a creat principala lucrare a vieții sale - primul „Curs de matematică” în limba rusă (Vol. 1-3. Sankt Petersburg, 1801-1823), care timp de mulți ani a fost considerat cel mai bun ajutor didactic. „Un curs de matematică” a fost tradus într-o serie de limbi străine.

În 1803, Osipovsky s-a mutat la Harkov, unde a participat la pregătirile pentru deschiderea Universității din Harkov. De la întemeierea sa, i.e. din 1805, a fost profesor și apoi rector al universității. În 1807 i s-a acordat titlul de doctor în filozofie.

Ca rector al universității, Osipovsky s-a impus ca un om de știință și educator progresist care a luptat împotriva obscurantismului și a filozofiei idealiste. În 1812, a organizat „Societatea de Științe” la Universitatea din Harkov și a editat „Buletinul ucrainean” timp de câțiva ani.

Idealiștii nu au renunțat la pozițiile lor. Unul dintre ei, profesorul A.I. Dudrovich, în denunțul său asupra lui T.F. Osipovsky, a susținut că „modul de gândire al rectorului este complet opus principiilor credinței și Sf. scripturi” (Chirikov G.S. Timofey Fedorovich Osipovsky, rector al Universității din Harkov // Antichitatea rusă. 1876, noiembrie. P. 484).

Prin eforturile reacționarilor cu participarea directă a administratorului districtului educațional Harkov, vicepreședintele Societății Biblice Ruse Z. Ya-Korneev, în 1820 T. F. Osipovsky a fost înlăturat din funcția de rector. După demitere, s-a mutat la Moscova, unde a continuat să facă știință.

T. F. Osipovsky a murit la Moscova în 1832.

T. F. Osipovsky a intrat în istoria științei și filosofiei ruse ca un naturalist remarcabil, matematician, fizician, astronom, care, dintr-o poziție materialistă, a criticat filosofia idealistă germană de la Leibniz la Schelling și susținătorii ei care s-au stabilit la Universitatea din Harkov - profesorii Schad, Koritari, Dudrovich și studenții lor. El a dedicat două discursuri criticii idealismului lui Kant, apriorismului său și „esteticii transcendentale”. „Logica” lui Condillac, pe care a tradus-o în 1805, a servit la apărarea senzaționalismului materialist.

ESEURI

1. Osipovsky T. F. Despre spațiu și timp; Discurs despre sistemul dinamic al lui Kant; Dintr-o recenzie a unui manual de fizică de către profesorul de fizică A.I. Stoykovpcha; Recenzia manualului „Logica” de către profesorul I. E. Shad//Iluminatorii ruși: de la Radișciov la decembriști. M., 1966. T. 2. P. 147-166.

LITERATURĂ

1. Kravey, I. N. T. F. Lupta lui Osipovsky împotriva idealismului și religiei // Problemă. religie şi ateism. M., 1955. Ediţia. 3. p. 237-246.

2. Kravey, I. N. T. F. Osipovsky - un om de știință și gânditor rus remarcabil. M.: Academia de Științe a URSS, 1955. 104 p.

3. Pashkova A. A. Kant și filosofia în Ucraina la începutul secolului al XIX-lea // Eseuri critice asupra filozofiei lui Kant. Kiev 1975 P. 299-321.

3*

DESPRE SPAȚIU ȘI TIMP1

Discurs ținut la întâlnirea ceremonială a Universității din Harkov

[...] Intenționez, cu permisiunea celei mai venerabile adunări, să-mi ofer gândurile despre spațiu și timp.

În primul rând, vă prezint în cuvinte scurte gândurile despre aceasta ale celor mai noi filosofi ai Germaniei, și în special ale lui Kant, fondatorul celui mai acceptabil sistem filozofic de acolo. În „Critica rațiunii pure” el discută acest lucru după cum urmează: 1. Dobândim conceptul a tot ceea ce este în afara noastră prin experiență, dar experiența nu participă la crearea conceptului atât de spațiu, cât și de timp. al 2-lea. Acest concept nu este obținut din lucruri din afara noastră, ci precede orice concept de lucruri. al 3-lea. Atât spațiul, cât și timpul pot fi imaginate separat de lucruri, dar nimic nu poate fi imaginat fără conceptul de spațiu și timp împreună. Prin urmare, a 4-a. Spațiul și timpul nu sunt accesorii și condiții pentru existența lucrurilor, ci au existența lor numai în noi, iar noi, doar în imaginea sentimentului nostru, le aplicăm lucrurilor, așa cum ni se pare, rotindu-se cu Pământul în jurul nostru. axa lui, că în schimb se rotește în jurul Noi suntem tot cerul cu toate trupurile în el.

Oricât m-am gândit. despre aceste temeiuri din care a tras această concluzie, dar chiar admițând că sunt pe deplin adevărate, nu putea în niciun caz să vadă în ele că această concluzie era o consecință necesară a lor. Nici măcar nu puteam să văd în ele că erau mai relevante pentru existența spațiului și timpului doar în noi în imaginea sentimentelor noastre, mai degrabă decât pentru existența lor reală în natură ca necesități pentru posibilitatea existenței

lucrurilor. Și într-adevăr, să presupunem că spațiul există independent de noi, dar în așa fel încât neapărat să existem în el și, în plus, să avem un sentiment

proprietăți menite să primească impresii de la el, atunci împreună cu această situație se va asocia în mod necesar cu faptul că ea, fiind inalienabilă față de noi, nu va lipsi să producă asupra sentimentelor noastre astfel de impresii care să corespundă atât esenței sale, cât și formării acelea dintre sentimentele noastre care sunt aranjate pe acceptarea impresiilor de la el. În consecință, aceste impresii vor fi independente de experiența noastră, căci acele concepte pe care noi, de fapt, le numim dobândite prin experiență, nu își au originea în noi din astfel de obiecte, care sunt în permanență cu noi și acționează involuntar asupra sentimentelor noastre și nu pot să nu acționeze. , ci de la cei al căror efect asupra lor se întâmplă întâmplător sau prin voința noastră prealabilă. În același mod, dacă în natură existența a tot ceea ce există în ea este consecventă și dacă avem sentimente interne care sunt organizate spre conceptul acestei existențe, atunci ele vor involuntar și, prin urmare, indiferent de experiența noastră, o vor dezvălui. în noi înșine, căci dacă existența este și este comună tot ceea ce există în natură, atunci ea este inseparabilă de noi și nu poate decât să ne influențeze sentimentele interioare, care sunt structurate pentru conceptul ei. Deci, din faptul că conceptele de spațiu și timp sunt independente de experiența noastră, concluzia necesară nu rezultă din inexistența lor în natură, cu excepția noastră, dar această independență față de experiență se potrivește în egală măsură atât existenței lor în noi, cât și lor. existența în natură. În ceea ce privește celelalte două fundații, relevanța lor pentru existența atât a spațiului, cât și a timpului în natură este evidentă, atâta timp cât vorbesc despre lucrurile în sine, și nu despre calitatea lor.

Întrucât din hotărârea de mai sus reiese că aceste temeiuri, de la care concluzia despre existența spațiului și a timpului numai în noi, se aplică în egală măsură existenței lor în întreaga natură, atunci să se determine care dintre aceste două opuse ia de fapt. loc, este necesar să se recurgă la consecințele uneia și celeilalte poziții și din eventualitatea sau neapariția acestora să se concluzioneze despre posibilitatea sau imposibilitatea oricăreia dintre aceste prevederi.

Să luăm mai întâi în considerare spațiul și să presupunem că acesta există numai în noi, în imaginea sentimentului nostru. Când există doar în noi, dar nu există în natură, atunci există fără totul.

care ne este imprimat din exterior, conceptul de ea provoacă, căci atunci însăși conceptul de apariție dispare din motivul că existența spațiului este asociată în mod necesar cu acest concept. Odata cu aceasta, conceptul de exterioritate, ca si de interioritate a trairilor

noastre, dispare si tot ce ramane este ca avem anumite trairi, pe care, dupa imaginea trairilor noastre, le numim pe unele exterioare, altele interne. Unde vor fi acum lucrurile pe care simțurile noastre ni le prezintă în spațiul din afara noastră? Însuși cuvântul unde nu va avea atunci nici un sens material, căci acest cuvânt se referă la loc ca parte a spațiului vizibil, dar odată cu inexistența spațiului, materialitatea conceptului de locație a lucrurilor dispare odată cu el. Mai mult, care vor fi stările de fapt ale unuia în raționamentul celuilalt pe care le vedem? Ce înseamnă că un lucru pare mai departe sau mai aproape de noi decât altul, astfel încât distanța unuia este cuprinsă de mai multe ori în distanța celuilalt de noi? Ce înseamnă când vedem că unele lucruri își schimbă poziția în raționamentul altuia? Conform sistemului inexistenței spațiului în natură, întreg acest fenomen, care are loc numai în interiorul nostru, nu corespunde cu nimic material din el. Acum întrebarea este: cum apar aceste fenomene în noi, este dependentă de lucrurile care acționează asupra noastră sau independent? Se poate raționa cu ușurință că lucrurile nu pot da naștere unui astfel de concept în noi, ceea ce nu este în ele și nu le aparține, căci dacă ele pot da naștere oricărui concept în noi, atunci trebuie să fie necesar ca acest concept, în noi orice venea de la ei „corespundea cu ceva ce le aparține, altfel s-ar fi putut întâmpla ca nimic să producă ceva. Prin urmare, având în vedere inexistența spațiului ca aparținând tuturor lucrurilor, aceste fenomene, legate de spațiu, se produc în noi fără nicio participare din partea lucrurilor.

Dar noi percepem toate aceste fenomene într-un mod involuntar, căci nu este voința noastră să dăm naștere sau să nu dăm naștere conceptului locului oricărui lucru care acționează asupra simțurilor noastre, sau să ordonăm ca lucrurile pe care le vedem să ni se arate. într-o asemenea poziție, unul în altul, după bunul plac. Mai mult, vedem aceste fenomene în așa fel încât, dacă vreunul dintre ele este văzut de unul dintre noi, atunci

celălalt o vede într-o manieră și o ordine cu totul adecvate. Cum se poate întâmpla asta când nu există nimic în natură care să corespundă acestui fenomen? Mai rămâne o singură cale, și anume, trebuie să existe o predispoziție pentru ca în sufletul nostru, odată cu acțiunea asupra acestuia din partea unor lucruri, să se nască independent de el conceptele referitoare la spațiu, pe care le vedem ca însoțind aceste acțiuni și provocând în noi concepte despre aceste fenomene, adică, având în vedere inexistența spațiului în afara noastră, acordul pre-aranjat al lui Leibniz trebuie să existe relativ la sufletul fiecăruia și la toată lumea în general. Să presupunem că există acest acord prestabilit și apoi să ne imaginăm că nu suntem întotdeauna conduși de vreo lege indispensabilă să percepem cutare sau cutare fenomen, dar de foarte multe ori suntem conduși la asta de propria noastră voință sau de voința altora, guvernat adesea de vointa proprie, atunci imaginatia se va speria de imensitatea considerentelor si acordurilor tuturor vointelor si cazurilor, pentru ca intelegerea prevazuta sa aiba loc.

Dar ei vor spune, poate, de ce este necesar acest acord prestabilit pentru a interpreta posibilitatea acestor fenomene fără existența spațiului? Vor spune că lucrurile au relații reciproce, nu doar atașate de ele după imaginea sentimentelor noastre, ci aparținându-le efectiv; iar aceste relații, întipărite în sentimentele noastre, dau naștere acestor fenomene în noi în raport cu spațiul. Să presupunem că aceste fenomene sunt relații ale lucrurilor, dar pentru a avea un concept pur despre aceasta, pentru acest singur cuvânt care le exprimă, este necesar să spunem și care sunt acele relații ale lucrurilor: sunt ele poziționate în esența lucrurilor. sau sunt independente de esența lor? Văzând în mod constant că aceste relații ale lucrurilor se schimbă, în timp ce lucrurile în sine rămân aceleași, nu se poate spune că aceste relații au fost poziționate în esența lucrurilor sau au provenit din ea. Cum aparțin aceste relații lucrurilor? Ele aparțin lucrurilor. Deci, dacă ar exista vreo relație între lucruri, aceste lucruri au fost distruse, atunci aceste relații ar rămâne. În consecință, există ceva special din lucruri care produce în noi conceptul acestor relații, iar acest lucru special, oricare ar fi el, va fi spațiul.

Ceea ce aparține înainte de timp, apoi împreună cu situația

Prin existența ei numai în noi, existența secvențială a lucrurilor va fi luată de la lucruri, căci prin existența secvențială a noastră înșine și coexistența altor lucruri numai cu noi, primim conceptul de timp ca apartenență. a tuturor lucrurilor. Dar este posibil să ne imaginăm existența lucrurilor ca fiind inconsistente? Ca dovadă a posibilității acestui concept, ei citează faptul că atunci când luăm în considerare un lucru format din mai multe părți, care dintr-o dată nu poate fi văzut, primim concepte despre părțile sale una după alta, în timp ce aceste părți există dintr-o dată, și nu una după alta. celălalt.altul. Dar, după părerea mea, această dovadă nu este o dovadă: noi, cu conștiința interioară perfectă, distingem cazul în care multe lucruri diferite într-un obiect există împreună, de cazul în care aceste multe lucruri diferite există într-o manieră secvențială, căci în primul caz putem determina ordinea de apariție pentru ca noi să schimbăm aceste multe părți diferite una după alta după bunul plac și, în același timp, diferiți oameni pot considera aceste fenomene în ordine diferite, dar în al doilea caz nu putem schimba ordinea consecințelor fenomene și ni se înfățișează într-un mod involuntar și exact în același mod ca unul dintre noi și așa mai departe. De ce această ordine involuntară și uniformă a consecințelor fenomenelor are loc pentru toată lumea? Nu există ordine în fenomene și, prin urmare, nu există ordine în natură? Din nou, acest lucru nu poate fi explicat altfel decât printr-un consimțământ predeterminat. [...]

[...] Toate cele de mai sus ne convinge să credem că spațiul și timpul sunt condițiile existenței lucrurilor, în natură însăși și în ele însești, și nu există doar în modul nostru de a simți. În ceea ce privește spațiul, judecata mea despre el este următoarea: conceptul despre acesta este făcut în funcție de impresiile primite de la acesta prin simțurile noastre externe asupra simțurilor noastre interne. Impresia și obiectul pe care îl produce nu sunt același lucru, ci

diferă extrem de mult unul de celălalt, la fel cum florile produse de soare diferă de soarele însuși. Se poate chiar întâmpla, și este probabil, ca această impresie la diferiți oameni, datorită formării diferite a sentimentelor pentru acceptarea ei, să fie diferită sau cel puțin să aibă nuanțe sensibile. Prin urmare, ce este?

spațiul în esența lui ne este necunoscut și nu avem cum să-i recunoaștem esența, dar este în natură însăși și esența lui are o relație constantă cu impresia pe care o face în sentimentele noastre; și, prin urmare, comparația impresiilor produse de părți ale spațiului se dovedește a fi aceeași cu comparația părților foarte prezente ale spațiului. Pentru a confirma originea exterioară a conceptului de spațiu în noi, putem cita o descriere a ceea ce se întâmplă orbilor născuți când, după ce au căpătat vederea pentru prima dată, percep spațiul și obiectele din acesta. Cât de surprinși sunt de toate! Cât de mult nu fac distincția între îndepărtat și aproape, mare și mic și sunt ghidați de simțul tactil pentru a dobândi această distincție! Căci aceasta nu dovedește că dacă, înainte de descoperirea viziunii lor, ei aveau vreun concept de spațiu, atunci l-au avut nu prin contemplarea sa internă, ci numai prin idei, furnizate de simțul tactil.

În ceea ce privește timpul, îl înțeleg nu ca ceva care există în natură de la sine, ci ca un produs necesar al existenței secvențiale a lucrurilor, o existență care nu se află în capacitatea noastră de a reprezenta într-o formă nesecvențială. Ei vor spune, poate, așa cum spune domnul Kant, că timpul poate fi distras de la lucruri și că, în timp ce toate lucrurile dispar în imaginație, el rămâne. Dar când am început să fac această distragere, atunci, după ce l-am distras de la toate celelalte lucruri, nu am putut în niciun fel să-l distrag de la mine. De aici trag concluzia că dobândim conceptul de timp prin simțirea propriei existențe și îl raportăm la alte lucruri conform conceptului de conviețuire a acestora cu noi.

NOTĂ

Discurs rostit la întâlnirea ceremonială a Universității din Harkov din 30 august 1807. Publicat pentru prima dată în cartea: Discursuri ținute la întâlnirile ceremoniale ale Universității din Harkov (Harkov, 1807. P. 3-15). În ea, T. F. Osipovsky critică ideile subiectiv-idealiste ale lui Kant despre spațiu și timp. Publicat în fragmente din cartea: Iluminatorii ruși. T. 2. p. 147-155.

Secțiunea II

MOSCOVA LUBOMUDRA

ODOEVSKY VLADIMIR FBDOROVICH

V.F. Odoevski provenea dintr-o veche familie princiară. Născut la Moscova în 1804. La vârsta de doisprezece ani a fost trimis la internatul Nobil de la Universitatea din Moscova, de la care a absolvit în 1822 cu medalie de aur. În timp ce studia la internat, a ascultat prelegeri ale profesorilor I. I. Davydov și M. G. Pavlov, care l-au introdus în filosofia germană și mai ales în învățăturile lui Schelling.

În 1823, V.F. Odoevsky a devenit membru al cercului literar al lui Raich. În același timp, împreună cu D.V. Venevitinov, a creat cercul de filosofi din Moscova. În acest moment, Odoevski a devenit prieten apropiat cu viitorul decembrist V. Kuchelbecker, cu care în 1824-1825. publică almanahul Mnemosyne. Era prietenos și cu vărul său, celebrul decembrist A.I.Odoevsky. Nu a acceptat însă ideile decembriștilor, discursul lor împotriva țarismului.

După ce s-a mutat la Sankt Petersburg în 1826, Odoevski a intrat în serviciul Comitetului de cenzură străină și a slujit în Departamentul II al Biroului Majestății Sale Imperiale. Din 1846, timp de cincisprezece ani, Odoevski a fost director asistent al Bibliotecii Publice, iar mai târziu director al Muzeului Rumyantsev.

V.F. Odoevski a fost umanist, educator și a vorbit în mod repetat pentru eliberarea țăranilor de iobăgie. A făcut multe pentru a educa oamenii. A scris mai multe manuale (gramatică, aritmetică, fizică, chimie, geografie) într-o formă accesibilă. În 1843-1848. Odoevski a publicat o revistă pentru oameni „Lectură rurală”. Această revistă, scria V. G. Belinsky, „... va constitui o eră în istoria educației claselor inferioare, care abia începe la noi” (Belinsky V. G. Complete Works. M., 1955. T. 9. P . 301) . Odoevski a participat la împingere

Kinsky „Sovremennik” (1836-1837), în „Însemnări ale patriei” în perioada cea mai progresivă a istoriei lor (1839-1848). În anii 20-40. el își scrie cele mai bune opere de artă - romanul „Nopțile rusești”, poveștile utopice „Două zile în viața globului”, „Anul 4338”, care și-au exprimat visul de a avea o societate justă a viitorului.

În perioada inițială a activității sale creatoare, V.F. Odoevski a fost un idealist obiectiv de orientare schellingiană. Ulterior, filozoful rus s-a apucat de științele naturii, ceea ce l-a condus la empirism.

În 1861, V. F. Odoevski a primit funcția de senator și, după ce a transferat Muzeul Rumyantsev, s-a întors la Moscova, unde a murit în 1869.

ESEURI

1. Odoevski V. F. Articole; Recenzii//Tratate de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. M., 1974. T. 2. P. 156-192.

2. Nopți rusești Odoevski V.F. L.: Nauka, 1975. 319 p.

3. Odoevski V. F. Despre literatură și artă. M.: Sovremennik, 1982. 223 p.

A.-Odoevski V. F. Oraș fără nume; Anul 4338//Utopia literară rusă. M., 1986. S. 102-138.

LITERATURĂ

1. Sakulin П. N. Din istoria idealismului rus: Prințul V.F.Odoevski: Gânditorul. Scriitor. M.: B. i., 1913. T. 1, partea 1.

2. Mann Yu. V. V. F. Odoevski și „Nopțile rusești” ale sale. // Mann Yu. V. Estetica filozofică rusă. M., 1969. S. 104-148.

3. Virginsky V. S. V. F. Odoevski ca sociolog și utopic // Probleme. povestiri. 1970. Nr 2. P. 196-204.

4. Mikhailovskaya N. M. V. F. Odoevski - reprezentant al iluminismului rus//Rus. aprins. 1979. Nr 1. P. 14-25.

Kommersant Kamensky 3. A. Vladimir Fedorovich Odoevsky // Kamensky 3. A. Cercul de înțelepți din Moscova. M., 1980. P. 12-63.

EXISTENTA SAU EXISTENTA1 Planul general al teoriei existentei

Opiniile tuturor oamenilor se contrazic. În natură vedem o confruntare corespunzătoare, ghidată de ordine. Această ordine ar trebui să existe și în oameni. Confruntarea în natură și oameni are loc între gen și specie.

1. Cunoașterea, fără de care nimic altceva nu poate exista, este Eu și NU-Eu.

2. Sunt o persoană, NU-sunt toate obiecte.

3. Genul comun pentru toate obiectele este existența; nu poate merge mai departe.

4. Cunoașterea NU-Eu sau a existenței aparține tuturor oamenilor.

5. Toți oamenii sunt de acord cu toată cunoașterea, este adevărat pentru toată lumea.

6. Existența se va încheia la granița naturii; iată primul pas în lumea gândirii.

Socrate. Cu ce simț exterior poți înțelege nu numai pe cel drept, pe cel bun, pe frumos, ci chiar și pe dimensiunea, sănătatea, puterea - într-un cuvânt, esența lucrurilor?

Platon în „Fed\on\”

1. Cunoașterea este unirea cunoscutului cu cel care cunoaște, cu alte cuvinte: pentru ca un obiect să devină cunoaștere, sunt necesare două sfere: cunoscătorul și cunoscutul.

2. A cunoaște sau a lega cunoașterea cu cognizabilul înseamnă transferarea sferei necunoscute în sfera cunoscută sau suprapunerea necunoscutului asupra cunoscutului, folosind cunoscutul pentru a găsi necunoscutul.

3. Cunoașterea cea mai perfectă este corespondența cea mai perfectă dintre sfera cunoscutului și a necunoscutului.

4. Cunoașterea este ideea, unificatul; cognoscibile - obiecte, diverse. Dacă vrem să cunoaștem un obiect, asta înseamnă că nu îl cunoaștem, că ne este necunoscut; În virtutea § 2, singurul lucru cunoscut de noi trebuie să fie ideea, altfel nu putem ști nimic.

5. Idee = cunoscut. Idee = una. Prin urmare] cunoscut=unui (gen).

Dimpotrivă: necunoscut = toate obiectele (diverse, tipuri). Pentru cunoașterea completă este necesar (conform § 3): cunoscut = necunoscut. Prin urmare: unul = toate obiectele, genul = toate speciile.

Dacă acest lucru este adevărat, atunci invers: sfera unui singur obiect nu este egală cu sfera unui obiect.

6. Dacă sfera nu este egală una cu alta, aceasta înseamnă că într-una dintre sfere există ceva care nu este în cealaltă; Prin urmare, această sferă nu o poate exprima pe cealaltă.

7. În consecință, pentru a exprima Unul (ideea) sunt necesare toate obiectele; acest lucru este imposibil în cunoaștere.

8. Între timp, cunoașterea există (conform § 4). Ce înseamnă asta, dacă nu că scufundăm întreaga idee sau toate obiectele care o exprimă în cunoaștere?

9. În consecință, toată cunoașterea este perfectă. Dacă acest lucru este adevărat, atunci ce este imperfect?

10. Unul (ideea) este perfect; variat (toate obiectele) este de asemenea perfect; Ce nu este perfect? Un subiect separat, o expresie incompletă a unei idei.

11. Așa cum obiectele se raportează la idee, la fel și expresia se raportează la cunoaștere. Cunoașterea este una, expresiile sunt variate. Expresie perfectă = cunoaștere. Exprimarea imperfectă sau incompletă nu echivalează cu cunoașterea. Expresia perfectă a cunoașterii este adevărul. Exprimarea incompletă a cunoștințelor este o minciună.

12.   În consecință, incompletul, imperfectul, neadevărul nu există decât în expresii; dimpotrivă, toată cunoașterea este adevăr.

13.   În consecință, este imposibil să înțelegi cunoștințele altuia, transmise în expresii, decât prin adăugarea expresiilor a ceea ce lipsește acestora pentru a explica cunoștințele.

De ce apare un dezacord între oameni?

N. Planeta - unu; toate componentele sale sunt diferite

figurativ. Planeta = toate componentele sale. [...]

15.   Umanitatea este diversă în raport cu planeta, dar unită în raport cu fiecare persoană; toți oamenii împreună sunt egali cu umanitatea. Această legătură a unificatului cu diversul se regăsește în fiecare persoană. Prin urmare, în umanitate există aceeași scară ca și în natură; la fiecare nivel, o persoană leagă o idee cu obiecte, ignoranța cu expresia, adică își exprimă ideea gradului său (sfera).

16.   De aici dezacordul dintre oameni, care nu este altceva decât inegalitatea sferelor, acest dezacord nu va înceta niciodată, la fel cum în natură o creatură nu se va transforma în alta. [...]

17.   În natură există o singură lege generală - mișcarea (acțiunea); la om – perfecţionare (cogniţie).

18.   O capacitate de mişcare mai mare sau mai mică constituie o etapă superioară sau inferioară în natură; capacitatea mai mare sau mai mică de îmbunătățire diferă în grade între oameni. (...)

19.   Cunoștințele unei persoane de cel mai înalt grad sunt de neînțeles pentru persoanele de un grad inferior. Descoperirile ordinii în operele naturii corespund descoperirii adevărului în om; lucrările naturii ar fi înțelese la perfecțiune când le-am vedea împreună; adevărul ar fi exprimat dacă ar cunoaște părerea tuturor oamenilor; nici una, nici alta nu este posibilă; înțelegem ordinea naturii în generalitatea ei, înțelegem adevărul numai în noi înșine – în idee.

20.   Prin urmare, adevărul nu poate fi găsit într-o expresie, o idee într-un obiect, la fel cum un punct fără magnet al unui magnet nu poate fi găsit într-o bucată de magnet.

21.   Falsitatea și adevărul sunt două laturi: polaritatea și

• indiferența magnetului spiritual – gânduri sau cunoaștere.

22.   Orice gând nu este nici fals, nici adevărat, ci ambele împreună, este perfect, așa cum un magnet nu este doar polar, ci și indiferent. [...]

23.   Gândul fiecărui membru este perfect, dar nu egal cu celălalt.

24. Tot în <în>faptă (bine - rău).

25. Tot în <în> lucrare (graţios - urât).

26. Răul este o expresie incompletă a binelui.

27. Urâtul este o expresie incompletă a grațiosului.

28. Răul, urât, fals și bine, grațios și adevărat există numai în raport cu ideea fiecărei persoane; tot ceea ce îi slăbește capacitatea este rău,

urât, fals; tot ceea ce îi întărește capacitatea este bun, grațios, adevărat. Acesta este motivul pentru care viața este considerată bună și moartea este considerată rea.

29. Dominația este partea pozitivă; subordonarea este negativă.

30. Dorința de fericire este dorința de a deveni specie, nenorocirea înseamnă a deveni specie. [...]

33. Tot ceea ce împiedică o persoană să fie o rasă este rău, urât, fals; tot ceea ce îl împiedică pe om să fie specie este bun, grațios, adevărat.

34. Viața oricărui obiect este o luptă constantă între gen și specie. Această confruntare există. Obiectul unificat se străduiește să devină un gen, diversitatea se străduiește să devină o specie. Prin urmare, muzica corespunde unicului și singurului fel; pictura - un tip variat; poezia – la existenţă. De aici în religii superioritatea spiritualului asupra materialului; de aceea, într-o societate bine ordonată, genurile (oameni de știință, oameni bogați) au prioritate față de specii (meșteșugari, cerșetori). Deci, de exemplu, invenția mașinii este un triumf al minții - specia, deși dăunează speciei, dar este utilă existenței, adică ambele împreună.

35. Filosofia este teoria existenței.

GNOMI DIN SECOLUL XIX[2]

Când asistăm la fenomene cotidiene, nu putem să nu observăm că fiecare dintre ele are două laturi, fără de care niciun fenomen nu poate exista: acesta este fenomenul însuși și observatorul lui, sau noi. Acest adevăr este atât de simplu și evident încât nu necesită nicio dovadă. Alergați prin univers, adunați toate fenomenele împreună, împărțiți-le în cele mai mici - peste tot există aceleași condiții pentru fiecare fenomen: nu există fenomene pentru om și omul nu există - aceste cuvinte sunt lipsite de ambiguitate; pe de altă parte, fenomenele fără observator nu mai sunt fenomene pentru el.- Dar totalitatea tuturor fenomenelor este natură. În consecință, natura este

un spectacol constant al spiritului uman; viața spiritului este observație sau contemplare neîncetată.

Dar ce înseamnă a contempla un obiect? Îndreptați-vă spiritul spre el, ca și cum v-ați compara

el, într-un cuvânt, se vede în obiect. Să introducem acum acest gând în definiția fenomenului pe care l-am derivat și apoi obținem: condițiile oricărui fenomen sunt două laturi - spiritul și spiritul în obiect.

În consecință, fiecare fenomen este o confruntare continuă între aceste două părți: spiritul se străduiește să se facă obiect și, în același timp, să fie spirit. Deci în fiecare fenomen există trei momente: 1) spiritul se repezi spre obiect; 2) spiritul devine identic cu obiectul; 3) obiectul se ridică la spirit. Să numim continuarea contemplării timp și locul ei spațiu, astfel încât spiritul să determine timpul și spațiul obiect. Prin urmare, primul moment va fi timpul oprit de spațiu, al doilea - spațiul care a devenit identic cu timpul, al treilea - spațiul transformat în timp. [...] Acum să mergem mai departe: pentru el nu există fenomen care să nu-l înțeleagă; observatorul și fenomenul vor fi Incomensurabile; Este imposibil să egalezi ceea ce este incomensurabil. Spiritul și obiectele sunt proporționale, căci spiritul contemplă obiectele; cu alte cuvinte, există armonie între spirit și obiect; condiția pentru armonie și comensurabilitate este omogenitatea; spiritul și obiectele sunt omogene; spiritul se repetă în obiecte; obiectele se repetă în spirit.

Dar există un singur spirit - există multe obiecte. Cum pot fi omogene? Cum poate exista armonie între ei? Cum pot fi ele comparabile? Cum se repetă spiritul în obiecte și cum se repetă obiectele în spirit? Este clar că numai atunci acest lucru se poate întâmpla atunci când obiectele se raportează la spirit ca particularități sau particularități la general; cu alte cuvinte, când diversitatea va fi cuprinsă în unul, iar unul se va dezintegra în diversitate. [...]

Dar cum se poate dezintegra unitatea în diversitate, dacă nu prin expansiune (expansiune), cum se poate transforma diversitatea în unitate, dacă nu prin compresie (intensiune)? Să introducem acum aceste expresii în momentele spiritului uman pe care le-am derivat și apoi obținem: spiritul, prin forță expansivă, se repezi spre obiecte, obiectele, prin forță intensă, sunt comprimate în spirit - fiecare fenomen este o confruntare. între intensitate şi expansiune. Prima este o idee, a doua este o fantezie.

Primul moment al spiritului (spiritul care se repezi spre obiecte și se întoarce la spirit) este filosofia.

2 Y - un obiect identic cu spiritul - religie. a 3-a - un obiect ridicat la spirit - art.

În fiecare dintre aceste departamente ale activității spiritului uman aceste trei momente trebuie repetate. Să vedem cum se repetă în poezie sau artă.

Dar înainte de a trece la asta, să fim atenți la următoarele: aceste trei momente, spuneam noi, sunt o condiție necesară pentru orice fenomen.

Nu degeaba cunoașterea a fost comparată cu mâncarea; de fapt, sunt hrană spirituală, dar această expresie conține un sens mai înalt și mai mult adevăr în comparație decât se presupune de obicei. Să luăm în considerare ce condiții și ce anume aparține hranei sau nutriției: o parte a acesteia, transformându-se în greutate, devine un corp bine hrănit, cealaltă este eruptă, dar din această erupție mortală ia naștere o nouă viață. Mai mult decât atât, diferitele alimente au efecte diferite asupra organismului, dar comunitatea întregului proces este o confirmare a adevărului mai sus menționat despre lupta sau tensiunea neîncetată a periferiei cu centrul, care aici ar trebui exprimată astfel: ce este primit din exterior se întoarce din nou spre exterior. Nu este așa și cazul cunoașterii: condiția ei este astfel încât cel care cunoaște este atât distribuitorul cunoașterii, cât și cel care învață conform acestei cele mai înalte legi a naturii. Acum - în ce forme apare în exterior? Cunoașterea este comună întregii omeniri, pentru că de aceea numai o persoană poate acționa în exterior, cu alte cuvinte, o persoană nu poate trăi fără a ști, cunoașterea este viață, iar viața este cunoaștere: acest lucru este adevărat nu numai în sensul general, ci și în toate detaliile. Se spune că o persoană poate fi virtuoasă fără cunoștințe. Neadevarat! Nu poți da decât ceea ce primești (să nu uităm că dăruirea și primirea presupun posibilitatea ambelor ca o condiție necesară). Un om de rând, mișcat de o inimă bună, analizează pe altul - aici se folosește și de cunoștințe sau, ceea ce este la fel, de o împrejurare care a dezvoltat în el o forță magnetică. Un altul își împarte proprietatea - aceasta este precedată de cunoașterea beneficiilor mulțumirii. Dar aici sfera este mică, conține adesea o persoană, 10, chiar 100 - toate acestea sunt mici; Cu cât o persoană este mai înaltă, cu atât sfera lui crește: un om de știință face bine omenirii. Cunoașterea și virtutea sunt una și aceeași, sau

baza virtuții este cunoașterea. Este exact la fel în lumea elegantă. Fără cunoaștere nu există muncă; această cunoaștere diferă în diferite sfere, de unde diferența în lucrările elegante. Acum este clar că în cunoaștere există și virtute și har. Viața perfectă este cunoașterea perfectă.

În domeniul fanteziei sau al artei, primul moment este acela în care spiritul se străduiește să se facă obiect, în care timpul este oprit de spațiu, unde nedefinitul devine determinat, infinitul devine finit, generalul devine particular; acesta este plastic. Aici incidentul îngheață rapid într-un moment, aici idealul grațiosului se contopește

într-o formă separată, aici materialul lucrării este figura, spațiul, aspectul materiei. Momentul în care un obiect este ridicat la spirit, în care spațiul se dezvoltă în timp, în care definitul se cufundă în nedefinit, în care finitul devine infinit, este muzica. Aici sentimentul instantaneu se dezvoltă în infinit, aici formele finite se contopesc într-un singur ideal, aici este materialul lucrării: timpul, sunetul, interiorul materiei. În fine, trebuie să existe un moment, constituind totalitatea celor două momente anterioare, în care spiritul devine identic cu obiectul, în care finitul se luptă cu infinitul, definitul cu indefinitul - aceasta este poezia; aici timpul este oprit de spațiu, spațiul este extins în timp; aici materialul lucrării, și spiritul, și figura, și aspectul și expresia materiei - cuvântul. Deci, în domeniul fanteziei, poezia ia locul religiei, muzica locul filosofiei, iar artele plastice locul artei.

De fapt, în timpul copilăriei rasei umane, când domnea fantezia, religia anticilor era poezia, la fel cum în timpul nostru de dominație ideile de religie sunt poezie, iar vechii și noi concluzionăm (ei în poezie, noi în religie) viețile noastre, unesc ele poartă vicisitudinile vieții cu liniște sufletească.

Muzica anticilor era exact imaginea filozofiei timpului nostru. Și nu este oare din cauza unui sentiment involuntar că anticii au înțeles muzica ca uniunea tuturor științelor? Armonia diversă a dispărut în melodia lor unică; acțiunile, mișcate în vremea noastră de puterea spiritului, de filozofie, în timpurile străvechi au fost trezite de muzică.

Pe atunci muzicianul apărea singur, cu o liră singuratică; dimpotrivă, mulțimile se adunau „pentru dezbateri filozofice; acum, dimpotrivă: filozofii se retrag în singurătate, iar multitudinea instrumentelor muzicale constituie triumful muzicii.

În cele din urmă, formele plastice erau o condiție a grației străvechi, iar plasticitatea în sine era la fel de perfectă ca și arta integrității în prezent.

Din cauza unor sentimente involuntare, nici un singur pictor, înfățișând creatorul universului, înconjurat de întunericul serafimilor, nu i-a prezentat ca pictori, ci, dimpotrivă, cu unelte musikiene în mână. Acest sentiment involuntar, repetat de toată lumea, nu confirmă ideea că muzica constituie o adevărată formă spirituală de artă, la fel cum sunetul arată calitățile interioare ale materiei. De fapt, ce este mai recunoscut de muzică dacă nu cineva care trăiește în interiorul sferei ideale, sau un melancolic? De ce muzica tristă îi afectează pe toată lumea mai mult decât muzica fericită? Toate acestea sunt clare. Există, de asemenea, două laturi ale stării sufletului uman, ca în toate celelalte fenomene; Există o stare în care sufletul se străduiește de la sine spre obiecte, caută să se bifurce între ele, să se articuleze în ele, când toate mișcările umane arată expansiune, iar această stare se numește bucurie; dimpotrivă, se întâmplă altceva, când sufletul se străduiește de la obiecte în sine, când apar ridurile

pe frunte și toate mișcările exterioare ale unei persoane arată compresie, numim această stare tristețe.

Plasticitatea și muzica, așa cum am văzut, corespund perfect acestor două direcții: plasticitatea și bucuria infantilă erau soarta anticilor, muzica și tristețea gânditoare sunt soarta noastră. În vremurile străvechi, tristețea era lotul filosofiei, motiv pentru care filosofia inocentă a strămoșilor era sumbră și tristă și se limita la viața de aici, dimpotrivă, acum muzica înveselește chiar și oamenii de rând cu tristețea ei; dar trebuie să existe o latură plastică a muzicii; Într-adevăr, ce altceva poți numi muzică veselă? Bucuria și tristețea, adâncirea în materialitate, se transformă în amuzant și teribil. Și de aceea, ceva complet contrar muzicii se întâmplă în plastic. Plasticul descrie sentimentul care a ieșit; Pe lângă acele laturi - vesele și triste - ale muzicii, [plasticitatea] are unele amuzante și teribile, care nu se găsesc în muzică. Artele plastice sunt mai ample decât muzica

vastitate, dar nesemnificativă în interioritate. Deci muzica poate descrie o serie infinită de momente de sentiment, altfel este o secvență de sentimente și nu poate descrie o varietate de sentimente într-un singur moment. Dimpotrivă, plasticul înfățișează o varietate de sentimente, dar doar într-un moment final, în timp, oprit în spațiu. Deci muzica poate fi comparată cu o linie neîncarnată, care se întinde la nesfârșit, și cu o muzică plastică cu un număr infinit de straturi, nelimitată, dar fără noutate.

NOTE

1 O parte nepublicată anterior a tratatului „Există sau existentă” a fost publicată pentru prima dată în cartea: Tratate de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. T. 2. p. 168-171. Publicat conform acestei editii.

2 Ciorne ale tratatului „Piticii secolului al XIX-lea” au fost publicate anterior în fragmente. Publicat integral în cartea: Tratate de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. T. 2. P. 171-176. Publicat conform acestei editii.

VENEVITINOV DMITRY VLADIMIROVICH

D.V. Venevitinov a trăit o viață scurtă. S-a născut în 1805 la Moscova într-o familie nobiliară. De la vârsta de 14 ani, Venevitinov citește și traduce pe Homer, Eschil, Sofocle și Vergiliu. Platon devine filozoful său preferat.

La vârsta de 17 ani, D. Venevitinov era student voluntar la Universitatea din Moscova, iar un an mai târziu a trecut cu brio examenele finale și în 1824 a intrat în serviciul Arhivei Colegiului Străin din Moscova.

Din tinerețe, D. Venevitinov a fost prieten cu viitorii frați slavofili Kireevsky, Hhomyakov, Rozhalin, Koshelev. În 1823, relațiile de prietenie au fost oficializate într-un cerc de înțelepți, care, pe lângă cei numiți, includea V.F. Odoevsky, V.P. Titov, N.M. Melgunov și alții. Tinerii au fost uniți de pasiunea pentru literatură și filozofia germană. Lyubomudry a publicat revista „Moskovsky Vestnik”, în care-D. Venevitinov a participat activ, publicându-și articolele și poeziile.

În noiembrie 1826, D.V. Venevitinov s-a mutat de la Moscova la Sankt Petersburg. Chiar la intrarea în capitală, Venevitinov și tovarășul său Voshe, care cu puțin timp înainte o însoțiseră pe Prințesa Trubetskoy în Siberia pentru a-și vizita soțul decembrist exilat, sunt arestați și interogați. Jandarmii au vrut să afle dacă Venevitinov aparține societății secrete a decembriștilor.

Cinci luni mai târziu, la 15 martie 1827, D.V. Venevitinov a murit de febră, neavând să trăiască nici măcar douăzeci și doi de ani. I. V. Kireevsky a scris despre prietenul său în 1830: „Venevitinov a fost creat pentru a acționa puternic asupra iluminării patriei, pentru a fi o podoabă a poeziei sale și, poate, creatorul filozofiei sale. Cine cugetă cu dragoste la operele lui Venevitinov... va recunoaște un poet profund, original, al cărui sentiment este luminat de gând, fiecare gând este încălzit de inima lui...” (Dennitsa. St. Petersburg, 1830. P. V. -XI).

ESEURI

1 Venevitinov 1834. 538 p.

2. Venevitinov 608 p.

V.

V.

Lucrări complete. M.: B. i.,

Poezii; Proză. M.: Nauka, 1980.

D

d

LITERATURĂ

1. Mann Yu. V. D. V. Venevitinov și începutul esteticii filozofice rusești // Mann Yu. V. Estetica filozofică rusă. M., 1969. P. 6-42.

2. Maimin E. A. Poet și filozof: Eseu pe calea creativă a lui D. V. Venevitinov//Uchen. zap. Leningr. ped. Institutul (Pskov). 1970. T. 434. p. 34-89.

3. Tartakovskaya L. A. Dmitri Venevitinov: Personalitate. Viziunea asupra lumii. Creare. Tashkent: Fan, 1974. 157 p.

4. Kamensky 3. A. Dmitri Vladimirovici Venevitinov // Kamensky 3. A. Cercul de înțelepți din Moscova. M., 1980. P. 64-139.

SCRISOARE CĂTRE CONTESA NN '

Aș fi putut crede, dragă contesă, că conversațiile noastre ne vor duce atât de departe? Am început cu o simplă analiză a poeților germani, apoi am început să vorbim despre poezie în sine, iar acum vă scriu despre filozofie. Nu te lăsa descurajat de nume; tu însuți mi-ai cerut dezvoltarea conceptelor filozofice, deși te-ai exprimat în cuvinte diferite. Nu mi-ai observat tu însuți că simplul sentiment de plăcere când te uiți la o lucrare elegantă este nesatisfăcător pentru tine, că un fel de curiozitate te-a forțat să-ți ceri socoteală despre acest sentiment - să întrebi cu ce forță este trezit? , în ce fel? Există vreo legătură cu alte abilități umane? Astfel, tu însuți ai făcut primul pas către templul zeiței, care, mai mult decât toate celelalte, este ascunsă de ochii muritorilor. Bucurându-mă de strălucitele tale succese, am promis să vă prezint, într-o scurtă și simplă prezentare, o știință care vă va satisface pe deplin curiozitatea și m-am hotărât să îndeplinesc această promisiune în aceste scrisori despre filozofie. Cu toate acestea, nu ne vom certa despre nume. Dacă a câștigat indignarea multora, dacă lumea mare nu face distincție între filozofie și pedanterie, atunci sunt de acord să dam conversațiilor noastre un alt nume: nu vom filozofa, vom gândi pur și simplu, raționăm... Dar de ce remarca ? Vă cunosc, contesă, și de aceea vă voi vorbi cu îndrăzneală în mod specific despre filozofie. Știi să apreciezi prea mult plăcerile mentale pentru a te opri la sunete goale și a nu răsturna cătușele prejudecăților absurde. Știi, auzi în fiecare zi că filosofia se numește prostie, un joc gol al minții; dar în acest caz, este adevărat, nu vei crede pe nimeni, cu excepția propriei experiențe. Deci, încercați. Dacă propria ta rațiune justifică aceste reproșuri, nu crezi filozofia sau, mai bine spus, nu-l crezi pe cel care ți-a prezentat-o în această formă.

Eu însumi, începând cu scrisorile mele, vă rog să nu uitați o condiție și iată: dacă nu mai fiu clar pentru un minut, atunci rup scrisorile, interziceți-mi să scriu despre acest subiect. Între timp, să râdă nebunii deșarte de activitățile noastre - sperăm să ne ridicăm la o asemenea înălțime de la care râsul lor disprețuitor să nu se audă, iar ei, nefericiți, sunt deja suficient de pedepsiți de soartă, care i-a lipsit de calea spre bucură-te, ca tine, de cea mai nobilă persoană cu înclinații.

Înainte de a te dedica misterelor eleusine, te vei întreba, desigur: de ce au fost instituite și în ce constau; dar nu degeaba sunt sacramente și nu pun această întrebare la intrare. Doar câțiva preoți, cenușii în slujbă și ghicitori, au putut răspunde. Ei rămân profund tăcuți, iar

cel care întrebă primește un singur răspuns: „Du-te înainte și vei afla”. La fel si cu filozofia. Vrei să-i cunoști definiția, subiectul și la aceasta nu pot să-ți dau un răspuns decisiv. Dar împreună o vom căuta în știința însăși și de aceea ne vom pune o altă întrebare: poate exista o știință numită filozofie și cum s-a născut?

Să facem din aceasta o regulă: să ne oprim atenția asupra tuturor și să nu pierdem niciun concept fără o definiție exactă. Și de aceea, pentru a răspunde cu exactitate la întrebarea pe care ne-am propus-o, să ne întrebăm dinainte: ce înțelegem prin cuvântul știință? Dacă cineva te-ar întreba: ce este istoria? Probabil ai răspunde: știința evenimentelor legate de existența popoarelor. Ce este aritmetica? - Știința numerelor etc. În consecință, istoria și aritmetica constituie două științe, dar în definiția fiecăreia dintre ele este definiția științei în general? Să ne uităm la răspunsuri mai detaliat. Aritmetica este știința numerelor. Ce înseamnă? Desigur, acea aritmetică dezvăluie legi prin care toate problemele numerice pot fi rezolvate sau, cu alte cuvinte, că aritmetica prezintă reguli generale pentru toate cazurile speciale exprimate prin numere; de exemplu, oferă o regulă generală de adunare pentru toate adăugările posibile. Dacă luăm în considerare celălalt răspuns în același mod, vom vedea că istoria se străduiește să conecteze evenimente aleatorii într-un întreg cuprinzător pentru minte; În acest scop, istoria reduce acțiunile la cauze și deduce invers efecte din cauze. În ambele științe (aritmetică și istorie)

observăm două condiții: 1) fiecare dintre ele se străduiește să aducă în teorie cazuri particulare, 2) fiecare are un subiect separat, doar propriul său subiect. Să aplicăm acest lucru altor științe cunoscute nouă și vom vedea că în general știința este dorința de a aduce anumite fenomene într-o teorie generală sau într-un sistem de cunoaștere. În consecință, condițiile necesare oricărei științe sunt: o dorință generală și un subiect anume; cu alte cuvinte: formă și conținut. Îmi veți permite, dragă contesă, să folosesc uneori aceste expresii, acceptate de toți cei implicați în subiectul nostru, și de aceea vă rog să nu le pierdeți din vedere sensul. Cu toate acestea, să explicăm mai detaliat. Dacă fiecare știință, pentru a fi știință, trebuie să se bazeze pe anumite fenomene (adică să aibă conținut) și să aducă toate aceste fenomene într-un sistem (adică să aibă o formă), atunci forma tuturor științelor trebuie să fie aceeași; dimpotrivă, conținuturile trebuie distinse în științe, de exemplu, conținutul aritmeticii este numerele, iar conținutul istoriei sunt evenimentele. Vedeți acum că cuvântul „formă” nu exprimă aspectul științei, ci legea generală pe care o urmează în mod necesar.

Cu aceste gânduri, să ne întoarcem la filozofie și să conchidem: dacă filosofia este o știință, atunci trebuie să aibă neapărat și formă și conținut; dar cum putem demonstra că filosofia are un conținut sau un subiect aparte dacă nu știm încă ce este filosofia? Să încercăm să depășim această dificultate și să abordăm întrebarea: cum s-a născut filosofia?

Toate științele au început cu faptul că omul a observat cazuri particulare și a încercat întotdeauna să le subordoneze legilor generale, adică să le aducă într-un sistem de cunoaștere. Luați în considerare cursul propriilor studii și acest lucru vi se va părea și mai clar. Ai început să citești poeți germani. Mintea ta, după ce a combinat toate impresiile pe care le-a primit de la ei, și-a format un concept despre literatura germană și a distins-o de oricare alta, atașându-i o idee de natură specială. Acest lucru nu este suficient: din conceptele personajelor particulare ale poeților, ați format un concept general de poezie, în el ați concluzionat ideea de armonie, diversitate frumoasă; într-un cuvânt, ai înconjurat-o cu asemenea perfecțiuni încât am căuta în zadar orice poet. Căci poezia este o zeiță invizibilă pentru noi; doar trăsăturile sale frumoase sunt împrăștiate separat în tot universul. Un sentiment obișnuit să recunoască

pecetea divinului, a deslușit aceste trăsături împrăștiate pe fețele mai multor favoriți ai cerului; din ei și-a creat idealul, l-a numit poezie și i-a ridicat un altar. În ultima ta scrisoare către mine, nemulțumit de ideea de poezie și de bucuria inconștientă a acesteia, ai atras atenția asupra sentimentului însuși, asupra acțiunii minții însăși. Îți scriu propriile cuvinte.

„... Nu asta simt când sunt uimit de excelenta Madonne a lui Raphael și ascult muzica lui Beethoven? Nu mă bucur la fel de mult de statuia fermecătoare a antichității și de poezia profundă a lui Goethe? Acest lucru m-a făcut să mă întreb: cum ar putea obiecte diferite să dea naștere aceluiași sentiment, dacă acest sentiment, această scânteie a elegantului, nu era ascunsă în sufletul meu înainte ca obiectele elegante să-l trezească. Încă nu am găsit răspunsul etc.” Îl vom găsi, dragă contesă, îl vei găsi tu însuți; dar acesta nu este locul pentru el și ne vom întoarce la subiect ca să nu renunțăm la firul Ariadnei.

Pe măsură ce propriile concepte s-au dezvoltat, științele s-au dezvoltat treptat. În această dezvoltare, după cum puteți observa, există diferite grade care determină gradele de educație. Cu cât știința a adus mai multe cazuri particulare în sistemul general, cu atât este mai aproape de perfecțiune. În consecință, cea mai perfectă dintre toate știința va fi aceea care va conduce toate cazurile sau toată cunoașterea privată a omului la un singur început. O astfel de știință nu va fi matematică, căci matematica s-a limitat doar la măsurători; nu va fi fizica, care se ocupă doar de legile corpurilor, într-un cuvânt, nu poate fi o știință care are în minte un singur subiect; Dimpotrivă, toate științele (ca cunoaștere privată) vor fi reduse prin ea la un singur principiu, prin urmare, ele vor fi cuprinse în el și, pe bună dreptate, se va numi știința științelor. Dar am observat mai sus că fiecare știință trebuie să aibă conținut și formă; Să vedem dacă știința pe care am găsit-o acum și pe care, după exemplul multor secole, o vom numi filozofie, îndeplinește aceste condiții.

Dacă filosofia trebuie să reducă toate științele la un singur principiu, atunci subiectul filosofiei trebuie să fie ceva comun

tuturor științelor. Am demonstrat mai sus că toate științele au o singură formă comună, adică aducerea fenomenelor în cunoaștere; prin urmare filosofia va fi

știința formelor tuturor științelor sau știința cunoașterii în general. Deci, conținutul său va fi cunoaștere, nu îndreptată către niciun obiect special; ci cunoasterea ca simpla actiune a mintii, caracteristica tuturor stiintelor, ca simpla abilitate cognitiva. Forma filozofiei va fi aceeași străduință pentru o teorie generală, pentru cunoaștere, care constituie forma oricărei științe. Să conchidem: filosofia este o știință, pentru că este cunoașterea cunoașterii însăși și, prin urmare, are atât formă, cât și subiect.

Ulterior vom vedea cum toate științele sunt reduse la filozofie și deduse din aceasta; dar, ca exemplu, să ne amintim din nou ceea ce ai simțit tu însuți. Ai văzut-o pe Madona și te-a încântat; ai întrebat: de ce este această Madonna frumoasă? iar știința frumosului, sau estetica, a răspuns la aceasta; dar te-ai întrebat: de ce simt frumusețea acestei Madone? care este legatura intre ea si mine? - și nu am găsit un răspuns. Aparține, așa cum vom vedea mai târziu, filozofiei; căci aici nu vorbim despre legile frumuseții, ci despre începutul tuturor legilor, despre mintea care cunoaște, care primește impresii.

Nu vă voi ascunde că filosofia a suferit schimbări uimitoare și a fost de mult timp o sursă a celor mai incongruente contradicții. Ce știință nu a suferit aceeași soartă? Este remarcabil, însă, că a fost întotdeauna considerată cea mai importantă știință, știința științelor și, în ciuda faptului că era de obicei proprietatea câtorva aleși, a avut întotdeauna o influență decisivă asupra națiunilor întregi. Ulterior vom observa această influență, mai ales în rândul grecilor. Vedem cum filosofia s-a dezvoltat în poezia lor, în viața lor și s-a străduit liber spre scopul ei. Oamenii de știință s-au certat între ei, s-au contrazis, au infirmat sisteme și au ridicat altele noi pe ruinele lor; și cu toate acestea, știința a continuat într-un ritm constant, fără a-și schimba direcția generală. Divinul Platon a fost menit să reprezinte în lumea antică cea mai deplină dezvoltare a filosofiei și să pună o bază solidă pe care în aceste vremuri din urmă a fost ridicat templul de neclintit, magnific, al zeiței. Peste câțiva ani te voi sfătui să-l citești pe Platon. În ea veți găsi atâta poezie cât și profunzime, atâta hrană pentru simțire, cât și pentru gândire.

Nu vom examina diferitele definiții ale filosofiei expuse în sistemele individuale. Alții

ei au numit-o știința omului, alții au numit-o știința naturii etc. Ne-am dovedit nouă înșine că este știința cunoașterii și asta ne este

suficient; și din acest punct ne vom uita la asta în conversațiile noastre viitoare.

ANAXAGOR

conversația lui Platon

Anaxagoras. A trecut multă vreme, Platon, mult timp de când lecțiile divinului Socrate s-au repetat în convorbirile noastre și până acum am căutat în zadar ocazia să-ți pun câteva întrebări despre științele noastre preferate.

Platon. Sunt gata să vă satisfac întrebările, dragă Anaxagora, dacă puterea îmi permite să o fac.

Anaxagoras. Mi-ai rezolvat întotdeauna îndoielile, Platon, și nu-mi amintesc că ai lăsat vreodată una dintre întrebările noastre fără un răspuns satisfăcător.

Platon. Dacă da, Anaxagore, atunci nu eu am făcut astfel de minuni, ci știința care a inspirat discursurile lui Socrate și căreia am decis să-mi dedic toată viața.

Anaxagoras. Am citit recent o descriere a Epocii de Aur la unul dintre poeții noștri și îți mărturisesc, Platon, slăbiciunea mea: acest tablou m-a încântat. Dar când am fost transportat pentru o vreme în această lume a fericirii perfecte și apoi m-am îndreptat către vremurile noastre, atunci feeria a încetat și o întrebare tristă mi-a scăpat involuntar: de ce i se dă omului conceptul unei asemenea fericiri, pe care nu o poate realiza? De ce are capacitatea nefericită de a se chinui cu jocuri ale imaginației, cu invenții frumoase?

Platon. Cum? Chiar îți imaginezi epoca de aur ca pe o invenție a unui poet, un joc al imaginației? Chiar crezi că un poet poate inventa ceva?

Anaxagoras. Fara indoiala; și m-am gândit în acest caz să fiu de acord cu tine.

Platon. Te înșeli, Anaxagoras. Poetul își exprimă sentimentele și toate sentimentele nu sunt în imaginația sa, ci în însăși natura lui.

Anaxagoras. Dacă da, atunci de ce expulzi poeții din republica ta?4

Platon. Nu îi alung pe poeții adevărați, dar, după ce i-am încununat cu flori, le rog să părăsească hotarele noastre.

Anaxagoras. Desigur, Platon; Care poet nu ar fi de acord să viziteze republica ta pentru a fi supus unui asemenea exil? Dar nu mai puțin decât atât, nu demonstrează asta că considerați poezia dăunătoare societății și, în consecință, omului?

Platon. Nu dăunător, dar inutil. Republica mea trebuie să fie compusă din oameni care gândesc și deci acționează. Poate un poet să aparțină unei astfel de societăți care se bucură în propria sa lume, a cărei gândire nu caută nimic în afara lui și, prin urmare, se abate de la scopul îmbunătățirii universale? Crede-mă, Anaxagora: filozofia este cea mai înaltă poezie.

Anaxagoras. Voi fi de bunăvoie de acord cu gândurile tale, Platon, când îmi vei arăta cum filosofia poate explica ce este epoca de aur.

Platon. Îți amintești, Anaxagora, cuvintele lui Socrate despre om? Cum a numit persoana respectivă?

Anaxagoras. Lume mica.

Platon. Așa este, iar aceste cuvinte ar trebui să explice întrebarea ta. Ce înțelegi prin expresia: lume mică?

Anaxagoras. O reprezentare adevărată a universului.

Platon. În general, emblema fiecărui întreg și, deci, a întregii umanități. Acum să luăm în considerare o persoană în mod individual și să aplicăm gândul unei persoane întregii umanități. Ați cunoscut vreodată un bătrân care a parcurs calea în virtutea care i-a fost destinată de natură și se apropie de sfârșit cu roadele bogate ale unei vieți înțelepte?

Anaxagoras. Cine dintre noi, Platon, îl va uita pe virtuosul Phorbias, care, după ce a dedicat aproape un secol întreg filosofiei, la bătrânețe părea să se întoarcă la veacul fericit al prunciei?

Platon. Tu însuți, Anaxagoras, dezvoltă-mi gândul. Asa de! Fiecare om se naște fericit, dar pentru a-și cunoaște fericirea, sufletul său este condamnat să lupte cu contradicțiile lumii. Privește copilul - sufletul lui este în perfectă armonie cu natura; dar nu zâmbește naturii, pentru că îi lipsește încă un sentiment – autocunoașterea perfectă. Aceasta este muzică, dar muzică încă ascunsă în sentiment, nemanifestată în varietatea sunetelor. Uită-te la tânăr și la bărbat

matur. Ce înseamnă dorința de experiență? unde este motivul tuturor încercărilor sale, tuturor acțiunilor sale, dacă nu în ideea de fericire, dacă nu în speranța de a atinge gradul în care o persoană se cunoaște pe sine? În cele din urmă, uită-te la bătrân: pare să se uite înapoi cu o privire inspirată la cariera lui trecută și vede că toate furtunile lumii s-au potolit pentru el, că drumul muncii l-a condus la scopul său dorit - independența. și mulțumire de sine. Aceasta este viața unui bărbat! Ea revine din nou la începutul ei5. Să luăm acum în considerare cursul umanității și atunci ghicitoarea va fi complet rezolvată pentru noi. Cum vezi epoca de aur?

Anaxagoras. Poeții noștri antici și-au dedicat toată arta descrierii unui fel de fericire pierdută, iar cuvintele mele nu pot exprima sentimentul meu.

Platon. Nu am nevoie de o poză de la tine; dar spune-mi, cum îți imaginezi omul primitiv în raport cu natura însăși?

Anaxagoras. El a fost, după cum se spune, regele naturii.

Platon. Numai cel care a cucerit natura poate fi numit regele naturii; si in consecinta, pentru a-si cunoaste puterea, o persoana este nevoita sa o testeze in contradictii – de unde si scindarea intre gandire si simtire. Vă voi explica aceste cuvinte cu un exemplu. Să ne imaginăm pe Phidias[6], uimit de ideea lui Apollo. Există pace perfectă, liniște perfectă în sufletul lui. Dar este mulțumit de acest sentiment? Dacă plăcerea lui ar fi fost deplină, de ce ar fi luat dalta? Dacă idealul lui ar fi clar, de ce ar încerca să-l exprime? Nu, Anaxagoras! această tăcere este prevestitorul unei furtuni. Dar când artistul inspirat, depășind toate dificultățile artei sale, și-a transmis gândul la marmura insensibilă, atunci doar pacea adevărată se instalează în sufletul său - își cunoaște puterea și se bucură de o lume deja familiară.

Anaxagoras. Desigur, Platon, asta se poate spune despre artist, pentru că el creează și în acest scop se luptă cu voință cu dificultățile artei.

Platon. Nu numai despre artist, ci despre fiecare persoană, despre întreaga umanitate. A trăi nu înseamnă altceva decât a crea – viitorul este idealul nostru. Dar viitorul este produsul prezentului, adică al propriei noastre gândiri.

Anaxagoras. Deci, Platon, dacă ți-am înțeles punctul de vedere, atunci epoca de aur a existat cu siguranță și îi așteaptă din nou pe muritori.

Platon. Crede-mă, Anaxagore, crede: se va întâmpla din nou, această eră a fericirii la care visează muritorii. Libertatea morală va fi un destin comun - toate cunoștințele umane se vor contopi într-o singură idee despre om - toate ramurile științei se vor contopi într-o singură știință a cunoașterii de sine. Dar timpul? Vom fi plecați multă vreme, dar acest gând mă consolează. Mintea mea este mândră că a prevăzut-o și, poate, a accelerat viitorul. Atunci să se adeverească profeția egipteană antică! lasă soarele să ne înghită planeta, lasă elementele ostile să jefuiască părțile eterogene care o alcătuiesc!.. Va dispărea, dar împlinindu-și destinul, va dispărea ca un sunet clar în armonia universului.

CATEVA GANDURI PENTRU PLANUL REVISTA[7]

Fiecărei persoane dotate cu entuziasm, familiarizată cu înaltele plăceri, i s-a pus o întrebare firească: de ce i se implantează pasiunea pentru cunoaștere și ce presupune dorința lui irezistibilă de

a acționa? „Spre autocunoaștere”, ne răspunde cartea naturii. Cunoașterea de sine este singura idee care poate anima universul; acesta este scopul și coroana omului. Științele și artele, monumente eterne ale eforturilor minții, singurele semne ale existenței sale, nu reprezintă altceva decât dezvoltarea acestui gând inițial și, în consecință, nelimitat. Artistul animă pânza și marmura doar pentru a-și realiza sentimentul, pentru a se convinge de puterea ei; poetul se transferă artificial într-o luptă cu natura, cu soarta, pentru a-și testa spiritul în această contradicție și a proclama cu mândrie triumful minții. Istoria ne convinge că acest scop al omului este scopul întregii omeniri; iar înțelepciunea dezvăluie clar în ea legea întregii naturi.

Din acest punct de vedere, trebuie să privim fiecare popor ca pe o entitate separată, care își îndreaptă toate eforturile morale către cunoașterea de sine, marcată de pecetea unui caracter aparte. Dezvoltarea acestor eforturi constituie iluminare; scopul iluminării sau autocunoașterii unui popor este gradul în care acesta este conștient de treburile sale și determină sfera acțiunii sale; deci, de exemplu, arta Anticului

Grecia, voi spune mai mult, întregul ei spirit s-a reflectat în lucrările lui Platon și Aristotel; Astfel, filosofia modernă în Germania este rodul matur al aceluiași entuziasm care i-a animat pe adevărații săi poeți, aceeași dorință pentru un scop înalt care a călăuzit fuga lui Schiller și Goethe.

Având în vedere acest gând, să ne întoarcem la Rusia și să întrebăm: cu ce forțe se îndreaptă ea către scopul iluminării? La ce grad a ajuns în comparație cu alte popoare din acest domeniu, comune tuturor? Întrebări la care cu greu se poate aștepta un răspuns, din moment ce mulțimea neglijentă a scriitorilor noștri nu pare să bănuiască necesitatea lor. Dintre toate popoarele independente, iluminismul s-a dezvoltat dintr-o origine, ca să spunem așa, domestică: lucrările lor, ajungând chiar la un anumit grad de perfecțiune și, în consecință, devenind parte din dobândirile mondiale ale minții, nu și-au pierdut caracterul distinctiv. Rusia a primit totul din afară; de aici acest sentiment de imitație, care aduce talentului în sine nu surpriză, ci servilism; de aici absenţa completă a oricărei libertăţi şi a adevăratei activităţi. [Cum să o trezești dintr-un somn dăunător? Cum putem aprinde o lampă de cercetare în mijlocul acestui deșert?] Începutul și motivul încetinirii succeselor noastre în iluminism a fost însăși viteza cu care Rusia a acceptat forma exterioară a educației și a ridicat un edificiu imaginar de literatură fără nici un fel. fundație, fără nicio tensiune de forță internă. Mintea umană se aseamănă cu acțiunea și, dacă și-ar urma cursul firesc printre noi, atunci caracterul oamenilor s-ar dezvolta prin propria sa forță și ar lua o direcție originală, caracteristică acestuia; dar noi, parcă destinati să contrazicem istoria literaturii, am primit forma literaturii înaintea însăși esenței ei. Înainte de cărțile educaționale, avem reviste, care sunt de obicei rodul învățării și un semn al educației generale, iar aceste reviste încă servesc drept hrană pentru ignoranța noastră, ocupând mintea cu jocuri mentale,

asigurându-ne într-un fel că suntem egali în iluminare cu alte popoare ale Europei și poate spori atenția pentru a urmări succesele științelor care avansează atât de repede în secolul nostru, în timp ce noi nu am pătruns încă în esența cunoașterii și nu ne putem lăuda cu un singur monument care să poarte pecetea de entuziasm liber și adevărată pasiune pentru

știință.—Aceasta este poziția noastră în lumea literară—· poziția este complet negativă.

Este mai ușor să acționezi asupra minții atunci când este dependentă de eroare decât atunci când este indiferentă față de adevăr. Opiniile false nu pot fi întotdeauna adevărate; ei dau naștere altora; Astfel, se strecoară dezacordul, iar contradicția însăși produce un fel de mișcare din care în cele din urmă iese adevărul. Vedem un exemplu clar în acest sens în Rusia însăși. Cât timp în urmă judecățile confuze ale francezilor despre filozofie și arte erau considerate legi acolo? Și unde sunt urmele lor? Sunt în trecut sau împrăștiați în câteva creații care, cu o persistență impotentă, încearcă să reprezinte trecutul ca prezent. O astfel de eliberare a Rusiei de lanțurile convenționale și de încrederea în sine ignorantă a francezilor ar fi triumful ei dacă ar fi opera unei minți libere; dar, din păcate, nu a produs un beneficiu semnificativ: căci motivul slăbiciunii noastre în termeni literari nu era atât în modul de gândire, cât în inacțiunea gândirii . Am renunțat la regulile franceze nu pentru a le putea infirma cu vreun sistem pozitiv, ci doar pentru că nu le-am putut aplica unora dintre lucrările ultimilor scriitori, de care ne bucurăm involuntar. Astfel, regulile greșite au fost înlocuite cu absența oricăror reguli. Una dintre consecințele dezastruoase ale acestei lipse de activitate morală a fost pasiunea universală pentru exprimare în poezie. Numărul mare de poeți din orice națiune este semnul cel mai sigur al frivolității sale; Cele mai poetice ere ale istoriei ne prezintă întotdeauna cel mai mic număr de poeți. Nu pare greu de explicat cauza acestui fenomen prin legile naturale ale minții; trebuie doar să te adânci în începutul tuturor artelor. Primul sentiment nu creează niciodată și nu poate crea, deoarece reprezintă întotdeauna acordul. Sentimentul dă naștere doar gândirii, care se dezvoltă în luptă, iar apoi, transformându-se din nou în sentiment, apare în lucrare. Și de aceea, adevărații poeți ai tuturor popoarelor, ai tuturor secolelor, au fost gânditori profundi, au fost filozofi și, ca să spunem așa, coroana iluminismului. La noi, limbajul poeziei se transformă într-un mecanism; el devine un instrument al neputinței, care nu poate da el însuși socoteală despre sentimentele sale și, prin urmare, este străin de limbajul definitiv al rațiunii. Voi spune mai multe: simțim

într-un fel îl eliberează pe cineva de obligația de a gândi și, seducându-l cu ușurința plăcerii inexplicabile, îi distrage atenția de la scopul înalt al îmbunătățirii. Având în vedere această situație

morală din Rusia, un singur mijloc apare celor care aleg beneficiul său ca scop al acțiunilor lor. Ar fi necesar să oprească complet cursul actual al literaturii ei și să o forțeze să gândească mai mult decât să producă. Este imposibil să ascunzi de sine dificultățile unei astfel de întreprinderi. Ea necesită cu atât mai multă fermitate în execuție, deoarece nu trebuie să se aștepte nicio participare din partea Rusiei însăși; Prin dificultate, poate fi oprită o intenție puternică, bazată pe regulile credincioșilor și îndreptată spre adevăr? În acest scop, ar fi necesar să se îndepărteze cumva Rusia din mișcarea actuală a altor popoare, să închidă din privirea ei toate incidentele neimportante din lumea literară care îi atrag inutil atenția și, bazându-se pe principiile solide ale filosofiei, să prezinte pentru ea o imagine completă a dezvoltării minții umane, o imagine pe care ea o vedea ca fiind propriul ei destin. Acest obiectiv, se pare, ar fi pe deplin satisfăcut de un asemenea eseu în care diversitatea obiectelor nu ar interfera cu unitatea întregului și ar reprezenta aplicații diferite ale unui sistem constant. Un astfel de eseu va fi un jurnal și, în general, poate fi împărțit în două părți: una ar trebui să prezinte studii teoretice ale minții în sine și proprietățile sale: cealaltă poate fi dedicată aplicării acelorași studii la istoria științelor și a artei. . Nu ar fi inutil să atragem atenția specială a Rusiei asupra lumii antice și lucrărilor sale. Suntem prea aproape, deși aparent, de iluminarea celor mai noi popoare și, în consecință, nu trebuie să ne fie frică să rămânem în urmă ultimelor descoperiri dacă ne aprofundăm în motivele care au dat naștere educației noastre contemporane și ne transportăm de ceva timp. la epocile care l-au precedat. Această îndepărtare temporară din prezent va produce beneficii și mai importante. Aflându-ne într-o lume complet nouă pentru noi, în care toate relațiile sunt un mister pentru noi, vom fi forțați involuntar să acționăm cu propria noastră minte pentru a rezolva toate contradicțiile care ni se prezintă în ea. Astfel, noi înșine vom deveni subiectul principal al investigațiilor noastre. Arta plastică antică, sau spiritul artei antice în general, ne prezintă o recoltă bogată de gânduri, fără de care arta modernă pierde

cea mai mare parte a valorii sale și nu are o semnificație deplină în raport cu ideea de om. Așadar, filosofia și aplicarea ei la toate epocile științelor și artelor sunt subiecte care merită o atenție specială, subiecte cu atât mai necesare Rusiei cu cât are nevoie încă de o bază solidă a științelor fine și va găsi această bază, această garanție. de originalitatea ei și, în consecință, de libertatea ei morală în literatură, într-o singură filozofie, care o va forța să-și dezvolte puterile și să formeze un sistem de gândire.

Aceasta este isprava care îi așteaptă pe cei care sunt aprinși cu o dorință nobilă în folosul Rusiei și, în consecință, al umanității, de a realiza puterea activității înnăscute și de a ridica un monument solemn al înțelepciunii, dacă nu în analele unui întreg popor, atunci cel puțin în câteva inimi nobile, în care se va trezi libertatea gândirii grațioase și se va reflecta raza adevăratei cunoștințe.

CE ESTE SCRIS CU UN PIX NU POȚI TĂIE CU UN AX8

[...] Fiecare persoană este o verigă necesară în lanțul umanității. Soarta l-a aruncat pe lume pentru ca, mergand inainte, sa contribuie si el la progresul intregii rase umane si sa fie un organ util al acestui corp universal. Omul s-a născut nu pentru el însuși, ci pentru umanitate, scopul lui este beneficiul umanității, cercul acțiunilor sale sunt relațiile generate efectiv de el, relațiile de familie, relațiile cu un anumit cerc al societății, cu o clasă, relațiile cu oamenilor, statului, întregului sistem al multor state și, în sfârșit, un fenomen care nu s-a realizat până astăzi, existând doar în cosmopolitismul abstract, pur. Mijloacele date omului pentru atingerea scopului destinului său sunt la fel de numeroase pe cât sunt variate toate ramurile științelor, artelor și meșteșugurilor. De aici putem concluziona datoria fiecărei persoane, cu câte puteri și puteri, de a promova binele comun în cercul care îi este destinat de soartă - datoria fiecărui cetățean gânditor de a acționa definitiv în beneficiul oameni cărora le aparține. Din păcate, egoismul înecă prea des acest sentiment de comunitate într-o persoană, și ce

vânătorul, extinzându-și cercul activității după o atracție naturală irezistibilă, se bucură de influența pe care a dobândit-o și în extazul său a pierdut din vedere sau a uitat legea acțiunilor sale și acele condiții în virtutea cărora se bucură de înaltele drepturi ale umanitatea.

Acum să ne întoarcem gândurile către noi înșine, adică către noi în general, tinerii ruși care au primit educație europeană, care sunt, ca să spunem așa, înaintea poporului lor și, aparent, în gândurile lor sunt la egalitate cu secolul. și lumea iluminată. Să ne punem dinainte o întrebare sinceră: suntem folositori? Fără îndoială, pentru oamenii noștri, pentru Rusia, suntem la fel de folositori precum orice substanță este necondiționat și fără cunoștințele noastre utilă pentru lumea organică. Dar oare sacrificăm patriei noastre rodul pe care educația noastră, abilitățile noastre morale, aparent, îl promite, pe care ea are dreptul să-l aștepte de la noi? Nu, absolut nu, iar motivul pentru aceasta este educația noastră, care este fundamental insuficientă.

De la ce? Iubim Rusia, numele patriei ne aprinde. Suntem gata să ne sacrificăm existența pentru el și nu ne-ar fi teamă să vărsăm ultima picătură de sânge pentru binele lui. Dar tocmai acest entuziasm, nobil la început, nu ne permite de multe ori să măsurăm la rece neajunsurile patriei noastre și mijloacele de a le îmbunătăți și, mai mult, noi înșine s-ar putea să nu fim capabili să luăm o anumită acțiune pentru beneficii semnificative ale Rusiei. De când mintea noastră a început să se dezvolte singură, de atunci ea a fost alimentată doar de rezultate, pe care le-a acceptat drept adevăruri, dar a căror rezolvare în alte părți a durat secole. Astfel, se pare că am ajuns din urmă cu restul Europei; dar care este diferența dintre o persoană care, prin propriile sale eforturi, ajunge treptat la un adevăr, pe care l-a căutat ca o perlă în marea cunoașterii umane, și o alta care acceptă acest adevăr ca pe un gând proaspăt, pentru care acest adevăr? este captivant numai

prin frumusețea și aspectul său? Voi spune mai multe: chiar și universalitatea cunoștințelor noastre ne dăunează. În timp ce ne jucăm, parcurgem tot ce ocupă diverse ramuri ale științei în Europa. Astăzi o materie ne atrage, mâine alta, iar această inconstanță a studiilor nu ne permite să ne complacăm într-un fel de studiu îndrumator, care să ne ofere mijloacele potrivite pentru

scop cunoscut. Putem numi cel puțin o știință, o artă utilă care ar deveni domestică în Rusia? Și în ciuda acestui fapt, iluminismul, aproape în egală măsură cu alte state din Europa, își revarsă cu generozitate darurile asupra Rusiei și nu există nicio descoperire care să nu ne fie cunoscută în scurt timp.

Ce concluzie pot trage din toate cele de mai sus? Desigur, există multe, multe motive în interiorul nostru care, de asemenea, opresc dezvoltarea noastră deplină. Vom încerca cu forțele noastre, cu propria noastră decizie, să distrugem aceste motive. Să încercăm, dacă este posibil, să alegem un singur scop de studiu, o străduință constantă în științe, o singură metodă de acțiune și atunci putem spera că eforturile noastre, indiferent de ce fel ar fi, nu vor fi inutile. Ne vom explica apoi nouă înșine tot ceea ce acum ne îngrijorează vag sufletul; Vom pune apoi pe altarul patriei o jertfă demnă de ea.

NOTE

1 Scrisă în 1826 la cererea istoricului și scriitorului M. Pogodin pentru contesa A.I.Trubetskoy. Publicat integral din cartea: Venevitinov D.V. Poezii; Proză. pp. 115-122.

2 Misterele Eleusinei sunt mistere antice grecești care au avut loc în Eleusinus, lângă Atena.

3 Publicat prima dată în almanahul „Ziua zilei pentru 1830”. Publicat integral din cartea: Venevitinov D.V. Poezii; Proză. pp. 122-127.

4 În tratatul său „Republica”, Platon neagă artiştilor şi poeţilor drepturile de cetăţenie.

5 Acesta este gândul preferat al lui D.V. Venevitinov despre natura triadică a vieții unei persoane, a unui popor și a umanității.

6 Phidias - sculptorul grec antic al lui Phidias.

7 Publicat prima dată în publicație: Lucrări Venevitinov D.V.

Partea 2. pp. 24-32 sub titlul „Câteva gânduri despre planul revistei”. În listele autorizate care au ajuns la noi, articolul se intitulează „Despre starea educației în Rusia”. Publicat în abreviere după cartea: Venevitinov D.V. Poezii; Proză. p. 128-133.

8 Discurs rostit la o întâlnire a cercului înțelepților din 21 aprilie 1824. Publicat prima dată integral în cartea: Tratate de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. M.: Art, 1974. T. 2. P. 608-611. Partea a doua a discursului este publicată din cartea: Venevitinov D.V. Poezii; Proză. p. 232-235.

Secțiunea III

DECEMBRISTI

PESTEL PAVEL IVANOVICH

P. I. Pestel s-a născut la Moscova în 1793 în familia directorului poștal, mai târziu guvernator general al Siberiei I. B. Pestel. Până în 1805 a fost crescut în casa tatălui său; a primit educația inițială la Dresda în 1805-1809. În 1810, Pestel a intrat în clasa superioară a Corpului Paginilor, după care a luat parte la luptele din Războiul Patriotic din 1812. Pentru curajul său excepțional dat în bătălia de la Borodino, a primit o armă de aur. În 1813-1814 P. Pestel a participat la campaniile externe ale armatei ruse.

La întoarcerea în patria sa în 1816, Pestel s-a alăturat „Unirii Mântuirii”, pentru care a scris documente de program - Carta și Proiectul de Constituție. Deși nu au supraviețuit, se știe că Pestel a propus limitarea autocrației și abolirea iobăgiei.

În 1818, P.I.Pestel, în calitate de adjutant al comandantului Armatei a 2-a, a plecat în Ucraina la Tulchin. Aici creează o filială a Uniunii Bunăstății, își depășește concepțiile anterioare constituțional-monarhiste și devine un republican convins.

La începutul anului 1820 la Sankt Petersburg, la o ședință a Dumei Rădăcină a Uniunii Bunăstății, Pestel a făcut un raport asupra formelor de guvernare, în care a vorbit în favoarea unei republici. După dizolvarea Uniunii de bunăstare, el a organizat Societatea Decembristă de Sud și a scris programul acesteia, care în 1824 a primit numele „Adevărul Rusiei”.

Pe baza unui denunț, cu puțin timp înainte de răscoala din 14 decembrie 1825, Pestel a fost arestat. Determinându-și vinovăția, anchetatorii au ajuns la concluzia: „A acționat continuu și cu zel în societate din momentul în care s-a alăturat până la arestare. El nu numai că a condus societatea de Sud în mod autocratic, dar a făcut-o

influență decisivă asupra afacerilor nordice. El și-a dominat colegii, încântându-i cu cunoștințele sale extinse și atragându-i cu puterea cuvintelor la intențiile sale criminale de a distruge sistemul existent de guvernare, de a răsturna tronul și de a lua viețile celor mai auguste persoane ale casei imperiale; într-un cuvânt, el era șeful

societății și izvorul primar al tuturor acțiunilor ei” (Răscoala Decembriștilor. T. 4. P. 221.).

Nicolae I îl considera pe Pestel cel mai important dintre „criminalii” decembriști. Numele său a fost primul dintre cei condamnați la moarte și spânzurați la 13 iulie 1826.

Contemporanii au remarcat marea educație și inteligență a lui P. I. Pestel, creatorul celui mai important document politic al ideologiei și sociologiei decembriste - „Adevărul rus”, care, conform planului autorului, trebuia să devină un plan și o justificare pentru un nou republican. structura statului în Rusia.

Potrivit unor surse, Pestel deține lucrarea neterminată „Principii practice ale economiei politice” (1817).

ESEURI

1. Pestel P.I.Principii practice ale economiei politice; „Adevărul rusesc”; Din mărturia//Lucrări socio-politice şi filozofice alese ale decembriştilor. M., 1951. T. 2. P. 9-188.

2. „Adevărul rusesc” de P. I. Pestel și lucrările care îl precedă // Revolta Decembristă; Documentație. M., 1958. T. 7. 692 p.

LITERATURĂ

1. Nikandrov P. F. Viziunea asupra lumii a lui P. I. Pestel. L.: Editura Universității de Stat din Leningrad, 1955. 163 p.

2. Opiniile juridice ale statului Yakhin PX ale lui P. I. Pestel. Kazan: Editura Universității din Kazan, 1961. 216 p.

3. Lebedev N. M. Pestel - ideolog și lider al decembriștilor. M.: Mysl, 1972. 343 p.

4. Kedrov B. M. P. I. Pestel despre sistemul și clasificarea științelor//Decembriștii și cultura rusă. L., 1975. S. 327-332.

5. Nechkina M.V. „Adevărul rusesc” de P.I. Pestel și mișcarea Decembristă. // Nechkina M.V. Paginile vor fi scrise despre noi în istorie. Irkutsk, 1980. p. 163-268.

6. Pantin I.K., Plimak E.G., Khoros V.G. Utopia rusă a lui Pavel Pestel//Pantin I.K., Plimak E.G., Khoros V.G. Tradiția revoluționară în Rusia. M., 1986. S. 118-131.

PRAVDA RUSĂ1

Introducere. NOȚIUNI DE BAZĂ

§ 1. Fiecare societate are un scop propriu şi alege mijloacele pentru a-l atinge

Orice combinație de mai mulți oameni pentru a atinge un obiectiv se numește societate. Motivația acestei uniuni sau scopul ei este satisfacerea nevoilor comune, care, decurgând din proprietățile generale și identice ale naturii umane, sunt aceleași pentru toți oamenii. De aici rezultă că membrii oricărei societăți pot conveni în unanimitate asupra scopului. Dar când se îndreaptă către acțiunea sau mijloacele prin care trebuie atins scopul, atunci trebuie să apară între ei dispute puternice și nesfârșite neînțelegeri, deoarece alegerea mijloacelor depinde nu atât de proprietățile generale ale naturii umane, cât de dispoziția specială. şi calităţile personale ale fiecărei persoane în special . Caracterul și calitățile personale ale oamenilor pot fi atât de diferite încât, dacă fiecare rămâne neclintit în opinia sa, fără să țină seama de opiniile celorlalți, atunci nu va exista nicio posibilitate de a alege mijloacele pentru atingerea scopului urmărit, cu atât mai puțin de a le aranja și de a trece la acțiune. În acest caz, nu va mai rămâne nimic de făcut decât să distrugi societatea înainte de orice acțiune. Iar dacă membrii nu vor să distrugă societatea, atunci fiecare dintre ei trebuie să renunțe la o parte din opinia sa și propriile gânduri pentru a-și forma o singură părere, conform căreia ar putea fi alese mijloacele pentru această acțiune.

§2. Împărțirea membrilor societății în cei care comandă și cei care ascultă

Dar cine va da o astfel de opinie finală, cine va alege mijloacele, cine va determina metodele, cine va ordona acțiunea? Toate aceste dificultăți sunt rezolvate

în două moduri. În primul caz, superioritatea morală a unuia sau mai multor membri împacă toate aceste diverse dificultăți și îi atrage pe alții împreună cu ea prin forța acestei superiorități, care este uneori facilitată de alte circumstanțe străine. În al doilea caz, membrii societății impun unuia sau mai multor dintre ei responsabilitatea de a selecta fonduri, dându-le dreptul de a conduce acțiunea generală. În ambele cazuri, membrii societății sunt împărțiți în cei care comandă și cei care se supun. Această diviziune este inevitabilă, deoarece provine din natura umană și, prin urmare, există peste tot și ar trebui să existe. Diferența de îndatoriri și drepturi ale ambelor se bazează pe această împărțire firească.

§ 3. Împărțirea statului în guvern și oameni

Tot ce se spune aici despre societăți în general se aplică în egală măsură și societăților civile, care, fiind organizate și puse în ordine, primesc denumirea de stat. Societatea civilă, ca oricare alta, are propriul său scop și trebuie să aleagă mijloacele pentru a-l atinge. Scopul este bunăstarea întregii societăți în general și a fiecăruia dintre membrii acesteia în special. Toată lumea este de acord

cu acest obiectiv. Pentru a o realiza, sunt necesare mijloace sau acțiuni. Aceste acțiuni sunt împărțite în generale și private. O acțiune generală este una care privește întreaga societate și, prin urmare, se desfășoară în numele întregii societăți. Particular - ceea ce constituie activitățile și exercițiile fiecărui membru în special. Alegerea mijloacelor pentru atingerea scopului declarat și a acțiunii în conformitate cu aceste alegeri duce la împărțirea membrilor societății civile în cei care comandă și cei care se supun. A acționa în numele întregii societăți este datoria primei; acţiunea în numele membrilor frecvenţi este asigurată de al doilea. Când societatea civilă primește numele de stat, atunci cei care comandă primesc numele de guvernare, iar cei care se supun primesc numele de popor. Din aceasta rezultă clar că componentele principale sau inițiale ale fiecărui stat sunt: guvernul și poporul.

§4. Relații reciproce între guvern și oameni

Guvernul are datoria să dirijeze acțiunea generală și să aleagă cele mai bune mijloace pentru a aduce prosperitate tuturor celor din stat. Și de aceea are dreptul să ceară de la popor să-i asculte. Oamenii au datoria să se supună guvernului; dar, pe de altă parte, are dreptul să ceară guvernului ca cu siguranță să lupte pentru prosperitatea publică și privată și să comandă doar ceea ce duce cu adevărat la acest scop și fără de care nu ar putea fi atins. Pe acest singur echilibru de îndatoriri și drepturi reciproce se poate întemeia existența oricărui stat și, prin urmare, statul, atunci când acest echilibru se pierde, trece de la poziția sa firească și sănătoasă la o stare violentă și dureroasă. Stabilirea acestui echilibru pe baze solide este scopul principal al „adevărului rus” și datoria fundamentală a fiecărui legiuitor.

§ 5. Orice drept trebuie să se întemeieze pe o obligație anterioară

Îndatoririle au fost menționate aici înainte de drepturi, deoarece dreptul este doar o consecință a obligației și nu poate exista altfel decât în baza obligației care l-a precedat. Datoria primordială a omului, care servește drept sursă și generare a tuturor celorlalte îndatoriri, este să-și păstreze ființa. Pe lângă rațiunea firească, acest lucru este dovedit și de cuvintele Evangheliei, care cuprind întreaga lege creștină: iubește-L pe Dumnezeu și iubește-ți aproapele ca pe tine însuți - cuvinte care conțin și iubirea față de tine ca o condiție necesară a naturii umane, o fire firească. legea și, prin urmare, datoria noastră. Din această îndatorire provine dreptul de a folosi fructele și alte produse ale naturii pentru hrană. Omul are acest ultim drept doar pentru că este obligat să-și păstreze existența. Exact în același mod, și în orice caz, un drept, oricare ar fi el, nu poate exista și nu poate fi recunoscut ca valabil decât atunci când este necesar pentru îndeplinirea respectivei obligații.

care precede acest drept și pe care se bazează sau se bazează. Dreptul fără obligație prealabilă nu este nimic, nu înseamnă nimic și trebuie recunoscut doar prin forță sau putere rea.

§6. Concepte de bază despre bunăstarea statului și responsabilitățile asociate cu aceasta

Principalul lucru în stat este, prin urmare, conceptul de îndatoriri, fiecare dintre ele având un drept corespunzător. Responsabilitățile în stat decurg din scopul statului. Scopul sistemului de stat ar trebui să fie posibila prosperitate a tuturor. Prin urmare, tot ceea ce duce la prosperitate este o datorie. Dar, deoarece conceptele de bunăstare sunt foarte diferite și diverse, atunci este necesar să se stabilească câteva reguli de bază sau fundamentale pentru aceasta. Îndatoririle impuse omului de Dumnezeu prin credință sunt primare și cele mai indispensabile. Ele leagă lumea spirituală de viața naturală, muritoare și de viața veșnică și, prin urmare, toate decretele statului trebuie să fie în legătură și în acord cu îndatoririle omului în legătură cu credința și Creatorul Atotputernic al lumilor. Acest prim tip de datorie se referă la lumea spirituală. Ne sunt cunoscute din Sfintele Scripturi. Al doilea tip de datorie se referă la lumea naturală. Ele ne sunt cunoscute din legile naturii și din nevoile naturale. Dumnezeu, creatorul universului, este și creatorul legilor naturii și al nevoilor naturale. Aceste legi sunt profund imprimate în inimile noastre. Fiecare persoană le este supusă, nimeni nu are puterea de a le răsturna și, prin urmare, decretele statului trebuie să fie în același acord cu legile neschimbate ale naturii ca și cu legile sfinte ale credinței. În sfârşit, al treilea fel de datorie este generat de componenţa societăţilor civile sau a statelor. Prima regulă în această chestiune este că orice dorință a statului de a-i aduce prosperitate trebuie să fie în conformitate cu legile spirituale și cu legile naturale. A doua regulă: că toate reglementările guvernamentale ar trebui să lupte numai pentru bunăstarea societății civile și orice acțiune care este contrară sau dăunătoare acestei bunăstări.

care trebuie recunoscută drept infracţiune. A treia regulă este că bunăstarea publică ar trebui să fie considerată mai importantă decât bunăstarea privată și, dacă acestea sunt în conflict, atunci prima ar trebui să aibă mâna de sus. A patra regulă este că bunăstarea socială este recunoscută ca bunăstare a totalității oamenilor, din care rezultă că adevăratul scop al sistemului de stat trebuie să fie cu siguranță cea mai mare bunăstare posibilă a celui mai mare număr de oameni. în stat, motiv pentru care beneficiile unei părți sau ale unui indivizibil trebuie întotdeauna acordate beneficiilor întregului, recunoscând întregul un corp sau o masă de oameni. A cincea, în cele din urmă, regulă este că o persoană privată, depunând eforturi pentru a-și aduce bunăstarea, nu trebuie să iasă din cercul acțiunii sale și să intre în cercul acțiunii altuia, adică ca bunăstarea unuia. persoana nu ar trebui să provoace rău, și cu atât mai puțin moarte decât celelalte 74. Atâta timp cât toate acțiunile atât ale guvernului, cât și ale persoanelor private se bazează pe aceste reguli, atunci statul se va

bucura, fără îndoială, de o posibilă prosperitate. Cu toate acestea, legile și reglementările de stat trebuie să fie în deplin acord cu aceste reguli.

§ 7. Conceptul de bază al poporului și semnificația lui

S-a explicat mai sus că statul este format din guvern și popor. Oamenii sunt totalitatea tuturor acelor oameni care, aparținând aceluiași stat, constituie o societate civilă al cărei scop de existență este posibila bunăstare a fiecăruia și a fiecăruia. Legea imuabilă a societăților civile este că fiecare stat este format din popor și guvern, prin urmare oamenii nu sunt guvern și fiecare dintre ei are propriile îndatoriri și drepturi speciale; cu toate acestea, guvernul există pentru binele poporului și nu are altă bază pentru existența și formarea sa decât binele poporului, în timp ce oamenii există pentru binele lor și pentru a împlini voința Atotputernicului, care a chemat oamenii pe aceasta. pământ să-i slăvească numele, să fie virtuos și fericit. Această lege a lui Dumnezeu este stabilită pentru toți oamenii în egală măsură,

și prin urmare toți au dreptul la executarea lui. Prin urmare, poporul rus nu este apartenența sau proprietatea nici unei persoane sau familie. Dimpotrivă, guvernul este proprietatea poporului și este înființat în folosul poporului, iar oamenii nu există în beneficiul guvernului.

§8. Conceptul de bază al guvernării și împărțirea sa în putere supremă și guvernare de stat

Guvernul este totalitatea tuturor persoanelor implicate în administrarea afacerilor publice. Este însărcinat să aducă prosperitate oamenilor și, prin urmare, are dreptul de a guverna statul pentru a atinge acest scop. Având acest drept, trebuie să aibă și putere proporțională, pentru ca îndatorirea să fie îndeplinită și dreptul să fie valabil. Această putere, prin care guvernul își îndeplinește datoria, își exercită dreptul și își atinge scopul propus, este Puterea Supremă. Din obiectul general sau alcătuirea bunăstării statului decurg obiectele speciale ale acestui scop general și, așa cum Puterii Supreme corespunde scopului general al prosperității, tot așa trebuie să corespundă fiecărui obiect special: o datorie specială, o datorie specială. drept şi o putere specială. Aceste puteri speciale decurg din puterea supremă, care este întregul scop al instituirii guvernului; motiv pentru care autorităţile speciale trebuie să depindă cu totul de cea supremă şi să acţioneze în direcţia care emană din aceasta. Totalitatea tuturor acestor autorități speciale sau private constituie guvernarea statului, care poate fi numită și birocrație. Din aceasta rezultă clar că guvernul nu poate să-și îndeplinească datoria și să aducă prosperitate statului dacă nu are o putere proporțională cu importanța și vastitatea scopului societății civile și că această putere își extinde acțiunea în toate subiectele la ansamblu. stat, în plus, având multe autorități subordonate, care acționează deja numai asupra obiectelor individuale sau numai asupra unor părți individuale

ale acestuia. Puterea generală se numește Puterea Supremă, iar totalitatea celor private se numește guvern de stat sau birocrație. Prin urmare, fiecare drept este împărțit

influenţa asupra puterii supreme şi asupra guvernului sau birocraţiei.

§ 9. Împărțirea bunăstării statului în securitate și bunăstare

Bunăstarea statului constă din două elemente principale: securitate și bunăstare. Calitatea distinctivă și principală a securității este protecția, iar bunăstarea este achiziția. Securitatea ar trebui să fie primul scop al guvernării, pentru că ea nu poate fi atinsă decât prin acțiunea comună a forțelor și voințelor unite, ceea ce este exact ceea ce reprezintă legătura în guvernare și care corespunde îndatoririi inițiale a omului, care este de a păstra ființa lui. Mai mult, nu poate exista prosperitate dacă nu există securitate și, prin urmare, servește drept bază pentru construcția unei clădiri de stat. Bunăstarea ar trebui să fie cel de-al doilea scop al guvernării, deoarece conceptele sale sunt atât de variate încât dobândirea acesteia ar trebui să fie acordată fiecărui membru al societății civile în special și că participarea guvernului în acest sens ar trebui să se limiteze la acordarea de protecție și înlăturarea acelor obstacole care ar depăși puterea și metodele persoanelor private, mai ales că oamenii privați își pot obține prosperitate prin propriile eforturi, dar nu pot stabili securitatea prin propriile eforturi private.

§ 10. Necesitatea reeducarii Rusiei si emiterii de noi legi

Acestea sunt conceptele fundamentale, inițiale, pe care ar trebui să se bazeze existența, viața și formarea oricărui stat bine ordonat, astfel încât acesta să fie sub puterea și controlul legilor publice, și nu capriciilor conducătorilor personali, și să aducă. prosperitate posibilă tuturor și nu ar domina pe toată lumea în beneficiul unuia sau mai multor. Tot ceea ce se îndepărtează de aceste reguli și cu atât mai mult le contrazice este puterea maleficului,

denaturarea drepturilor și umilirea, provocând reproș și provocând moartea. Aplicând aceste reguli fundamentale neschimbabile și imuabile Rusiei, se poate vedea clar că aceste reguli fundamentale necesită cu siguranță o schimbare a ordinii de stat actuale în Rusia și introducerea în locul ei a unei structuri care să se bazeze doar pe legi precise și corecte și reglementărilor, nu ar oferi nimic autocrației personale și ar certifica în mod absolut poporul rus că ei constituie o societate civilă organizată și că nu sunt și nu pot fi niciodată proprietatea sau afilierea nimănui. Din aceasta, două nevoi principale pentru Rusia sunt clare: prima constă într-o transformare completă a ordinii și structurii statului, iar a doua - în publicarea

unui nou cod sau cod de legi complet, păstrând tot ce este util și distrugând. tot ceea ce este dăunător. [...]

Capitolul trei. DESPRE MOSIILE GĂSITE ÎN RUSIA

§ 1. Calculul moşiilor găsite în Rusia

[...] Există multe moșii, condiții sau clase diferite de oameni în Rusia. Fiecare dintre ele are propriile sale tipuri și avantaje distinctive speciale, propriile sale beneficii și limitări specifice specifice.- Pe baza stării actuale, se dovedește că există până la douăsprezece clase diferite de oameni în rândul oamenilor, care sunt: 1) clerul, 2) nobilimea, 3) negustorii, 4) filistinismul, 5) țăranii de stat, 6) fermierii liberi, 7) țăranii militari, 8) copiii soldaților, 9) țăranii nobili, 10) oamenii din curte , 11) țărani fabrici și 12) țărani monahali. Fiecare dintre aceste clase va fi discutată în mod special și separat și vor fi conturate măsurile luate pentru a le face față. [...]

§ Kommersant. Aristocrația bogăției

[...] Repartizarea oamenilor în clase angajate exclusiv în agricultură, produse sau comerț este complet respinsă de economia politică, care a dovedit într-un mod incontestabil că fiecare persoană ar trebui să aibă deplină și deplină libertate de a se angaja în acea ramură a industriei. de la care se așteaptă cel mai mult beneficii și profit pentru sine, atâta timp cât este cinstit și respectă legile. Guvernul trebuie, desigur, să contribuie prin toate mijloacele la îmbunătățirea averii poporului, dar această asistență ar trebui să constea în diverse măsuri legislative și auxiliare referitoare la industrie, și nu în repartizarea oamenilor între ramuri ale industriei, care, pe dimpotrivă, interferează cu prosperitatea pe scară largă a bogăției oamenilor. Mai mult, mai trebuie remarcat că toate clasele formate prin repartizarea persoanelor private pe ramuri ale industriei sunt cele mai nesăbuite și dăunătoare, deoarece, având ca bază a existenței lor averea, ele îndreaptă toate dorințele și gândurile numai către bani; Nu există altă diferență între oameni decât banii; ei plasează bogăția ca prima demnitate, superioară tuturor celorlalte și, făcându-i pe oameni îngrozitor de susceptibil la lăcomie, provoacă daune inevitabile moravurilor. Se știe că dragostea exclusivă pentru bani se învecinează cu zgârcenia, iar acest viciu, mai mult decât oricare altul, face ca o persoană să aibă inima împietrită, motiv pentru care, în mod corect, se poate spune că astfel de clase sunt cele mai inumane, extrem de inumane. înmulțește numărul săracilor și al cerșetorilor și își întemeiază influența asupra poporului nu pe opinia generală, ci pe aur și argint, prin care ei suprimă opinia generală după cum doresc și aduc poporul în deplină dependență de ei înșiși. O trăsătură distinctivă a secolului actual este marcată de o luptă clară între popoare și aristocrația feudală, în timpul căreia începe să apară o aristocrație a bogăției, care este mult mai dăunătoare decât aristocrația feudală, căci aceasta din urmă poate fi întotdeauna șocată de opinia generală. și, prin urmare, depinde într-un fel de opinia generală, în timp ce bogăția aristocrației, deținând avere, găsește în ele instrumente pentru specia ei, împotriva cărora

opinia generală este complet neputincioasă și prin care conduce întregul popor, așa cum s-a spus deja, într-o dependență totală de sine. De aceea, orice guvern bine intenţionat este obligat nu numai să împiedice o asemenea împărţire a poporului, ci chiar să ia toate măsurile pentru ca asemenea moşii, separate de masa poporului, să nu fie înfiinţate şi formate de ele însele; și cu atât mai mult este obligatoriu să le distrugi dacă există undeva.

§ 4. Toți trebuie să fie egali în fața legii

Toate moșiile menționate mai sus s-au constituit în vremuri și în împrejurări diferite și, împărțind poporul în clase diferite, a produs mari diferențe și eterogenitate în starea civilă a persoanelor aparținând aceluiași stat. Aceste diferențe au ca scop nu o mai bună aranjare a ordinii de stat, care nu poate fi realizată prin ele, și nu o livrare cât mai convenabilă a bunurilor publice întregului popor, ci doar să ofere unora mai multe avantaje față de masele oameni și să-l suprime pe acesta din urmă în beneficiul și interesul propriu al celui mai mic număr. Societățile civile și, prin urmare, statele, sunt constituite pentru cea mai mare bunăstare posibilă a tuturor, și nu în beneficiul câtorva, cu excluderea majorității oamenilor. Toți oamenii din stat au același drept la toate prestațiile oferite de stat, iar fiecare are responsabilități egale de a suporta toate poverile inseparabile de structura statului. Din aceasta rezultă clar că toți oamenii din stat trebuie cu siguranță să fie complet egali în fața legii și că orice rezoluție care încalcă această egalitate a tuturor în fața legii este o putere malefică intolerabilă care trebuie cu siguranță distrusă. Mai mult, aceste diferențe perturbă buna relație dintre cetățeni, împărțindu-i în mai multe departamente care au tipuri și beneficii complet diferite și, în consecință, moduri de gândire. Cât de importantă este buna comunicare între cetățeni pentru bunăstarea statului a fost demonstrat clar în capitolul anterior și este la fel de încălcată de diferența de clase, precum și de eterogenitatea triburilor. Clase de subiecte

cu atât mai dăunător este că ei respiră o singură parțialitate, că dau foloase unor membri ai poporului, care sunt refuzate altora fără nici un motiv și fără niciun beneficiu pentru stat, că să sature interesul propriu al câtorva oameni. , nedreptatea crudă este săvârșită împotriva celei mai mari părți a poporului și aceasta este contrară scopului existenței statului, care constă nu în parțialitate pentru un număr mic, ci în cea mai mare prosperitate posibilă a celui mai mare număr de oameni din stat. . Și din toate cele de mai sus rezultă că înființarea moșiilor trebuie cu siguranță desființată, că toți oamenii din stat trebuie să constituie o singură moșie, care poate fi numită civilă și că toți cetățenii din stat trebuie să aibă aceleași drepturi și să fie toti egali in fata legii. [...]

NOTĂ

1 Titlu complet: „Adevărul Rusiei sau Carta de stat rezervată a marelui popor rus, care servește drept testament pentru îmbunătățirea structurii statale a Rusiei și conține ordinea corectă atât pentru popor, cât și pentru guvernul suprem temporar.” „Adevărul Rusiei” trebuia să fie compus din 10 părți. Am ajuns la: procesate complet 1-3 piese; ^editat - 4-5 părți; restul este în schițe. Există o presupunere că unele părți au fost distruse. „Adevărul rusesc” a fost publicat pentru prima dată în 1906. Publicat în fragmente din cartea: Lucrări socio-politice și filosofice alese ale Decembriștilor. T. 2. p. 75-83, 95-96, 97-100.

MURAVIEV NIKITA MIHAILOVICH

N. M. Muravyov s-a născut în 1796 într-o veche familie nobiliară. Tatăl său a fost administrator al Universității din Moscova, un coleg de ministru al educației publice, un poet faimos, prozator și istoric. După ce a terminat educația acasă, N. M. Muravyov a intrat la departamentul de fizică și matematică a Universității din Moscova.

La Războiul Patriotic din 1812, a participat doar la etapa finală: a participat la campaniile străine ale armatei ruse, la luptele de la Dresda, Leipzig și capturarea Hamburgului. Întors în patria sa în 1815, N. M. Muravyov a slujit în Statul Major al Gărzilor, angajat în autoeducație, în special, împreună cu P. I. Pestel și alți viitori decembriști, a urmat cursul universitar de economie politică al profesorului K-German. De asemenea, se ocupă de probleme de istorie militară și de drept și scrie lucrări științifice. De exemplu, articolul său „Gânduri despre istoria statului rus de N. M. Karamzin”, care a fost distribuit în liste, a devenit cunoscut pe scară largă.

N. M. Muravyov a fost unul dintre fondatorii primei societăți secrete a Decembriștilor, Uniunea Mântuirii (1816). Mai târziu devine organizatorul și membrul activ al „Uniunii Prosperității”, împreună cu S.P. Trubetskoy și M. N. Muravyov își scrie carta - „Cartea Verde”.

În 1820, la una dintre ședințele Uniunii de Bunăstare, N.M. Muravyov a făcut un raport prin care propunea desfășurarea unei revolte militare și asasinarea țarului. În 1821 iese la pensie și, împreună cu M. S. Lunin, a făcut o călătorie spre sud, unde s-a apropiat de P. I. Pestel. După dizolvarea Uniunii de Bunăstare, Muravyov creează o nouă organizație secretă la Sankt Petersburg - Societatea de Nord a Decembriștilor. În același an s-a întors să slujească în generalul de gardă

nou sediu. Prima versiune a proiectului constituțional, scrisă de el la Minsk, datează din această perioadă. Acest proiect a reflectat

„corecția” lui N. M. Muravyov. El, de exemplu, a propus menținerea monarhiei, deși limitată de constituție.

Influența lui N. M. Muravyov în conducerea Societății de Nord a Decembriștilor începe să slăbească. În timpul vacanței în afara Sankt-Petersburgului, el nu a luat parte la revolta din 14 decembrie 1825. După arestare, N. M. Muravyov a prezentat anchetei o notă „Revizuire istorică a progresului Societății”.

Curtea Penală Supremă l-a condamnat la moarte pe N. M. Muravyov. Nicolae I a ordonat să fie trimis la muncă silnică timp de 20 de ani, lipsit de ranguri și nobilime, cu așezare ulterioară în Siberia.

A lucrat silnic în minele Nerchinsky și în uzina Petrovsky. În 1835, munca silnică a lui N. M. Muravyov a fost anulată și a plecat să se stabilească în satul Urik. Aici, împreună cu M. S. Lunin, s-a angajat în muncă științifică și agricultură. Potrivit unor informații, el a scris memorii.

N. M. Muravyov a murit în satul Urik în 1843.

ESEURI

1. Muravyov N. M. Proiect de Constituție; Conversație interesantă; Despre „Istoria” lui Karamzin; Discuții despre biografiile lui Suvorov; Gânduri despre libertate, bogăție etc.; Din mărturia//Lucrări socio-politice şi filozofice alese ale decembriştilor. M., 1951. T. 1. P. 295-343.

2. Muravyov N. M. Revista istorică a cursului Societății // Memorii ale Decembriștilor: Societatea de Nord. M., 1981. S. 309-314.

LITERATURĂ

1. Krichevsky G. G. „Proiectul constituțional” al lui Nikita Muravyov și constituțiile americane // Izv. Academia de Științe a URSS. Ser. istorie și filozofie. 1945. T. 2. Nr. 6. P. 397-406.

2. Zverev V. M. Decembriștii și căutările filozofice în Rusia în primul sfert al secolului al XIX-lea: (Unele aspecte de studiu) // Decembriștii și cultura rusă. L., 1975. S. 27-57.

3. Druzhinin N. M. Decembristul Nikita Muravyov.//Drujinin N. M. Mișcarea revoluționară din Rusia în secolul al XIX-lea. M., 1985. P. 5-304.

Biblioteca „Runiverse”

PROIECT DE CONSTITUȚIE1 Prima versiune Introducere

Experiența tuturor popoarelor și a tuturor timpurilor a dovedit că puterea autocratică este la fel de dezastruoasă pentru conducători și pentru societăți, că nu este de acord nici cu regulile sfintei noastre credințe, nici cu principiile bunului simț. Este imposibil să permiteți arbitrarului unei persoane să formeze baza unui guvern - este imposibil să fiți de acord că toate drepturile ar trebui să fie de o parte și

toate îndatoririle pe de cealaltă. Ascultarea oarbă se poate baza doar pe frică și nu este demnă nici de un conducător rezonabil, nici de executori rezonabili. Punându-se deasupra legilor, suveranii au uitat că în acest caz erau în afara legii, în afara umanității! - Că le este imposibil să se refere la legi când vine vorba de ceilalți, și să nu-și recunoască existența când este vorba despre ei înșiși. Unul din două lucruri: fie sunt corecti - atunci de ce nu vor ei înșiși să le asculte; sau sunt nedrepți – atunci de ce vor să-i supună pe alții? Toate popoarele europene obțin legi și libertate. Mai mult decât toți, poporul rus le merită pe amândouă.

Dar ce fel de guvern este potrivit pentru el? Oamenii mici sunt de obicei pradă vecinilor lor - și nu se bucură de independență. Numeroase popoare se bucură de independență externă, dar de obicei suferă de opresiune internă și sunt, în mâinile unui despot, un instrument de oprimare și distrugere a popoarelor vecine. vastitatea ținuturilor și armata numeroasă împiedică pe cineva să fie liber; cei care nu au aceste neplăceri suferă din cauza neputinței lor. Numai Guvernul Federal sau al Uniunii a rezolvat această problemă, a îndeplinit toate condițiile și a fost de acord cu măreția poporului și libertatea cetățenilor.

Sub supravegherea suveranului, în capitală se află o singură Adunare legislativă, care face toate ordinele comune întregului stat; - comenzi private

hotărârile referitoare la regiuni sunt puse la dispoziție adunărilor legislative regionale, formate ca și cea a Capitalei, și astfel se asigură bunăstarea întregului și a părților.

Capitolul I. DESPRE POPORUL ŞI GUVERNUL RUS

1. Poporul rus, liber și independent, nu este și nu poate fi proprietatea nici unei persoane sau familie.

2. Sursa puterii supreme este poporul, care are dreptul exclusiv de a lua singure decizii fundamentale.

3. Guvernul Rusiei este statutar și unitar.

Capitolul II. DESPRE CETĂȚENI

4. Cetățenia este dreptul de a participa la administrația publică, determinat în prezenta cartă prin procedură, în mod indirect – i.e. adică să aleagă funcționarii sau alegătorii acestora, sau direct – adică să fie ales în orice funcție publică, legislativă, executivă sau judiciară.

5. Cetăţenii sunt acei rezidenţi ai statului rus cărora li se acordă drepturile de cetăţenie definite mai sus.

6. Pentru a fi cetățean sunt necesare următoarele condiții:

Prima vară - cel puțin 21 de ani.

2- f. Reşedinţă - reşedinţă cunoscută şi permanentă.

3- e. Sănătatea minții.

4. Independență personală și patrimonială.

5- f. Plata corespunzătoare a datoriilor publice.

6- f. Integritatea în faţa Legii.

7- f. Proprietatea este separată în nume propriu și din aceasta:

1. Imobiliare pentru 500 de ruble. argint sau - al 2-lea. Mobil (lucruri sau capital) pentru 1000 de ruble. argint

7. Fiecare rezident natural al statului rus care nu a fost cetățean, dar prin munca sa și-a atins condiția cerută pentru sine, dacă îndeplinește cerințele dumneavoastră în alte privințe

în condiția declarată - merge imediat la Cetățeni.

8. Un străin care a locuit în Rusia timp de 7 ani la rând și a achiziționat acolo imobile pentru cel puțin 500 de ruble. argint [om],—are dreptul de a cere guvernului—dreptul de Cetăţenie. Și trebuie să jure în prealabil să renunțe la guvernul sub a cărui putere se afla anterior.

9. Străinii care nu au primit drepturi de cetățenie nu pot avea nicio funcție civilă sau militară în Rusia și nu au dreptul de a servi chiar și ca soldați în armata rusă.

10. După 20 de ani de la promulgarea și punerea în aplicare a acestei Carte de bază a Uniunii Întregii Ruse, nimeni care nu a învățat alfabetizarea rusă nu poate fi recunoscut ca cetățean.

11. Drepturile cetățeanului sunt pierdute pentru totdeauna:

1. Prin dobândirea cetăţeniei străine.

2- f. Acceptarea serviciului sau a poziției într-o țară străină fără acordul guvernului cuiva.

3- f. O sentință judecătorească la pedeapsă dezonorantă, care atrage privarea de drepturi civile.

Pentru o vreme:

1. Un anunț judiciar despre relaxarea minții și a corpului.

• al 2-lea. Fiind în proces.

3- e. Stabilirea privării temporare de drepturi.

4. Declaratie de faliment.

5- f. Arierate publice.

6- f. A fi în serviciu cu cineva.

7- f. Locație necunoscută, ocupație și mijloace de existență. [...]

Capitolul III. DESPRE STATUT, DREPTURILE PERSONALE

ȘI RESPONSABILITĂȚIILE RUȘILOR

13. Toți rușii sunt egali în fața Legii.

14. Toți rezidenții indigeni din Rusia și copiii străinilor născuți în Rusia care au ajuns la vârsta adultă sunt recunoscuți ca ruși dacă și-au declarat dorința de a rămâne în Rusia.

15. Fiecare rus este obligat să poarte îndatoriri publice - să respecte Legile și autoritățile Patriei - să fie mereu gata să apere Patria și datoria

nevestele să apară la steag atunci când Legea le cere.

16. Iobăgia și sclavia sunt desființate. Împărțirea dintre nobili și plebei nu este acceptată - pentru că este o imagine a mândriei și a aroganței și este contrară credinței creștine - conform căreia toți oamenii sunt frați, toți se naște buni, căci sunt născuți după voia lui Dumnezeu. - toți se naște spre bine și toți sunt doar oameni, căci toți sunt slabi înaintea lui.

17. Orice persoană are dreptul de a-și exprima gândurile și sentimentele fără restricții și de a le comunica prin presă compatrioților săi. Cărțile dăunătoare, ca și alte crime, sunt urmărite penal și judecate de juriu.

18. Orice persoană are dreptul să se angajeze în comerțul care i se pare cel mai profitabil: agricultura, creșterea vitelor, vânătoarea, pescuitul, meșteșugurile, fabricile, comerțul etc.

19. Fiecare rus are dreptul de a merge, de a rămâne, într-un cuvânt, de a face tot ceea ce nu este limitat sau interzis de Lege și reglementările private, atâta timp cât nu dăunează altuia și nu atinge proprietatea altcuiva.

20. Breslele de negustori și breslele de meșteșuguri existente în prezent sunt distruse.

21. În instanțe, siguranța, viața și proprietatea sunt asigurate de juriu. [...]

24. Dreptul de proprietate, care include anumite lucruri, este sacru și inviolabil. Pământurile bisericești rămân pentru totdeauna cu ei.

25. Pământurile moșierilor rămân cu ei. O lege specială va stabili recompensa pe care sătenii care decid să-și apere satul și să se mute în alt loc sunt obligați să le plătească pentru o întrerupere temporară a procesului de primire a veniturilor din pământul cultivat de acești săteni. [...]

30. Așezările militare sunt imediat distruse. Batalioanele și escadrilele stabilite cu rudele lor își asumă titlul de proprietari comuni. [...]

32. Împărțirea oamenilor în 14 clase este desființată. Gradurile civile, împrumutate de la germani și nu diferite unele de altele, sunt abolite în același mod ca și decretele antice ale poporului rus. [...]

A doua varianta 2

Capitolul I. DESPRE POPORUL ŞI GUVERNUL RUS

1. Poporul rus, liber și independent, nu este și nu poate fi proprietatea nici unei persoane sau familie.

2. Sursa puterii Supreme este oamenii, care au dreptul exclusiv de a lua decizii fundamentale pentru ei înșiși.

Capitolul II. despre P^AZDNAH

3. Cetăţenia este dreptul de a participa la administraţia publică în modul definit în prezenta Cartă: indirect, adică prin alegerea funcţionarilor sau a alegătorilor; direct, adică să fie ales în orice funcție publică în puterea legislativă, executivă sau judecătorească.

4. Cetăţenii sunt acei rezidenţi ai Imperiului Rus care se bucură de drepturile definite mai sus.

5. Pentru a fi cetățean sunt necesare următoarele condiţii:

1) Cel puțin 21 de ani.

2) Reședința cunoscută și permanentă.

3) Sănătatea minții.

4) Independenta personala.

5) Plata corespunzătoare a datoriilor publice.

6) Integritatea în fața legii.

6.   Un străin care nu s-a născut în Rusia, dar a locuit în ea timp de 7 ani la rând, are dreptul de a cere cetățenia rusă din partea justiției, după ce a jurat în prealabil să renunțe la guvernul sub a cărui autoritate se afla anterior.

7.   Un străin care nu a primit cetățenia nu poate îndeplini nicio funcție publică sau militară în Rusia - nu are dreptul de a servi ca privat în armata rusă și nu poate dobândi pământ.

8.   După 20 de ani de la implementarea acestei Carte a Imperiului Rus, nimeni care nu a învățat alfabetizarea rusă nu poate fi recunoscut ca cetățean.

9.   Drepturile de cetățenie se pierd pentru un timp:

1)   Anunțul judiciar de relaxare a minții.

2)   Fiind în proces.

3)   O hotărâre judecătorească privind privarea temporară de drepturi.

4)   Declarat faliment.

5)   Arierate publice.

6)   A fi în serviciu cu cineva.

7)   Locație, ocupație și mijloace de subzistență necunoscute.

Pentru totdeauna:

1)   Prin dobândirea cetăţeniei unui stat străin.

2)   Acceptarea serviciului sau a poziției într-o țară străină fără acordul guvernului.

3)   O sentință judecătorească la o pedeapsă dezonorantă, care atrage privarea de drepturi civile.

4)   Dacă un cetățean, fără consimțământul Vecha, acceptă un cadou, pensie, însemn, titlu sau titlu de onoare sau profit de la un guvern, suveran sau popor străin.

Capitolul III. DESPRE STATUT, DREPTURILE PERSONALE

ȘI RESPONSABILITĂȚIILE RUȘILOR

10.   Toți rușii sunt egali în fața Legii.

11.   Toți rezidenții nativi din Rusia și copiii străinilor care s-au născut în Rusia și au ajuns la vârsta adultă sunt considerați ruși, până când declară că nu doresc să se bucure de acest avantaj.

12. Oricine este obligat să-și asume îndatoririle publice, să se supună legilor și autorităților Patriei și să vină în apărarea Patriei atunci când Legea o cere.

13. Iobăgia și sclavia sunt desființate; un sclav care atinge pământul rus devine liber. Împărțirea dintre nobili și plebei nu este acceptată, deoarece este contrară credinței potrivit căreia toți oamenii sunt frați, toți se nasc buni după voia lui Dumnezeu, toți sunt născuți pentru bine și toți sunt oameni drepti: căci toți sunt slab și imperfect.

14. Orice persoană are dreptul de a-și exprima gândurile și sentimentele fără restricții și de a le comunica prin presă compatrioților săi. Cărțile, ca toate celelalte acțiuni, fac obiectul acuzației cetățenilor în fața instanței și sunt supuse juriului.

15. Breslele și atelierele de negustori și meșteșuguri existente în prezent sunt distruse.

16. Orice persoană are dreptul să se angajeze în comerțul care i se pare cel mai profitabil: agricultura, creșterea vitelor, vânătoarea, pescuitul, meșteșugurile, fabricile, comerțul etc.

17. Orice litigiu în care cauza implică o valoare care depășește o liră de argint pur (25 ruble de argint) merge în judecată cu juriu.

18. Orice dosar penal se desfășoară cu un juriu.

19. O persoană suspectată de intenție rău intenționată poate fi luată în custodie de către autoritățile stabilite prin Cartă și prin procedurile stabilite, dar în termen de 24 de ore (pe responsabilitatea celor care au reținut-o) trebuie anunțat motivul reținerii sale în scris, altfel va fi imediat eliberat.

20. Un deținut, dacă nu este acuzat într-un dosar penal, este eliberat imediat dacă i se găsește cauțiune.

21. Nimeni nu poate fi pedepsit decât în virtutea unei legi promulgate înainte de săvârşirea infracţiunii şi executată corect şi legal.

22. Prezenta Cartă va stabili căror funcționari și în ce circumstanțe au dreptul de a da ordine scrise să rețină unul dintre cetățeni, să efectueze o percheziție la domiciliu, să-i ia actele și să-i imprime scrisorile. De asemenea, va determina responsabilitatea pentru astfel de acțiuni.

23. Dreptul de proprietate, care include anumite lucruri, este sacru și inviolabil.

24. Pământurile moșierilor rămân cu ei. Casele sătenilor cu grădinile lor de legume sunt recunoscute drept proprietatea lor, împreună cu toate uneltele agricole și animalele care le aparțin.

25. Ţăranii economici şi de apa vor fi numiţi proprietari comuni, precum şi cei numiţi acum cultivatori liberi, întrucât pământul pe care locuiesc le este dat în proprietate publică şi este recunoscut drept proprietatea lor. Guvernul appanage este distrus.

26. Legile ulterioare vor stabili modul în care aceste terenuri vor trece de la proprietatea publică la proprietatea privată a fiecăruia dintre săteni și pe ce reguli se va baza această împărțire a terenurilor publice între ei.

27. Sătenii care locuiesc pe proprietăți închiriate sunt la fel de liberi, dar pământurile rămân pentru cei care

au fost date și pentru timpul pentru care au fost date.

28. Așezările militare sunt imediat distruse. Batalioanele și escadrilele stabilite cu rude ale soldaților își asumă titlul de proprietari comuni.

29. Împărțirea oamenilor în 14 clase este desființată. Gradurile civile, împrumutate de la germani și nu diferite unele de altele, sunt distruse într-un mod similar cu decretele antice ale poporului rus. Numele și clasele de odnodvortsev, burghezi, nobili, cetățeni eminenți sunt toate înlocuite cu numele de cetățean sau rus.

30. Se vor face în continuare salarii pentru clerici. În același mod, sunt eliberați de stări și căruțe.

31. Triburile nomade nu au drepturi ale civililor. Cu toate acestea, li se acordă dreptul de a participa la selecția maistrului volost.

32. Cetăţenii au dreptul de a forma tot felul de societăţi şi parteneriate, fără a cere nimănui permisiunea sau aprobarea, atâta timp cât acţiunile lor nu sunt ilegale.

33. Fiecare astfel de societate are dreptul de a face reglementări pentru ea însăși, atâta timp cât acestea nu sunt contrare prezentei Carte și legilor sociale.

34. Nicio companie străină nu poate avea companii sau parteneriate subordonate în Rusia.

35. Nicio încălcare a Legii nu poate fi justificată prin comanda autorităților. În primul rând, se pedepsește încălcatorul Legii, apoi cei care au semnat ordinul ilegal.

36. Cetăţenii au dreptul de a adresa plângerile şi dorinţele lor Consiliului Popular, Împăratului şi claselor conducătoare ale puterilor.

37. Temnițele de fortăreață și cazematele, în general toate așa-numitele temnițe de stat, sunt distruse; nimeni nu poate fi închis decât în închisorile publice desemnate în acest scop.

38. Acuzații nu trebuie închiși în aceleași locuri cu persoanele condamnate, iar cei închiși pentru datorii sau infracțiuni minore nu trebuie închiși în aceleași locuri cu criminalii și răufăcătorii.

39. Autoritățile penitenciare trebuie să fie alese de cetățeni dintre oameni conștiincioși care ar putea răspunde pentru orice act ilegal și inuman față de deținuți.

40. Actualii polițiști sunt înlăturați și înlocuiți cu alegerile locuitorilor.

41. Orice cetățean care, prin violență sau luare de mită, încalcă libera alegere a reprezentanților poporului, este trimis în judecată.

42. Nimeni nu poate fi deranjat în îndeplinirea închinării sale conform conștiinței și sentimentelor sale, atâta timp cât nu încalcă legile naturii și moralității. [...]

NOTE

Cea mai veche versiune a proiectului de Constituție de N. M. Muravyov a fost scrisă în 1821-1822. Prima dată publicată în cartea: Dovnar-Zapolsky M. Memorii ale Decembriștilor. Kiev: B. i., 1906. Publicat cu abrevieri din cartea: Selected socio-political and philosophical work of the Decembrists. T. 1 p. 295-299.

2 A doua ediție a proiectului de Constituție a fost scrisă de N. M. Muravyov, probabil în toamna anului 1824. Publicată cu abrevieri din cartea: Selected socio-political and philosophical work of the Decembrists. T. 1. p. 299-304.

MURAVYOV-APOSTOL SERGEY IVANOVICH

S. I. Muravyov-Apostol s-a născut în 1796 în familia celebrului diplomat I. M. Muravyov. Și-a petrecut copilăria în Europa de Vest - la Hamburg și Madrid. Și-a făcut studiile primare la un internat privat din Paris. Întorcându-se în patria sa, el și fratele său Matvey au intrat în Institutul de Căi Ferate din Sankt Petersburg în 1809 și au absolvit în 1811. Întreaga clasă de ofițeri a corpului inginerilor de căi ferate, în care se afla S.I. Muravyov-Apostol, s-a alăturat armatei înainte de Borodinsky. luptă și a luat parte la ea. Muravyov-Apostol la acea vreme nu avea încă 16 ani și M.I. Kutuzov l-a ținut la Cartierul

General al armatei. Cu toate acestea, după câteva luni, începe să participe la bătălii; pentru bătălia de la Krasny i s-a acordat o armă de aur cu inscripția „Pentru vitejie”, iar după Berezina i s-a acordat un ordin și i s-a acordat gradul militar de locotenent.

S.I. Muravyov-Apostol a pus capăt Războiului Patriotic din 1812 la Paris. În 1815 a fost transferat la Regimentul de Gardă Semenovsky. Când regimentul a fost desființat în 1820 după răscoală, a slujit în cetatea Bobruisk, iar apoi, din 1822, în regimentul de infanterie Cernigov.

Muravyov-Apostol - unul dintre fondatorii primei societăți secrete a Decembriștilor - „Uniunea Mântuirii” (1816), participant la „Conspirația de la Moscova” a Decembriștilor (1817), unul dintre fondatorii și membrii Consiliul rădăcină al „Uniunii de bunăstare” (1818) și cei mai radicali lideri ai societății sudice Decembriști, consiliul său Vasilkovsky.

S.I. Muravyov-Apostol a avut o mare influență asupra soldaților. Când a fost arestat la sfârșitul lui decembrie 1825, ofițerii și soldații regimentului Cernigov l-au eliberat, declanșând o răscoală, pe care a condus-o. După înăbușirea revoltei rănitului Muravyov-Apostol,

pusă în scenă la Sankt Petersburg. Potrivit verdictului Curții Supreme Penale, el, împreună cu alți lideri ai mișcării decembriste, a fost executat la 13 iulie 1826.

S.I. Muravyov-Apostol este autorul propagandei „Catehismul ortodox” scrisă în spirit republican, care a fost împărțită în rândul soldaților.

ESEURI

1. Muravyov-Apostol S.I. Catehismul ortodox; Indicatii; Scrisori; Poeme//Lucrări socio-politice și filosofice alese ale decembriștilor. M., 1951. T. 2. P. 191-229.

LITERATURĂ

1. Medvedskaya L. A. S. I. Muravyov-Apostol. M.: Educaţie, 1970. 176 p.

2. Eidelman N. #. „Făcând o faptă bună...”: Pagini din viața lui S. Muravyov-Apostol // Zvezda. 1975. Nr 12. P. 18-59.

CATEHISM ORTODOX1

În numele părintelui și al duhului sfânt.

Întrebare. De ce a creat Dumnezeu omul?

Răspuns. Pentru ca el să creadă în el, să fie liber și fericit.

Întrebare. Ce înseamnă să crezi în Dumnezeu?

Răspuns. Dumnezeul nostru Iisus Hristos, coborând pe pământ pentru a ne mântui, ne-a lăsat Sfânta Sa Evanghelie. A crede în Dumnezeu înseamnă a urma în tot adevăratul sens al legilor înscrise în el.

Întrebare. Ce înseamnă să fii liber și fericit?

Răspuns. Fără libertate nu există fericire. Sfântul Apostol Pavel spune: ai fost cumpărat cu prețul sângelui, nu te face robul omului.

Întrebare. De ce poporul rus și armata rusă sunt nefericiți?

Răspuns. Pentru că regii le-au furat libertatea.

Întrebare. Prin urmare, regii acționează contrar voinței lui Dumnezeu?

Răspuns. Da, desigur, spune Dumnezeul nostru: oricine va fi în tine va fi slujitorul tău, iar regii doar tiranizează poporul.

Întrebare. Ar trebui să se supună regii atunci când acţionează contrar voinţei lui Dumnezeu?

Răspuns. Nu! Hristos a spus: nu poți lucra pentru Dumnezeu și Mamona; De aceea poporul rus și armata rusă suferă pentru că se supun țarilor.

Întrebare. Ce poruncește legea noastră sfântă poporului și armatei ruse să facă?

Răspuns. Pocăiți-vă de servilismul îndelungat și, luând armele împotriva tiraniei și a răutății, jurați: să fie un singur rege pentru toți în cer și pe pământ - Iisus Hristos.

Întrebare. Ce te poate împiedica să faci această ispravă sfântă?

Răspuns. Nimic! Cei care se împotrivesc acestei fapte sfinte sunt trădători, apostați care și-au vândut sufletele răutății și vai de ei, ipocriții, de frică.

Nicio pedeapsă nu va cădea asupra lor în această lume și în cealaltă.

Întrebare. Cum se poate lua armele cu toată inima curată?

Răspuns. Luați-vă armele și urmați cu îndrăzneală pe cei ce vorbesc în numele Domnului, amintindu-și cuvintele Mântuitorului nostru: Fericiți cei flămânzi și însetați de dreptate, căci vor fi săturați și, răsturnând nedreptatea și răutatea tiraniei, restabilirea unui guvern asemănător cu legea lui Dumnezeu.

Întrebare. Ce fel de guvernare este asemănătoare cu legea lui Dumnezeu?

Răspuns. Unul în care nu există regi. Dumnezeu ne-a creat pe toți egali și, coborând pe pământ, i-a ales pe apostoli dintre oamenii de rând, și nu dintre nobili și regi.

Întrebare. Deci lui Dumnezeu nu-i plac regii?

Răspuns. Nu! Sunt blestemati de el, ca asupritori ai poporului, iar Dumnezeu este un iubitor de omenire. Toți cei care vor să cunoască judecata lui Dumnezeu despre regi să citească cartea împărățiilor, capitolul 8: bărbații lui Israel s-au adunat și au venit la Samuel și i-au spus: acum pune un rege peste noi și el să ne judece; și acest cuvânt a fost rău înaintea ochilor lui Samuel și Samuel s-a rugat Domnului și Domnul i-a zis lui Samuel: Ascultă acum glasul poporului, cum îți spun ei că nu te-au disprețuit, ci te-au disprețuit. eu, ca ei să nu domnească peste ei, ci să le spună adevărului Țarevului. Și Samuel a spus toate cuvintele Domnului poporului care i-a cerut un rege și le-a spus: Aceasta va fi dreptatea împăratului: El vă va lua pe fiii voștri și pe fiicele voastre și țara voastră va fi a zecea și voi fii slujitorii lui și vei striga în ziua aceea în prezența împăratului tău, l-ai ales pentru tine și Domnul nu te va asculta în ziua aceea, pentru că tu însuți ți-ai ales un rege... și așa alegerea regilor este contrară voinței lui Dumnezeu, deoarece singurul nostru rege ar trebui să fie Isus Hristos.

Întrebare. A devenit nelegiuit jurământul adus regilor?

Răspuns. Da, Dumnezeu mă dezgustă. Regii prescriu poporului jurăminte forțate pentru distrugerea lor, fără a chema numele Domnului în zadar; Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos a spus: Eu vă spun că nu jurați în niciun fel, așa că orice jurământ făcut cuiva este împotriva lui Dumnezeu, așa cum i se cuvine numai lui.

Întrebare. De ce sunt menționați regi în biserici?

Răspuns. Din porunca necurată a lor, să înșele poporul!

Întrebare. În cele din urmă, ce ar trebui să facă armata rusă iubitoare de Hristos?

Răspuns. Pentru eliberarea familiilor suferinde și a patriei lor și pentru împlinirea sfintei legi creștine, rugându-ne cu căldură nădejde lui Dumnezeu, care luptă în adevăr și aparent îi protejează pe cei care se încred ferm în El, pentru a lua împreună armele împotriva tiraniei și a restabili. credință și libertate în Rusia.

Și oricine rămâne în urmă, atunci, ca Iuda trădătorul, va fi anatema și blestemat. Amin.

NOTE

1 „Catehismul ortodox” a fost împărțit nu numai între soldații regimentului Cernigov. Mai multe copii ale acestuia au supraviețuit. Prima dată publicată în cartea: The Decembrist Uprising: Materials. M.; L.: Gosizdat, 1927. T. 4. Publicat integral din cartea: Lucrări socio-politice și filosofice alese ale decembriștilor. T. 2. p. 191-193.

2 Nu mai puțin - nici mai puțin.

TRUBETKOY SERGEY PETROVICH

S. P. Trubetskoy s-a născut în 1790 la Nijni Novgorod în vechea familie princiară Trubetskoy. După ce a primit o educație excelentă acasă, în 1807 a intrat la Universitatea din Moscova. Dar chiar anul următor, S.P. Trubetskoy l-a părăsit și a intrat în Regimentul de Gardă Semenovsky. A început Războiul Patriotic din 1812 ca sublocotenent și a participat la toate bătăliile majore, primind mai multe premii militare. În 1822 i s-a conferit gradul militar de colonel.

S.P. Trubetskoy a fost unul dintre organizatorii societății secrete a Decembriștilor, Uniunea Mântuirii (1816), iar doi ani mai târziu - Uniunea Bunăstării, pentru care a scris cea mai mare parte a carții - Cartea Verde. El a fost unul dintre cei mai activi membri ai acestei societăți, președintele acesteia.

În 1819-1821 S.P. Trubetskoy locuiește la Paris, unde își finalizează educația și face cunoștință cu viața politică a Franței. Întors în Rusia, participă activ la organizarea Societății de Nord.

Din februarie 1825, S. Trubetskoy a slujit la Kiev. Apartamentul său devine locul de întâlnire al consiliului Vasylkiv al Societății de Sud. A făcut mult pentru a coordona activitățile societăților decembriste de sud și de nord. Când Trubetskoy s-a întors la Sankt Petersburg în noiembrie 1825, la sugestia lui Ryleev, a fost ales dictator - lider al decembriștilor în timpul revoltei. În zilele premergătoare răscoalei, el scrie unul dintre cele mai importante documente de program - Manifestul către poporul rus.

După ce și-a dat seama de inutilitatea unei revolte armate înaintea altora, S.P. Trubetskoy nu a luat parte la ea.

A fost condamnat la prima categorie și condamnat la moarte, comutată de Nicolae I pe viață-7' 99

muncă grea. Trubetskoy a petrecut 30 de ani în Siberia, 13 dintre ei la muncă silnică.

S. P. Trubetskoy a murit în 1860.

ESEURI

1. Trubetskoy S. IL: Materiale despre viață și activități revoluționare. Irkutsk: Vost.-Sib. carte editura, 1983. T. 1. 416 p.

LITERATURĂ

1. Vasiliev A. S. P. Trubetskoy. L.: Lenizdat, 1965. 36 p.

2 Materiale din enciclopedii: SIE. or. 14. 1973. Stb. 472-473; TSB. a 3-a ed. T. 26. 1977. P. 258.

REZUMAT AL MANIFESTULUI CĂTRE POPORUL RUS1

Doamne, mântuiește-ți poporul și binecuvântează-ți moștenirea?

Manifestul Senatului anunță.

1. Distrugerea fostului guvern.

2. Înființarea unuia temporar până la înființarea unuia permanent de către aleșii.

3. Gofrarea gratuită și deci eliminarea cenzurii.

4. Închinarea liberă a tuturor credințelor.

5. Distrugerea drepturilor de proprietate care se extind asupra oamenilor.

6. Egalitatea tuturor claselor în fața legii și deci desființarea instanțelor militare și a tot felul de comisii judiciare, din care toate cauzele judiciare sunt transferate la secția celor mai apropiate instanțe civile.

7. Declaraţia dreptului fiecărui cetăţean de a face ce vrea, şi de aceea un nobil, negustor, negustor, ţăran – totuşi – au dreptul de a intra în serviciul militar şi civil şi în cler; comerț cu ridicata și cu amănuntul, plătind taxe stabilite pentru tranzacționare. Achiziționați tot felul de proprietăți, cum ar fi terenuri, case în sate și orașe. Să intre în tot felul de condiții între ei, să concureze între ei în fața instanței.

8. Adăugarea taxelor electorale și restanțelor asupra acestora.

9. Desființarea monopolurilor, precum: asupra sării, asupra vânzării vinului fierbinte etc., și deci instituirea distilării gratuite și a producției de sare cu plată pentru industrie în funcție de cantitatea de sare și vodcă produsă.

10. Distrugerea așezărilor militare și de recrutare.

11. Reducerea serviciului militar pentru gradele inferioare și determinarea acestuia va urma ecuația serviciului militar între toate clasele.

12. Demisia tuturor gradelor inferioare, fără înlăturare, care au servit timp de 15 ani.

13. Înfiinţarea consiliilor volost, districtuale, provinciale şi regionale şi procedura de alegere a membrilor acestor consilii, care să înlocuiască toţi funcţionarii numiţi până acum de guvernul civil.

14. Publicitatea instanţelor.

15. Introducerea juriilor în instanţele penale şi civile.

Înfiinţează un consiliu de 2 sau 3 persoane, căruia îi sunt subordonate toate părţile conducerii superioare, adică toate ministerele, Consiliul, Comitetul de Miniştri, armata, marina. Într-un cuvânt, întreaga putere executivă supremă, dar nu puterea legislativă sau judecătorească. Pentru acesta din urmă rămâne un minister în subordinea Guvernului provizoriu, dar pentru judecarea cauzelor nesoluţionate în instanţe inferioare rămâne secţia penală a Senatului şi se înfiinţează o direcţie civilă, care decide definitiv şi ai cărui membri vor rămâne până la instituirea unui guvern permanent.

Colegiul provizoriu este încredinţat cu executarea:

1. Drepturi egale pentru toate clasele.

2. Formarea consiliilor locale de volost, raionale, provinciale şi regionale.

3. Formarea gărzii populare interne.

4. Formarea părţii de judecată cu juriul.

5. Egalizarea recrutării între toate clasele.

6. Distrugerea armatei permanente.

7. Stabilirea unei proceduri de alegere a aleşilor în Camera Reprezentanţilor Poporului, care trebuie să aprobe pe viitor ordinea de guvernare şi legislaţia de stat existentă.

NOTE

1 Nu are nume. Publicat pentru prima dată de M. V. Dovnar-Zapolsky în 1906. Publicat din cartea: Trubetskoy S. P.: Materiale despre viaţă şi activitatea revoluţionară. T. UE. 81-82.

2 Epigraful este cuvintele de rugăciune pentru Patrie.

Biblioteca „Runiverse”

IAKUŞKIN IVAN DMITRIEVICI

I. D. Yakushkin s-a născut în 1793 în familia unui proprietar sărac. A studiat la şcoala de acasă a profesorului A.F. Merzlyakov, apoi a

intrat la departamentul de literatură a Universității din Moscova, unde a studiat filozofia, literatura și științele naturii.

În 1811, Yakushkin s-a alăturat Regimentului de Gardă, cu care a participat la toate bătăliile majore ale Războiului Patriotic din 1812. A primit mai multe premii pentru serviciile sale militare.

Întors din campaniile străine, a participat la organizarea primei societăți decembriste, „Unirea Mântuirii” (1816). În timpul Conspirației de la Moscova din toamna anului 1817, I. D. Yakushkin s-a oferit voluntar să-l omoare pe țar, dar decembriștii i-au respins decizia. El a fost primul dintre decembriști care a încercat să-i elibereze de iobăgie pe țăranii care îi aparțineau. Sub influența lui P.I. Pestel, Yakushkin a ajuns la ideea că „...a elibera țăranii fără a le oferi o cantitate suficientă de pământ le-ar asigura doar pe jumătate independența” (Note, articole, scrisori ale Decembristului I.D. Yakushkin. M .: Nauka, 1951. P. 32).

A fost unul dintre inițiatorii convocării Congresului Decembriștilor de la Moscova, iar după ce a primit vești despre răscoală a încercat să ridice trupele garnizoanei din Moscova.

După arestare, în timpul anchetei și în timpul interogatoriilor lui Nicolae I însuși, Iakușkin s-a comportat cu curaj, fapt pentru care țarul a ordonat ca acesta, singurul dintre decembriști, să fie legat imediat. cătuşe de mână. Instanța l-a condamnat la moarte pe I.D. Yakushkin, comutată în muncă silnică. A slujit-o timp de 15 ani în închisoarea Chita și uzina Petrovsky. După cea mai „înaltă” permisiune din 1835, Yakushkin s-a mutat la Yalutorovsk, provincia Tobolsk, unde a locuit până în 1855.

din inițiativa sa, două școli au fost deschise la Ialutorovsk; Peste 700 de oameni au absolvit-o.

În Siberia, I. D. Yakushkin a dedicat mult timp studiilor științifice și studiului naturii. Acolo scrie un eseu materialist, „Ce este viața”. Yakushkin este autorul cunoscutelor „Note”, care dezvăluie istoria și ideologia mișcării decembriste.

I. D. Yakushkin a murit în 1857, la scurt timp după ce s-a întors în Rusia europeană.

1. Note, articole, 1951. 739 p.

ESEURI

scrisorile decembristului I. D. Yakushkin. M.,

LITERATURĂ

1. Koshurnikov A. A. Decembristul I. D. Yakushkin//Uchen. zap. Am verificat, ped. in-ta. 1957. Emisiunea. 14. Din 184-205.

2. Mikhailova L.P. Viața și activitățile educaționale ale decembristului I.D. Yakushkin în Siberia // Uchen. zap. Tyumen. ped. in-ta. 1962. T. 16, numărul. 4. p. 85-113.

3. Lukina T. A. Întrebări de biologie în tratatul lui I. D. Yakushkin despre esența vieții // Decembriștii și cultura rusă. L., 1975. S. 333-340.

4. Polyakov L.V. Neo-Kantian rus: (Kant și I.D. Yakushkin: Despre chestiunea formelor de influență în istoria filozofiei) Și colecția lui Kant. Kaliningrad, 1982. p. 89-104.

5. Druzhinin N. M. Decembristul I. D. Yakushkin și școala sa din Lancaster // Druzhinin N. M. Mișcarea revoluționară în Rusia în secolul al XIX-lea. M, 1985. p. 384-436.

CE ESTE VIAȚA?[1]

[...] După multe griji, omul a trebuit să se convingă că, nefiind alfa și omega universului, el nu era decât o verigă într-un lanț nesfârșit de creații și că nu era sortit să anunțe universul singur cu el. cântatul monoton, dar ca vocea lui să se îmbine cu vocile tuturor celorlalte făpturi și ale tuturor lucrurilor într-un cântec polifonic și veșnic armonios; că, fiind în continuă comunicare cu natura, sarcina minții sale este să monitorizeze fără încetare toate manifestările din natură și, încrezându-și constant conceptele unul în celălalt, să le aducă din ce în ce mai mult în acord unele cu altele, studiind în același timp manifestările din natură. , încearcă să stabilească relațiile lor reciproce, relația lor cu omul și relația omului cu natura, și în acest fel să înțeleagă din ce în ce mai mult pentru om ce este omul. Una dintre cele mai importante și curioase manifestări din natură este, desigur, manifestarea vieții în general și manifestarea vieții umane în special.

Omul trăiește și cocoșul trăiește; iar dacă cocoșul nu ar fi trăit, atunci viața umană în manifestările sale primare ar fi mai puțin cunoscută decât se cunoaște acum; Majoritatea cercetărilor privind dezvoltarea embrionului au fost efectuate în general pe ouă de găină. Cercetările științifice arată și, în acest caz, noi, oamenii semiștiințifici, putem crede doar că tot ceea ce trăiește provine dintr-un ou, desigur nu dintr-un ou de găină, care în sine este format dintr-o veziculă mică închisă în sacul membranos al unui ovar de pui [...1

[...] Omul în dezvoltarea sa embrionară acceptă toate tipurile de existență animală. Ovulul, separat de ovarul unei femei, există la fel de independent ca animalele din categoria inferioară, care nu au nici creier, nici circulație sanguină și, în general, niciunul dintre instrumentele vieții, există separat și clar.

formate în mod natural, dar care sunt aparent înzestrate cu mişcare voluntară. Când inima se formează într-un embrion al unui copil, ea constă inițial dintr-o cavitate, ca inima unui râme, apoi dintr-o ureche și un ventricul, ca inima unui pește, apoi din două urechi și un ventricul, ca inima. a unei broaște și în cele din urmă a două urechi și doi ventricule, ca inima păsărilor și mamiferelor.

Cu o oarecare asemănare a omului în starea sa embrionară cu alte animale, atât el, cât și fiecare dintre ele ajung la acel grad de dezvoltare, care determină calea existenței lor viitoare și, în același timp, toate animalele și omul, conform legii indispensabile. din natură, se vor naște din creaturi de felul lor. Din ouăle de știucă fecundate, nu se va dezvolta niciodată alt animal decât o știucă cu o inimă, o ureche și un stomac, ca toți peștii în general, dar cu unele trăsături caracteristice doar știucii. Din ouăle broaștei provine inițial un mormoloc, asemănător unui pește, care trăiește în apă și respiră cu branhii ca peștele, dar la scurt timp după formarea plămânilor în el, branhiile îi dispar și se transformă într-o broască, care, datorită la modul în care sângele său circulă, are capacitatea de a trăi pe uscat, de a respira aer și de a rămâne sub apă pentru o lungă perioadă de timp. Un pui iese întotdeauna dintr-un ou de găină. În pântecele unei femei, cu toate schimbările treptate ale embrionului și dezvoltarea sa complexă, se formează întotdeauna un copil, și nu un alt animal. Atât un pui eclozat dintr-un ou, cât și un copil care iese din pântecele unei femei, în dezvoltarea lor embrionară, primesc o educație care de fapt le aparține numai lor, care îi deosebește de toți ceilalți pui și de toți ceilalți copii.

Deci, observațiile embrionului dovedesc în mod evident că formarea primară a tuturor animalelor are loc în general în aceeași ordine; dar că în același timp fiecare dintre ele în detaliu și gradul dezvoltării sale este variat la infinit și că fiecare animal există separat de toate animalele ca indivizibil și constituie în același timp o verigă într-un lanț neîntrerupt al tuturor ființelor.

Considerând fiecare animal separat ca indivizibil, se pune în mod firesc întrebarea: cine este acest indivizibil și sub a cărui influență a început originea și

au fost realizate toate minunile dezvoltării sale? Știința pozitivă, bazată exclusiv pe experiență, nu răspunde la o astfel de întrebare și aici fiecare persoană gânditoare, om de știință și non-om de știință, este lăsată să rezolve problema în conformitate cu înțelegerea sa maximă. În acest caz, ca și în toate acțiunile gândirii noastre, este necesar doar ca conceptul pe care ni-l formăm despre acest subiect să nu fie în contradicție cu celelalte concepte ale noastre care nu sunt supuse îndoielii.

Simțurile noastre, prin impresii asupra lor din exterior, ne oferă doar concepte despre corpuri și mișcarea lor... Corpurile, care ocupă spațiu, au extensie și, prin urmare, sunt deja divizibile; Părțile care

alcătuiesc un corp, ca el, ocupă spațiu, au extensie, ca și el, sunt subdivizate și deci sunt și corpuri. Numim mișcarea unui corp în spațiu mișcare. Corpurile și părțile lor pot avea mai mult sau mai puțină extensie, iar mișcarea se poate produce cu viteză mai mare sau mai mică și în direcții diferite. Diferența de lungime a corpurilor, diferența de viteză de mișcare și de direcția acesteia diversifică la infinit obiectele pe care le vedem.

Rațiunea, recunoscând extinderea în corpuri, împărțindu-le în părți și subdivând aceste părți în particule mai mici, se străduiește de la multiplicitate la unitate; Admițând existența unor unități care nu pot fi subdivizate în continuare, el concluzionează că astfel de unități constituie esența corpurilor și că doar imaginile obiectelor sunt prezentate simțurilor noastre, trecând constant.

Corpurile pe care le vedem ne apar fie în mișcare, fie în repaus; și aici mintea noastră trage din nou o concluzie despre existența unei cauze pentru cutare sau cutare stare a corpurilor. Această cauză, care pune corpurile în mișcare sau aduce corpurile în mișcare în repaus, se numește forță.

Niciun muritor nu a văzut cu ochii săi nici unitatea reală, nici forța reală, la fel cum niciun muritor nu și-a văzut urechile cu propriii ochi, și totuși toată lumea știe că are urechi și nimeni nu se îndoiește de existența propriului Sine. .., ca o unitate care posedă forță vitală și putere de gândire, care sunt atât una și aceeași forță în diferite grade de dezvoltare.

Sinele nostru, ca unitate, combină doar senzații individuale la un moment dat. Nenumărate multe

o multitudine de raze de lumină, reflectate de nenumărate puncte ale unui obiect individual și colectate de proiectilul vederii noastre, înfățișează acest obiect pe retina celor doi ochi ai noștri și pentru toate acestea vedem un singur obiect. Tremuratul nenumăratelor particule de aer este comunicat în ambele urechi nervilor noștri care ascultă, iar aici auzim un singur sunet, iar mai multe sunete armonioase care ajung la urechile noastre sunt simțite de noi ca o singură coardă.

În general, impresiile polisilabice sunt concentrate de ego-ul nostru într-o singură senzație, la fel cum numeroase raze extrase dintr-un cerc sunt concentrate în mijlocul cercului într-un singur punct.

Dacă fiecare dintre senzațiile noastre individuale ar fi înlocuită doar în noi de o altă senzație, de asemenea separată, la fel cum imagini diferite sunt înlocuite într-o oglindă, în care se reflectă fiecare nou obiect, fără a lăsa nicio urmă a obiectelor reflectate în el înainte, atunci noi , fără a putea compara un obiect cu un alt obiect și a distinge particularitățile care constituie apartenența exclusivă a oricărui obiect anume, ei nu ar avea absolut nicio idee despre nimic. Existența noastră, cu fiecare nouă senzație alcătuind un nou eu, s-ar

destrama în părți care nu au nimic în comun una cu alta; dar având capacitatea de a fi conștient de trecerea de la o senzație la alta senzație, eu-ul nostru, prin chiar acest fapt, are și posibilitatea de a fi continuu conștient de sine și, distingând unele dintre senzațiile noastre, produse în noi de impresii din în afară, din alte senzații asemănătoare, „primim conceptul de obiecte, existente în afara noastră.

Activitatea proprie a eului nostru se manifestă constant în timpul relațiilor noastre cu lumea exterioară și nu toate impresiile pe care ni le transmit simțurile sunt simțite în mod egal de eul nostru. Fiind într-o conversație zgomotoasă, acordăm în mod arbitrar atenție discursurilor unuia. sau altul dintre interlocutori, nu ascultăm restul conversației.

Fiecare senzație din noi este însoțită de conștiința acestei senzații și în același timp de conștiința unor senzații anterioare și, recunoscând diferența dintre o senzație și o altă senzație anterioară, ajungem la cunoașterea diversității obiectelor produse.

conducând la diferite impresii asupra simțurilor noastre. Având posibilitatea de a acorda atenție exclusivă părților obiectelor, ca obiecte separate, aceste părți produc senzații separate în noi. Și aici, eu-ul nostru recunoaște din nou asemănarea sau diferența dintre senzațiile sale, iar noi, după ce am recunoscut mai întâi asemănarea și diferența dintre obiecte, iar acum, recunoscând din nou asemănarea și diferența părților lor, primim o cunoaștere mai completă a ceea ce constituie identitatea și diferența dintre obiectele pe care le observăm [...]

[...] Toate fenomenele din natură care sunt supuse observațiilor noastre apar din mișcarea și combinarea unităților într-o ordine perceptibilă simțurilor noastre; motivul oricărei mișcări se numește forță, se află în unitățile în sine, care au capacitatea de a intra în mișcare și de a excita mișcarea în unitățile giratorii. Cel mai mic grăunte de nisip de pe pământul nostru gravitează spre soare la fel de mult cum gravitează soarele spre acest grăunte de nisip; pilitura de fier este atrasa de un magnet cu exact aceeasi forta cu care un magnet este atras de pilitura; sticla frecata cu pânză atrage sau respinge corpurile de lumină cu aceeași forță cu care corpurile de lumină atrag sau resping sticla. Toate părțile corpului formate de ambreiaj posedă în mod egal această forță. Cauza fenomenelor care apar întotdeauna în aceeași ordine este numită printr-un nume special; așa se spune: forța gravitației, coeziunea, căldura, lumina, electricitatea, magnetismul, viața, gândirea, iar în toate aceste cazuri cuvântul forță înseamnă doar un mod și o ordine specială de mișcare a unităților. Mișcările treptate, dar rapide ale unității se contopesc pentru noi într-un întreg, la fel cum vibrațiile treptate, dar rapide ale unei coarde se contopesc pentru noi într-un singur sunet. Una și aceeași coardă, mai mult sau mai puțin întinsă, produce în același timp un număr mai mare sau mai mic de vibrații și produce unul sau altul sunet, care răspunde nu la toate coardele instrumentului care stă acolo, ci doar la coarda care este capabil să producă același număr de vibrații cu coarda care a

produs sunetul original; în același mod, fiecare unitate din natură, în funcție de forța sa motrică la un moment dat, poate efectua anumite mișcări la îndemnul unității sale primare în mișcare, se poate combina cu unități asociate cu ea și poate participa la formare.

pe

nii sau vreun cristal, sau vreo plantă, sau vreun animal.

Corpurile simple, și în general nemetalice, formate dintr-o combinație de unități care au deja o forță de coeziune, au proprietăți proprii, fiecare dintre ele putându-se conecta cu un alt corp doar într-o anumită ordine care ne este perceptibilă [...]

[...] Corpurile formate prin forța de coeziune, în timpul combinațiilor lor chimice, sunt combinate cu alte corpuri asemănătoare, de preferință înaintea altora, iar această proprietate, numită afinitate, este o caracteristică a acestor corpuri, la fel ca ceea ce se numește drepturile plantelor și animalelor, constituie particularitatea acestora.

În natură, totul se mișcă constant. Pământul nostru își face rapid mișcarea zilnică, dar se învârte în jurul soarelui cu o viteză și mai mare. Unele corpuri cerești, precum pământul nostru, au propriile mișcări zilnice și se învârt, de asemenea, în jurul soarelui. Soarele însuși are o mișcare evidentă. Unitățile care nu au fost încă combinate între ele și umplu spațiul universului sunt puse constant în mișcare de corpurile cerești. Cu această mișcare generală a unităților, manifestările care decurg din ea sunt nenumărate diverse, dar nu toate unitățile participă în mod egal la fiecare dintre aceste manifestări; cei dintre ei în care forța de coeziune a fost deja excitată și care prin combinațiile lor s-au format în corpuri simple, nu toți participă în mod egal la manifestările de căldură, lumină, electricitate, magnetism, iar forța de coeziune în sine nu este excitat în același grad în toate corpurile simple; iar această forță în împrejurări diferite în același corp poate avea un grad mai mare sau mai mic de dezvoltare. La fel, viața în manifestările ei, de la ciupercă până la om, are propriile sale grade de dezvoltare și așa cum lumina apare cu un grad ridicat de căldură, la fel cu cea mai înaltă dezvoltare a gândirii vieții [...]

[...] Însuși cuvântul viață înseamnă de fapt doar un mod și o ordine specială a unităților, în urma cărora se formează o plantă sau un animal. Ambele se formează sub influența unității, din care forța vieții, ca și din centru, acționează asupra unităților giratorii și le excită la viață. Fiecare unitate adusă la viață primește o nouă forță pentru cooperare

lio

combinându-se cu alte unități cu care formează o ființă vie și să reziste acțiunii distructive a unităților străine. În acest sens, o

persoană, un cocoș, o stridie și o ciupercă sunt supuse aceleiași legi și nu diferă în niciun fel unul de celălalt. Indiferent cât de complexă este formarea embrionului unui copil și a tuturor elementelor vieții, în acest sens nu diferă de un embrion de pui.

O găină, tocmai eclozată dintr-un ou, aleargă și își găsește hrană, iar în acest sens copilul nu este deloc ca un pui; nou-născutul abia se poate mișca și adesea este necesar să-l învățați să se prindă de sânul mamei sale. Toate animalele, chiar la naștere, au capacitatea de a satisface toate nevoile vieții, sau această capacitate se manifestă la ele la destul de mult timp după naștere. Această abilitate se numește instinct animal, care nu este în esență altceva decât capacitatea înnăscută de a acționa în conformitate cu scopurile naturii, care a dat fiecărui animal un scop specific în viața sa. Și aici omul diferă decisiv de toate animalele. La naștere, nu are nicio îndemânare și atunci, dobândită-o, ceea ce obține prin propria experiență este foarte nesemnificativ în comparație cu ceea ce îi transmit alții și cu ceea ce moștenește de la generațiile anterioare.

Luat singur, el este cea mai neînsemnată creatură dintre toate creaturile din lume; dar nu există niciodată separat. La naștere, el este deja un membru al familiei cu care se contopește existența lui. Această familie îi transmite încetul cu încetul abilitățile lor, dobândite de el în același mod de la generațiile anterioare și completate de propria experiență.

O albină care tocmai și-a părăsit celula are deja capacitatea de a folosi toată munca complexă necesară existenței albinelor în stup în ordinea destinată acestora. Îndemânarea unei albine care tocmai a văzut lumina este la fel de completă și completă ca și priceperea oricărei alte albine. O familie de albine, neavând nevoie să comunice cu alte albine pentru existența sa, formează o lume separată în stupul său, iar în acest stup există aceeași ordine ca a fost și este în toți ceilalți stupi.

Familia umană în sine este prea slabă,

pentru a contracara forțele ostile care o înconjoară: de necesitate se unește cu alte familii pentru a-și spori mijloacele de satisfacere a nevoilor vieții. Omul este o ființă animală slabă la naștere și prin natura sa și, prin urmare, pus în nevoia de apropiere de propriul soi, în combinație cu acestea dobândește forțe enorme, în continuă creștere, în urma cărora popoarele sunt atrase mai aproape de popoare, oamenii se înghesuie din ce în ce mai mult și întreaga umanitate se străduiește să se unească într-un singur întreg - și în acest fel omul se deosebește decisiv de toate animalele în general și de cocoș în special.

NOTĂ

1 Scrisă la mijlocul anilor 30 ai secolului al XIX-lea. Publicat pentru prima dată în revista „Questions of Philosophy” (1949. Nr. 3. pp. 291-298) sub titlul „Ce este o persoană?” Publicat în fragmente din cartea:

Lucrări socio-politice și filosofice alese ale Decembriștilor. M.: Gospolitizdat, 1951. S. 156-157, 159-162,

164-165, 165-166, 169-170.

FONVIZIN MIKHAIL ALEXANDROVICH

M. A. Fonvizin s-a născut în 1788 într-o familie de intelectuali nobili; era nepotul celebrului scriitor rus D.I.Fonvizin. Despre copilăria sa a relatat în timpul anchetei: „Am fost crescut acasă în copilărie, apoi am studiat la Sankt Petersburg la Școala Germană din St. Petru, în sfârșit la Moscova la pensiunea Universității și a ascultat prelegeri la Universitatea din Moscova” (Revolta Decembriștilor. T. 3. P. 65-· 66). În al treisprezecelea an a fost repartizat în serviciul militar în Regimentul de Gardă Izmailovsky. Din 1805 până în 1814 M.A. Fonvizin a fost în armata activă, a participat la războiul ruso-suedez din 180–1809 și la aproape toate bătăliile majore ale războiului patriotic din 1812. Până la vârsta de 27 de ani, avea gradul de colonel, de 32 - general locotenent .

Campaniile străine la care a participat M.A. Fonvizin au contribuit la întărirea radicalismului opiniilor sale, pe care el însuși a subliniat la anchetă: „A fi de două ori în străinătate mi-a dezvăluit multe idei politice despre care nu mai auzisem până acum.” Întoarcerea în Rusia. , pentru a elibera de serviciu, o vreme, am continuat să studiez lucrări politice de felurite și ziare străine, iar în acest moment, citind diverse teorii politice, am îndrăznit în vis să-mi doresc adaptarea lor în Rusia” (Ibid. p. . 71). În 1816, el a devenit membru al Uniunii Mântuirii, iar mai târziu s-a alăturat aripii celei mai radicale a Uniunii de Bunăstare și a participat la pregătirea documentelor de program ale Societății de Nord a Decembriștilor.

După pensionarea sa în 1822, Fonvizin s-a stabilit pe moșia sa, a muncit mult și a scris articole. Când a luat cunoștință de revolta decembriștilor, a întreprins o serie de acțiuni pentru a-i uni pe decembriștii din Moscova. M. A. Fonvizin a fost arestat la 9 ianuarie 1826 și condamnat la 12 ani de muncă silnică, urmat de

aşezare veşnică în Siberia. După ce a lucrat silnic în închisoarea din Chita și uzina Petrovsky (a fost redusă la 8 ani), M. A. Fonvizin s-a stabilit la Yenisisk (1834-1836), apoi a locuit la Krasnoyarsk (1836-1838) și, în cele din urmă, la Tobolsk (1838-1853).). În timpul stabilirii sale, el s-a angajat în traduceri, cercetări științifice în domeniul științelor socio-politice și a scris articole, dintre care unele s-au păstrat.

M. A. Fonvizin a murit în 1854, la câteva luni după întoarcerea din exil.

Decembristul M.A. Fonvizin a fost un susținător al socialismului utopic creștin. El și-a subliniat părerile socio-politice în lucrările sale „Despre iobăgia agriculturii în Rusia” și „Despre comunism și socialism”.

ESEURI

1. Fonvizin M. A. Opere şi scrisori: În 2 volume.Irkutsk: Vost.-Sib. carte editura, 1979-1982.

LITERATURĂ

1. Semeeskiy V.I. Mihail Aleksandrovich Fonvizin//Semeeskiy V.I. Mișcarea socială în Rusia în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Sankt Petersburg: B. i., 1905. P. 1-96.

2. Syroechkovsky B. E. Articole siberiene ale decembristului M. A. Fonvizin // Syroechkovsky Gg B. E. Din istoria mișcării decembriste. M„ 1969. P. 304-357.

3. Zamaleev A. F. M. A. Fonvizin. M.: Mysl, 1976. 152 p.

REVIZIA ISTORIEI SISTEMELOR FILOZOFICE1

Fraților, păziți-vă, ca să nu vă înșele cineva cu filozofie și lingușiri deșartă, după tradiția omenească, după elementele lumii, și nu după Hristos.

Pofianiye ap. Peter k\kolo[syan\ II, 81

Introducere

I. Conceptul de filozofie și scopul ei

În definirea conceptului de filozofie, filozofii înșiși nu sunt de acord, deoarece filosofia provine din filosofare sau gândire independentă; și în această chestiune, oamenii nu sunt de acord atât de mult între ei, încât opiniile și opiniile lor despre lucruri sunt adesea complet opuse. Cu toate acestea, toate opiniile rezonabile despre filozofie sunt de acord că este o știință care nu numai că îmbrățișează cele mai sublime obiecte (cum ar fi Dumnezeu, lumea, omul și adevăratele sale relații în general), dar are scopul posibilității de a realiza de către om cele mai înalte cunoștințe. despre aceste obiecte. În ceea ce privește primul, Cicero a numit filosofia știința divinului și a omului. Cei mai noi gânditori l-au considerat fie știința adevărurilor fundamentale ale cunoașterii umane, fie știința esenței lucrurilor, fie știința ideilor, deoarece s-au gândit să cunoască lucrurile prin idei. Și din moment ce toate ideile sunt conținute într-o singură idee a absolutului și decurg din ea, filosofia a adoptat numele de știință a absolutului (școala lui Schelling). În această ultimă privință, gândindu-se în primul rând la activitatea prin care pot fi cunoscute obiectele cele mai înalte menționate, filosofia a fost numită știința minții (Vernunft-wissenschaft). Potrivit lui Kant, este știința minții din concepte (Vernunftwissenschaft ans Begriffen).

Potrivit lui Fichte - știință (Wissenschaftslehre). Filosofia a mai fost numită și știința legalității primitive a spiritului uman în activitatea sa generală (Wissenschaft

von der ursprungliche Gesetzmassigkeit des menschli-chen Geistes in seiner gesammten Tatigkeit). Din această cauză, a filozofa înseamnă a reflecta rațional asupra obiectelor cele mai înalte ale cunoașterii umane și a reprezenta clar și consecvent ideile dobândite ale minții în concepte. Acest lucru este cerut de însuși conceptul de știință, care în forma sa primește doar educație finală printr-un sistem. Dar, din moment ce aici vorbim despre obiectele cele mai înalte, atunci tot ceea ce este particular, care din experiență pare unuia sau altuia cel mai sublim, nu aparține aici, ci doar ceea ce este recunoscut necondiționat de mintea umană ca cunoaștere universală a fiinţelor. şi existenţa lor (lumea) sau că ceea ce este presupus de credinţă. În acest fel, filosofia se deosebește atât de științele empirice, bazate pe obiecte cunoscute ale experienței, cât și de matematică, care se ocupă cu formele de bază ale lumii experienței, sau vizualul, precum și de logică, care reprezintă formele de bază. de gândire sau traduce gândurile noastre în concepte. Logica este considerată o știință pregătită pentru filosofie, iar în ea (adică în logică) legile combinării gândurilor în aplicarea lor sunt un mijloc de reprezentare și comunicare a ideilor. Filosofia nu este o știință compusă din concepte, este o știință a ideilor dezvoltată sistematic în concepte, o știință a minții care prin concepte sau prin intermediul acestora dezvoltă (discursiv) ideile în concepte; iar o astfel de acţiune este ceea ce se numeşte filozofare. Așadar, filosofia este cea mai înaltă știință, împărtășindu-și principiile oricărei alte științe, în timp ce tot ceea ce este cel mai înalt în orice altă știință este determinat de cea mai înaltă filozofie conștientă și prin legătura consecventă a căreia filozoful vede obiectul lumii prin absolut. Mai mult, nimic privat și special nu poate intra în sfera filozofiei. Ea, îmbrățișând toate legile formei științifice în originea lor și expunând aceste legi, poate fi numită știința științelor. Adevărata sursă și nevoie a filozofiei este totul pur uman, precum și dobândirea adevărurilor ei prin cunoașterea amator. Prin urmare, este un tip (prototip) pentru orice altă știință și, în sensul cel mai larg, numim filozofic (privire filozofică - raționament filosofic) tot ceea ce se ridică deasupra experienței și care este determinat de idee. De aceea trebuie să precedă studiul filosofiei

da un studiu amănunțit al oricărei alte științe. Marea sarcină cuprinsă în acest concept și la soluția căreia lucrează toată omenirea filosofică, poate fi considerată motivul pentru numele modest atât al științei însăși, cât și al lucrătorilor ei - numele dat acestora în Grecia: cuvântul filozofie în baza sa. sensul este dragostea de înțelepciune, dorința pentru ea, iar filosoful este un iubitor de

înțelepciune, căutând-o fără nicio pretenție de omnisciență, și nu unul care exclude lumea suprasensibilă din domeniul cunoașterii filozofice.

În Evul Mediu, filosofia era numită înțelepciune seculară (sapientia secularis) în contrast cu teologia și chiar revelația divină însăși, adică religia creștină, care descendea direct din divinitate. Potrivit filozofilor germani, căutătorul de înțelepciune se străduiește să conștientizeze cele mai înalte obiecte ale lumii spirituale, morale și materiale în legătura lor reciprocă, pentru a se convinge de propriul destin. Prin urmare, el caută absolutul în revelația sa, caută să determine relația dintre absolutul și finitul, necondiționul cu condiționalul și invers: relația lucrurilor finite cu cauza finală a tuturor ființelor. El caută să exploreze și să explice relația dintre spirit și natură, libertatea față de necesitate și subiectivitatea cu obiectivul. Școlile filozofice au căutat să ridice aceste contrarii la cel mai înalt nivel, încercând să le explice.

După talentul și diferitele grade de perfecționare ale celor care filosofează, diferitele lor decizii au dat naștere la diferite viziuni și sisteme filozofice, ale căror concluzii și legăturile lor reciproce sunt prezentate în istoria filosofiei. În aceste încercări de a realiza ideea de filozofie și, în general, în timp ce se angajează în această știință, spiritul uman cunoscător se străduiește pentru cel mai înalt, accesibil lui și ia direcția către suprasensibil, care ar trebui să dea o imagine mai înaltă. întreaga viaţă a filozofului. Desigur, acest lucru i se întâmplă doar unui filosof care, cu dragoste pentru adevăr, cu spiritul și zelul cunoașterii filozofice, înțelegător și temeinic, se străduiește pe calea destinată minții. Cunoașterea a tot ceea ce este mai înalt, dobândită prin zel intensificat, nu poate decât să aibă o influență asupra întregii vieți a unei persoane și asupra modului său de gândire. Prin urmare, înțelepciunea, ca rod cel mai înalt al filozofiei, nu limitează -

Este o singură cunoaștere - ea îmbrățișează atât cunoașterea, cât și acțiunea (acțiunile morale), iar în ea vedem că aceasta din urmă este determinată prin cunoașterea superioară, care pune o bază solidă pentru aceasta: devine acțiune. Acolo unde nu este cazul, filosofia se transformă în formalism sau înțelepciune școlară, care își caută esența în sistem, adică sub forma științei; fiind legată de sistem, filosofia își pierde libertatea de spirit. Cu toate acestea, chiar și fără sistem se destramă: atunci libertatea gânditorului se transformă ușor în arbitrar nestăpânit; acolo unde se închină sentimentele, se poate cufunda cu ușurință în misticism. Dorința de a construi filosofia ca știință într-un sistem este contracarată de polemici care vor să-și arunce cătușele, iar dacă acest lucru se face astfel încât după cercetare să existe libertate, atunci o astfel de direcție este adevăratul scepticism.

După ce am prezentat aici opinia despre filozofie în general care este dominantă în lumea învățată germană, îmi voi oferi propriile convingeri despre beneficiile acestei științe.

Fiecare om gânditor își imaginează involuntar întrebări: despre prima cauză a tuturor lucrurilor, adică despre Ființa Supremă și providența sa, despre lume, despre om și scopul lui, despre religia creștină și întemeietorul ei divin, despre scopul unirii oamenilor. în societățile civile, despre biserică și stat și relațiile lor reciproce, despre viața de apoi etc. Toate aceste întrebări cele mai importante pentru om sunt rezolvate prin revelația divină, fără îndoială, la simțul nostru interior, dacă este doar capabil să perceapă adevăruri atât de mari. . Dar tocmai această receptivitate este un dar al harului – credința. Omul, pe lângă sentimentul interior, pe care nu toată lumea l-a dezvoltat suficient, are o altă abilitate care necesită și satisfacție: o minte însetată de cunoaștere și care caută iscoditor soluții la cele mai importante probleme ale existenței noastre - soluții care sunt toate mai important pentru noi pentru că este copleșit din toate părțile de vântul îndoielii și de atâtea sisteme false, care atacă cu sacrilegiu cele mai sacre convingeri: roadele educației evlavioase și bunele obiceiuri timpurii și caută să le răstoarne. Învățătura filozofică sănătoasă, care se ocupă de rezolvarea acelorași întrebări, poate fi aici un antidot benefic și poate proteja într-o oarecare măsură o persoană de rău. Își poate înălța spiritul, arătând spre ceresc, etern și divin, care este mai presus de toate

pământesc, temporar, tranzitoriu și îndepărtează o persoană de la tot ceea ce este fantomatic și vulgar. Deși numai credința creștină este puternică pentru a stabili în cele din urmă o persoană în adevăr și virtute și pentru a o ridica la o asemenea înălțime la care să poată rezista înșelăciunilor senzualității, ispitelor și deșertăciunii; dar dacă într-o persoană viața spiritului sta încă în lene și somnolență, dacă sentimentul interior profund din el nu s-a deschis încă, atunci filosofia sănătoasă poate contribui într-o oarecare măsură la această deschidere: poate pregăti pământul inimii pentru acceptare. semințele credinței, stârnind în persoană dorința de autocunoaștere și prezentându-i idealul a ceea ce ar trebui să fie. O astfel de învățătură poate restabili adevărata relație dintre filozofie și religie, adică știința cu viață.

II. Diviziunea filozofiei

Filosofia în sensul cel mai larg este împărțită: a) în științe pur filozofice (filosofia în sensul cel mai restrâns) și b) în filozofie aplicată. Primul dezvoltă cunoașterea pură a minții (idei) prin concepte. Filosofia aplicată le aplică, împreună cu legile cunoscute ale spiritului, obiectelor experienței (aceasta include psihologia experimentală, pedagogia, politica). Anticii au împărțit de obicei filosofia în sens propriu în logică și dialectică (doctrina formei și metodei posibile a filosofiei), fizică (mai târziu - metafizica), știința cauzelor ultime ale tuturor ființelor și etica - știința natura morală și scopul omului. În timpurile moderne, împărțirea filozofiei în teoretic și practic a fost general acceptată. Filosofia teoretică sau speculativă, așa cum a fost înțeleasă anterior, trebuie să învețe cele mai înalte adevăruri despre Dumnezeu și lume - despre natură și spirit în general. Cunoștințele practice învață aplicarea acestor adevăruri.

Curând și-au dat seama, totuși, cât de inconsecvent este acest concept cu știința numită filozofie practică și au stabilit că este știința modului în care o persoană ar trebui să acționeze și, în special, a naturii sale morale.

Filosofia teoretică este numită și explicativă, deoarece subiectul ei este acela care nu depinde de asistența noastră și pe care îl găsim prin cunoaștere. Practicul se numește instructiv și sfătuitor, deoarece oferă instrucțiuni în ce

trebuie realizat prin liber arbitru. Mai târziu, a apărut estetica și a fost considerată filozofie fie teoretică, fie practică. Acolo unde filosofia se limitează la conștiința activității spiritului uman, acolo filosofia teoretică este știința legilor reprezentării și cunoașterii, numită activitate speculativă. Estetica era denumită știința gustului sau, mai bine spus, știința care conține regulile prin care elegantul este discutat și evaluat. Filosofia practică era considerată știința legilor prin care o persoană trebuie să acționeze și să acționeze corect, sau știința acțiunii juridice. Dar o astfel de viziune se poate transforma în formalism dacă obiectele de cunoaștere în sine sunt pierdute din vedere unde sunt angajate exclusiv în a gândi legile care le privesc. Cel puțin, știința legilor și criteriilor (trăsăturilor distinctive) ale cunoașterii, corect prezentate, așa cum a vrut Kant în critica sa, este mai mult o propedeutică sau o introducere în filosofia teoretică decât această știință însăși. Cei care o definesc astfel clasifică logica și metafizica drept filozofie teoretică, iar morala (învățătura morală) și dreptul natural, sau jurisprudența filozofică (care include științele aplicate: dreptul de stat și popular, precum și politica), aparțin filozofiei practice. În cele din urmă, putem împărți filosofia în funcție de trinitatea celor mai înalte idei ale umanității: ideea de adevăr, ideea de bine și ideea de har, în filozofie speculativă, practică și estetică. O revizuire științifică a științelor filozofice în interconexiunea lor internă este prezentată de Enciclopedia filosofiei.

III. Istoria filozofiei

Istoria filozofiei este o narațiune pragmatică despre cele mai importante încercări de a realiza ideea de filozofie sau, potrivit lui Tennemann,3 o descriere pragmatică a progresului treptat al formării filozofiei ca știință. Este de mare valoare, nu doar ca parte importantă a istoriei învăţării umane, ci mai ales în ceea ce priveşte influenţa pe care o poate avea asupra educaţiei şi îndrumării talentului filosofic. În acest din urmă caz, pentru că în istoria filozofiei

se dezvăluie cele mai importante sarcini ale filosofiei și adevărata lor semnificație – sfera lor de aplicare și legătura reciprocă. În ea,

cele mai importante concepte de filozofie și ipotezele sistemelor filosofice sunt prezentate într-o lumină multifațetă și, învățând și avertizând, ne dezvăluie în ce moduri, atât directe, cât și perverse, spiritul filosofator s-a îndreptat spre scopul științei. , și arată pașii care duc la aceasta.

Istoria filosofiei prezintă o varietate extraordinară de sisteme filozofice, care, bazându-se pe vederi metafizice diferite, provin uneori din începuturi complet opuse. Vedem în ea o descriere a sistemelor care nu sunt de acord între ele: vedem o filozofie pur materialistă, care respinge tot ceea ce este spiritual și recunoaște doar faptele lumii vizibile ca esențiale, vedem o filozofie rațională, care, bazându-se pe rațional morala, încearcă să ia locul religiei sincere, vedem o filozofie: panteistă, sceptică. Toate aceste direcții false ale speculației sistematice sunt contracarate de filosofia creștină, care pune credința în revelație mai presus de orice cunoaștere dobândită direct de rațiune. Aici filosofia caută să se împace cu religia, dar ambele, fără a se amesteca, rămân fidele chemării lor, fiecare acţionând în propria sa sferă.

Studiind istoria filozofiei, putem, din contradicțiile diverselor sisteme, în lumina revelației divine, să ajungem la adevăr. Harul și adevărul au venit prin Isus Hristos (Ioan I, 17).

Istoria filozofiei este de obicei împărțită în antică, mijlocie și modernă. Conform unei alte diviziuni, este format din greacă (inclusiv romană) și nou europeană; filozofia Evului Mediu constituie o verigă de legătură tranzitorie între ele. Prima perioadă începe cu grecii. Dispoziția de a filozofa nu poate fi proprietatea exclusivă a niciunui popor, ci este o proprietate umană primitivă. Vedem că în fiecare națiune contemplația religioasă s-a transformat în reflecție și sentimentul în îndoială, iar acest lucru în sine a fost un stimulent pentru spiritul de căutare de a alcătui filozofi. Cu toate acestea, grecii au fost primii care au transferat în mod conștient filozofemele în știință și le-au dezvoltat într-un mod unic. Filosofii Orientului nu pot decât să servească

o introducere în istoria filozofiei, deoarece multe dintre ele au fost transferate în filosofia greacă și merită atenție în legătură cu aceasta. Tenneman4 caracterizează această primă perioadă ca un timp al efortului liber al minții de a înțelege cauzele ultime ale naturii și libertății. Acesta este un întreg în sine și, într-un fel, poartă în sine semințele tuturor filozofiilor ulterioare. Spiritul grecesc, prin poezie, a urcat la filozofie: teogoniile, cosmogoniile, gnomii erau o introducere în ea și o îmbinau cu religia. Prima secțiune a acestei perioade descrie epoca tinerească a filosofiei, în care gândirea încă nesistematică, puțin despărțită de poezie, era ocupată cu întrebări despre originea naturii și substanța de bază a lumii - a) în școala ionică, fondată. de Thales (610 ani î.Hr.), reflectând asupra naturii și originii primelor lucruri naturale, b) Pitagora și școala sa (italiană) s-au ocupat de forme de contemplare, c) școala eleatică a opus dialectic mintea experienței și d) școala atomistă a încercat să

rezolve problema prin combinarea minții și experienței. Socrate (aproximativ 420 î.Hr.) a rezistat rafinamentului, care amenința să distrugă convingerile morale și, în primul rând, a îndreptat interesul cercetării către natura morală și scopul omului - în aceasta a fost urmat de mulți dintre studenții săi. Aceasta a dat filozofiei o nouă direcție, care prin discipolii lui Socrate, în special Platon și Aristotel, s-a găsit într-o manieră sistematică. Așadar, a doua secțiune a primei perioade începe cu Socrate și adepții săi: a) Platon, fondatorul școlii academice și b) Aristotel, șeful școlii peripatetice, care s-a remarcat prin dorința sa de a îmbrățișa toate subiectele de filozofie - Aristotel a format un sistem de filozofie; primul a aderat la o contemplare mai vie a minții – celălalt a căutat să dezvolte gândirea rațională asupra lucrurilor. În apropierea şcolilor academice şi peripateze se aflau: c) şcoala stoică, fondată de Zenon, şi d) şcoala epicureană opusă. Școala de sceptici fondată de Pyrrol a luptat împotriva tuturor acestor sisteme. Alte școli socratice: f) Cyrenian, Megarian, Cynic, Elyan și Eretrian au urmat direcția practică unilaterală a profesorului lor, cu mai mult sau mai puține abateri și originalitate. „Vedem aici”, spune Schulze despre această perioadă5, „ca filosof

Spiritul eofian, cu o precauție curajoasă, a întreprins soluționarea problemelor filozofice, adâncindu-se în toate speculațiile cele mai importante pentru umanitate.” Acesta este motivul pentru care cercetarea în realitatea cunoașterii umane este atât de importantă în acest moment. În cea de-a treia secţiune apare, în sfârşit, spiritul filozofic, împovărat de infirmităţile bătrâneţii, trăind numai în memoria isprăvilor trăite. El, obosit de o lungă luptă, se gândește doar la cum să împace părțile aflate în dispută (în sincretism și eclectism) sau, încercând să evite scepticismul, se repezi în brațele misticismului, așa cum s-a întâmplat în școala neoplatonismului alexandrin, al cărei cap era Ammonius Saccos (de 190 de ani până la PX). Romanii au răspândit și practicat doar filosofia pe care o primiseră de la greci.

Istoria filosofiei din Evul Mediu (din 800-1500 după î.Hr.), sau scolastică, arată dorința minții de cunoaștere filozofică sub influența principiului care prevalează asupra ei: revelația creștină, iar apoi cunoașterea filozofică a servit bisericii. . Arabii, a căror literatură a înflorit în Evul Mediu, au răspândit doar filosofia greacă și anumite filozofeme religioase.

A treia perioadă din istoria filozofiei începe în secolul al XV-lea. Teinemann îl prezintă ca fiind distins printr-un studiu liber, independent, din ce în ce mai profund al principiilor fundamentale și o dorință pentru unitatea sistematică a tot ceea ce poate fi cunoscut. Ei s-au luptat mai întâi cu scolastica cu amintirile filozofiei antice grecești în puritatea ei primitivă. După această luptă, în care s-a obținut victoria asupra pretențiilor de autoritate, au apărut noi puncte de vedere și s-au căutat să se întemeieze sistematic.

Unii au întemeiat filozofia pe experiență, precum Bacon și Locke. În schimb, Descartes, pe care alții îl venerează ca fiind primul creator al noii filosofii, a încercat să o întemeieze pe o bază unică prin reflecția dialectică, în care a trecut de la îndoială la dogmatism și a considerat conștiința subiectivă și gândirea ca fiind baza filozofiei, care a determinat direcţia idealistă a noii filosofii. Spinoza şi Leibniz, primul ca realist, al doilea ca idealist, a urmat o nouă cale de gândire. Spiritul lui Leibniz s-a stins în formalismul școlii Wolff și în filosofia populară eclectică. Scepticul lui Hume a arătat calea

Critica lui Kant asupra facultatii cognitive. Cu această critică începe o nouă secțiune semnificativă a istoriei moderne a filosofiei: Kant, în principal în Germania, unde filosofia a înflorit în secolul al XVIII-lea, a produs o mare revoluție cu critica sa. Nemulțumit de critica lui Kant, la scurt timp după apariția ei în lume, au apărut cele mai noi sisteme: știința științei lui Fichte și doctrina identității a lui Schelling (Identitatslehre) sau filozofia absolutului și idealismul lui Hegel. În principal, misticul Jacobi și discipolii săi s-au certat cu ei. Mulți dintre cei mai noi lucrători în filozofie și-au propus sarcina de a aduce știința, religia și viața în cea mai strânsă legătură posibilă printr-o dezvoltare clară și profundă a părților individuale ale filosofiei și prin aducerea lor într-o legătură organică reciprocă. [...]

CLASIFICAREA ŞTIINŢEI6

Distribuția sistematică a științelor în funcție de conținutul lor, numită și enciclopedie a științelor, arată că toate științele, ca părți sau ramuri ale cunoașterii umane universale, fiind în legătură și contact reciproc unele cu altele, se clarifică și se completează reciproc.

Prima încercare de a face o astfel de clasificare îi aparține faimosului filozof englez Francis Bacon din Virula. Trecând în revistă întreaga gamă de cunoștințe umane, lui Bacon i-a venit ideea de a împărți toate științele cunoscute la vremea lui în trei abilități ale sufletului nostru: rațiunea, memoria și imaginația, fiecare dintre acestea fiind predominantă în studiu și perfecţionarea uneia sau alteia ştiinţe. Astfel, Bacon a inclus științele teologice, filozofice, gramatice, retorice, morale, filologie, matematică, fizică, chimie și metalurgie în domeniul rațiunii. A venerat memoria ca metodă care predomină în istorie, sacră și civilă, în istoria naturală, meteorologie, astronomie, geografie, tehnologie. Imaginația, în opinia sa, aparține tuturor tipurilor de creativitate poetică: artă dramatică, muzică, pictură, sculptură, arhitectură - într-un cuvânt, arte plastice. Acest arbore enciclopedic, sau tabel comparativ al tuturor ramurilor cunoașterii umane, a fost inclus Da

Lambert și Didrot în Marea Enciclopedie Franceză au compilat, cu unele modificări, totuși.

Enciclopediștii germani au venit cu o altă clasificare a științelor: le împart în două departamente principale: antropologică și ontologică: prima cuprinde toate științele care au ca subiect studiul omului și al umanității în raport cu cel spiritual, moral și politic. În departamentul ontologic au plasat studiul a tot ceea ce există în afara omului, adică studiul lumii și al naturii.

Ambele clasificări ale științelor nu sunt în întregime exacte și definite: Bacon a limitat prea brusc domeniile rațiunii, memoriei și imaginației - ca și când aceste trei facultăți ale sufletului nu ar fi la fel de necesare pentru studiul tuturor științelor și cu atât mai mult pentru îmbunătățirea lor. în ceea ce priveşte metoda şi dobândirea de noi adevăruri în orice ramură de activitate. În Enciclopedia Germană a Științelor este prezentată incongruența că teologia este plasată în aceeași categorie cu politica, în ciuda originii ambelor de la începuturi complet eterogene 7.

Mi se pare că este mai rațional și mai firesc să distribuim toate științele în trei subiecte principale ale curiozității umane, înnăscute și niciodată complet satisfăcute, și care este principalul motiv motivant al îmbunătățirii nesfârșite a cunoștințelor în general.

Omul, prin natura sa plasat la granita a doua lumi, constituie o legatura care leaga lumea spirituala de lumea materiala. Prin esența sa duală, aparținând uneia și celeilalte lumi, el, prin simțirea interioară, deși vag, este conștient de acest lucru și, prin atracție înnăscută, se străduiește să cuprindă prima cauză a tuturor lucrurilor, propria ființă și lumea din jurul lui. . Cu alte cuvinte, el dorește și caută să-L cunoască pe Dumnezeu și lumea spirituală, pe sine și natura. De aici originea tuturor științelor și dezvoltarea lor treptată. Este cel mai firesc să distribuim științele conform acestor trei principii ale cunoașterii în trei ordine.

I. Ştiinţe teologice.

II. Științe antropologice.

III. Științe ontologice.

Ordinea științelor teologice.

Aceste științe, cărora mintea umană este proprie

Cu forțe naturale, fără infuzia divinității, nu aș putea ajunge niciodată prin revelație; ele sunt împărțite în speculative și experimentale (practice). [...]

[...] //. Ordinul științelor antropologice

Științele de acest ordin au ca subiect studiul omului, al puterilor sale mentale și morale, atât indivizibile (individual), cât și în comunitate cu semenii asemănători lui în relații pur umane (umane), familiale, civile și politice. Ordinea antropologică include următoarele științe:

I. Filosofie.

II. Poveste.

III. Stiinte Politice.

IV. Geografie și statistică.

Eu, Filosofia ar trebui să fie pus în frunte ca știință care își comunică principiile tuturor celorlalți. Ea, ca să spunem așa, este întruchipată în toate ramurile cunoașterii umane, constituie cheia arcului clădirii științifice și guvernează părțile sale. Filosofia determină pentru fiecare știință motivul existenței ei (Ia raison d'etre), determină forma și justifică metoda de predare, prin urmare fiecare știință are propria filozofie. Cele mai înalte idei ale lumii: despre Dumnezeu, lume, om, nemurirea sufletului, liberul arbitru, originea răului etc. - idei care sunt acceptate de credință prin revelația divină - filosofia caută să explice minții noastre. Dar în cunoaștere (cum a demonstrat Kant) în general, rațiunea noastră nu poate părăsi tărâmul conștiinței și al fenomenelor pentru a înțelege cauzele ascunse și, prin urmare, cunoașterea suprasensibilului îi este inaccesibilă. Rațiunii nu are capacitatea de a rezolva pe cont propriu oricare dintre cele mai importante întrebări ale existenței noastre și, prin urmare, în inducerea ei se limitează în cea mai mare parte la presupuneri și ipoteze mai mult sau mai puțin probabile, pe care nu le poate dovedi fără îndoială. Din aceasta au apărut atât de multe sisteme filosofice diferite care nu sunt de acord nici în prevederile lor principale, nici în concluziile lor. În ciuda acestui fapt, fiecare dintre aceste încercări filosofice, incapabile să îmbrățișeze adevărul absolut universal, conține unul dintre aspectele sale: de aceea majoritatea sistemelor filozofice par unilaterale.

Datorită diferențelor dintre sistemele filozofice, știința în sine nu constă din aceleași ramuri și componente și este împărțită în moduri diferite.

Potrivit lui Christian Wolff, care a fost primul dintre cei mai noi filosofi care a introdus filosofia în sistem, această știință constă în:

I. Filosofia speculativă, care include:

1. Logica, știință pregătitoare pentru filozofie, știința gândirii: logica conține legi pe care capacitatea noastră de gândire trebuie să le urmeze pentru ca acțiunile sale să fie corecte – rezonabile.

2. Metafizica, ca cunoaștere a tot ceea ce este suprasensibil, se străduiește să explice tot ceea ce există prin dobândirea legilor sale. Metafizica constă din: a) ontologie, b) cosmologie, c) psihologie experimentală și d) teologie metafizică.

a) Ontologia se ocupă cu studiul proprietăților fără de care un lucru nu ar fi un lucru; din concepte despre lucruri, ea deduce posibilitatea existenței lucrurilor, realitatea și necesitatea lor, luând în considerare esența lucrurilor, cauza, acțiunea și influența, culpabilitatea și întâmplarea, cantitatea, calitatea, asemănarea și egalitatea lucrurilor, spațiu și timp, lucruri simple si complexe.

b) Cosmologia universală consideră lumea în raport cu materialul și spiritualul.

c) Psihologia este știința sufletului uman, reprezintă schimbări și fenomene general înțelese ale activității noastre spirituale, explorează esența sufletului și relația acestuia cu universul - într-un cuvânt, ia în considerare sufletul în manifestările și acțiunile sale.

d) Teologia metafizică conține o dovadă a existenței lui Dumnezeu, luată din contemplarea naturii, care dă dovadă de vin (Causa-litats - Beweis - argumentul cartezian al existenței lui Dumnezeu): se bazează pe faptul că există trebuie să fie în mod necesar un motiv pentru fiecare acțiune, care ea însăși devine din nou cauza acțiunii ulterioare. Urcând pe scara acțiunilor și a cauzelor care le-au dat naștere, vei ajunge inevitabil la prima cauză a întregii ființe, care este Dumnezeu. Metafizica lui Wolff nu este o știință reală: baza ei este speculația pur abstractă.

II. Filosofia morală.

a) Etica discută despre îndatoririle omului față de Dumnezeu, față de sine, față de ceilalți oameni și față de natură.

b) Legea naturală determină drepturile omului ca ființă rațională, în afara relațiilor sale politice și civile, și aceasta pe baza acelor adevăruri sacre care sunt înscrise în inima lui de către însuși creatorul.

Potrivit lui Em. Filosofia lui Kant constă în:

I. Critica minții pure, în care a conturat limitele capacității noastre cognitive și a dovedit că o persoană poate cunoaște lumea numai în raport cu sine și în virtutea legilor propriei minți, care constituie condițiile necesare pentru cunoașterea sa. . Aplicând formele și legile propriului spirit în lumea fenomenelor, omul nu este conștient de tot ceea ce este în afara lui în alt mod decât subiectiv și, prin urmare, nu poate determina cu certitudine existența în afara lui - ființă obiectivă, esențială?

Kant a dovedit astfel inconsecvența metafizicii și a filosofiei morale a lui Wolff, dar, în același timp, a plasat psihologia la baza filozofiei.

P. Critica minții practice, care are propriile sale legi, filozoful Koenigsberg conduce o persoană, dacă nu la dovezi apodictice (evidente), atunci la credința neîndoielnică în adevărul lumii spirituale și morale.

Hegel în Enciclopedia Științelor Filosofice împarte filosofia în trei părți:

I. Logica dovedește că filosofia este știința rațiunii, care este conștientă de ea însăși în elementul gândirii, deoarece are existență într-o idee pură. Din această cauză, ideea pură este ființă pură. Logica hegeliană este în esență o filozofie speculativă.

II. De la logică, Hegel trece la filosofia naturii, care este împărțită în mecanică, fizică și organică și este ceea ce se numește de fapt cosmologie.

III. Filosofia spiritului consideră mintea mai întâi obiectiv în antropologie, fenomenologie și psihologie, apoi obiectiv în teoria dreptului și, în final, absolut în teoria artei, filozofie și religie.

Domeniul filosofiei include:

1. Estetica este filosofia elegantului, știința gustului, evaluând toate tipurile de lucrări elegante și determinând demnitatea acestora.

2. Gramatica filozofică, care definește legile generale ale vorbirii umane.

3. Filologia se ocupă de studiul critic al limbilor și literaturii antichității clasice.

: .4. Pedagogia este știința creșterii și educației tineretului, discută diferite metode de predare a științei.

5. Istoria sistemelor filozofice descrie cursul pragmatic al dezvoltării filozofiei în formele sale științifice.

Filosofia este, de asemenea, împărțită în funcție de trinitatea celor mai înalte idei ale lumii: ideea de adevăr, ideea de bine și ideea de har în: 1) filozofie speculativă, 2) filozofie morală și 3) estetică.

II. Istoria este o narațiune despre destinele rasei umane în diferite epoci ale existenței sale și un studiu pragmatic al cauzelor evenimentelor și al consecințelor acestora. Istoria mondială, istoria privată a statelor și popoarelor - monografii de științe, arte, literatură, cursuri populare, viață socială etc., biografii sau

biografii ale personalităților politice - toate acestea sunt incluse în domeniul istoriei.

Științe auxiliare ale istoriei:

1. Cronologia determină cronologia. Aceasta este o listă de ere și evenimente în funcție de an, în ordine secvențială.

2. Critica istorică discută despre monumentele istorice scrise: cronici, hărți, documente, le determină fiabilitatea sau le recunoaște ca îndoielnice, iar din chiar contradicțiile extrage, dacă nu întreg adevărul, atunci probabilitatea evenimentelor.

3. Arheologia, știința antichităților, descrie viața socială și de familie a popoarelor antice - modul lor de viață, obiceiuri, ritualuri religioase, îmbrăcăminte, monumente de artă etc. Arheologia include:

a) mitologie, fabulă,

b) numismatică - studiul monedelor antice, medaliilor etc.

III. Stiinte Politice.

1. Jurisprudența internă, sau cunoașterea legilor statului și a modului lor de operare: drept civil, drept penal și proceduri judiciare.

2. Jurisprudența popoarelor antice și moderne (dreptul roman).

3. Dreptul popular (lus Gentium) definește drepturile și obligațiile reciproce ale statelor între ele și ordonă tuturor să respecte identitatea politică reciprocă și independența fiecărui stat în ceea ce privește forma de guvernare, structura internă, comerțul și inviolabilitatea posesiei. Deoarece această regulă este încălcată de război, legea populară indică mijloacele de prevenire a războiului în timp util

legături și tratate și tempereaza cruzimea sa cu regulile filantropiei, recunoscute de toate popoarele luminate. Dreptul popular consideră că echilibrul politic al statelor europene este cea mai sigură garanție a păcii și securității generale, spre a cărei instaurare ar trebui să se îndrepte toate eforturile diplomatice.

4. Economia politică este știința compoziției, mișcării și repartizării avuției: ea discută despre posibila utilizare egală a bogăției de către toți membrii societății și propune reguli prin care, urmând, statul să poată asigura un număr cât mai mare de cetățeni. cea mai mare bunăstare posibilă. Aceasta include: economia de stat în general - finanțe, impozite și impozite, credit public etc.

5. Arta militară a uscatului și a mării: strategie, tactică, artilerie, fortificații, asediul și apărarea cetăților, navigația, arta construcțiilor navale.

IV. Geografie. Descrierea globului și a țărilor sale, ca loc de reședință al omului și domeniul de activitate al acestuia.

a) Geografia matematică consideră pământul nostru ca pe o planetă, explică poziția sa în spațiul mondial, aspectul și mișcarea.

b) Geografia fizică descrie pământul ca corp natural după componentele sale principale, adică descrie atmosfera și fenomenele care au loc în ea (meteorologia), apa, pământul și produsele naturale care servesc în folosul omului.

c) Geografia politică descrie pământul ca locuință a rasei umane, împărțindu-l în state și diviziunile lor.

Statistica este dezvoltarea sistematică în detaliu a acelor date menționate în geografia politică. Statistica prezintă o imagine completă a vieții organice a statului în termeni guvernamental, legislativ, militar, industrial, comercial, de producție, agricol, științific și își bazează concluziile pe cifre.

III. Ordinea științelor ontologice

Aici sunt incluse științele care au ca subiect tot ceea ce este în afara omului, în lumea vizibilă: I. Matematica. II. Chimie. III. Geologie. IV. Istoria naturala.

V. Medicină. VI. Știința Agricolă. VII. Tehnologie. [...]

NOTE

1 Revista a fost publicată în două ediții; prima datează din 1849. Nu a fost publicată în timpul vieții lui M. A. Fonvizin. Publicat din cartea: Fonvizin M.A. Opere si scrisori. T. 2. p. 199-209.

2 În prima ediție, după cuvântul „opus” există o notă de subsol în mâna lui M. A. Fonvizin: „Opoziția dintre rațiune și sentimentul interior profund, care singur are receptivitate la adevărurile lumii spirituale”.

3 Fonvizin se referă la cartea lui V. G. Tennemann „Eseu despre istoria filosofiei” (Leipzig, 1825).

4 Autorul oferă un citat prescurtat din „Eseul” lui Tennemann (p. 54).

5 Citat din cartea lui G. E. Schulze „Critica filosofiei teoretice” (Hamburg, 1801. T. 1. P. 297).

6 Textul nu a fost publicat în timpul vieții lui M. A. Fonvizin. Publicat în abreviere conform cărţii: Fonvizin M. A. Opere şi scrisori. T. 2. p. 266-267, 268-273.

7 O analiză a schemelor de clasificare de la F. Bacon la filozofii germani este dată în cartea: Kedrov B. M. Classification of Sciences. M.: Nauka, 1961. T. 1.

KRIUKOV NIKOLAY ALEXANDROVICH

N. A. Kryukov s-a născut în 1800 în familia guvernatorului Nijni Novgorod. A studiat la un internat de la Universitatea din Moscova (până în 1813), apoi la gimnaziul Nijni Novgorod. În 1817, a intrat la Școala de conducători de coloane din Moscova, al cărei șef era tatăl decembriștilor, N. N. Muravyov. După ce a absolvit facultatea, N.A. Kryukov a fost trimis la cartierul general al Armatei a 2-a din Tulchin cu gradul de insigne. Aici se întâlnește și devine aproape de P.I. Pestel. În 1820, N. A. Kryukov, împreună cu fratele său A. A. Kryukov, au devenit membri ai consiliului Tulchinsky al „Uniunii de bunăstare”.

Împreună cu P.I. Pestel, lucrează mult pe probleme ale viitoarei structuri sociale a Rusiei, pe probleme economice, politice, filozofice, ceea ce se reflectă în caietul supraviețuitor al lui N.A. Kryukov.

Cu puțin timp înainte de arestare, Pestel i-a cerut să ascundă principalul document politic al decembriștilor, „Adevărul rus”, pentru ca acesta să nu cadă în mâinile jandarmilor.

Prin verdictul Curții Penale Supreme, N. A. Kryukov a fost condamnat pentru a doua categorie, condamnat la 20 de ani de muncă silnică, urmat de stabilire în Siberia. Mai târziu, termenul de muncă silnică a fost redus la 10 ani. După plecarea lor, N.A. Kryukov s-a stabilit mai întâi în satul Anashino, provincia Yenisei, și apoi în Minusinsk. Acolo a murit din cauza unei inflamații a creierului în 1854.

Notele și schițele care au supraviețuit ale lucrărilor lui N. A. Kryukov îl caracterizează ca gânditor al unei orientări materialiste.

ESEURI

1. Kryukov N. A. - Din mărturie; Note filozofice; Din „Caiet”//Lucrări socio-politice și filozofice alese ale decembriștilor. M., 1951. T. 2. P. 399-431.

2. Cazul lui N. A. Kryukov//Revolta Decembristilor: Materiale. M., 1954. T. 11. P. 347-377.

LITERATURĂ

1. Tarasova V. Cu privire la chestiunea viziunilor socio-politice ale lui N. A. Kryukova // Tr. Mari ped. in-ta. 1950. T. 8. P. 64-90.

2. Suhov A. D. Decembriști: N. A. Kryukov // Suhov A. D. Ateismul gânditorilor ruși avansați. M., 1980. S. 57-58.

NOTE FILOZOFICE'

[...] Mulți nu vor să citească lucrări filosofice chibzuite și încearcă să afle toate detaliile pe care se bazează gândurile (sistemele) lor, pentru că, spun ei, nu există un singur înțelept care să nu se înșele în ceva, și deci sunt de acord Dacă părerile lor sunt așa, înseamnă că se înșelează, atunci nu are rost să le cunoaștem. Desigur, mintea umană are limitele ei, dar cel care argumentează în acest fel, fără a lua în considerare temeinic opinia a cel puțin unui adevărator (filosof), pare să fie capabil, totuși, să fie de acord că o persoană care a gândit multe și-au pus în ordine gândurile și, în cele din urmă, care a alcătuit un lanț de concepte, unul bazat pe altul, este, desigur, mai deștept decât el și poate examina mai rapid și mai corect din toate părțile fiecare gând care i se prezintă. el decât el; În consecință, o astfel de persoană judecă corect și, prin urmare, el însuși nu are dreptul să o infirme, căci, fără a examina lucrurile din toate acele puncte din care filosoful a examinat-o, nu are suficiente dovezi pentru a-și respinge toate dovezile.

În opinia mea, este mai bine să ai un fel de sistem (din gândurile tale) decât niciunul. Deci, voi prefera întotdeauna, după ce am examinat cât mai multe sisteme diferite, este mai bine să aleg unul dintre ele și să-l urmez în judecățile mele, decât să nu am niciunul. Chiar dacă n-aș fi avut timp să aflu mai mult de unul, atunci aș fi fost de acord mai bine decât să nu mă țin de niciunul, pentru că în acest caz nu aș avea o bază solidă la care să-mi pot raporta toate gândurile.

Fără îndoială, cei care raționează așa nu vor să studieze cu sârguință sau nu au timp. Mândria umană îi împiedică să vadă adevăratul motiv pentru o astfel de judecată. Încercând să se justifice, ei discreditează filozofia; cei care nu sunt capabili să judece singuri își urmează părerea, iar iluminarea, str-

Casa, depășind aceste obstacole, se mișcă cu pași lenți. Această luminare strălucitoare, care abia a început să lumineze orizontul bunăstării popoarelor nefericite, este întunecată și mai mult de norii care palidează odată cu răsăritul luminarului binefăcător. Vreau să vorbesc aici despre toți acești oameni care împiedică răspândirea iluminării. Poate ipocriții, ignoranții și toți cei care își găsesc propriul beneficiu în a reține iluminarea, acești tirani ai rasei umane sunt încă suficient de puternici pentru a forma un nor formidabil care

poate întuneca o dimineață atât de (dulce) plăcută; Poate că sunt încă destul de numeroase pentru a-l face gros; iar dacă această furtună se adună, atunci fulgerele vor fulgeră, vor lovi tunete groaznice, se va auzi zgomotul armelor, sângele va curge în râuri; dar, în cele din urmă, tunetul va înceta, vânturile se vor potoli, vremea va fi calmă și atunci soarele va străluci în toată splendoarea lui, apoi va apărea bunăstarea popoarelor și neamul omenesc va apărea în toată splendoarea lui. splendoare.

Este posibil să construiți o clădire fără materiale? Deci a fost cu siguranță imposibil de formulat un guvern până acum, pentru că știința socială nu fusese încă adusă la gradul în care a ajuns acum. Toate guvernele care au existat până acum sunt proaste pentru că în compoziția materialelor le includeau pe acelea care, în loc să susțină clădirea, au distrus-o.- Să construim această clădire magnifică pe o fundație solidă și atunci putem fi siguri de rezistența ei.

Scopul vieții unui adevărat filozof este de a fi util umanității, prin urmare ocupațiile sale principale ar trebui să fie două discipline: educația și știința socială. Spun: studiile principale, pentru că, deși altor științe corespund aceluiași scop, ele pot fi, totuși, mai degrabă considerate ca mijloace...

În circumstanțele actuale, patria noastră are nevoie de oameni activi și luminați în știința guvernării, prin urmare, trebuie să încercăm să ne stabilim o opinie favorabilă acestui lucru și să încercăm să distrugem prin toate mijloacele spiritul unor societăți strălucitoare și zgomotoase. , într-un cuvânt, spiritul social, căci aceste societăți sunt prea împrăștiate mintea și te îndepărtează de activitățile (profunde).

Fără să te așezi bine pe pământ, adică fără a-ți asigura existența pentru tot restul vieții, este neprofitabilă și nu ar trebui să se avânte sub nori.

Dacă râsul vine întotdeauna din furie, atunci ce persoană poate pretinde că este complet virtuoasă?

Toate abilitățile mentale stau în capacitatea de a simți.

Sufletul însuși nu acționează în noi, ci acționează numai prin sentimente, iar noi nu cunoaștem și nu putem cunoaște acțiunile care aparțin de fapt sufletului.

DIN CAIET2

Erorile rasei umane sunt universale pentru că experiența trebuie să precedă rațiunea; aceste erori au devenit sacre pentru că nu au fost niciodată examinate; păreau venerabili pentru că existau de multă vreme.

Nu din drept ia naștere datoria, ci din îndatorire se naște dreptul: de exemplu, din datoria pe care o are suveranul de a lupta pentru bunăstarea poporului, se naște dreptul care îi permite să pedepsească pt. crime.

Conducătorii majorității statelor își asumă titlul de interpreți ai legilor; dar legile trebuie să fie clare. Domnitorul a decis să le aplice; sunt vicioși dacă nu sunt inteligibili pentru cei care trebuie să le asculte. Judecătorul, care are dreptul de a interpreta legea, nu va întârzia să-l oblige să vorbească conform propriei sale înfățișări.

Toată lumea din această lume apără o eroare sau o prejudecată care îi este favorabilă, la fel cum fiecare depravat apără un viciu care îi place. Cu toate acestea, beneficiul societății este o lege universală care respinge orice prejudecată și orice viciu, oricât de benefice sau plăcute ar fi acestea pentru câțiva inseparabili. Este necesar să se ia în considerare beneficiul general, iar pe baza acestui beneficiu va rezulta că nu există nici un prejudiciu, nici un viciu care să nu dăuneze societății, al cărei beneficiu ar trebui să fie legea supremă.

ADEVĂRUL TREBUIE SĂ FIE DESCHIS OAMENILOR

Orice persoană care scrie poate spera să-i lumineze doar pe cei care sunt capabili să le înțeleagă. Astfel, cele mai utile creații de obicei nu servesc nici nobililor, nici oamenilor de rând; unii și alții nu citesc deloc; Mai mult, nobilii cred că beneficiul lor este în continuarea abuzurilor, dar oamenii de rând nu raționează. Deci, fiecare scriitor trebuie să țină cont de partea de mijloc a oamenilor, care citește, care găsește beneficii în îmbunătățire și care este, ca să spunem așa, media proporțională între mare și mic. Oamenii care citesc și gândesc într-un anumit fel nu sunt cei mai periculoși. Rebeliile sunt purtate de fanatici, nobili ambițioși, preoți, soldați și oameni nesimțiți care nu citesc și nu raționează.

Dacă filosofia este căutarea adevărului, atunci bunele intenții și sinceritatea în relația cu ceilalți ar trebui să fie primele calități ale unui filozof. Marile talente, arta gândirii, nu sunt destinul exclusiv al sufletelor calme, cinstite, virtuoase: o persoană care gândește nu este întotdeauna un înțelept; poate fi de un temperament vicios, revoltat de bilă, subjugat de pasiuni neliniştite; poate fi invidios, arogant, temperat, secretos, amărât față de ceilalți și nemulțumit de sine; dar atunci este complet incapabil să facă experimente corecte; raționamentul lui va fi îndoielnic, nu se poate vedea așa cum este, sau dacă împotriva voinței lui vede o dezordine în inima lui, atunci suferă pentru a o ascunde, pentru a se justifica în propriii ochi și pentru a înșela. altele: filozofia lui sau mai bine • să spună că sistemele urâte ale creierului său îi vor dezvălui frământările; nu va exista nicio legătură vizibilă în principiile sale, totul în ele va fi sofism și contradicție; răutatea, aroganța, invidia, ciudățenia, ura față de om se vor găsi peste tot; iar dacă gloata, orbită de talentele sale și de vestea începuturilor sale, îl venerează ca pe un filozof profund și excelent, atunci cei mai pricepuți ochii nu

vor găsi în ei decât bilă, deșertăciune nemulțumită și adesea zgârcenie acoperită cu înfățișarea virtuții. .

Dragoste pentru rasa umană, entuziasm pentru binele comun, sensibilitate, filantropie, dorință de a sluji

a trăi pentru poporul cuiva, a-i câștiga respectul, tandrețea, recunoștința - acestea sunt motivele legitime care ar trebui să anime o persoană cinstită.

Istoria oamenilor este o mare vastă plină de erori, între care ici și colo, și foarte rar, plutesc un număr mic de adevăruri puțin cunoscute.

Legiuitorul nu va îngădui nedreptatea utilă dacă dorește să blocheze intrarea în tirania neadormită, care, sub masca beneficiului de moment, stabilește reguli durabile de distrugere și obligă poporul să trăiască în lacrimi pentru a promova bine- fiind de câţiva nobili.

O singură libertate și o singură egalitate, pe care doar oamenii prudenti le pot cere în situația actuală.

Captivitatea crudă și severă este o pedeapsă mult mai bună decât pedeapsa cu moartea doar pentru că exemplul ei este mai puternic; numai că trebuie notat că această captivitate va deveni o pedeapsă teribilă numai într-un ţinut în care starea oamenilor va fi calmă şi plăcută. Căci dacă starea nevinovatului ar fi la fel de dureroasă ca cea a criminalilor, atunci chinul celor din urmă ar fi [mai puțin] pedeapsă, iar nefericiții, la fel de vrednici de milă, nu s-ar mai teme de el.

Politica (adevărată și de durată) este arta de a direcționa sentimentele naturale și neschimbabile ale unei persoane către un singur obiect. *

Combinația dintre morală și politică este o bază necesară pentru fericirea oamenilor.

Există multe adevăruri care, deși clare pentru mintea cea mai mediocră și neatentă, sunt cunoscute doar de un număr mic de oameni gânditori din fiecare epocă și națiune din cauza unei combinații ciudate de circumstanțe.

Opiniile răspândite de despotism și pasiuni înarmate cu putere, efectul lor dur asupra credulității timide sau a impresiilor insensibile, au înecat conceptele simple spre care oamenii erau atrași de filozofia emergentă a societăților. Din fericire, iluminarea epocii noastre ne conduce din nou la aceste începuturi; cercetări stricte și dovezi bazate pe multe experimente ni le arată cu o mai mare certitudine, iar rezistența de a le accepta ne leagă de ele cu mai multă fermitate.

Opinia că fiecare cetățean poate face tot ceea ce nu este contrar legii, fără teama de nimic altceva decât de rău, nu este

Ceea ce decurge din faptele sale este o dogmă politică pe care toate națiunile ar trebui să o creadă, să predice la toate instanțele și să o pună sub stricta custodie a legilor; dogmă sacră, fără de care nu poate exista societate legitimă; dreptul unui cetățean, ca o justă recompensă pentru donația sa a unei părți din această acțiune generală pentru întreaga natură, care aparține fiecărei creaturi înzestrate cu sentimente și nu are alte limite decât propria sa forță. Această părere formează suflete libere, curajoase, minți înalte și luminate; numai ea insuflă în om această virtute, care triumfă asupra oricărei frici și disprețuiește slaba precauție a celor care pot îndura o viață nesigură și necunoscută.

Aceasta este soarta nefericită a minții umane, de care adevărurile care sunt cel mai îndepărtate de ea, schimbările corpurilor cerești, sunt mult mai cunoscute decât cele care sunt cele mai necesare pentru beatitudinea ei și cărora le sunt cele mai utile concepte de moralitatea sunt străine, bazate pe ignoranță și lăsate la mila tuturor furtunilor pasiunilor. Dar această surpriză dispare dacă ne gândim că, întrucât nu putem distinge în detaliu toate părțile obiectelor care sunt prea aproape de ochii noștri, la fel ca în conceptele morale care ne sunt apropiate, confundăm ușor ideile simple care le constituie, și nu pot urma linia cu care acestea se vor termina, iar situația trebuie determinată dacă vrei să recunoști fenomenele sensibilității umane. Dar acest lucru încă nu este suficient: un contemplator rezonabil al naturii încetează să se mai plângă de noi, bănuind că oamenii, pentru fericirea și liniștea lor sufletească, poate nu au nevoie de atâtea legături cu moralitatea.

Din păcate, legile sunt ușoare, simple și mărețe, așteptând doar un semn de la legiuitor pentru revărsarea bogăției, puterii și fericirii asupra poporului, și care să aducă veșnică recunoştinţă suveranului din toate secolele viitoare, să rămână necunoscute sau să nu fie. admis. O minte neliniștită și meschină, înțelepciunea timidă de moment, neîncrederea și aversiunea față de toate cele mai utile știri îi ocupă complet pe cei care ar putea ghida și uni mințile oamenilor.

Tirania ascunsă a ucis mai mulți cetățeni care nu erau cunoscuți despre soarta lor decât un tiran fățiș, ale cărui cruzimi au revoltat mințile fără a le distruge. Un adevărat tiran își începe întotdeauna domnia cu stăpânire asupra opiniei pentru a umili curajul

în care se teme cel mai mult şi care acţionează numai cu lampa adevărului sau în căldura patimilor sau necunoaşterea pericolului.

Așa este esența minții umane, încât dificultățile care pot fi depășite și care nu sunt prea mari pentru activitatea fiecăruia împodobesc subiectul și obligă imaginația să-l urmărească mult mai viu. Ele constituie, ca să spunem așa, tot atâtea garduri care împiedică

imaginația să se îndepărteze și o obligă să examineze toate relațiile; În consecință, în această emoție, sufletul se atașează de aspectele plăcute ale obiectului, de care este atras în mod natural, mai degrabă decât de cele neplăcute, de care se îndepărtează cât mai mult posibil.

Până atunci, pedeapsa unei infracțiuni nu poate fi numită justă, sau ceea ce este la fel, necesară, până când legile folosesc toate cele mai bune mijloace posibile pentru a o preveni, în împrejurările date în care se află orice popor.

Cu cât sunt mai slabe sentimentele care ne leagă de corpul politic, cu atât mai intense sunt cele care ne leagă de obiecte mult mai apropiate de noi. •Sub presiunea despotismului, prietenia devine mai fermă, iar virtuțile familiei (întotdeauna mediocre) devin mai comune sau mai bune, rămâne doar una. După toate acestea, se poate judeca cât de limitată și scurtă a fost privirea unei mari părți a legiuitorilor.

Ce pedeapsă ar trebui impusă oamenilor nobili, ale căror beneficii constituie majoritatea legilor poporului? Nu voi lua în considerare aici dacă această distincție ereditară între nobilime și popor este utilă pentru guvernare sau necesară într-o monarhie; Este adevărat că nobilimea este o putere de mijloc care ține poporul și suveranul în granițele lor reale; fie că nu mai constituie o societate dependentă de ea însăși și de ceilalți, nu este oare rău să adune într-un spațiu îngust aproape întreaga circulație a industriei, a speranței și a fericirii, precum aceste insule mici, roditoare și plăcute care se găsesc printre stepele nisipoase ale Arabiei ; Dacă este adevărat că inegalitatea este necesară sau chiar utilă în societate, atunci nu este firesc ca ea să fie între oameni, și nu între societăți private, să circule în diferite părți ale corpului politic și să nu rămână într-una? loc, că se va naște și va dispărea în fiecare minut,

Dar

nu a durat pentru totdeauna? Oricum ar fi, eu spun că pedepsele oamenilor nobili ar trebui să fie aceleași cu cele ale cetățenilor de jos; orice diferență de onoare și bogăție, pentru a fi drept, presupune o egalitate anterioară între cetățeni, iar la baza acesteia se află legile. , care consideră că toți membrii societății depind în mod egal de ei. Se poate presupune că oamenii, negând despotismul lor firesc, și-au spus unii altora: Cel mai muncitor sau mai fericit va primi cele mai mari onoruri, iar gloria lui va trece urmașilor săi, dar să se teamă, nu mai puțin decât alții, să încalce condiţiile în virtutea cărora s-a ridicat deasupra concetăţenilor săi. Adevărat, atunci când a fost întocmită această definiție nu a existat o adunare generală a întregii rase umane, dar există în relațiile fixe ale lucrurilor. Nu distruge beneficiul pe care ei cred că îl primesc de la instituțiile nobilimii, ci previne răul care ar putea veni din acesta. Face legile onorabile, eliminând orice speranță de a fi nepedepsiți.

despre ONORE

Conceptul de onoare este o idee formată din idei de asemenea compuse, și nu simple. În funcție de diferitele forme sub care se înfățișează în

minte conceptul de onoare, uneori include și alteori exclude unele dintre principiile care îl alcătuiesc, lăsând în aceste poziții diferite doar un număr mic de principii comune, așa cum o iau multe cantități algebrice. un divizor comun. Pentru a găsi acest divizor comun al diferitelor concepte pe care oamenii le formează despre onoare, să aruncăm o privire asupra compoziției societăților.

Primele legi, primele proceduri judiciare au fost întocmite din necesitatea de a preveni tulburările care ar apărea din despotismul fizic al fiecărei persoane private. Acesta este subiectul înființării societăților și a tuturor legilor tuturor popoarelor, chiar și cele care pot fi considerate dăunătoare, se străduiesc sau se gândesc să lupte pentru acest subiect. Dar apropierea oamenilor și succesul cunoștințelor lor au reînviat în curând multe nevoi și acțiuni reciproce între membrii societății. Nu toate aceste nevoi au fost prevăzute de lege, ci cele reale

puterea fiecărui cetăţean nu era suficientă pentru a-l satisface.

Aici a început să se stabilească puterea opiniei, care era singura modalitate de a obține de la alți oameni un bine, pe care legea nu-l putea elibera și de a îndepărta răul de care nu-l putea apăra. Opinia chinuiește atât pe înțelepți cât și pe cei ignoranți; dă uneori umbrei virtuții un respect pe care îl neagă virtuții însăși. Opinia îl face pe un predicator un leneș care găsește beneficii în ipocrizia lui.

Sub imperiul opiniei, respectul din partea oamenilor a devenit nu numai util, ci și necesar pentru fiecare cetățean pentru a fi pe picior de egalitate cu toți ceilalți. Ambițiosul a furat-o ca mijloc util intențiilor sale, deșertul a implorat-o din milă, ca dovadă a demnității sale; un om cinstit o cerea ca pe un lucru necesar. Onoarea este o calitate pe care mulți oameni o aplică în viața lor. Născută după formarea societăților, această opinie nu a putut fi inclusă în gajul general, ci dimpotrivă, sentimentul care ne leagă de ea este o revenire de moment la o stare de natură, care ne duce pentru foarte scurt timp din puterea legilor, care în unele cazuri protejează din nefericire cetăţeanul .

De aici rezultă că în libertate politică extremă și în captivitate extremă conceptul de onoare dispare din societate sau se îmbină cu alte concepte. În primul caz, puterea legilor face inutil ca un cetățean să încerce să câștige respectul celorlalți, iar în al doilea, despotismul, zdrobind existența civilă, lasă fiecărei persoane doar o personalitate nesigură și de scurtă durată. Deci, onoarea este una dintre regulile pozitive ale acelor monarhii, care nu sunt altceva decât despotism limitat, unde produce aceleași efecte ca revoluția în stările despotice, adică, pentru un minut, aduce subiectul în starea de natură, și amintește suveranului de străvechea egalitate...

Științele ar trebui împărțite nu în funcție de subiectele care le privesc, ci în funcție de instrumentele umane prin care el le

cunoaște... Științele după subiectul lor sunt împărțite în trei tipuri: fizice, visătoare sau filozofice și politice. sau socială.

Fiecare cetățean are dreptul să declare un conducător

legea conform căreia un astfel de cetățean încalcă legea deținând o proprietate mai mare decât cea permisă sub numele altcuiva sau în orice alt mod. Oricine atinge cantitatea de proprietate cerută de lege și dorește să aibă mai mult va fi demis din funcție... Strângeți informații despre venitul fiecărui proprietar, cantitatea și calitatea terenului și impune impozite în funcție de cantitate și calitate. a pământului.

NOTE -

1 Aceste bilețe (volumul lor total este de 296 de coli scrise de mână) au fost cusute într-o singură pungă cu „Adevărul rusesc” al lui Pestel și îngropate în pământ. Datorită acestui fapt, au fost păstrate. Prima dată publicată în fragmente în cartea: Selected socio-political and philosophical works of the Decembrists. T. 2. P. 421-423. Publicat în fragmente din această ediție.

2 Multă vreme s-a crezut că „Caietul lui P. Iv. Pestel”, păstrat în „Cazul” lui N.A. Kryukov, aparține lui Pestel. Cu toate acestea, în 1925 s-a stabilit că N.A. Kryukov a făcut înscrieri în el. Unele dintre înregistrări au fost publicate pentru prima dată în cartea: Selected socio-political and philosophical work of the Decembrists. T. 2. P. 424-431. Sunt reproduse integral din această ediție.

BORISOV PETER IVANOVICH

P.I. Borisov s-a născut în 1800 în familia unui profesor de la Școala de Navigație a Mării Negre. După ce a primit o educație acasă, la vârsta de 16 ani a intrat în brigada de artilerie ca cadet, cu care a participat la luptele din Caucaz ca parte a corpului lui Yermolov.

În 1818, când regimentul său era staționat în satul Reșetilov, provincia Poltava, P. Borisov, împreună cu fratele său, cadetul A. Borisov, au organizat secretul „Societatea Prietenilor Armoniei”, iar mai târziu „Societatea prietenilor lui”. Natură". Citește mult, în special materialiști francezi din secolul al XVIII-lea și traduce Montesquieu, Voltaire și Helvetius. După cum însuși Borisov a mărturisit în timpul anchetei, la acea vreme el „s-a dedicat complet „studiului” istoriei naturale, filosofiei și moralității”.

În 1820, P. Borisov a primit gradul militar de locotenent. În 1823, în timp ce slujea la Novgorod-Volynsk, a creat Societatea Slavilor Uniți, pentru care a scris „Regulile slavilor uniți” și „Jurământul slavilor uniți”. Toți membrii societății erau oponenți consecvenți ai iobăgiei

țăranilor. Principala sarcină pe care au recunoscut-o a fost crearea unei federații de comunități slave.

Când membrii societății au luat cunoștință de existența Societății de Sud a Decembriștilor, s-au unit cu ei în septembrie 1825.

Aflând despre răscoala regimentului Cernigov, P. Borisov a elaborat un plan de a se alătura acestuia și de a atrage polonezii la revoltă. Dar planul nu era destinat să devină realitate.

Prin verdictul Curții Supreme Penale, P. Borisov a fost condamnat la prima categorie și condamnat la moarte, comutată în muncă silnică pe viață. În timpul muncii grele la uzina Petrovsky, a fost membru al decembristului „Big Artel”.

Ajuns la așezare, P. Borisov a continuat să se naturalizeze

observații științifice vin, a strâns un ierbar, a citit și a scris mult. Academicianul M.V. Nechkina crede că nu este I.I. Gorbaciovsky, ci P.I. Borisov, care este autorul „Notelor” anonime despre Societatea Slavilor Uniți.

P. I. Borisov a murit în Siberia în 1854.

ESEURI

1. Borisov P.I.Din mărturie; Regulile slavilor uniți; Despre apariția planetelor; Jurământul slavilor uniți // Opere socio-politice și filosofice alese ale decembriștilor. M., 1951. T. 3. P. 61-82.

LITERATURĂ

1. Chulkov G. Frații Borisov. M.: Ogonyok, 1929. 40 p.

2. Bakhaev V. B. Decembriști frații Borisov pe o așezare în Buriația (1839-1841) // Tr. Institutul Societăților, Științe Buryat, filiala Filialei Siberiei a Academiei de Științe a URSS. 1973. Vol. 20. p. 163-173.

3. Suhov A. D. Decembriști: P. I. Borisov // Suhov A. D. Ateismul gânditorilor ruși avansați. M., 1980. P. 58-60.

4. Nechkina M.V. Trei scrisori de la decembristul Pyotr Borisov // Nechkina M.V. Despre noi se vor scrie în istorie Pagini. Irkutsk, 1982. p. 64-74.

DESPRE APARIȚIA PLANETELOR1

[...] Dintre toate ipotezele despre originea globului și a altor corpuri asemănătoare, cea mai probabilă este presupunerea că la început atomii originari care alcătuiesc planeta noastră au fost împrăștiați în spații incomensurabile, că, ca urmare a legea imuabilă a naturii, ei executau mișcări de translație și rotație, încât pe măsură ce se apropiau unul de celălalt la o asemenea distanță la care se dezvăluie influența forței de atracție, s-au lipit împreună și au făcut cunoscute combinații; aceasta a continuat până când atomii omogene și eterogene, având afinitate între ei, au intrat în noi combinații și au format diverse corpuri, care de asemenea s-au mișcat și s-au învârtit în jurul lor și, în cele din urmă, întâlnindu-se, au alcătuit un fel de planetă prin forța de atracție. Trebuie gândit că aceste corpuri aveau formă de sferoizi, căci, fără a accepta măcar că în timpul formării lor toate corpurile au fost în stare lichidă, trebuie neapărat să acceptăm că forma sferoidă este forma originală; îl întâlnim în atomii originari care alcătuiesc cristalele și toate corpurile descompuse până acum prin horn; De asemenea, ne uimesc ochii în spațiul nemărginit al eterului, unde planetele sferoide, mai mult sau mai puțin comprimate, se învârtesc în jurul unei mingi de foc uriașe cu viteza unui vânt furtunos. Astfel, sistemul domnului D. ni se pare foarte satisfăcător, el împacă științele matematice cu cele ale naturii.

Unii oameni de știință, nu fără motiv, cred că cometa Encke2, a cărei orbită este aparent în scădere, va cădea în cele din urmă spre soare și va forma un singur corp cu ea. Adevărat, unele observații dau dreptul de a crede că aproape toate cometele nu au densitate, pentru că atunci când trec la o distanță foarte apropiată de planete și de sateliții lor nu produc senzații.

perturbări fizice în orbitele acestor corpuri cerești; cu toate acestea, nu se poate nega faptul că cometele constau și din părți materiale și mișcarea lor suferă perturbări semnificative din cauza gravitației planetelor pe lângă care trec; la fel, opinia despre originea globală a aeroliţilor, acceptată de mulţi oameni învăţaţi ai secolului nostru, opinie care devine pe zi ce trece mai probabilă, confirmă într-un fel ipoteza de mai sus.

Se pare că fierul lui Pallas3 ne mărturisește că formarea de noi corpuri din particulele inițiale împrăștiate în spațiul eterului este încă în desfășurare și probabil va continua pentru totdeauna, chiar și, poate, soarele nostru cu planetele din jur se va uni în cele din urmă cu vreo stea de constelația Hercule, spre care se grăbește, va forma o nouă lume și va da naștere unor noi ființe. Este îndoielnic, dar nu incredibil, că pământul nostru și alte planete au provenit din unirea corpurilor cerești locuite deja de diferite tipuri de animale și plante care au murit în timpul acestei uniuni.

Luând în considerare creșterea progresivă a orbitelor planetare pe măsură ce acestea se îndepărtează de Soare, plin de spirit Galileo a prezis că trebuie să existe cu siguranță o altă planetă între Marte și Jupiter. După aproape două secole, Olbers, Piadun (?) și Harding (?) au descoperit patru planete telescopice, pe care mulți astronomi le

consideră fragmente dintr-o planetă mare care a existat cândva în acest loc. Se știe că această opinie se bazează pe forma unghiulară a planetelor, pe unghiul prea mare al înclinării lor față de ecliptică și pe diversitatea și confuzia căilor lor; dar nu este posibil să presupunem cu aceeași probabilitate că aceste patru planete sunt părțile pregătitoare ale unei noi viitoare, care ar trebui să ia locul lui Vesta și să umple astfel golul de progresie corectă în distanța planetelor de la Soare. Trebuie să știți că presupunerea formei unghiulare a planetelor telescopice se bazează pe schimbarea rapidă a luminii lor, dar astfel de schimbări pot apărea din motive încă necunoscute nouă.

În toate ramurile cunoașterii noastre găsim particulele originale sferice; Să luăm chimia: ultimele experimente și observații ne obligă să presupunem că atomii originali erau sferici. Microscopic

Observațiile ne arată în fiziologie și anatomie că părțile de sânge și alte umiditate sunt sferice, iar fizica ia lichide vaporoase și curgătoare pentru corpuri formate din bile mici; în botanică, atomii de praf fertil și sperule au o figură sferică; a existat un gol în geologie pe care teoria domnului D o umple; Acum, craniul pământului este format și din sferoizi. Chiar dacă observațiile atente ale depresiunii straturilor nu ar dovedi cu precizie matematică compoziția craniului pământului, atunci și atunci această presupunere ar trebui să fie acceptată, urmând doar concluzii mentale, deoarece toate corpurile de la cel mai mic atom până la soare și pentru cea mai mare dintre stelele fixe reprezintă pentru noi o figură sferică, a cărei dimensiune poate crește într-un mod regulat, dar pentru noi progresie infinită în spațiul infinit al universului.

Cu toate acestea, fiecare ipoteză poate avea două puncte de vedere. Poți vorbi împotriva lui, poți vorbi în favoarea ei, dar în general toți sofiștii, dacă sunt conștiincioși, atunci, probabil, cunoștințele lor sunt superficiale, pentru că este imposibil să apărăm o ipoteză când știm că există și altele, cel mai probabil. Este și mai imposibil să o respingi, văzându-i superioritatea față de ceilalți.

NOTE

1 Fragmentul publicat este răspunsul lui P. I. Borisov la cartea lui A. A. Deykhman „Gânduri despre fundamentul științei geodescriptive” (Sankt. Petersburg, 1829). Prima dată publicată în cartea: Lucrări socio-politice și filosofice alese ale Decembriștilor. T.. 3. P. 79-82. Publicat din această ediție.

2 Deschis în 1812

3 Fierul Pallas este un meteorit celebru adus din Siberia de naturalistul P. S. Pallas.

BARYATINSKY ALEXANDER PETROVICH

A.P. Baryatinsky s-a născut în 1798. Provenea din vechea familie princiară a lui Rurikovici. A fost crescut la un internat iezuit din Sankt Petersburg. După ce a promovat examenul de calificare la Institutul Pedagogic din Sankt Petersburg, A.P. Baryatinsky a lucrat ca traducător la Colegiul de Afaceri Externe. Din 1817 a slujit în serviciul militar în Regimentul de Husari de Gardă, apoi din 1820 cu gradul de căpitan de stat major - la Tulchin împreună cu Pestel, care în 1821 l-a acceptat în Societatea de Sud a Decembriștilor. Baryatinsky a fost un republican, o figură proeminentă în mișcarea Decembristă și șeful guvernului Tulchin. La instrucțiunile lui Pestel, el a pregătit un grup terorist de conspiratori regicid și a tradus „Adevărul rusesc” al lui Pestel în franceză.

A.P. Baryatinsky a fost condamnat la prima categorie: condamnat la muncă silnică urmată de exil. A lucrat silnic după închisoare în fortăreața Kexholm de la minele Nerchinsk și din 1830 în uzina Petrovsky. Din 1839, A.P. Baryatinsky a trăit într-o sărăcie extremă într-o așezare din Tobolsk, unde a murit într-un spital public de caritate în 1844.

A.P. Baryatinsky era o persoană educată cuprinzător, ateu și materialist, cunoștea limbi străine, îi plăcea cercetarea matematică și scria poezie. În 1824, la Moscova, a publicat o mică carte de poezii în limba franceză, „Ore de agrement în Tulchin”. Lucrările scrise în timpul muncii silnice și în exil nu au supraviețuit. Printre acestea s-au numărat poezii iubitoare de libertate, un tratat filozofic cu conținut materialist, îndreptat împotriva decembriștilor - idealiști.

ESEURI

1. Baryatinsky A.P. Pestel; Pentru ziua onomastică; Strofe în temniță; Din mărturie // Selectat socio-politic și filosofic

Lucrări Sofiane ale Decembriștilor. M., 1951. T. 2. P. 435-447.

2. Cazul lui A.P.Baryatinsky//Revolta Decembristilor: Materiale. T. 10. M., 1953. P. 253-306.

LITERATURĂ

1. Rozanov I. Poeți decembriști: Ateul A. P. Baryatinsky // Știri roșii. 1926. Nr 3. P. 250-256.

2. Decembriștii Suhov A.D.: A.P. Baryatinsky // Suhov A.D. Ateismul gânditorilor ruși avansați. M, 1980. P. 55-57.

DESPRE DUMNEZEU1

Acest zeu, așezat pe fulger, plin de mânie, inspiră vaporii de sânge care fumează peste tot...

- Da, între toate popoarele, în cele mai vechi timpuri

Sângele a fost întotdeauna vărsat în numele tău, înspăimântând pe toată lumea.

„ Tu ai fost cel care ai creat această dorință universală.”

Tu însuți ai băut la nesfârșit sângele unei victime neajutorate. Dar acest lucru nu este suficient. Pentru a-l satisface pe Titan flămând, fiecare creatură vie s-a înarmat cu tot ce putea. Tu ai fost cel care a ascuțit gheara uriașă a leului

Și a scos colții mistrețului negru.

Vezi șarpele groaznic ghemuit într-o minge?

Tu ai fost cel care i-ai dat otravă înțepăturii!

Ești tu cu dinții unui câine nebun

Semeni moarte peste tot, arzând în sânge.

(Adesea darul întunecat al frumuseții tale

Se transformă într-un călău din cel mai tandru prieten). Tu ești cel care înșeală o victimă fără apărare

A ascuns o gheară de pisică în catifea perfidă.

Câtă suferință este pe pământ, în valuri, în aer! Un rechin devoră o mulțime de creaturi marine, Un șoim cu ochi ascuțiți, cu gheare însângerate, sfâșie un porumbel tremurător în aer,

Și porumbelul cu ciocul ei nevinovat

Zdrobește inconștient o insectă care geme,

Și ea, prin forța aceleiași dorințe, cu înțepătura ei minusculă

Distruge un atom viu, invizibil pentru ochi. Un păianjen dezgustător în lână cenușie catifelată Își potrivește dexteritatea cu lăcomia... Pânza transparentă țesută de el,

Înșeală zborul neglijent al unei insecte -

Monstrul, sărind peste el, îl strânge în al lui

îmbrățișări

Și, fără să-i asculte gemetele, se bucură de moartea lui lentă,

Îl roade cu dinți ascuțiți, iar otrava lentă îi eliberează picătură cu picătură sângele și viața.

Lasă-l pe înțelept să vadă zeitatea în această împletire - Dar inima mea îl respinge pentru atâta cruzime. Cu adevărat, ce slavă pentru stăpânitorul ceresc, Că o ființă vie nu poate trăi decât cu socoteala altuia! Și așa, când soarele a răsărit pe cer,

Inundă universul cu un ocean de foc,

Când tunetul, rostogolindu-se pe înălțimile sumbre, se repezi din nori pe munții legănători,

Când un fulger strălucitor luminează întregul cer, O groază secretă îți face numele recunoscut.

Și când noaptea întunecată își întinde acoperirea,

Ți-am citit măreția pe fruntea stelelor, Dar strigătul unei păsări care moare în gheare ascuțite îmi împinge deodată inima căzută departe de tine. Instinctul crud al unei pisici, în ciuda enormității creației tale, îți neagă bunătatea, îți neagă existența. - „Oprește-te, întrebător obscen”, îmi vor spune: „Vrei să-ți subordonezi propriul creator legilor tale!

Dacă păstrează cu grijă toată această lume imensă, atunci ce înseamnă pierderea câtorva viețuitoare?.. Dăruind totul viață nesfârșită, mâna lui generoasă, fără să distrugă nimic, ar putea distruge totul, pentru a păstra viața întregii naturi!

El ia excesul de viață din existență, - Vai, dacă moartea este soarta fiecărei făpturi, Chiar contează de la cine vine!

În pântecele morții viața se naște la nesfârșit.”

Dar... pe care numele lui îl inspiră în univers,

Că numele lui este îndumnezeit, că al lui

destinul, Acestea sunt roadele naturale ale educației.

Ah, am văzut mai mult de un înțelept renunțat, Simțind toată oroarea acestor fabule, „[Încordând] cele mai fine fibre ale creierului, Cu ajutorul rațiunii, cu ajutorul puterii

Degeaba se străduiește să distrugă amăgirea, Dar urma rămâne! Și în epoca infirmității și a suferinței - Aceasta este una dintre prejudecățile care i-au amânat copilăria. Vai, care dintre noi, marcând aceste erori, nu a iubit și nu a prețuit aceste orori deșarte?

De câte ori..., sătul de joc,

Biblioteca „Runiverse”

Uniți prin prietenie și [inocență?..]

Suntem   orori

Suntem   inimile noastre tinere

Aproape.   .murind bătrân

Prelungindu-ne priveghererea cu un văl magic,

Acesta este sfântul, bântuit de fantoma sângeroasă Horror.   al nostru

Sau totul se estompează.................................

Incapabil să-și oprească risipa, cruzimea.   . ar trebui să-l limiteze

bunătate.

Un zeu atât de generos, în fața căruia se înclină rațiunea, Risipește viața pentru a o distruge.

Dar ne poate priva de aceste beneficii fatale?

să oprească lupta înainte în fiecare ființă?

Și, luând de la noi armele furiei și ale furiei, Oprește-te în... entuziasmul clocotitor al vieții? Dacă nu poate face acest lucru, trebuie, considerându-l bun, să-i reduceți previziunea și să-i legați voința.

Conducând oștile de sori și cele mai mici stele, planete strălucitoare și [corpuri] imperceptibile

Ți se pare prea mare și puternic pentru a auzi geamătul unei insecte care suferă.

. . . Mintea ta, învăluind-o impenetrabilă

acoperire, Măsoară măreția lui. . . înălțimea stelelor. . . Oprește-te dacă el există și respectă-i numele.

- A fost nevoie de un fel de zeu pentru a crea muschiul! –

Și, dacă acest zeu a creat-o, puterea infinită trebuie să-i hrănească instinctele fragile

existenţă!

Atomul, ca și globul, mărturisește măreția lui,

Iar mărimea   nu este necesară pentru măreția lui.

Dar îngăduind lui Dumnezeu

Oh, hai să-l rupem............................

Lăsați frica să ne strângă mai mult inima. .

Acesta este leagănul iluziilor lumii.

Oh, hai să spargem altarul pe care nu-l merită.

Ori este bun, dar nu atotputernic, ori atotputernic, dar nu bun.
Pătrundeți-vă în natură, întrebați istoria,

Atunci vei înțelege în sfârșit asta pentru tine

slava lui Dumnezeu

La vederea răului care acoperă întreaga lume,

Chiar dacă Dumnezeu ar exista, ar fi necesar să-l respingem2.

NOTE

1 Scris în franceză. Prima dată publicată în fragmente poetice în cartea: Poezia Decembriștilor. L.: Sov. scriitor, 1950. Traducere interliniară de M. V. Nechkina publicată în cartea: Selected socio-political and philosophical works of the Decembrists. T. 2. P. 437-440. Publicat conform acestei editii. Textul original este prezentat ca o schiță cu cuvinte neexplicate. Când sunt publicate, acestea sunt înlocuite cu elipse.

2 Celebrul aforism al lui Voltaire: „Chiar dacă Dumnezeu nu ar exista, ar trebui inventat” este înlocuit de Baryatinsky cu opusul.

BESTUZHEV ALEXANDER ALEKSANDROVICH

A. A. Bestuzhev (pseudonim literar Marlinsky) s-a născut în 1797 în familia faimosului educator A. F. Bestuzhev. Timp de zece ani a fost trimis la Institutul Minier. Fără a-l termina, Bestuzhev a intrat în 1816 în Regimentul de Dragoni de Salvare ca cadet.

A. A. Bestuzhev a început devreme să apară în tipărire ca traducător, critic talentat, poet și prozator; a fost membru activ al Societății Libere a Iubitorilor de Literatură Rusă, la care s-a alăturat în 1820. La sfârșitul anului 1818, a înaintat o petiție Comitetului de Cenzură din Sankt Petersburg pentru permisiunea de a publica o reviste, dar a fost refuzată. Mai târziu, în 1823-1825, împreună cu K. F. Ryleev, a publicat almanahul decembrist „Steaua polară”, unde a publicat recenzii despre dezvoltarea istorică a literaturii ruse. În ele, A. A. Bestuzhev evaluează înalt numai acele opere literare care sunt impregnate de motive civice, idei de naționalitate și identitate.

La sfârșitul anului 1822 a devenit membru al Societății de Nord a Decembriștilor, iar din aprilie 1825 a devenit membru al Dumei Rădăcinilor. A. A. Bestuzhev a participat activ la pregătirea revoltei armate, împreună cu Ryleev a scris mai multe cântece de propagandă în spiritul „popular”. A luat parte la revolta din 14 decembrie și a condus regimentul de la Moscova în Piața Senatului.

În timpul anchetei, Bestuzhev s-a adresat țarului cu note în care a analizat motivele apariției societăților secrete și a propus realizarea unor reforme sociale. A fost condamnat la 15 ani de muncă silnică, dar pedeapsa nu a fost executată. Bestuzhev a fost închis într-o cetate, apoi trimis să se stabilească în Yakutsk, iar în 1829 - ca soldat în armata activă din Caucaz. Acolo scrie multe. Din 1832, anonim, iar mai târziu sub pseudonimul Marlinsky, au publicat

romanele și nuvele sale romantice, care au avut un mare succes.

În 1836, A. A. Bestuzhev a fost promovat la insignă și i s-a acordat un ordin pentru vitejie. În 1837, A. A. Bestuzhev a murit în bătălia pentru Capul Adler. Trupul său nu a fost găsit pe câmpul de luptă, ceea ce a dat naștere multor legende despre soarta lui viitoare.

ESEURI

1. Bestuzhev A. A. Lucrări: În 2 volume. M.: Goslitizdat, 1958.

2. Bestuzhev A. A. Articole//Opere literar-critice ale Decembriștilor. M., 1978. S. 29-137.

3. Bestuzhev A. A. Articole; Din litere// Unirea lor cu libertatea este eternă. M., 1983. P. 34-118.

LITERATURĂ

1. Ovsyannikova S. A. A. A. Bestuzhev-M Arlinsky și rolul său în mișcarea decembristă // Eseuri despre istoria mișcării decembriste. M., 1954. S. 404-450.

2. Sharupich A.P. Decembrist A. Bestuzhev: Întrebări de viziune asupra lumii și creativitate. Minsk: Ministerul Învățământului Superior al BSSR, 1962. 92 p.

3. Kanunova F. 3. Estetica povestirii romantice rusești: (A. A. Bestuzhev-Marlinsky și scriitori de ficțiune romantică din anii 20-30 ai secolului XIX). Tomsk: Editura Universității Tomsk, 1973. 307 p.

4. Kamensky Z. A. Idei estetice ale Decembrismului//Tratatele de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. M., 1974. T. 2. P. 61-77.

DESPRE ROMANTICISM1

O persoană trăiește prin sentimente, minte și voință. Fuziunea lor este un gând, căci ce este un sentiment dacă nu un gând realizat? Ce este mintea dacă nu experiența gândirii? Ce este voința dacă nu un gând care se transformă în acțiune? De aceea o ființă dotată cu gânduri se străduiește să simtă, să cunoască și să acționeze. Considerând simțurile doar ca instrumente care transmit minții impresia obiectelor aflate în posesia noastră și în jurul nostru, ne vom întoarce direct către cunoaștere. Omul nu poate să-și cunoască existența în alt mod decât prin coexistența obiectelor exterioare care sunt supuse sentimentelor sale.

Atingându-mă, de exemplu, simte că mâna lui nu este o piatră; privind la soare, el discerne ceva care nu este ochiul lui și, prin urmare, în același timp este convins nu numai că el însuși există, ci că obiectele există la fel ca el. De aici vedem că ființa și cunoașterea, la fel ca și cunoașterea lucrurilor și autocunoașterea, sunt inseparabile. Dar, inseparabile în esența lor, ele pot fi duale în metodele lor de observație, adică o persoană poate contempla natura fie de la sine la obiectele exterioare, fie invers - de la obiectele externe la sine. În primul caz, îmbrățișează mai mult natura înconjurătoare; în al doilea, el pătrunde mai adânc în a lui. Scopul și calitatea fiecărei observații este adevărul; dar există două mijloace de cunoaştere a adevărului. Prima, foarte limitată, este experiența, cealaltă, nelimitată, imaginația. Experiența înțelege lucrurile așa cum sunt sau așa cum ar trebui să fie, considerația le creează în sine, așa cum pot fi și, prin urmare, condițiile primei sunt necesitatea, granițele lumii sale - dar condițiile celei de-a doua sunt posibilitatea și este nelimitat, ca și universul însuși. Astfel, ghidat de relații și experiență, Arhimede, în timp ce se îmbăia, a înțeles secretul greutății specifice a solidelor; Așa că Newton și-a prezis inflamabilitatea prin sclipirea apei, așa că Columb, observând curgerea mării, a ghicit existența Lumii Noi.

Totul a făcut loc întreprinderii oamenilor de știință naturală. Pământul, apa, focul și vântul, aburii și fulgerele au adus un omagiu voinței lor; au impus asupra tuturor lanțurile gândurilor lor sociale, adică instrumentele pe care le-au inventat. Dar imaginația creativă era cu mult înaintea experienței, fără date. A îmbrăcat vorbirea cu haina scrisului, dar a imaginat un punct matematic, a înțeles divizibilitatea infinitezimalelor; a extras legi generale chiar și din abstracțiile grațioșilor, s-a convins de infinitatea lumilor dincolo de granițele viziunii și de nemurirea spiritului, de neînțeles simțurilor. Într-un cuvânt, imaginația sau, mai bine spus, gândirea, independentă de simțire, este infinită, pentru că este la fel de imposibil să se determine cât de departe este de nesemnificație și de perfecțiunea la care se străduiește.

Până acum am vorbit doar despre originalitatea gândirii la om.Până acum speculațiile ei puteau exista fără a se manifesta. Acum să ne întoarcem la voința descoperită, adică la acțiunea, al cărei suflet este bunătatea, în ce alt scop, dacă nu pentru a-și atinge binele propriu

sau comun, lasă o persoană liniștea inacțiunii? Însăși evitarea răului și a plăcerii sunt deja bunuri.

Adevărat, propria ignoranță, prejudecățile, educația și exemplele rele de superiori seduc nu numai oamenii, ci și popoarele întregi de pe calea virtuții, fără să-și dea seama că viciile, oricât de măgulitoare ar fi, distrug sănătatea și pacea. Acest bine personal al fiecăruia se bazează pe binele indispensabil al generalului, că cea mai înaltă politică este corectitudinea, că răzbunarea pentru bine și rău și fericirea în sine nu sunt în afară, ci în interiorul nostru. Oamenii râvnesc, asupresc, se răzbune în numele lui Dumnezeu, legi pe care nu le înțeleg! Dar chiar și aceste erori dovedesc dorința ostilă a sufletului uman pentru binele reciproc, adică bunătatea. Deci, acțiunea sau manifestarea gândurilor poate fi exprimată în diferite tipuri sau forme. Nu contează dacă este îmbrăcat în cuvinte sau muzică, vopsea, sau mișcări, sau fapte. Dar toate imaginile reale sunt cuprinse într-un anumit spațiu. Toate fenomenele apar la un anumit moment. Prin urmare, sunt limitate, sunt finite. Poate un gând infinit să se încadreze întotdeauna în anumite limite de exprimare? Desigur că nu. În acest caz, sunt prezentate trei cazuri: fie expresia va depăși gândul, iar apoi consecința va fi o bătaie ridicolă, un fast al scoicii, care va arăta și mai clar sărăcia ideii, fie gândul va găsi. o expresie echivalentă cu sine.

căsătorie, și atunci cu cât uniunea lor este mai perfectă, cu atât mai frumoasă, cu atât demnitatea celor doi va fi mai tangibilă. Simplitatea și unitatea sunt calitățile distinctive ale unei astfel de expresii. Voi numi această vedere reflectivitate, pentru că, ca într-o oglindă, ea transmite gândirea producătorului în întregime și cu toate nuanțele sale, sau, în sfârșit, enormitatea gândului va depăși volumul expresiei în care este presat, și apoi trebuie fie să dizolve forma, ca praful de pușcă, o armă, fie să se reverse ca o ceașcă plină, fie să se potrivească în mai multe tipuri, cum ar fi seva de copac, descompunându-se în scoarță, în tulpini și frunze, acum dezvoltate la culoare, acum maturând în fructe. Obscuritatea și versatilitatea trebuie să fie acompaniamente necesare pentru o astfel de fuziune a infinitului cu finitul, a subtilului cu grosul. Să-i spunem idealitate, pentru că ideea sau gândul de aici depășește expresia ei. Acesta este începutul clasicismului și al romanticismului.

Scopul observației, spuneam noi, este adevărul, iar sufletul acțiunii este bunătatea. Să adăugăm că fuziunea perfectă a ambelor este grațioasă, sau poezia (aici nu iau poezia ca știință, ci ca idee), a cărei calitate integrală ar trebui să fie invenția, creativitatea. Poezia, îmbrățișând întreaga natură, nu o imită, ci doar prin mijloacele ei îmbracă idealurile spiritului său originar, creator. Submisă legii generale a naturii - mișcarea, ea, ca un pârâu nemărginit, se rostogolește în distanța dintre malurile a ceea ce este și a ceea ce nu poate fi; își creează propria lume convențională, propria ei umanitate exemplară, iar fiecare pas către propria ei îmbunătățire îi deschide un nou orizont de perfecțiune ideală. Cerând

doar posibilul, ea apare în toate imaginile vizibile, dar mai ales în cea mai perfectă exprimare a gândurilor din literatură.

Dar acolo unde nu există creativitate, nu există poezie și de aceea științele descriptive, științele exacte și, în general, orice imitație a naturii și a operelor oamenilor, chiar și virtutea accidentală, nu sunt incluse în cercul fermecător al frumosului, deoarece ei nu au nici bunătate în adevăr, nici adevăr în bunătate. De exemplu, cronica conține adevăr, dar nu este însuflețită de lecții morale de vitejie. Picturile lui Tenier sunt adevărate fără nicio noblețe. Imitația mieunatului poate fi destul de precisă, dar care este scopul ei? Curajul de a apăra patria este o virtute, dar curajul la un tâlhar este o răutate. Abnegația lui Don Quijote este atrăgătoare, dar

dar aplicarea proastă a acesteia la acțiuni este ridicolă și dăunătoare. Bunătatea egoistă, bunătatea miop, care se întoarce în detrimentul multora, aparține aceleiași categorii.

Încetul cu încetul, ceața care ascunde granița dintre clasic și romantic se risipește. Estetica va determina calitățile ambelor tipuri. În Rusia însăși, există puțini, dar cu adevărat luminați, care cultivă drepturile de cetățenie pentru dragul oaspete al romantismului. Consider că nu este de prisos să prezint aici cele mai recente concepte, așa cum s-au reflectat în mintea mea prin prisma filozofiei.

NOTE

1 Scrisă în 1829. Prima dată publicată în cartea: Revelion: Collected Works in Prose and Poems of Contemporary Russian Writers, publicată de N. Kukolnik. SPb.: B. i.,. 1839. p. 337-341. Publicat din cartea: Opere literar-critice ale Decembristilor. pp. 79-82.

2 A. Bestuzhev înseamnă artistul flamand al secolului al XVI-lea. D. Teniers Jr.

Secțiunea IV

CHAADAEV PETER IAKOVLEVICH

P. Ya-Chaadaev s-a născut la Moscova în 1794 în familia unui nobil în serviciu. Și-a pierdut părinții devreme, de la vârsta de trei ani a fost crescut în casa mătușii sale, prințesa Shcherbatova, unde a primit o educație excelentă, a dezvoltat independența de judecată și a stăpânit multe limbi europene și antice.

La vârsta de paisprezece ani, Chaadaev a intrat la Universitatea din Moscova. Aici studiază filosofia, citește pe Locke, Descartes, Fichte, pe materialiști francezi și pe interzisul Radișciov. Cu prietenii N. Turgheniev, I. Yakushkin, A. și N. Muravyov, A. Griboedov, conduce dispute politice despre soarta Rusiei.

Cu rangul de steag pe viață al Regimentului de Gardă Semenovsky, Chaadaev a trecut prin întregul război patriotic din 1812, a participat la toate bătăliile majore: lângă Borodino, Tarutin, Kulm, Leipzig și la capturarea Parisului. Pentru serviciile militare a primit mai multe ordine.

În 1814-1818 P. Ya. Chaadaev este membru al lojii masonice „Prieteni uniți”, dar în curând o părăsește: „Am oprit toate relațiile cu francmasoneria conform propriei mele credințe în nesemnificația și imprudența ei” (Moștenirea literară. M., 1935. T . 19-21. P. 24).

În 1817, Chaadaev a devenit adjutant al comandantului Corpului de Gardă, generalul adjutant Vasilchikov. Colonelul Chaadaev, în vârstă de douăzeci și șase de ani, are în față o carieră strălucitoare, dar își dă demisia. El dezvoltă opinii împotriva iobăgiei.

În 1821, Chaadaev s-a alăturat „Uniunii Prosperității” Decembristă și a menținut legături intense cu Iakușkin, frații Muravyov-Apostol și Turghenievi.

În 1823, P. Ya. Chaadaev a plecat în străinătate, a vizitat Germania, Anglia, Franța, Italia, unde a studiat știința și filozofia. În vara anului 1825, la Carlsbad, l-a cunoscut pe Schelling și a menținut corespondență cu el mulți ani.

În 1826, P. Ya. Chaadaev s-a întors în Rusia, deși țarul era conștient de legăturile sale cu decembriștii. La Brest-Litovsk a fost reținut, interogat și pus să semneze că nu aparține organizațiilor antiguvernamentale.

Chaadaev se stabilește la Moscova. Pentru el încep ani de singurătate, gânduri dureroase despre motivele înfrângerii decembriștilor, despre soarta Rusiei. În acest moment, Chaadaev și-a creat faimosul tratat, pe care l-a numit „Scrisori filozofice”. Sunt cunoscute acum opt „scrisori filozofice” ale lui Chaadaev.

De la începutul anilor 30, au început să fie distribuite în liste, iar în 1836, „O scrisoare filosofică către doamna ***” a fost publicată în revista Telescope. Prima literă." Această „...scrisoare a șocat toată Rusia gânditoare” (Herzen). Au urmat imediat represiuni: editorul revistei, Nadejdin, a fost exilat la Ust-Sysolsk, cenzorul, rectorul Universității din Moscova, a fost demis din funcție, iar Belinsky, care a emis „scrisoarea”, a fost percheziționat. Țarul l-a declarat nebun pe P. Ya. Chaadaev. P. Ya. Chaadaev, cu toate acestea, a continuat să lucreze, a scris aforisme, „Scuze pentru un nebun” și „Proclamație”. A murit la Moscova în 1856.

ESEURI

1. Chaadaev P. Ya. Lucrări și scrisori: În 2 volume.M.: Put, 1913-1914.

2. „Scrisorile filozofice ale lui P. Ya-Chaadaev” inedite // Patrimoniul literar. 1935. T. 22-24. pp. 1-78.

3. Proiect nepublicat al proclamației lui P. Ya. Chaadaev din 1848 // Moștenirea literară. 1935. T. 22-24. p. 678-682.

4. Chaadaev P. Ya-I. Aforisme și diverse note; P. Fragmente și gânduri diferite // Întrebare. filozofie. 1986. Nr 1. P. 121-139.

LITERATURĂ

1. Shkurite P. S. Viziunea asupra lumii a lui P. Ya-Chaadaev. M.: Editura Universității de Stat din Moscova. 1958. 67 p.

2. Smirnova 3. V. P. Ya. Chaadaev și gândirea socială rusă

prima jumătate a secolului al XIX-lea//Număr. filozofie. 1968. Nr. 1.

S-ShtLAKI/nmn V. A. Socialismul şi filosofia istoriei P. Ya. Chaadaeva // Vesti. Moscova, univ. Ser. Filozofie. 1968. Nr 3. P. 61-71.

4. Kamensky 3. Lecția lui A. Chaadaev // Probleme. filozofie. 1986. Nr 1. P. 111-121.

5. Lazarev V.V. Chaadaev. M.: Legal. lit., 1986. 112 p.

Biblioteca „Runiverse”

SCRISORI FILOZOFICE1

Scrisoarea unu

[...] O doctrină bazată pe principiul suprem al unității și transmiterea directă a adevărului într-o linie neîntreruptă a slujitorilor săi, desigur, este cel mai în concordanță cu adevăratul spirit al religiei; pentru că se reduce în întregime la ideea de a contopi toate forțele morale existente în lume într-un singur gând, într-un singur sentiment și la stabilirea treptată a unui sistem social sau a unei biserici care ar trebui să stabilească împărăția adevărului între oameni. Orice altă învățătură, prin însuși faptul că s-a îndepărtat de doctrina originală, respinge dinainte efectul înaltului legământ al Mântuitorului: Părinte Sfinte, păzește-i, ca să fie unul, așa cum suntem și noi (Ioan XVII, 11) și nu se străduiește pentru stabilirea împărăției lui Dumnezeu pe pământ [.. .]

[...] Există o anumită latură a vieții care se referă nu la existența fizică, ci la spirituală a unei persoane. Nu trebuie neglijat; pentru suflet există un anumit regim la fel ca pentru trup; trebuie să-l poţi asculta. Este un adevăr vechi, știu; dar cred că la noi încă de foarte multe ori are toată valoarea de noutate. Una dintre cele mai triste trăsături ale civilizației noastre deosebite este că încă descoperim doar adevăruri care au devenit de mult timp răzlețe în alte locuri și chiar printre popoarele care sunt în multe privințe rămase în urma

noastră. Acest lucru se întâmplă pentru că nu am mers niciodată mână în mână cu alte popoare; nu aparținem niciunei dintre marile familii ale rasei umane; nu aparținem nici Occidentului, nici Orientului și nu avem tradiții pentru nici unul. Stând ca în afara timpului, nu am fost afectați de educația mondială a rasei umane.

Această legătură minunată a ideilor umane de-a lungul secolelor, această istorie a spiritului uman, care l-a ridicat la înălțimea la care se află acum în restul lumii, nu a avut nicio influență asupra noastră. Ceea ce în alte țări a fost de multă vreme baza

viața comunitară, pentru noi - doar teorie și speculații [...] [...] Fiecare națiune are o perioadă de entuziasm violent, anxietate pasională, activitate fără gând și fără scop. În acest moment, oamenii devin rătăcitori în lume, fizic și spiritual. Aceasta este o epocă a sentimentelor puternice, a planurilor largi și a pasiunilor mari ale oamenilor. Oamenii se grăbesc apoi entuziasmați, fără un motiv aparent, dar nu fără beneficii pentru generațiile viitoare. Toate societățile au trecut printr-o astfel de perioadă. Lui îi datorează amintirile lor cele mai vii, elementul eroic al istoriei lor, poezia, toate ideile lor cele mai puternice și rodnice; este baza necesara a oricarei societati. Altfel, în memoria popoarelor nu ar fi nimic pe care să-l poată preţui, pe care să-l poată iubi; ar fi legați doar de praful pământului pe care trăiesc. Această fază fascinantă din istoria națiunilor este tinerețea lor, epoca în care abilitățile lor se dezvoltă cel mai puternic și a cărei amintire constituie bucuria și instrucția vârstei lor mature. Nu avem nimic din toate astea. Mai întâi barbarie sălbatică, apoi ignoranță grosolană, apoi stăpânire străină feroce și umilitoare, spiritul căruia mai târziu puterea noastră națională l-a moștenit – așa este istoria tristă a tinereții noastre. Nu am avut această perioadă de activitate viguroasă, jocul viguros al forțelor spirituale ale poporului. Epoca vieții noastre sociale corespunzătoare acestei epoci a fost plină de o existență plictisitoare și sumbră, lipsită de forță și energie, care nu a fost însuflețită de nimic în afară de atrocități, nimic înmuiat în afară de sclavie. Fără amintiri captivante, fără imagini grațioase în memoria oamenilor, fără învățături puternice în tradiția lor. Aruncă o privire la toate secolele pe care le-am trăit, la tot spațiul pe care îl ocupăm și nu vei găsi o singură amintire atrăgătoare, nici un singur monument venerabil care să-ți vorbească cu putere despre trecut, care să-l recreeze viu înaintea ta. și pitoresc. Trăim singuri în prezent în limitele sale cele mai înguste, fără trecut și viitor, în mijlocul stagnării moarte. Și dacă ne îngrijorăm uneori, nu este deloc în speranța sau socoteala vreunui bine comun, ci din frivolitatea copilărească cu care un copil încearcă să se ridice și întinde mâinile la zdrăngăneaua pe care i-o arată bona.

Adevărata dezvoltare a omului în societate nu a început încă pentru oameni dacă viața lor nu a devenit mai mult

confortabil, mai ușor și mai plăcut decât în condițiile instabile ale epocii primitive. Cum vrei ca semințele binelui să se coacă în orice societate în timp ce încă fluctuează fără convingeri și reguli chiar și în legătură cu treburile de zi cu zi și viața este încă complet neordonată? Aceasta este o fermentație haotică în lumea spirituală, similară acelor revoluții din istoria pământului care au precedat starea modernă a planetei noastre. Suntem încă în această etapă. [...]

• [...] Să ne întoarcem încă o dată la istorie: ea este cheia înțelegerii popoarelor. Ce făceam în acea vreme când, în lupta dintre barbaria energică a popoarelor nordice și gândul înalt al creștinismului, s-a format templul civilizației moderne? Ascultând de soarta noastră rea, am apelat la jalnicul Bizanț, profund disprețuit de aceste popoare, pentru îndrumarea morală care avea să stea la baza educației noastre. Din voința unui om ambițios, această familie de popoare tocmai a fost smulsă din fraternitatea universală și, prin urmare, am acceptat o idee distorsionată de pasiunea umană. În Europa la acea vreme totul era animat de principiul dătător de viață al unității. Totul a venit de la el și totul a venit la el. Întreaga mișcare mentală a acelei epoci avea ca scop unificarea gândirii umane; toate impulsurile au fost înrădăcinate în acea puternică nevoie de a găsi o idee universală, care este geniul inspirator al noului timp. Neimplicați în acest început miraculos, am devenit victime ale cuceririi. Când am răsturnat jugul străin și doar izolarea noastră de familia comună ne-a împiedicat să profităm de ideile apărute în acest timp printre frații noștri occidentali, am căzut într-o sclavie și mai crudă, sfințită, de altfel, de faptul că eliberare.

Câte raze strălucitoare au luminat atunci Europa, parcă învăluită în întuneric! O mare parte din cunoștințele cu care omul se mândrește acum a fost deja ghicită de mințile individuale; caracterul societății fusese deja determinat și, aderându-se în lumea antichității păgâne, popoarele creștine au dobândit acele forme de frumusețe care încă le lipseau. Am devenit izolați în izolarea noastră religioasă și nimic din ceea ce s-a întâmplat în Europa nu a ajuns la noi. Nu am avut nimic de-a face cu marea lucrare mondială. Înaltele calități pe care religia le-a adus în dar noilor popoare și care în ochii sănătății

inteligența lor îi ridică la fel de mult deasupra popoarelor antice, pe cât stăteau acestea din urmă deasupra hotentoților și laponienilor; aceste noi puteri cu care ea a îmbogățit mintea umană; aceste moravuri, care, ca urmare a supunerii la puterea neînarmată, au devenit la fel de blânde, pe cât erau înainte de nepoliticos - toate acestea au trecut complet pe lângă noi. În timp ce lumea creștină a mărșăluit maiestuos pe calea destinată de întemeietorul ei divin, purtând cu ea generații, noi, deși purtăm numele de creștini, nu ne-am mișcat. Întreaga lume era reconstruită din nou, dar aici nu se crea nimic; încă vegetam, înghesuiți în bordeiele noastre făcute din bușteni și paie. Într-un cuvânt, pe lângă noi au avut loc noi destine ale rasei umane. Deși eram numiți creștini, rodul creștinismului nu s-a copt pentru noi.

Vă întreb, nu este naiv să presupunem, așa cum se face de obicei printre noi, că acest progres al popoarelor europene, care s-a petrecut atât de încet și sub influența directă și evidentă a unei singure forțe morale, îl putem asimila imediat, fără chiar să ne lăsăm necazul să aflăm cum a fost realizat?

Oricine nu vede că are o latură pur istorică, care este unul dintre cele mai esențiale elemente ale dogmei și care conține, s-ar putea spune, întreaga filozofie a creștinismului, întrucât arată ce le-a dat oamenilor și ce le va oferi. , nu intelege deloc crestinismul.le in viitor. Din acest punct de vedere, religia creștină nu este doar un sistem moral cuprins în formele tranzitorii ale minții umane, ci o putere veșnic divină, care operează universal în lumea spirituală și a cărei manifestare manifestă ar trebui să ne servească drept lecție constantă. . Acesta este tocmai adevăratul sens al dogmei credinței într-o singură biserică, inclusă în simbolul credinței. În lumea creștină, totul trebuie să contribuie în mod necesar – și într-adevăr contribuie – la instaurarea unei ordini perfecte pe pământ; altfel, cuvântul Domnului că va rămâne în biserica lui până la sfârșitul veacului nu s-ar fi împlinit. Atunci noua ordine, împărăția lui Dumnezeu, care ar trebui să fie rodul răscumpărării, nu ar fi diferită de vechea ordine, împărăția răului, care ar trebui să fie distrusă prin răscumpărare și, din nou, n-ar fi rămas doar cu acel vis iluzoriu. de perfecțiune pe care o prețuiesc filozofii și pe care fiecare țară o respinge

Povestea istoriei este un joc gol al minții, capabil să satisfacă doar nevoile materiale ale omului și să-l ridice la o anumită înălțime doar pentru a-l arunca imediat în abisuri și mai adânci. [. . .]

[.. .] În creștinism trebuie să distingem două lucruri complet diferite: efectul său asupra individului și influența sa asupra minții universale. Ambele se contopesc în mod natural în mintea superioară și conduc în mod inevitabil la același scop. Dar perioada în care planurile eterne ale înțelepciunii divine sunt realizate nu poate fi înțeleasă de viziunea noastră limitată. Și de aceea trebuie să distingem acțiunea divină care se manifestă în orice moment specific al vieții umane de cea care are loc în infinit. În ziua în care lucrarea mântuirii este în cele din urmă încheiată, toate inimile și mințile se vor contopi într-un singur sentiment, într-un singur gând și apoi toate țările care separă popoarele și confesiunile vor cădea. Dar acum este important ca fiecare să știe ce loc i se atribuie în vocația generală a creștinilor, adică ce mijloace poate găsi în sine și în jurul său pentru a contribui la realizarea scopului stabilit pentru întreaga umanitate.

Prin urmare, apare în mod necesar un cerc special de idei, în care mințile societății se învârt, unde acest scop ar trebui realizat, adică unde ideea pe care Dumnezeu a revelat-o oamenilor ar trebui să se maturizeze și să atingă plenitudinea ei. Acest cerc de idei, această sferă morală, la rândul său, determină în mod firesc un anumit mod de viață și o anumită viziune asupra lumii, care, deși nu sunt identice

pentru toată lumea, creează totuși pentru noi, ca și pentru toate popoarele neeuropene, același mod de a viața, care este rodul acelor 18 secole enorme de muncă spirituală la care au participat toate pasiunile, toate interesele, toate suferințele, toate visele, toate eforturile minții. [. . .]

[. . .] Întreaga istorie a societății moderne se bazează pe opinii; astfel, reprezintă educație reală. Înființată de la început pe această bază, societatea a mers înainte doar prin puterea gândirii. Interesele au urmat întotdeauna ideile acolo și nu le-au precedat; convingerile nu au apărut niciodată acolo din interese, dar interesele s-au născut întotdeauna din convingeri. Toate revoluțiile politice de acolo au fost esențial revoluții spirituale: oamenii au căutat adevărul și pe parcurs au găsit libertate și prosperitate. Asta explică personajul

societatea modernă și civilizația ei; altfel ar fi cu totul imposibil să-l înţelegi. [. . .]

·[...] Efectul creștinismului nu se limitează în niciun caz la influența sa directă și imediată asupra spiritului uman. Sarcina enormă pe care este chemată să o îndeplinească nu poate fi îndeplinită decât prin nenumărate combinații morale, mentale și sociale, în care libertatea necondiționată a spiritului uman trebuie să-și găsească deplin amploare. Din aceasta rezultă limpede că tot ce s-a întâmplat încă din prima zi a erei noastre, sau, mai bine zis, din momentul în care Mântuitorul a spus ucenicilor Săi: Mergeți prin lume și propovăduiți Evanghelia fiecărei făpturi, inclusiv toate atacurile împotriva creștinismului. , este complet acoperit de această idee generală a influenței sale . Trebuie doar să acordăm atenție modului în care autoritatea lui Hristos este exercitată invariabil în toate inimile, fie conștient sau inconștient, prin voință liberă sau constrângere, pentru a fi convins de împlinirea profețiilor sale. Prin urmare, în ciuda întregii incompletitudini, imperfecțiuni și depravare inerente lumii europene în forma ei modernă, nu se poate nega că împărăția lui Dumnezeu este într-o anumită măsură realizată în ea, deoarece conține în sine începutul dezvoltării nesfârșite și posedă în germeni şi elemente tot ce este necesar pentru stabilirea lui definitivă pe pământ. [.. .]

Scrisoarea doi2

([...] Acești sclavi care te slujesc, nu sunt oare aerul care te înconjoară? Aceste brazde pe care alți sclavi le-au săpat cu sudoarea frunții, nu este acesta pământul care te poartă? Și câte diferite laturi, cate orori contine? exista un singur cuvant in sine: sclav! Iata un cerc vicios, in el vom pieri cu totii, neputinciosi sa iesim din el. Aceasta este realitatea blestemata, despre ea suntem cu totii rupti .Asta transformă în nimic eforturile noastre cele mai nobile, impulsurile cele mai generoase.Asta ne paralizează voința tuturor,asta ne pătează toate virtuțile.Îngropat cu păcatul fatal,unde este acel suflet frumos care nu s-ar îneca. sub această povară insuportabilă? Unde este persoana atât de puternică încât, în contradicție veșnică cu

sine însuși, gândindu-se constant la un lucru și făcând altfel, să nu fie dezgustat de sine? Și așa m-am întors din nou,

fără să bag de seamă, înapoi de unde am început: lasă-mă să mă opresc puțin asupra asta și apoi mă voi întoarce la tine.

Acest ulcer teribil care ne chinuie, care este cauza lui? Cum s-ar putea întâmpla ca trăsătura cea mai frapantă a societății creștine să fie tocmai aceea la care poporul rus a renunțat în sânul creștinismului însuși? De unde obținem acest efect al religiei invers? Nu știu, dar mi se pare că numai asta ne-ar putea face să ne îndoim de Ortodoxia cu care ne lăudăm. Știți că niciun filozof al antichității nu a încercat să-și imagineze o societate fără sclavi și nu a găsit nicio obiecție la sclavie. Aristotel, reprezentantul recunoscut al întregii înțelepciuni care a existat în lume înainte de venirea lui Hristos, a susținut că oamenii se vor naște – unii pentru a fi liberi, alții – pentru a purta lanțuri. Mai știți că, după părerea celor mai încăpățânați sceptici, abolirea iobăgiei în Europa datorăm creștinismului. Mai mult, se știe că primele cazuri de eliberare au fost acte religioase și au fost săvârșite în fața altarului și că în majoritatea scrisorilor de eliberare găsim expresia: pro redemptione animae - de dragul mântuirii sufletului. În cele din urmă, se știe că clerul a dat un exemplu peste tot prin eliberarea propriilor iobagi și că marii preoți romani au fost primii care au provocat abolirea sclaviei în regiunea supusă controlului lor spiritual. De ce creștinismul nu a avut aceleași consecințe pentru noi? De ce, dimpotrivă, poporul rus a fost supus sclaviei abia după ce a devenit creștin, și anume în timpul domniei lui Godunov și Shuisky? Lăsați Biserica Ortodoxă să explice acest fenomen.

Lasă-o să spună de ce nu a ridicat vocea mamei sale împotriva acestei violențe dezgustătoare a unei părți a poporului asupra alteia. Și vă rog să priviți cât de puțini suntem cunoscuți, în ciuda puterii noastre exterioare. Chiar în aceste zile, în același timp, tunetul tunurilor noastre a tunat atât pe Bosfor, cât și pe Eufrat. Între timp, știința istorică, care chiar în acest moment dovedește că abolirea sclaviei este meritul creștinismului, nici măcar nu bănuiește că poporul creștin de 40 de milioane de suflete este în lanțuri. Faptul este că semnificația popoarelor în umanitate este determinată doar de puterea lor spirituală și de faptul că atenția,

pe care le trezesc depinde de influența lor morală în lume și nu de zgomotul pe care îl fac. [. . .]

„[...] Revenind în mod repetat la principiul de bază al activității noastre spirituale, la ceea ce provoacă gândurile și acțiunile noastre, este imposibil să nu observăm că o parte semnificativă din ele este determinată de ceva care nu ne aparține deloc. , și că cel mai bun, cel mai sublim, cel mai util pentru noi care se întâmplă în noi nu este

deloc produs de noi. Tot binele pe care îl realizăm este o consecință directă a capacității noastre inerente de a ne supune unei forțe necunoscute: [a] singura bază reală a activității care emană de la noi înșine este legată de ideea de beneficiu, în acea perioadă de timp pe care îl numim viață; acesta nu este altceva decât instinctul de autoconservare, pe care îl avem în comun cu toate ființele animate, dar este modificat în noi în funcție de natura noastră specifică. Prin urmare, indiferent ce am face, oricât de dezinteresați am încerca să punem în sentimentele și acțiunile noastre, suntem întotdeauna ghidați de acest beneficiu singur, mai mult sau mai puțin corect înțeles, mai mult sau mai puțin apropiat sau îndepărtat. Oricât de arzătoare este dorința noastră de a acționa pentru binele comun, acest bine abstract pe care ni-l imaginăm este doar ceea ce ne dorim pentru noi înșine și nu reușim niciodată să ne eliminăm complet: înlocuim întotdeauna ceva al nostru în ceea ce ne dorim pentru alții. Și de aceea, rațiunea cea mai înaltă, exprimându-și legea în limbajul omenesc, condescendent față de firea noastră slabă, ne-a prescris un singur lucru: să facem cu ceilalți așa cum vrem noi să facă cu noi. Și în aceasta, ca și în orice altceva, el vine în contradicție cu învățătura morală a filozofiei, care se angajează să cuprindă binele absolut, adică binele universal, ca și cum ar depinde doar de noi să ne formăm o idee despre ceea ce este. util în general, când nu știm nici măcar că ceea ce ne este util. Ce este binele absolut? Aceasta este o lege de nezdruncinat, conform căreia totul tinde spre destinul său: atât știm despre ea. Dar dacă conceptul acestui bine ar trebui să ne ghideze viața, nu este necesar să știm altceva despre el? Noi, fără nicio îndoială, acționăm într-o anumită măsură în conformitate cu legea universală, altfel am conține în noi înșine baza existenței noastre, iar aceasta este absurditate, dar acționăm tocmai

deci, fără să știm de ce: mânați de o forță invizibilă, putem să-i înțelegem acțiunea, să o studiem în consecințele ei, uneori să ne identificăm cu ea, dar să deducem din toate acestea legea pozitivă a existenței noastre spirituale - aceasta ne este inaccesibilă . Un sentiment vag, un concept neformat fără forță obligatorie - nu vom realiza niciodată mai mult. Toată înțelepciunea omenească este cuprinsă în această îngrozitoare batjocură a lui Dumnezeu din Vechiul Testament: Adam a devenit ca unul dintre noi, cunoscând binele și răul.

Cred că din cele spuse deja preziceți inevitabilitatea revelației: și asta, după părerea mea, dovedește această inevitabilitate. O persoană învață să înțeleagă legea fizică observând fenomene naturale care alternează în fața ochilor, în conformitate cu o lege uniformă și neschimbătoare. Culegând laolaltă observațiile generațiilor anterioare, el creează un sistem de cunoaștere, verificat prin propria experiență, iar marele instrument de calcul îl pune sub forma neschimbătoare a certitudinii matematice. Deși acest cerc de cunoaștere nu acoperă întreaga natură și nu se ridică la semnificația bazei generale a tuturor lucrurilor, el conține cunoștințe complet pozitive, deoarece această cunoaștere se referă la ființe, a căror extindere și durată pot fi cunoscute de către simțuri sau prevăzute de analogii de încredere. Într-un cuvânt, aici este tărâmul experienței și, în măsura în care

experiența poate da certitudine conceptelor pe care le introduce în mintea noastră, lumea fizică ne poate fi cunoscută.

Știți foarte bine că această fiabilitate merge atât de departe încât putem prevedea un anumit fenomen cu mult timp înainte și suntem capabili să influențăm materia neînsuflețită cu o forță incredibilă.

Deci, am indicat mijloacele de cunoaștere de încredere pe care o persoană le are la dispoziție. Dacă, pe lângă aceasta, mintea noastră are și abilități din proprie inițiativă, adică un principiu activ independent de percepția lumii materiale, atunci, în orice caz, ea poate aplica această putere proprie doar materialului care i-o oferă. în ordinea materială - observaţie] ; iar în ordinea spirituală - [la ce] va aplica o persoană aceste mijloace? Ce anume va trebui să observe pentru a dezvălui legea ordinii spirituale? Natura minții, nu-i așa? Dar aceasta este natura minții?

la fel ca natura materială? Nu e liber? Nu respectă el legea pe care și-o dă pentru sine? Prin urmare, examinând mintea în manifestările sale externe și interne, ce învățăm? Că el este liber, asta-i tot. Și dacă în această investigație obținem ceva absolut, sentimentul libertății noastre nu ne va arunca imediat și, inevitabil, înapoi în cercul raționamentului din care păream că tocmai înainte am scăpat? Nu vom ajunge atunci în același loc? Acest cerc este inevitabil. Dar asta nu este tot. Să presupunem că ne-am ridicat de fapt la anumite adevăruri, atât de dovedite încât mintea este forțată să le accepte fără greș. Să presupunem că am găsit într-adevăr câteva legi generale cărora o ființă rațională trebuie să se supună în mod necesar. Aceste legi, aceste adevăruri se vor referi doar la o parte din întreaga viață a unei persoane, viața sa pământească, și nu vor avea nimic în comun cu cealaltă parte, care ne este complet necunoscută și al cărui secret nu ni-l poate dezvălui nicio analogie. . Cum pot fi ele adevăratele legi ale unei ființe spirituale, deoarece privesc doar o parte a existenței sale, un moment din viața lui? Deci, chiar dacă înțelegem aceste legi pe baza experienței, atunci ele pot fi doar legile unei perioade de timp trecute de natura spirituală și, în acest caz, cum le putem recunoaște ca legi ale naturii spirituale în general? Nu ar însemna asta la fel ca și când ar spune că pentru fiecare vârstă există o știință medicală specială, iar pentru a trata, de exemplu, bolile copilăriei, este inutil să cunoaștem infirmitățile vârstei mature? Că pentru a prescrie un mod de viață potrivit pentru tineri, nu este nevoie să-l cunoaștem pe cel potrivit omului în general? Că starea sănătății noastre nu este determinată de starea de sănătate a tuturor momentelor vieții noastre și, în sfârșit, că ne putem răsfăța la tot felul de abateri și excese în anumite epoci cu impunitate pentru viața ulterioară? Vă întreb, ce părere v-ați format despre o persoană care ar susține că există o morală pentru tinerețe, alta pentru maturitate, alta pentru bătrânețe și că semnificația educației este limitată doar la copii și tineri? Și totuși tocmai asta afirmă morala filozofilor tăi. Ea ne învață ce ar trebui să facem astăzi și ce se va întâmpla cu noi

mâine, ea nu se gândește la asta. Ce este viața viitoare, dacă nu mâine din viața prezentă?

Toate acestea ne conduc la această concluzie: viața unei ființe spirituale în ansamblu îmbrățișează două lumi, dintre care doar una ne este cunoscută, și întrucât fiecare moment al vieții este indisolubil legat de întreaga succesiune de momente din care este compusă viața. , este clar că cu propriile noastre forțe este imposibil să ne ridicăm la cunoașterea legii, care trebuie să se aplice în mod necesar ambelor lumi. Prin urmare, această lege trebuie inevitabil să ne fie învățată de o minte pentru care există o singură lume, o singură ordine de lucruri.

Totuși, să nu credeți că învățătura morală a filozofilor nu are nicio valoare din punctul nostru de vedere. Știm cât se poate de bine că conține adevăruri mărețe și frumoase care i-au călăuzit pe oameni de multă vreme și care și acum rezonează puternic în inimă și suflet. Dar mai știm că aceste adevăruri nu au fost inventate de mintea umană, ci au fost insuflate în ea de sus în diferite epoci ale vieții comune a omenirii. Acesta este unul dintre primele adevăruri predate de rațiunea naturală și pe care revelația îl sfințește doar cu cea mai înaltă autoritate. [...]

Scrisoarea trei5

;[...] Nu există altă minte decât mintea subordonatului; acest lucru este, fără îndoială, adevărat; Dar asta nu este tot. Uită-te la bărbat; Toată viața nu face altceva decât să caute ceva de care să se supună. În primul rând, el găsește în sine o forță pe care o recunoaște ca fiind diferită de forța care mișcă totul în afara lui; el simte viața în sine; în același timp, el devine convins că forța [sa interioară] nu este nelimitată; își simte propria nesemnificație; apoi observă că o putere care stă în afara lui îl domină și că este forțat să i se supună, aceasta este toată viața lui. Încă de la prima trezire a minții, aceste două tipuri de cunoaștere, una dintre forțele situate în interiorul nostru și imperfectă, cealaltă dintre forțele care stau în afara noastră și perfecte, pătrund de la sine în conștiința umană. Și deși ele nu ajung la noi în contururi atât de clare și precise precum cunoștințele comunicate de simțurile noastre sau transmise nouă prin contactul cu alți oameni, totuși

toate ideile noastre despre bine, datorie, virtute, lege, precum și contrariile lor, se nasc doar din această nevoie pe care o simțim de a ne supune ceea ce nu depinde de natura noastră tranzitorie, nu de entuziasmul voinței noastre schimbătoare, nu de patimi. a dorinţelor noastre anxioase. Toată activitatea noastră este doar o manifestare a unei forțe care ne obligă să devenim o ordine generală, o ordine de dependență. Indiferent dacă suntem de acord cu această forță sau îi

rezistăm, nu contează, suntem pentru totdeauna sub puterea ei. Prin urmare, trebuie doar să încercăm să ne dăm seama cât mai exact despre acțiunea sa asupra noastră și, odată ce am aflat ceva despre ea, să ne predăm ei cu credință calmă: această forță, acționând asupra noastră fără știrea noastră, nu face niciodată greșeli, este și conduce universul către destinul său. Deci aceasta este principala întrebare a vieții; cum să descoperim acţiunea forţei supreme asupra naturii noastre.

Așa înțelegem principiul fundamental al lumii spirituale și, după cum puteți vedea, acesta corespunde pe deplin principiului fundamental al lumii fizice. Dar în raport cu natura, acest principiu fundamental ni se pare a fi o forță irezistibilă căreia totul i se supune inevitabil și, în raport cu noi, pare a fi doar o forță care acționează în combinație cu propria noastră forță și într-o oarecare măsură modificată de din urmă. Aceasta este forma logică dată lumii de inteligența noastră artificială. Dar această rațiune artificială, cu care am înlocuit în mod arbitrar partea din rațiunea lumii care ne-a fost alocată inițial, acest motiv rău, care atât de des distorsionează obiectele în ochii noștri și ne face să nu le vedem deloc așa cum sunt cu adevărat, totuși. nu ascunde ordinea absolută a lucrurilor pentru a ne lipsi de capacitatea de a recunoaște primatul subordonării asupra libertății și dependența legii pe care o stabilim pentru noi înșine față de legea generală a lumii. Prin urmare, acest motiv nu ne împiedică deloc, acceptând libertatea ca realitate dată, să recunoaștem dependența ca adevărată realitate a ordinii spirituale, așa cum o facem în raport cu ordinea fizică. Deci, toate puterile minții, toate mijloacele sale de cunoaștere se bazează doar pe supunerea ei. Cu cât se subjugă mai mult, cu atât este mai puternic. Iar mintea umană se confruntă cu o singură întrebare: să știe la ce trebuie să se supună. De îndată ce eliminăm această regulă supremă a oricărei activități, mentale și morale

Nu, vom cădea imediat în raționamente vicioase sau în voință vicioasă. Scopul adevăratei filozofii este doar, în primul rând, să stabilească această poziție și apoi să arate de unde vine această lumină, care ar trebui să ne ghideze în viață. [...]

[...] Natura ne este cunoscută nu numai prin experiență și observație, ci și prin raționament. Fiecare fenomen natural este un silogism cu premise majore și minore și o concluzie. În consecință, natura însăși sugerează minții calea pe care trebuie să o urmeze pentru a o cunoaște; de aceea, şi aici el se supune numai legii, care i se dezvăluie în însăşi mişcarea lucrurilor. Astfel, când vechii, de exemplu, stoicii, cu premonițiile lor strălucite, vorbeau despre imitarea naturii, despre ascultarea de ea, despre armonia cu ea, ei, fiind încă mult mai aproape decât suntem noi de începutul tuturor lucrurilor și nu. totuși, ca și noi, rupând lumea în părți, nu a proclamat decât acest principiu fundamental al naturii spirituale, și anume că nicio forță, nicio lege nu este creată din ea însăși.

Cât privește principiul care ne motivează să acționăm, care nu este altceva decât dorința pentru propriul nostru bine, atunci la ce ar ajunge omenirea dacă conceptul acestui bine ar fi doar o invenție a minții noastre? Indiferent ce vârstă sau ce oameni ar avea atunci propria lor idee specială despre el. Cum ar putea omenirea în ansamblu să avanseze în progresul său nemărginit dacă în inima omului nu exista un singur concept universal de bine, comun tuturor timpurilor și tuturor țărilor și, prin urmare, nu creat de om? Ce face acțiunile noastre morale? Nu îi face acest sentiment imperativ care ne face să respectăm legea și să respectăm adevărul? Dar legea este doar o lege pentru că nu vine de la noi; Adevărul este adevărul pentru că nu a fost inventat de noi. Uneori stabilim o regulă de comportament care se abate de la ceea ce ar trebui să fie, dar asta doar pentru că nu suntem capabili să eliminăm influența înclinațiilor noastre asupra judecății noastre; în aceste cazuri, înclinațiile noastre ne prescriu legea și o respectăm, acceptând-o drept legea generală a lumii. Desigur, există și oameni care par să se conformeze fără niciun efort tuturor preceptelor moralei; acestea sunt câteva dintre marile personalități pe care le admirăm în istorie. Dar în sufletele lor alese există un sentiment

datoria dezvoltată nu prin gândire, ci prin acele impulsuri misterioase care controlează oamenii dincolo de conștiința lor, sub forma unor mari instrucțiuni pe care noi, fără să le căutăm, le găsim în viața însăși și care sunt mult mai puternice decât gândurile noastre personale. Ele decurg dintr-un gând comun tuturor oamenilor: mintea este lovită fie de un exemplu, fie de o fericită coincidență a împrejurărilor care ne ridică deasupra noastră, fie de o aranjare favorabilă a întregii noastre vieți, forțându-ne să fim ceea ce nu am fi niciodată. au fost fără ea; toate acestea sunt lecții vii ale secolelor, care, după o lege necunoscută nouă, sunt date anumitor indivizi; iar dacă psihologia actuală nu este conștientă de aceste izvoare misterioase ale mișcării spirituale, atunci o psihologie mai profundă, care acceptă ereditatea gândirii umane ca prim principiu al naturii spirituale, găsește în aceasta soluția la majoritatea întrebărilor sale. Astfel, chiar dacă eroismul virtuții sau inspirația geniului nu au izvorât din gândul unei persoane individuale, ele sunt totuși rodul gândirii secolelor trecute. Și nu contează dacă ne-am gândit sau nu, cineva se gândea deja pentru noi chiar înainte de a ne naște; baza oricărei acțiuni morale, oricât de independentă și izolată ar părea, este întotdeauna, așadar, simțul datoriei și, prin urmare, al subordonării. [...]

[...] Așadar, aceasta este viața cea mai înaltă la care ar trebui să se străduiască o persoană, o viață de perfecțiune, certitudine, claritate, cunoaștere fără margini, dar mai presus de toate - o viață de supunere perfectă; o viață pe care a deținut-o cândva, dar care îi este promisă și în viitor. Știi ce fel de viață este asta? Acesta este Raiul: nu există alt rai în afară de acesta. Putem intra în ea de acum înainte, nu ar trebui să existe nicio îndoială. Până la urmă, aceasta nu este altceva decât o reînnoire completă a naturii noastre în aceste condiții, ultima fațetă a eforturilor ființei noastre, destinația finală a spiritului în lume. Nu știu dacă fiecare dintre noi este chemat să parcurgă această cale vastă, dacă își va atinge scopul final

glorios, dar TOJ este singurul punct limită al progresului nostru! să fie o contopire completă a naturii noastre cu natura a tot! lumea, știu asta, căci numai așa spiritul nostru poate urca în perfecțiunea tuturor, iar aceasta este adevărata expresie a minții celei mai înalte*. [...]

* Două lucruri trebuie remarcate aici, în primul rând, că nu am vrut să spunem că această viață conține totul

Scrisoarea patru3

[...] Științele pozitive au fost, desigur, întotdeauna subiect de studiu, dar, după cum știți, acum o sută de ani s-au ridicat imediat la starea actuală. Trei descoperiri le-au dat impulsul care i-a ridicat la această înălțime: analiza - crearea lui Descartes, observația - crearea lui Bacon și geometria cerească - crearea lui Newton. Analiza se limitează la domeniul matematicii și nu ne privește aici; Să observăm doar că el a provocat aplicarea începutului constrângerii nejustificate la științele morale, iar acest lucru le-a deteriorat foarte mult succesele. Noua modalitate de a studia științele naturii, descoperită de Bacon, este de cea mai mare importanță pentru toată filozofia, căci această metodă i-a dat o direcție empirică, iar aceasta a determinat multă vreme întreaga structură a gândirii moderne. Dar în studiul nostru de față ne interesează în special legea în virtutea căreia toate corpurile gravitează către un centru comun; Aceasta este legea cu care ne vom ocupa.

La prima vedere, se pare că toate forțele naturii sunt reduse la gravitația universală; și totuși această forță a naturii nu este nicidecum singura; şi de aceea legea căreia îi este supusă natura are, după părerea noastră, un sens atât de profund. Atracția în sine nu numai că nu explică totul în lume, dar nu explică deloc nimic. Dacă ar acționa singur, atunci toată materialitatea s-ar transforma într-o masă fără formă și inertă. Fiecare mișcare în natură este produsă de două forțe, stârnind în mobil o dorință în două direcții opuse, iar în mișcarea cosmică acest adevăr se manifestă cel mai clar. Între timp, astronomii, s-au asigurat că corpurile cerești sunt supuse legii gravitației și că acțiunile acestei legi pot fi calculate cu precizie, au transformat întregul sistem al lumii într-o problemă geometrică, iar acum cea mai generală lege a natura este percepută cu ajutorul unui fel de funcție matematică, sub un singur nume Atracție sau Gravitație Universală. Dar există o altă forță, fără de care

tot cerul: abia începe în această viață, căci moartea nu mai există din ziua în care a fost învinsă de mântuitor; și, în al doilea rând, că aici, desigur, nu vorbim despre o contopire a materialului în timp și spațiu, ci doar despre o contopire în idee și în principiu.

tabla nu ar servi la nimic: aceasta este Push-ul inițial sau versiunea. Așadar, iată cele două forțe motrice ale naturii: gravitația și versiunea. Pe ideea distinctă a acțiunii combinate a acestor două forțe, așa cum ne este dată de știință, se bazează întreaga doctrină a paralelismului celor două lumi: acum nu trebuie decât să aplicăm această idee la totalitatea celor două. forțele pe care le-am stabilit anterior în domeniul spiritual, una - forța de care suntem conștienți - aceasta este liberul nostru arbitru, dorința noastră, alta, inconștientă pentru noi - aceasta este acțiunea asupra ființei noastre a unei forțe care se află în afara noastră. [...]

[...] Poate că vor crede că în acest sistem nu este loc pentru filosofia Sinelui nostru și se vor înșela. Dimpotrivă, această filozofie coexistă perfect cu sistemul conturat: se reduce aici doar la semnificația ei reală, atâta tot. Din ceea ce am spus despre acțiunea duală care guvernează lumile, nu rezultă deloc că propria noastră activitate a fost redusă la zero; Aceasta înseamnă că trebuie să înțelegem puterea noastră inerentă și să încercăm să o înțelegem cât mai corect posibil. O persoană este în mod constant stimulată de o forță pe care nu o simte în sine, asta este adevărat; dar această acțiune exterioară are o influență asupra ei prin conștiință, prin urmare, indiferent de modul în care ideea pe care o găsesc în capul meu ajunge la mine, o găsesc acolo doar pentru că sunt conștient de ea. Și a fi conștient înseamnă a acționa. Prin urmare, acționez efectiv și constant, deși în același timp mă supun ceva care este mult mai puternic decât mine - sunt conștient1'. Unul nu îl elimină pe celălalt, unul îl urmează pe celălalt fără a-l exclude, iar primul fapt îmi este la fel de dovedit ca și ultimul. Acum, dacă sunt întrebat cum este posibilă o astfel de acțiune asupra mea din exterior, aceasta este o cu totul altă întrebare și, desigur, înțelegeți că nu este momentul să o luați în considerare: filosofia de ordin superior trebuie să răspundă. aceasta. Mintea simplă nu trebuie decât să stabilească faptul influenței exterioare și să o accepte ca una dintre credințele sale fundamentale; restul nu-l privește. Cu toate acestea, cine nu știe cum gândurile altcuiva ne invadează conștiința? Cum ne supunem opiniilor și convingerilor altora? Oricine s-a gândit la asta înțelege perfect că o minte este subordonată alteia și, în același timp, își păstrează toată puterea, toate abilitățile. Deci, fără îndoială, marea problemă a liberului arbitru, oricât de complicată ar fi, nu ar prezenta nicio dificultate,

dacă ar putea înțelege pe deplin ideea că natura unei ființe înzestrate cu rațiune stă numai în conștiință și că, întrucât o ființă înzestrată cu rațiune este conștientă, ea nu își pierde nimic din natura sa, indiferent de modul în care conștiința se revarsă în ea. (...)

Litera cinci*

[...] Dacă, după cum am văzut, mișcarea în lumea morală, ca și mișcarea în lumea fizică, este o consecință a unui impuls inițial, atunci nu rezultă de aici că ambele vor continua să fie supuse aceleași legi și, prin urmare, toate fenomenele vieții spiritului pot fi deduse prin

analogie? Aceasta înseamnă că, așa cum ciocnirea corpurilor în natură servește ca o continuare a acestui prim impuls transmis materiei, ciocnirea conștiințelor continuă și mișcarea spiritului; Așa cum în natură fiecare lucru este legat de tot ceea ce îl precede și de ceea ce îi urmează, tot așa fiecare persoană individuală și fiecare gând al oamenilor sunt legate de toți oamenii și de toate gândurile omenești, precedând și urmând: și așa cum natura este una, tot așa , conform expresiei figurative a lui Pascal, și întreaga schimbare succesivă a oamenilor este o singură persoană care rămâne pentru totdeauna și fiecare dintre noi este un participant la munca conștiinței care are loc de-a lungul secolelor. În sfârșit, la fel ca o anumită muncă constructivă și continuă a elementelor materiale sau a atomilor, adică. reproducerea ființelor fizice constituie natura materială, în timp ce lucrarea similară a elementelor sau ideilor spirituale, adică reproducerea sufletelor, constituie natura spirituală; iar dacă percep toată materia tangibilă ca un întreg, atunci trebuie să percep în mod egal întregul agregat de conștiințe ca o singură și singură conștiință.

Pârghia principală pentru formarea sufletelor este, fără îndoială, cuvântul: fără el este imposibil de imaginat nici originea conștiinței la o persoană individuală, fie dezvoltarea ei în rasa umană. Dar cuvântul singur nu este suficient pentru a provoca un mare fenomen al conștiinței universale; cuvântul este departe de a fi singurul mijloc de comunicare între oameni; de aceea, nu cuprinde deloc toată lucrarea spirituală care are loc în

lume. Mii de fire ascunse leagă gândurile unei ființe inteligente cu gândurile alteia; gândurile noastre cele mai intime găsesc tot felul de mijloace pentru a vărsa; împrăștiindu-se, încrucișându-se între ele, se contopesc, se combină, trec de la o conștiință la alta, însămânță, fertilizează – și, în cele din urmă, dau naștere unei conștiințe comune. Uneori se întâmplă ca un gând manifestat să nu producă niciun efect asupra mediului; si intre timp - miscarea s-a transmis, s-a produs impingerea; la vremea potrivită, un gând va găsi altul, înrudit, pe care îl va zgudui când îl va atinge și atunci îi vei vedea renașterea și acțiunea uimitoare în lumea conștiinței. [...]

[...] Care este acea conștiință mondială care corespunde materiei lumii și în sânul căreia curg fenomene de ordine spirituală în același mod ca și fenomene de ordine fizică curg în sânul materialității? Aceasta nu este altceva decât totalitatea tuturor ideilor care trăiesc în memoria oamenilor. Pentru a deveni proprietatea omenirii, o idee trebuie să treacă printr-un anumit număr de generații; cu alte cuvinte, o idee devine proprietatea rațiunii universale numai ca tradiție. [...]

[...] Oricât de mult ne-am retrage în noi înșine, oricât de mult ne-am adânci în adâncurile inimii noastre, nu vom găsi niciodată nimic acolo decât gândul moștenit de la înaintașii noștri de pe pământ. Această înțelegere, oricât de descompusă, oricât de împărțită în părți, ea va rămâne întotdeauna înțelegerea tuturor generațiilor care au trecut de

pe vremea primului om până la noi; iar când reflectăm asupra abilităților minții noastre, folosim doar cu mai mult sau mai puțin succes această minte mondială, pentru a observa ponderea ei pe care am primit-o de la ea în cursul existenței noastre personale. Ce înseamnă cutare sau cutare proprietate a sufletului? Este o idee, o idee pe care o găsim gata făcută în mintea noastră, fără să știm cum a intrat în ea, iar această idee la rândul ei provoacă alta. Dar prima idee, de unde crezi că poate apărea în noi, dacă nu din oceanul de idei în care suntem cufundați? Lipsiți de comunicarea cu alte conștiințe, am smulge [pașnic] iarba și nu ne-am gândi despre natura noastră. Dacă nu sunteți de acord că gândul la om este gândul rasei umane,

atunci nu există nicio modalitate de a înțelege ce este. Ca orice altceva din universul creat, lumea conștiințelor nu poate fi înțeleasă ca complet separată, existând de la sine. Și, în sfârșit, dacă este adevărat că în realitatea supremă sau obiectivă mintea umană este de fapt doar o reproducere constantă a gândirii lui Dumnezeu, atunci mintea lui în timp, sau mintea subiectivă, este evident cea căreia, mulțumesc. liberului arbitru, creat pentru sine. [...]

[...] Rezultatul cercetării noastre acum este următorul. Oricâte idei ar fi în lume, toate sunt consecințele unui anumit număr de concepte transmise tradițional, care sunt la fel de puțin proprietatea unei ființe raționale individuale, precum forțele naturale sunt proprietatea unui individ fizic. Arhetipurile lui Platon, ideile înnăscute ale lui Descartes, a priori ale lui Kant, toate aceste diverse elemente ale gândirii, pe care toți gânditorii profundi le-au recunoscut în mod necesar ca precedând orice manifestări ale sufletului, ca precedând orice cunoaștere experimentală și orice acțiune independentă a minții. , toți acești embrioni existenți inițial Mintea se reduce la idei care ne sunt transmise din conștiințe care ne-au precedat la viață și destinate să ne introducă în existența personală. Fără percepția acestor rezultate, o persoană ar fi pur și simplu un mamifer biped sau cu două brațe, nici mai mult, nici mai puțin, și asta în ciuda unghiului facial apropiat de cel drept, în ciuda dimensiunii craniului său, în ciuda poziției verticale a corpul său etc. Așezat miraculos în conștiința primei ființe umane în ziua creației sale de aceeași mână care a direcționat planeta de-a lungul unei orbite eliptice, care a pus în mișcare materia moartă, care a dat viață unei ființe organice, ea Aceste idei au fost cele care au transmis minții mișcarea sa inerentă și l-au aruncat pe om în acel cerc imens pe care este sortit să-l conducă. Aceste idei, apărute prin contactul reciproc al sufletelor și în virtutea principiului misterios care perpetuează în conștiința creată acțiunea conștiinței supremului, susțin Viața naturii spirituale în aceeași ordine ca un contact similar și un principiu asemănător. susține viața naturii materiale. Merge asa

în orice există un impact primar; astfel rezultă în cele din urmă un fel de providență, constantă și imediată, extinzându-și acțiunea la întreaga totalitate a ființei. [...]

Scrisoarea șase9

[...] Știu că înțelepții noștri așteaptă această fuziune a minților de la filozofie și de la succesul iluminismului în general; dar dacă reflectăm că popoarele, deși sunt ființe complexe, sunt de fapt aceleași ființe morale ca și oamenii individuali și că, în consecință, aceeași lege guvernează viața mentală a ambelor, atunci, mi se pare, vom ajunge la concluzia că activitatea marilor familii umane depinde în mod necesar de acel sentiment personal în virtutea căruia se recunosc separat de restul rasei umane, având propria lor existență independentă și propriul interes individual; că acest sentiment este un element necesar al conștiinței universale și constituie, ca să spunem așa, eul personal al ființei umane colective; că prin urmare, în speranța noastră de prosperitate viitoare și de îmbunătățire nelimitată, nu avem mai mult dreptul de a le evidenția aceste mari individualități umane decât acelea mai mici din care sunt compuse primele și că, prin urmare, trebuie să le acceptăm pe toate necondiționat, ca principii și mijloace, date în avans pentru a obține o stare mai perfectă.

Așadar, viitorul cosmopolit pe care ni-l promite filozofie nu este altceva decât o himeră. Trebuie să începem mai întâi să dezvoltăm morala internă a popoarelor, distinctă de morala lor politică; este necesar ca popoarele să învețe mai întâi să se cunoască și să se prețuiască unele pe altele exact la fel ca și indivizii, astfel încât să-și cunoască viciile și virtuțile, astfel încât să învețe să se pocăiască de greșelile pe care le-au făcut, să îndrepte răul pe care îl au. făcute, să nu se abată de la calea binelui pe care urmează să vină. Acestea, în opinia noastră, sunt primele condiții pentru o adevărată îmbunătățire atât a indivizilor, cât și a maselor. Numai adâncindu-se în viețile lor trecute, amândoi vor învăța să-și împlinească scopul; Numai printr-o înțelegere clară a trecutului lor vor dobândi puterea de a-și influența viitorul. [...]

Cert este că, de îndată ce interesul material este satisfăcut, o persoană nu mai progresează: e bine dacă nu se întoarce! Să nu ne înşelăm: în Grecia, ca şi în Hindustan, în Roma, ca şi în Japonia, toată munca mentală, oricât de puternică a ajuns în trecut şi în prezent, a condus întotdeauna şi duce acum doar la acelaşi scop; poezia, filosofia, arta, toate acestea, atât înainte, cât și acum, urmăresc mereu acolo doar satisfacția ființei fizice. Tot ceea ce este cel mai sublim în învățăturile și obiceiurile mintale ale Orientului, nu numai că nu contrazice acest fapt general, ci, dimpotrivă, îl confirmă, întrucât cine vede că dezordinea dezordonată a gândirii pe care o întâlnim acolo nu se explică prin nimic. altele decât iluziile și auto-amăgirea ființei materiale din om? Nu trebuie să ne gândim însă că acest interes pământesc, care este motorul primordial al oricărei activități umane, se limitează numai la poftele senzuale; exprimă pur și simplu nevoia generală de bunăstare, care se manifestă în tot felul

și sub cele mai diverse forme, în funcție de gradul mai mare sau mai mic de dezvoltare al societății și de diverse motive locale, dar nu se ridică niciodată la nivelul de nevoi pur spirituale. Doar o societate creștină este cu adevărat animată de interese spirituale, iar acesta este ceea ce determină capacitatea noilor popoare de a se perfecționa, aici se află întregul secret al culturii lor. Indiferent cum se manifestă acel alt interes în ei, vezi că este întotdeauna subordonat acestei forțe puternice, care ia în stăpânire toate facultățile sufletului, face ca toate puterile rațiunii și ale sentimentului să se servească și direcționează totul într-un persoană spre împlinirea destinului său. [...]

Letter Eight™

[...] Așadar, deși ștampila impusă de gândirea umană trebuie recunoscută ca o componentă necesară a lumii morale, baza reală pentru contopirea conștiințelor și dezvoltarea lumii a unei ființe raționale este, de fapt, conținută în ceva. altceva, și anume cuvântul viu, în cuvântul care se modifică în funcție de timp, țări și persoane, și rămâne mereu ceea ce ar trebui să fie, care nu are nevoie nici de explicație, nici de înțelegere.

cunoaștere, a cărei autenticitate nu necesită protecție pe bază de canoane - în cuvânt, acest instrument firesc al gândirii noastre. Deci, propunerea că toată înțelepciunea se află în coloanele unei cărți, așa cum susțin protestanții, nici nu voi spune că nu este adevărată, ea, în orice caz, nu are nimic de-a face cu filozofia. Pe de altă parte, există, fără îndoială, o filozofie superioară în aceste credințe stabile, forțând oamenii legii să recunoască o altă sursă de adevăr, una mai curată, o altă autoritate, mai puțin pământească.

Trebuie să se poată aprecia această minte creștină, atât de încrezătoare în sine, atât de precisă la acești oameni: acesta este instinctul adevărului, aceasta este consecința principiului moral, transferat din domeniul acțiunilor în domeniul conștiinței; Aceasta este logica inconștientă a gândirii, complet subordonată disciplinei. O înțelegere uimitoare a vieții aduse pe pământ de către creatorul creștinismului; spirit de abnegație; aversiunea față de separare; o dorință pasională de unitate: aceasta este ceea ce menține un creștin curat în orice împrejurare. Așa se păstrează ideea de sus și prin ea se realizează marea acțiune de a contopi sufletele și diversele forțe morale ale lumii într-un singur suflet, într-o singură forță. Această fuziune este întregul scop al creștinismului. Adevărul este unul: Împărăția lui Dumnezeu, cerul pe pământ, toate promisiunile Evangheliei - toate acestea nu sunt altceva decât înțelegerea și punerea în aplicare a unificării tuturor gândurilor omenirii. un singur gând; iar acest singur gând este gândul lui Dumnezeu însuși, cu alte cuvinte, legea morală realizată. Toată munca generațiilor conștiente este menită să aducă această acțiune finală, care este limita și scopul tuturor, ultima fază a naturii umane, rezoluția dramei mondiale, marea sinteză apocaliptică.

AFORISME ȘI NOTE DIVERSE11

106

Se spune despre Rusia că nu aparține nici Europei, nici Asiei, că este o lume specială. Așa să fie. Dar este totuși necesar să se demonstreze că umanitatea, pe lângă cele două laturi ale sale, definite prin cuvintele - Vest și Est, are și o a treia latură.

107

Prefer să-mi pedepsesc patria, prefer să o supăr, prefer să o umilesc, doar să nu o înșel.

108

Liberalul rus este un muschiu fără sens care măcina într-o rază de soare; soarele este soarele apusului.

109

În spatele fiecărui obiect din natură există ceva care este pus în el de mintea noastră sau de imaginația noastră: acesta este lucrul invizibil pe care artistul trebuie să îl întruchipeze în opera sa, pentru că acesta este ceea ce ne atinge, ne entuziasmează și deloc obiectul însuși pe care îl contemplăm.

DE

Vai de oameni dacă sclavia nu i-ar putea umili; un astfel de popor a fost creat pentru a fi sclavi. [...]

122

Este clar că Dumnezeu, dându-i omului liber arbitru, a renunțat la o parte din stăpânirea sa în lume și a făcut loc acestui nou început în ordinea mondială; de aceea cineva poate și trebuie să-l apeleze în fiecare oră cu privire la venirea împărăției sale pe pământ, adică că se demnește să restabilească ordinea lucrurilor care predominau în lume, înainte ca abuzul libertății omenești să fi introdus încă răul în aceasta. Dar a-i cere, așa cum pretind unii dintre învățătorii noștri, ca împărăția lui să vină în ceruri, este lipsită de sens, pentru că împărăția lui de acolo nu a fost niciodată întreruptă, din moment ce știm că făpturile, prin fire destinate să locuiască în ceruri, care nu au ascultat de Dumnezeu, au fost izgonite de acolo. , dar alții, luminați de lumina inexplicabilă care strălucea acolo, nu au abuzat niciodată de libertatea lor și au mers mereu pe cărările lui Dumnezeu. Mai trebuie spus că dacă sistemul indicat era corect, până la venirea împărăției lui Dumnezeu, el nu a domnit nicăieri,

nici pe pământ, nici în cer. Am vrea să credem că această consecință nu a fost luată în considerare de susținătorii acestei doctrine.

123

Beneficiul adus de creștinism, susțin și „învățătorii” noștri, chiar dacă a rezultat, nu ar fi trebuit neapărat să se întâmple, ci să apară pur întâmplător; Creștinismul are scopul de a influența individul: nu-i pasă de societate și de întreaga umanitate. Omenirea, în opinia lor, merge spre distrugere și trebuie să meargă la ea; Isus Hristos nu a venit și ar fi trebuit să vină să-l ajute. Creștinismul se adresează în mod specific individului, dar dacă a fost util omenirii, s-a datorat unei neglijeri. Mai mult, creștinismului nu-i pasă deloc de bunurile pământești, ci doar de bunurile cerești. Lumea trebuie să intre într-o dezordine completă, să nu-și oprească mișcarea, care o duce la distrugere! În cele din urmă, această rugăciune sublimă prescrisă de Mântuitorul: „Vie Împărăția Ta”, care pare să conțină întreaga idee socială a învățăturii creștine, conform acestui punct de vedere, este doar o dorință nemodesta care nu este destinată niciodată să se împlinească. Este clar că acest punct de vedere al ascezei excesive și neluminate în esență nu diferă deloc sau foarte puțin de punctul de vedere al necredincioșilor, întrucât ei neagă și beneficiile creștinismului sau le consideră drept o consecință involuntară a acestei religii asupra indiscutabilului. baza că nu îi pasă de interesele pământești . [...]

125

Religia începe cu credința în ceea ce vrea să cunoască: aceasta este calea credinței; știința acceptă ceva despre credință numai după ce l-a confirmat printr-o serie de fapte coincidente: aceasta este calea inducției; ambele, după cum vedeți, în moduri diferite ajung la același rezultat - la cunoaștere.

126

Religia este cunoașterea lui Dumnezeu. Știința este cunoașterea universului. Dar cu o justificare și mai mare se poate susține că religia ne învață să-L cunoaștem pe Dumnezeu în esența Sa și știința în faptele sale; deci ambele ajung

oamenii vin la Dumnezeu. În știință există două lucruri diferite: conținuturi sau realizări pe de o parte, tehnici sau metode pe de altă parte; prin urmare, atunci când se pune întrebarea despre determinarea relației sale cu natura, ei ar trebui să indice clar dacă vor să vorbească despre însăși esența științei sau despre metoda ei; dar aceasta este ceea ce ei nu diferențiază. [...]

129

În domeniul moralității, mișcarea nu se bazează pe plăcerea de a se mișca singură, trebuie să existe un scop; a nega posibilitatea atingerii perfecțiunii, adică atingerea scopului, ar însemna pur și simplu a face posibilă mișcarea.

131

Unii oameni nu fac niciodată bine din cauza plăcerii de a face bine; nu e de mirare că ei nu pot înțelege binele absolut, ci înțeleg, cu propriile lor cuvinte, numai binele relativ. Înțelegerea perfecțiunii este oferită numai celor care se străduiesc pentru ea cu unicul scop de a deveni mai aproape de ea.

132

Societatea este forțată să avanseze nu de cei care ezită între adevăr și minciună, acești dansatori de frânghie, ci de oameni cu principii. Logica mijlocului de aur poate, așadar, în cel mai bun caz, să mențină existența societății pentru o vreme, dar nu o va înainta niciodată cu un pas. Doar fanatismul perfecțiunii, o dorință pasională pentru adevărat și frumos este rodnic. [...]

134

După cum știe toată lumea, creștinismul, încă de la începuturile sale, a fost supus unor atacuri vii și numai printr-o luptă conștientă, disperată, pasională, a ajuns la dominație asupra lumii. Și totuși, în timpul nostru, există oameni care nu văd în religia lui Hristos nimic mai mult decât un mit. Între timp, ai văzut

s-a creat mitul într-un asemenea mediu și în asemenea condiții? Adevărat, ei subliniază că legenda creștină s-a născut nu printre păturile educate, printre evrei, ci într-o populație ignorantă și foarte înclinată să accepte cele mai absurde credințe. Dar acest lucru este complet incorect: vedem, dimpotrivă, că încă din primul secol creștinismul se ridică în vârful societății și se instalează imediat printre mințile cele mai remarcabile. Alții ne asigură că creștinismul este pur și simplu o sectă evreiască, că toată învățătura ei morală este cuprinsă în Vechiul Testament, că Iisus Hristos a adăugat la aceasta doar câteva idei care erau mai generale în circulație în timpul său. Trebuie să admitem că acest ultim punct de vedere, oricât de diferit ar fi de cel creștin, introduce ceva care poate satisface într-o oarecare măsură creștinismul, dacă nu pozitiv, atunci cel puțin creștinismul rațional. De fapt, a fost o simplă acțiune umană - de a da viață, realitate și putere tuturor acestor adevăruri împrăștiate și neputincioase, de a distruge lumea, de a crea alta, de a construi din întregul morman de idei disparate, de învățături diverse un tot omogen, o singură învățătură armonioasă a puterii biruitoare, plină de nenumărate consecințe și care conține în sine baza unei mișcări nemărginite înainte? Și să exprimă întreaga totalitate a adevărurilor morale împrăștiate în lume într-un limbaj accesibil tuturor conștiințelor și, în sfârșit, să faci binele și adevărul fezabil pentru

toată lumea? Lucru uimitor! Chiar și redus la aceste dimensiuni nesemnificative, marele fenomen al creștinismului poartă încă pecetea acțiunii independente a minții superioare într-o asemenea măsură încât nu poate fi explicat prin metodele logicii umane, indiferent de născocirile logice puse în acțiune. [...]

136

Natura nesatisfăcătoare a metodelor filozofice este evidentă mai ales în studiul etnografic al limbilor. Nu este evident că... nici observația, nici analiza, nici inducția nu au avut vreo parte în crearea acestor mari instrumente ale minții umane? Nimeni nu poate spune prin ce metode și-au creat oamenii limbajul. Dar nu există nicio îndoială că aceasta nu a fost una dintre acele metode la care recurgem în noi

construcții logice. A fost doar o sinteză de la început până la sfârșit. Este imposibil să ne imaginăm ceva mai spiritual, nimic mai profund decât diversele combinații pe care oamenii le folosesc în zorii vieții pentru a exprima ideile care îi ocupă și pe care trebuie să le arunce în viață și, în același timp, nu există nimic mai misterios. . Mai mult, limbajul uman primitiv a luat ființă, fără îndoială, prin rațiune și asta din simplul motiv că este imposibil să gândim fără cuvinte. Dar cum s-au format aceste grupuri, aceste familii de dialecte în care lumea se desparte acum - filozofii noștri lingviști nu vor putea explica niciodată acest lucru. Și tocmai în aceste fenomene uimitoare sunt cuprinse în mod misterios cele mai creative tehnici ale minții umane, adică tocmai acelea care ar fi cel mai important de studiat.

137

Vrei să fii fericit. Așa că gândește-te cât mai puțin la propria ta bunăstare, ai grijă de a altcuiva; poți paria, cu o mie la unu, că vei atinge limitele cele mai înalte ale fericirii posibile.

138

După cum se știe, după Kant, munca minții se rezumă la un fel de verificare constantă a propriilor noastre percepții; în opinia lui, ne cunoaștem și ne observăm doar pe noi înșine, prin urmare nu ne putem influența decât pe noi înșine. Este clar că mintea umană nu s-a putut opri aici, la fel cum nu s-a putut, ceva mai târziu, să se mulțumească cu punctul de vedere al lui Fichte, care a constituit în esență o dezvoltare excesivă a aceleiași filozofii critice. Totuși, această exaltare a „Eului”, începută de Kant și finalizată de Fichte, era obligată să cufunde inevitabil mintea umană într-un fel de groază și să o facă să se retragă de nevoia în viitor de a se baza odată pentru totdeauna pe cont propriu. numai puterile individuale; involuntar, mintea umană a trebuit să caute refugiu în „identitatea absolută” a lui Schelling, să caute ajutor și asistență în ceva din afara ei, în ceva care nu este el însuși. Din păcate, mintea s-a îndreptat către natură

și, și mai mult din păcate, s-a contopit în cele din urmă cu natura. Aici,

în ce poziţie se află acum, în ciuda lucrării de filosofie speculativă, în ciuda tuturor rezervelor mai mult sau mai puţin prudente pe care încearcă să le stabilească. Tot ce rămâne acum, profitând de cucerirea minții umane, este să o întorci la poalele eternului. Acesta este scopul filosofiei zilelor noastre și, după cum ni se pare, ea îl îndeplinește bine, deși, poate, nu este conștientă de semnificația deplină a operei sale. [...]

140

Dezbaterea despre rasele umane a devenit o problemă arzătoare pentru noi de când am început să ne creăm o nouă naționalitate. Punctul de vedere al acestei idei este destul de interesant. Întreaga lor filozofie a istoriei se rezumă la o clasificare fiziologică a marilor familii ale omenirii; de aici ei trag concluzii oarecum neașteptate despre dezvoltarea socială a omenirii, mișcarea minții umane și viitorul lumii. Și din moment ce toate ideile, oricât de abstracte ar fi, sunt colorate în zilele noastre de un fel de relevanță materială, atunci aceste idei răspund și la cerințele binecunoscute ale vremii și intră parțial în domeniul politicii. Din nefericire, toată această muncă se face departe de marile centre de civilizație, surse de gânduri rodnice. Succesul acestei revoluții unice în favoarea unei rase care până acum a apărut pe scena mondială doar în roluri pasive este încă destul de îndoielnic. Dar oricum ar fi, acesta este un fenomen interesant și important pentru cursul viitor al iluminării, așa că ar trebui să atragem atenția minților temeinice asupra lui și să încercăm să-l caracterizăm.

141

Că există rase, nimeni nu se îndoiește; că și-au contribuit cu principiile necesare la întregul corp de cunoștințe de pe pământ, nimeni nu va contesta; dar, după cum tocmai a fost clarificat, acum problema nu se limitează la aceasta; întrebarea este dacă ar trebui să fie păstrate pentru totdeauna; Ar trebui să luptăm pentru o fuziune comună a tuturor popoarelor, sau un mongol ar trebui să rămână pentru totdeauna un mongol, un malay un malay, un negru un negru, un slav un slav? Pe scurt, ar trebui să mergem înainte?

pe calea trasată de Evanghelie, care nu cunoaște alte rase decât cea umană, sau ar trebui să se întoarcă omenirea, a revenit la punctul de plecare pe care se afla într-o perioadă în care cuvântul umanitate nu fusese încă inventat, adică, ar trebui să se întoarcă la păgânism? Ideea este, în esență, că toată această filozofie a turnului său clopotniță, care este ocupat să împartă popoarele în garduri pe baza

caracteristicilor frenologice și filologice, nu face decât să hrănească dușmănia națională, creează noi praștii între țări, se străduiește pentru scopuri complet diferite și nu pentru pentru a crea din neamul omenesc o singură naţiune de fraţi.

142

Realul, fără îndoială, nu este material, pentru că orice gând adevărat devine mai mult sau mai puțin real, indiferent dacă este întruchipat în materie; dar în același timp nu trebuie să uităm că complet realul, ca atare, are proprietatea de a fi realizat material, pentru că fiecare realitate perfectă conține și forma în care trebuie să ia ființă. Aceasta se întâmplă în raport cu orice axiomă matematică, cu orice adevăr absolut; așa au stat lucrurile cu adevărul creștin, până când a fost încă revelat în lume și, în sfârșit, așa stau lucrurile cu împărăția lui Dumnezeu, o realitate desăvârșită, încă nematerializată.

143

Ai forma cunoașterii și conținutul ei; fapt subiectiv și fapt obiectiv; Eu și nu Sinele, toate acestea trebuie împăcate. Toate sistemele filozofice au încercat să realizeze acest lucru, uneori mai mult sau mai puțin conștient cu privire la această sarcină, alteori fără să-și dea seama; Filosofia zilelor noastre acționează cu deplină conștiință a scopului stabilit pentru sine și aceasta este diferența sa în comparație cu toate sistemele anterioare.

144

Fără o credință oarbă în perfecțiunea abstractă, este imposibil să faci un pas pe calea către perfecțiune,

crezut în practică. Numai crezând într-un bine de neatins ne putem apropia de un bine realizabil. Fără acest punct luminos care strălucește înaintea noastră în depărtare, nu am putea face un pas printre întunericul adânc care ne înconjoară. De fiecare dată când această lumină strălucitoare era eclipsată, trebuia să ne oprim și să așteptăm apariția ei pe cerul întunecat. De-a lungul drumului care duce la perfecțiunea absolută sunt toate micile perfecțiuni la care oamenii pot aspira.

NOTE

1 Scrisă în franceză în 1829. Traducere cu tăieturi publicată pentru prima dată în Telescope (1836, octombrie). Tipărit fără abrevieri de Gagarin în 1860 în Franța. Publicat în fragmente din cartea: Opere și scrisori ale lui P. Ya. Chaadaev. T. 2. p. 107-108, 109-110, 111-113, 117-119, 120, 121, 123.

2 Scrisă în 1829. Prima dată publicată de D. Shakhovsky în cartea: Literary Heritage. M.: Asociaţia de reviste şi ziare, 1935. T. 22-24. Publicat în fragmente din această ediție: pp. 23, 24-27.

3 Vezi: Aristotel. Politică. a 2-a ed. M.: B. i., 1893. Carte. eu, cap. 2.

4 Chaadaev se pare că înseamnă blocarea Bosforului de către escadrila rusă și capturarea Erzurumului, datând din aprilie - mai 1829.

5 Scrisă în 1830. Prima dată publicată de D. Shakhovsky în cartea: Literary Heritage. T. 22-24. Publicat în fragmente din această ediție: pp. 40-41, 43-44.

Scrisă în 1830. Publicat prima dată de D. Shakhovsky în cartea: Literary Heritage. T. 22-24. Publicat în fragmente din această ediție. pp. 40-41, 43-44.

D. Shakhovskip, care a publicat scrisoarea, crede că cu acest termen Chaadaev transmite „cred” al lui Descartes.

8 Probabil scris în 1830. Publicat prima dată de D. Shakhovsky în cartea: Literary Heritage. T. 22-24. Publicat conform acestei ediţii: pp. 48-49, 49-50, 53-54, 56-57.

9 Scrisă probabil în 1830. Publicat pentru prima dată de Gagarin în cartea: Selected Works of Chaadaev (Paris, 1862). Publicat în fragmente din cartea: Opere și scrisori ale lui P. Ya. Chaadaev. T. 2.ioS. 134-135, 145.

10 Scrisă probabil în 1831. Prima dată publicată de D. Shakhovsky în cartea: Literary Heritage. T. 22-24. Publicat în fragmente din această ediție: P. 62.

11 Scrisă în 1830-1840. A fost publicat pentru prima dată în rusă de Z. A. Kamensky în „Questions of Philosophy” (1986. Nr. 1). Publicat în fragmente din această ediție: pp. 121 - 125.

Secțiunea V

STANCEVICI NIKOLAI VLADIMIROVICH

N.V. Stankevich s-a născut în 1813 pe moșia familiei - satul Uderevka, provincia Voronezh. În 1823, a intrat în școala districtuală Ostrogozhsky, iar doi ani mai târziu a intrat la internatul pentru bărbați nobili din Voronezh, pe care a absolvit-o cu succes. În 1830, Stankevici s-a stabilit în casa profesorului de la Universitatea din Moscova M. G. Pavlov, care l-a pregătit pentru admiterea la catedra de literatură.

În casa lui Pavlov, în iarna anului 1831, a început să se adune un cerc, care a intrat în istoria gândirii sociale ruse ca cercul Stankevich. Întâlnirile cercului se țineau deschis. La ei s-au citit poezii, s-au discutat lucrări filozofice, probleme de etică și estetică.

Stankevici a fost întotdeauna atras de filozofie. În calitate de student, a participat la prelegeri publice ale conducătorului schellingienilor ruși M. G. Pavlov, precum și la prelegeri ale profesorilor N. I. Nadezhdin, S. P. Shevyrev și a citit multă literatură filozofică.

În timpul studenției, au apărut primele lucrări în proză și poetice tipărite ale lui Stankevici. În 1833, el a creat o schiță a unui sistem filozofic numit „Metafizica mea”, care mărturisește nivelul înalt al dezvoltării sale filozofice.

Formarea viziunii despre lume a lui N.V. Stankevich a fost influențată de ideile filozofiei timpurii a lui Schelling și a filozofiei lui Hegel. El a tradus din franceză și a publicat în Telescope (1835. Nr. 13-15) un articol amplu al lui Joseph Ville, „Un eseu despre filosofia lui Hegel” - una dintre primele lucrări despre Hegel publicate în Rusia.

După ce a absolvit Universitatea din Moscova în 1834, N.V. Stankevich a mers în satul natal, intenționând să se dedice activităților practice. Acolo își continuă autoeducația, citește mult și este interesat de istorie și filozofie. Dezvoltarea ulterioară a concepțiilor sale filozofice poate fi urmărită prin scrisorile către membri

un cerc din diferite orașe ale Rusiei și din străinătate, unde Stankevich a mers în 1837 pentru tratament și educație continuă. La Universitatea din Berlin ascultă prelegeri ale profesorilor Hans și Ranke, se întâlnește și ia lecții private de la Werder. Stankevich se eliberează treptat de misticism, în schimbul căruia, la fel ca Feuerbach, oferă o „religie a iubirii”. În 1840, a început să scrie lucrarea „Despre relația dintre filosofie și artă”, care a rămas neterminată.

Activitatea intelectuală și evoluția concepțiilor filosofice a lui N.V.Stankevich a fost întreruptă la al 27-lea an de viață, la 25 iunie 1840. A murit în Italia din consum. A fost înmormântat în Rusia, în Uderevka natală.

ESEURI

1. Stankevici N.V. Poezii; Tragedie;Proză.M.: B. și., 1890. X, 246 p.
2. Stankevich N.v. Corespondența: 1830-1840. M.: B.I., 1914. XI, 786 p.
3. Stankevich N.V. Favorite. M.: Sov. Rusia, 1982. 256 p.

LITERATURĂ

1. Grigoryan M. M. Concepții filosofice ale lui N. V. Stankevich // Gândirea filozofică progresivă rusă a secolului al XIX-lea: (30-60). M., 1959. P. 3-32.

2. Mashinsky S. Stankevich și cercul său // Probleme. literatură. 1964. Nr 5. P. 125-148.

3. Mann Yu. V. Evoluția estetică a lui Stankevich // Mann Yu. V. Estetica filozofică rusă. M., 1969. S. 191-248.

4. Kamensky 3. L. Nikolai Vladimirovici Stankevici//Kamensky 3. A. Cercul de înțelepți din Moscova. M., 1980. S. 194-279.

5. Kamensky 3. A. Nikolai Stankevich și Immanuel Kant // Colecția Kant. Kaliningrad. 1983. p. 100-105.

6. Mann Yu. V. În cercul lui Stankevich: Eseu istoric și literar. M.: Det. lit., 1985. 319 p.

METAFIZICA MEA1

Natura există (cunoaștere bazată pe credința în sentimente). Existența sa se dezvăluie prin întreținerea constantă a ei însăși - nașterea. Viața naturii în ea este creativitate continuă și, deși tot ce se naște în ea moare, nimic nu piere în ea, nu este distrus: căci moartea este naștere *. Nu știu de ce mulți oameni spun: există o forță în natură, o forță creatoare: nu știu cum se poate imagina natura ca pe un cadavru, în care ceva străin intră și o animă; Nu știu de ce să nu spun - natura este putere, viață, creativitate.

Întreaga natură este compusă din indivizibili; fiecare indivizibil trăiește pe baza legilor generale, face parte din viața generală a naturii. Aceeași viață se dezvoltă sub diferite forme, dar în același mod, după propriile legi. În fiecare indivizibil, această viață acționează independent de el, întotdeauna aproape fără conștiința lui și întotdeauna fără voia sa, supunându-se, legile ei, care sunt eterne și imuabile și, prin urmare, constituie esența ei. Mulți indivizibili nu sunt conștienți de ei înșiși, dar viața, răspândită în toți, este conștientă de ea însăși, pentru că acționează cu intenție (zwegmassig), deci viața este înțelegere. Deci, viața în ansamblu este înțelegere.

În general, natura este Înțelegere. Cu această conștiință răsare pentru om zorii mângâierii; el nu se pierde în infinitatea creațiilor, se desfășoară la egalitate cu pro-

* Moartea este distrugere; distrugerea în natură este degenerarea de la o stare la alta. Moartea unei verigi în natură este nașterea alteia. Apa, fiind distrusă, se transformă în vapori; aerul devine apă; omul devine pământ; pământul renaște într-o plantă.

ce creaturi sunt viața naturii. Dar acesta nu este singurul său scop: se poate ridica deasupra vizibilului; poate urca la înțelegere, se

identifică (s'identifier) cu ea; poate să-și pătrundă legile, să-și prevadă scopurile, să simtă frumusețea creației; el poate crede, spera, iubi. A crede, căci legile Creatorului său sunt imuabile, pământul și cerul trec, dar cuvintele lui nu trec; sper că toate scopurile lui sunt bune; a iubi, căci el (Mintea, Creatorul) este frumos în creația sa, frumos după chipul lui - omul. Astfel, omul este imaginea lui (omul în sensul pur), care a păstrat tot ceea ce alcătuiește umanitatea, humanitas, și a profitat de metodele date pentru a îmbunătăți tot ceea ce constituie esența existenței umane - despre toate acestea în cele ce urmează. scrisori.

Totul (das All) este viață, iar viața acționează inteligent, de aceea este asociată cu Rațiune.

Toate creaturile sunt viață, dezvoltându-se după legile Rațiunii (după propriile legi). Genurile de ființe constituie o scară de-a lungul căreia viața (înțelegerea pe sine ca întreg) se îndreaptă către autoînțelegerea în indivizibili. Acționează nu mai puțin inteligent în pietre ca și la oameni; dar, dezvoltându-se în primul după aceleași legi ca și în cel din urmă (în scopuri diferite), nu le oferă primelor posibilitatea de a se recunoaște separat. Pietrele trăiesc în masa naturii; Oferă senzația plantei și mișcarea voluntară a animalului; în cele din urmă, cu libertate deplină, totul apare în om. Aici, o viață conștientă de sine ca un întreg, rațional și liber, este o viață conștientă de sine separat - rațională și liberă. Toată lumea a fost deja de acord că omul este coroana creației, este o repetiție a întregii naturi, este o repetiție a vieții inteligente.

Multe se întâmplă într-o persoană fără știrea lui, fără voia lui (se naște, crește; simte sete, foame). În el operează viața inteligentă a întregii naturi, care are propria sa voință (viața tuturor), indiferent de voința lui. O persoană vrea să știe, să acționeze; o persoană simte; viața acționează în ea, conștientă de sine separat. Omul este distrus fără voia lui; viața inteligentă a naturii ia o altă formă. O persoană își pierde viața separată; unde zboară ea?

Mai multe despre asta mai târziu. În această scrisoare mi-am propus să determin, pe cât posibil, relația omului cu natura și Rațiune, care constituie esența acesteia. Mintea mea

confirmă aceste prevederi. Inima mea nu le contrazice și adesea crede în acele momente în care iubesc.

* * *

Nu știu despre ce ar trebui să se vorbească în ordine, dar oricum. Voi vorbi despre ce vreau. Prin aceasta, sistemul nu se va prăbuși, deoarece baza oricărui sistem ar trebui să fie o conexiune internă, și nu o formă externă.

Iată întrebarea cu care voi continua: datorită relației arătate a omului cu natura, cu viața universală, care poate și care ar trebui să

fie impactul lui (acțiunea inversă) asupra naturii, asupra vieții universale (Zurucwirkung, Reacția)?

Natura s-a repetat în om; în om, viața, înțelegându-se ca întreg, s-a înțeles separat. În consecință, toate plecările, toate faptele vieții trebuie să fie fapte ale omului. Există un singur fapt al vieții - viața sau: viața însăși este singurul fapt existent. Dacă distingem mai multe fapte în viață, atunci îi dăm proprietăți care sunt de fapt umane și îl privim cu o privire prea specială. Un fapt din viața noastră îl numim rațiune, altul - voință, al treilea - sentiment. Dar întotdeauna înțelegem, întotdeauna decidem, întotdeauna simțim. Aceste trei fapte constituie un fapt al vieții, privit din puncte de vedere diferite. Dar este adevărat că toată viața noastră ia o direcție sau alta preferenţial.

Pe baza acestui fapt, viața absolută, detașată este considerată ca rațiune, voință, sentiment și viața naturii, reală - ca adevăr, bunătate, frumusețe. Nu este nimic rău încă aici, dar miroase a scolastică. De ce să împarți totul așa? Cine ar nega din viața universală atât înțelegerea, libertatea de acțiune, cât și sentimentul? Dar acestea nu sunt trei abilități ale unei singure ființe: dimpotrivă, ea condiționează unitatea tuturor acestor abilități. Să considerăm viața universală în raport cu aceste facultăți.

Nimic nu se află în afara vieții, căci ea este totul; prin urmare, cunoașterea treptată îi este străină; conștientă de ea însăși, știe totul. Rațiunea ei, înțelegerea, este conștiința de sine (conștiința care are loc în ființă), prin urmare ființa, deci însăși. Voința ei nu este determinată de nimic, deci este liberă, dar nu de

provine din legile eterne ale înțelegerii, prin urmare voința vieții este atât libertate, cât și necesitate. Dacă voința este imuabilă și nu există obstacole și toate mijloacele se află în aceeași ființă cu voința, atunci voința este o acțiune; actiunea naturii este viata; de aceea voința vieții este viața însăși. Deci viața este rațiune și voință, dacă vrem să o judecăm uman; dar această înțelegere depinde numai de viziunea noastră asupra vieții; în esență nu este nici una, nici alta, ci viață.

Fie ca acest lucru să nu vi se pară o contradicție cu ceea ce am spus în scrisoarea mea anterioară. Am numit înțelegerea vieții; Nu neg acest lucru în ea, dar vreau să demonstrez că această înțelegere sunt legile care constituie esența vieții, viața însăși, și nu este un accesoriu, o capacitate a vieții; trebuie să ne ridicăm deasupra vederii copilăreşti asupra naturii.

În om, viața a devenit conștientă de sine ca separată. El este centrul acestei vieți în miniatură. Ca și viața, are dorința (prin afinitate, poate) de a asimila ceea ce se află în afara ei, de a cunoaște și, ca și de viață, de a se dezvolta în aparență, de a acționa. Ca și viața, e conștientă de influența altei vieți, o simte. Și iată rațiunea, voința, simțirea - cele trei direcții reale ale vieții umane, pe care le

transferă în viața universală. Am spus că rațiunea este în viața universală, că voința. Ce se numește sentimentul vieții universale?

Dacă viața este rațiune, dacă viața este voință, atunci este sentimentul prin excelență. Totul este ținut împreună de sentiment - în indivizibili, care au început să se recunoască separat, acest sentiment este dezvăluit de iubire. În ele este un sentiment instinctiv, deci un sentiment aparținând vieții comune și răzvrătit față de voință.

Dragoste!.. Prietene! Pentru mine, cu acest cuvânt s-a dezlegat misterul vieții. Viata e iubire. Legile ei eterne și împlinirea lor veșnică sunt rațiunea și voința. Viața este nelimitată în spațiu și timp, pentru că este iubire. Din momentul în care a început dragostea, viața trebuia să înceapă: atâta timp cât există iubire, viața nu trebuie distrusă, pentru că există iubire, iar viața nu trebuie să cunoască limite. Dacă sunt necesare comparații slabe, aceasta este căldura, care extinde totul, aceasta este lumina de neoprit, care susține totul; aceasta este culoarea cu care natura este decorată în ochii noștri; este focul din care totul arde și în care totul se transformă. Lumea este veșnică, pentru că dragostea nu se va sfârși; nu se va termina, pentru că există.

Îți arăt altfel că iubirea este viață? Rațiunea umblă cu îndrăzneală și curaj, conștientă de legile ei; voința încearcă să-și urmeze legile; dar o persoană știe totul numai atunci când iubește, iar cine iubește se comportă frumos. (Ce înseamnă să acționezi frumos? Vom vorbi mai târziu, voi spune acum: acționează ca acțiuni de dragoste universală. Și cum se comportă? Iubește și vei afla).

Sentimentul iubirii este farmecul vieții animale; este disponibil pentru plante. Trebuie permisă în minerale dacă trăiesc cu dragostea vieții universale, căci fără iubire nu există viață.

Viața este iubire, iubirea susține viața în indivizibil (este un mijloc de reproducere în ei); în acest caz, iubirea este forța centrală a naturii; ea leagă ultima verigă a creației de început, care se repetă în ea, prin urmare iubirea este o forță de auto-întoarcere a naturii - o rază fără început și fără sfârșit în cercul universului.

Omul este mai presus de toate, căci el este toată viața. El nu se poate ridica (fără a distruge esența ființei sale); pur și simplu nu ar trebui să cadă; el trebuie să fie egal cu sine. Dar a căzut (mai multe despre asta mai târziu); prin urmare, trebuie să se ridice din nou. În fiecare persoană indivizibilă există particule ale unei persoane normale; toată lumea are calități inferioare. Relațiile reciproce dintre oameni trebuie să se purifice și să formeze o persoană perfectă (dar asta nu este suficient; acum voi oferi o altă cale de îmbunătățire). De aici adevărul neîndoielnic, deși nu nou: viața rasei umane este educația sa. Cum ar trebui o persoană individuală să-și educe ființa? Ce ar trebui să ia ca model, prototipul lui? Dar unde este el?

Un mijloc de îmbunătățire rămâne pentru el - abordarea vieții universale. Omul nu poate deveni o viață universală (i lipsește absolutitatea); trebuie să accepte de la ea tot ce poate accepta. Cum să o recunosc, să devii egal cu ea?

Dragoste de viață. Pentru a o cunoaște parțial, pentru a acționa după aceleași legi ca și ea, trebuie să iubești.

(Ar trebui să fie vorba despre iubirea umană. În această scrisoare este necesar să explicăm pe scurt liberul arbitru, căderea omului, demnitatea acțiunilor umane prin comparație cu acțiunile vieții universale).

Voi scrie mai departe.

PRIVIND RELAȚIA FILOZOFIEI CU ARTA2

Nu intenționez aici să deduc sistematic sensul filosofiei și artei. Apoi aceste scurte remarci s-ar extinde într-o carte - inutile după multe care au fost scrise despre acest subiect. Vreau să spun câteva cuvinte despre relația dintre filozofie și artă cu viață, cu viața noastră modernă și să ghicesc, dacă este posibil, viitorul lor.

Oricine vrea să vorbească și să scrie despre artă în timpul nostru trebuie să aibă măcar un presentiment despre ceea ce a făcut filosofia modernă, spune Goethe. Timpul a trecut de când aceste rânduri au venit din condeiul lui, iar acum avem dreptul, poate, să cerem de la judecătorii artei ceva mai mult decât o premoniție.

A fost o vreme în care problema artei părea străină de filozofie (Winckelmann, Lessing). De pe vremea lui Kant au intrat în legătură mai strânsă și de atunci am întâlnit o vedere mai spațioasă, mai clară a creațiilor geniilor. Schiller, crescut în școala sa, și Goethe, deja familiarizat cu sistemul său, dar și mai mult inițiat în el de Schiller, aruncă o lumină nouă, strălucitoare, asupra lumii artei. Creațiile lor poetice, în care spiritul vieții noi a strălucit pentru prima dată, au ridicat și extins observații nu mai puțin decât scrierile lor teoretice. Nicio ramură a vieții spirituale nu se dezvoltă independent; fiecare membru al spiritului trăiește și crește cu întregul său organism. În liniște, dar sigur, reforma spirituală a avut loc în Germania, iar spiritul în cele din urmă, fără zgomot, a aruncat scoarța veche, de care nu mai avea nevoie. Filosofia a ajuns în sfârșit la acel început larg la care au condus-o sistemele anterioare, executate cu consistență de fier, și acest spirit de spațialitate și viață plină, care a pătruns în creațiile a două genii germane. Nu mai vise degeaba - interesele serioase, eterne ale spiritului au fost îmbrăcate în forme poetice, iar filosoful, prin calea strictă a minții, disciplina sa inexorabilă, a realizat ceea ce el putea numi cu siguranță eterne și rezonabile acele convingeri pe care poetul la început. insuflat în el și care l-a animat în muncă sângeroasă și a luminat calea întunecată.

Oamenii au văzut cuvintele: filozofia lui Hegel și au spus: uscat. Trebuie să-l urmărești pentru a vedea ce fel de viață iese din comunitate, a cărei armonie rațională este de înțeles doar pentru cei care au cercetat-o pe deplin; trebuie să fii în sistem pentru a-l înțelege; acele judecăți care plouă asupra ei din afară sunt infirmate în ea și din ea. Această filozofie spunea: arta este trecută pentru noi. Acesta este unul dintre motivele principale pentru a o acuza de răceală. Dar trebuie să înțelegem sensul acestei expresii: nu este atât de înfricoșător pe cât pare.

* # *

Pentru a explica această atitudine a timpului nostru față de artă, vreau, așa cum am spus, să mă uit la diferitele ei ramuri. Pentru a face acest lucru, va trebui să începeți puțin mai departe - dar principalul lucru nu este cu logica, Doamne ferește! Se presupune că motivul principal este cunoscut. Nu mă voi opri să explic ideea care ar trebui să ne ghideze în acest caz - a trecut deja în conștiința generală, a devenit puterea adevărului ei - credința irezistibilă a celor care din anumite motive nu au putut începe mai departe cu cercetările lor. .

Câte lucrări geniale îmi vin în minte aici, dedicate oricărei serii de artă! Câte gânduri schițate de artiști în impulsul iubirii lor - câte adevăruri au ghicit!... Winckelmann - Lessing - Nici nu voi uita fanteziile lui Hoffmann despre muzică!

Dar câte mediocrități continuă până astăzi – fie călăuzite de tradițiile mediocrității, fie de propria lor natură – să vorbească despre artă de parcă gigantica lucrare a gândirii nu ar fi fost niciodată împlinită, de parcă spiritul nu ar fi trăit un secol întreg! Când filosofia nu-și ridicase încă vocea despre artă, natura geniului i-a forțat pe mulți observatori să descopere măreția adevărului. Ei ar vedea în vremea noastră cum au crescut descoperirile lor, ce roade au dat - și ar vedea cât de calm, de mulțumiți de sine au devenit numeroși esteticieni, critici și scriitori

cu spatele la soare, încă bat cu cărbunele lor vechi. Să-i lăsăm în pace. Lăsați-i să vorbească și despre reconcilierea experienței cu speculația, să compare muzica vocală și instrumentală cu epicul și drama (ca și cum drama ar putea fi la fel de invariabil transformată în epopee ca interpretarea sau cântatul unei melodii?!!) și sfătuiți-vă să vă uitați îndeaproape și observa în operele de artă ce se cuvine pentru el să nu facă. Pentru noi, limitele și sensul fiecărei arte pot fi învățate doar de la toți, iar sensul artei - din idee în general.

Arta a trecut pentru noi. S-ar putea spune astfel: arta nu este mai sus pentru noi. Dar și aici ar fi neînțelegeri. O propoziție înseamnă puțin

atunci când nu este exprimată deloc, când nu spune tot ce o justifică. Așadar, voi spune dinainte, pentru a-i consola pe cei nerăbdători, că există un element nemuritor în artă care va rămâne cel mai înalt și ultimul, un element de viață integrală, individuală, contemplare directă, cunoaștere nefragmentată - un element de energie și personalitate, acest element este etern, la fel cum nevoia umană este eternă în fiecare moment de a fi conștient de plinătatea nefragmentată a vieții cuiva. Dar în artă există un alt element care se realizează în ceea ce este descris. Acesta este un element al generalului, eternului - divin. Nu există loc aici pentru a extinde această idee de bază a artei. Arta a luat multe forme - erau în concordanță cu epoca spiritului. Una dintre descoperirile profunde și fructuoase ale filosofiei moderne este că istoria artei, considerată rațional, este și teoria ei și că genurile ei corespund pe deplin epocilor sale, care la rândul lor coincid cu erele dezvoltării spirituale generale. Acest gând face o revoluție completă în estetică; arta, în loc să piardă, capătă semnificație globală; iese din stupoarea fără sens în care a rămas împărțită în diferite genuri, neștiind de ce și cu ce scop; este un întreg care trăiește cu spiritul și din spirit și trăiește cu el toate destinele sale.

Omul, prin natura, prin scop – o ființă spirituală comună – a avut întotdeauna mai mult sau mai puțin

conștiința clară este cel puțin o premoniție a ceva mai înalt decât toate lucrurile care se întâmplă, decât el însuși în individualitatea sa. Istoria omenirii începe cu această presimțire, pentru că numai cu această premoniție începe viața spirituală a unei persoane. Această conștiință ia diferite forme; dar prima, în care ne apare istoric (și pe care filosofia ne-o deduce speculativ), este nesemnificația firească a tot ceea ce este individual în fața unei singure forțe: există un singur lucru - toți indivizii sunt minciuni și pier în acest adevăr. Aceasta este rasa a cărei viață este moartea tuturor viețuitoarelor. A fost o vreme când au vrut să facă această viziune dominantă în filozofie și au văzut ceva grandios în această viață generală, uitând că aici este moartea personalității și, prin urmare, a spiritului - și că acest lucru unic, neviu, impersonal, există doar ca concept – prin urmare] se naște în persoană, în spirit. Este și mai amuzant că au vrut să atribuie această viziune lui Hegel, care cu atâta forță scoate în evidență spiritul și chipul victorios din acest gen (în Fenomenologia Spiritului) și care polemizează separat în multe locuri împotriva acestei filozofii fără viață. Procurorii nu l-au citit.

Dar să revenim la subiectul nostru. Conștiința unei astfel de ființe invizibile, nemișcată, fără nume nu ar putea, se pare, să dea naștere istoriei. Dar individualitatea umană este invincibilă: fantezia îmbracă totul cu imaginile sale și avea nevoie să contemple invizibilul. A întruchipa această unitate consumatoare în orice imagine separată a naturii însemna pierderea sensului ei - apoi au recurs la simbol, la alegorie. - Aceste lucruri invizibile trebuiau să exprime infinitul, dar nu prin ele însele, ci doar prin relațiile lor individuale, etc. În cele din urmă, cea mai înaltă dezvoltare a acestei direcții este în

dorința de a construi o locuință pentru zeitate, care este sugerată într-o imagine separată, dar totul a rămas nedescris. Templul nu reprezintă o zeitate; el îi inspiră așteptările. Arhitectura este prima etapă a artei, o abordare a artei, care este o idee contemplată.

* *

În arhitectură este doar anticipat, iar această lume antică pre-greacă este în primul rând lumea arhitecturii; toate celelalte arte ale acelei epoci au caracterul ei simbolic. Grecii și-au îmbunătățit și armonizat arhitectura, dar aceasta nu mai avea nici un sens real; aveau deja zei.

*

Omul ajunge într-o nouă etapă: generalul începe să fie prezentat într-o formă mai vie; natura bogată, variată care îl înconjoară, spiritul de viață și de activitate nu-i permite să recunoască acest general mort ca bază a tuturor. Sentimentul vieții presupune un sentiment de armonie, iar coroana vieții imediate, culoarea și expresia sa finală este imaginea umană. Adorarea naturii ca viață, ca armonie duce la antropoteism, la îndumnezeirea omului. Dar individualitatea imediată nu este capabilă să conțină totul - iar zeitatea este fragmentată în zei. Imaginile umane înalte care guvernează părțile individuale ale naturii și ale vieții locuiesc și inspiră totul. – Aceasta este istoria trecerii la un nou tip de idee; lăsăm concluzia ei speculativă. Aceasta este o idee în imediată, o idee ca viață, individualitate, o idee reprezentabilă - un ideal. Lumea greacă reprezintă dezvoltarea ei; este lumea artei prin excelență. Aici își realizează pe deplin conceptul. De acolo există completitudine, completitudine în toate creațiile grecilor. Sculptura, ca expresie cea mai tangibilă a idealului, este arta clasică prin excelență și este arta acestei epoci. În templu este adus zeul vizibil, care își pierde prima formă simbolică și respiră armonia și finalitatea spiritului grec.

Dar imaginea invizibilă constituie divinitatea. Indiferent de modul în care spiritul este vizibil în toate formele imaginii umane, indiferent de modul în care trăsăturile sale faciale îl exprimă, spiritul nu este totul în această imagine exterioară. Îl poți simți doar în interior, îl poți înțelege doar cu gândurile tale. Este de nedescris, își trăiește propria viață independentă și este înțeles de spirit.

Această conștiință distruge unitatea imediată a ideii cu viața. Idealul clasic a fost distrus. Arta amenință să cadă în urâțenia indiană originară, dar spiritul a făcut progrese; cu această conștiință începe o idee nouă, mai adevărată.

* * *

Această idee nu este o unitate moartă; ea este un spirit viu, un chip, dar chipul este doar ca conștiință a invizibilului. Tot ceea ce este înfățișat poartă doar amprentele lui! Un nou tip de artă, în care forma exterioară devine doar o reflectare a ideii interne, invizibile, este arta romantică. Dar cum adevăratul spirit apare deja în el, că aceasta îi dă începutul mișcării, dezbinare în sine; apare ca o reflectare a unei idei în imagini vizibile: pictura ca idee simțită de inimă și îmbrăcată în existență subiectivă, sunet – muzică, ca idee reprezentată și gândire – poezie. Vedem cum ideea s-a spiritualizat intern aici!...

NOTE

Scrisă în 1833. Este o schiță a unui sistem filozofic. Publicat integral din cartea: Stankevici N.V. Poezii; Tragedie; Proză. p. 149-155.

N. V. Stankevich a intenționat să scrie un tratat „Despre relația dintre filozofie și artă". Moartea l-a împiedicat să-și îndeplinească această intenție. Ciornele supraviețuitoare ale tratatului sunt publicate integral conform cărții: Stankevich N.V. Poems; Tragedie; Proză. p. 176-182.

Biblioteca „Runiverse"

Secțiunea VI

SLAVICOFILI

KIREEVSKY IVAN VASILVEVICH

I. V. Kireevsky s-a născut în 1806 în familia unui proprietar oryol bine educat. După moartea tatălui său în 1813, mama sa, tatăl vitreg A. A. Elagin și o rudă apropiată, poetul V. A. Jukovski, s-au ocupat de creșterea lui.

După ce familia s-a mutat la Moscova în 1822, I. V. Kireevsky a participat la prelegeri ale profesorilor de la Universitatea din Moscova Snegirev, Merzlyakov, Tsvetaev și faimosul Schellingian M. G. Pavlov. După ce a promovat examenul, în 1824 a intrat în Arhiva Principală din Moscova a Colegiului Străin.

În 1822, I.V. Kireevsky l-a întâlnit pe D.V. Venevitinov, un an mai târziu - cu V.F. Odoevsky. Cercul de înțelepți pe care l-au creat a devenit un fenomen remarcabil în viața filozofică a Moscovei. Pasiunea lui Kireyevsky pentru filosofia lui Schelling, caracteristică cercului, a continuat chiar și după dizolvarea acesteia în 1826.

În 1830, a petrecut nouă luni în Germania (Berlin, Dresda, Munchen). La Universitatea din Berlin, I. V. Kireevsky se întâlnește și vorbește cu Hegel, îi ascultă prelegerile universitare, precum și cursurile lui Ritter și Schleiermacher. La München se întâlnește cu Schelling și Oken și le ascultă prelegerile. Din cauza răspândirii holerei la Moscova, el își întrerupe călătoria în străinătate și se întoarce în patria sa.

În 1831, Kireevsky a primit permisiunea și a început să publice revista „European" cu un program educațional amplu. Baratynsky, Jukovsky,

Hhomyakov, Yazykov au luat parte la ea. Kireyevsky însuși a publicat două lucrări în The European: „Review of Russian Literature for 1831” și prima parte a articolului „The XIX Century”. A doua parte nu a fost publicată deoarece revista a fost interzisă, iar editorul acesteia a intrat în atenția jandarmilor.

În articolele lui I. V. Kireevsky din anii 30 au apărut idei care l-au condus în a doua jumătate a vieții în tabăra slavofililor. În articolul „Review of Russian Literature in 1829” el își pune speranțele pentru reînnoirea istorică a umanității asupra poporului rus, deoarece popoarele europene au deja „...experimentat propria lor direcție”. Ideile slavofile ale lui I. V. Kireevsky sunt formulate cel mai clar în „Răspunsul la A. S. Hhomyakov” (1839), care nu era destinat publicării.

În anii 40, Kireevsky a încercat să ocupe o catedră la Universitatea din Moscova, dar nu a reușit. În 1845, a editat slavofilul „Moscowite” și a publicat în el articolul său „Review of the Current State of Literature”. În anii '50, a scris două articole programatice: „Despre natura iluminismului Europei și relația ei cu iluminismul Rusiei” (1855) și „Despre posibilitatea și necesitatea unor noi principii pentru filozofie” (1856). I.V. Kireevsky nu l-a văzut niciodată pe ultimul tipărit. A murit în 1856 la Sankt Petersburg de holeră.

ESEURI

1. Kireevsky I.V. Lucrări complete. M.: Put, 191].

2. Kireevsky I.V. Critică și estetică. M.: Art, 1979. 439 p.

3. Kireevsky I.V. Articole selectate. M.: Sovremennik, 1984. 383 p.

LITERATURĂ

1. Kovalevsky M. M. Primii adepți ai filozofiei lui Schelling în Rusia: Chaadaev și I. Kireevsky // Gândirea Rusă. 1916. Nr 12. P. 115-136.

2. Mann Yu. Calea lui Ivan Kireevsky // Mann Yu. Estetica filozofică rusă. M., 1969. P. 76-103.

3. Kotelnikov V. A. Căutările filozofice ale lui I. V. Kireevsky și dezvoltarea conștiinței artistice rusești // Probleme de metodă și gen artistic. L., 1978. S. 22-27.

4. Mann Yu. Evoluția estetică a lui I. Kireevsky // Kireevsky I. V. Critică și estetică. M., 1979. S. 7-59.

SECOLUL AL XIX-lea1

S-au spus deja atât de multe despre direcția secolului al XIX-lea încât ar fi greu să spunem ceva nou despre ea dacă secolul al XIX-lea ar fi trecut pentru noi. Dar el trăiește și, prin urmare, se schimbă, iar fiecare schimbare în spiritul său de conducere ne pune într-un nou punct de vedere. O altă perspectivă, în care trecutul este situat înaintea minutei curente, îi dă un alt sens. Astfel, cu fiecare schimbare de loc, călătorul vede drumul pe care l-a parcurs într-o lumină nouă. Astfel, o nouă experiență în viață oferă întregii lumi a amintirilor o nouă armonie și un nou sens.

Aceste noi experiențe din viața secolului al XIX-lea au fost evenimentele din ultimii ani. Nu vorbesc de politică. Dar în literatură, în societate, în lupta partidelor religioase, în tulburările opiniilor filozofice - într-un cuvânt, în întreaga viață morală a Europei luminate, se remarcă prezența unei noi, a unor convingeri recente, care, dacă nu nu schimba directia predominanta, atunci macar ii da alte nuante si alte relatii.

Care este această particularitate a minutei curente?

Răspunsul la această întrebare ar trebui să servească drept bază pentru judecățile noastre despre tot ceea ce este modern, pentru că un concept al momentului actual, conectând gândurile generale cu fenomene particulare, determină în mintea noastră locul, ordinea și gradul de importanță pentru toate evenimentele moralei. și lumea fizică. A fost o vreme în care conceptul de moment prezent al secolului era proprietatea exclusivă a unui geniu, sugerând în el o rafală de inspirație inexplicabilă, profetică și accesibilă pentru câțiva. Dar acum, când determinarea direcției dominante a secolului a devenit principalul scop comun al tuturor gânditorilor; când toate datele în acest scop sunt cunoscute și colectate; când toate ramurile minții și ale vieții au devenit atât de strâns legate între ele, încât studiul uneia ne dezvăluie starea actuală a tuturor celorlalte, conceptul de prezent pe

regula timpului nu mai necesită nici geniu, nici inspirație; a devenit accesibil oricărui gânditor și presupune doar o privire atentă asupra lumii din jurul nostru, calcul rece și considerație imparțială.

Totuși, în ciuda acestei dorințe universale de a înțelege spiritul timpului nostru, nu a existat niciun secol al cărui studiu să prezinte atât de multe dificultăți ca studiul nostru, căci niciodată o schimbare în direcția predominantă nu a fost realizată atât de repede și atât de hotărât. Anterior, caracterul timpului s-a schimbat abia perceptibil odată cu schimbarea generațiilor; Timpul nostru și-a schimbat deja caracterul de mai multe ori pentru o generație și putem spune că aceia dintre cititorii mei care au văzut jumătate de secol au văzut câteva secole trecând înaintea lor în plinătatea dezvoltării lor.

Afirmația nu este un joc de cuvinte goale: adevărul ei este confirmat zilnic de dovezi evidente. Compara vremurile vechi cu prezentul; note istorice deschise, scrisori private, romane și biografii ale secolelor trecute: peste tot și în orice moment veți găsi oameni din aceeași

epocă. Cu toată diversitatea personajelor, pozițiilor și împrejurărilor, fiecare vârstă îți va prezenta o culoare comună, o marcă, care este mai mult sau mai puțin gravată pe toate fețele simultane. Toți au fost crescuți de circumstanțe asemănătoare, formate din același spirit al vremurilor. Atât acele minți care se luptă cu direcția vârstei lor, cât și cele care i se supun, încă își dezvăluie dominația: ea servește ca un centru comun de care se alătură anumite tendințe, precum partea dreaptă și stângă în Camera Deputaților.

Dar uită-te la societatea europeană a vremii noastre: nu vei găsi în ea păreri discordante de un secol, nu! Veți întâlni ecouri de mai multe secole, nu atât de contrare între ele, ci eterogene între ele. Alături de omul din vremuri veți găsi un om educat de spiritul Revoluției Franceze; acolo un om crescut de împrejurările și opiniile care au urmat imediat Revoluției Franceze; lângă el se află un om impregnat de ordinea lucrurilor care a început pe teren solid în Europa odată cu atacul lui Napoleon; in sfarsit, intre ei vei intalni o persoana de ultima data, si fiecare

Fiecare va avea propria sa fizionomie specială, fiecare va fi diferit de toți ceilalți în toate împrejurările posibile ale vieții - într-un cuvânt, fiecare va apărea în fața ta ca amprenta unui secol special.

Unii cred că această rapiditate a schimbărilor în spiritul vremurilor depinde de însăși esența acestor schimbări; alții, dimpotrivă, cred că ea provine din circumstanțe străine, din caracterele întâmplătoare ale personajelor etc., în timp ce alții văd cauza ei în spiritul iluminării reale în general. Nu vom căuta gradul de validitate al fiecăreia dintre aceste explicații; Să notăm doar existența faptului în sine și să încercăm să determinăm categoric particularitatea și esența ultimei dintre aceste schimbări în direcția dominantă a europenismului.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, când lupta dintre vechile opinii și noile cerințe ale iluminismului era încă în căldură, tendința dominantă a minții era cu siguranță distructivă. Științe, viață, societate, literatura, chiar și cele mai frumoase arte - toate au dezvăluit o singură dorință: de a răsturna vechiul. Este remarcabil că până și gândul la nou, care trebuia să ia locul vechiului, nu a apărut aproape niciodată decât negativ. Aceste cuvinte electrice, al căror sunet a șocat atât de mult mințile: libertate, rațiune, umanitate - ce au vrut să spună în timpul Revoluției Franceze?

Niciunul dintre aceste cuvinte nu avea vreun sens original; fiecare a primit sens doar din relaţia cu secolul precedent. Libertatea a fost înțeleasă doar ca absența constrângerilor anterioare; prin umanitate au înțeles singura majoritate materială a oamenilor, adică opusul complexității acelor puține persoane în care, conform conceptelor anterioare, consta; Regatul rațiunii a fost numit absența prejudecăților sau ceea ce era considerat prejudecăți – și ce nu este prejudecata în fața curții unei mulțimi neluminate? Religia a căzut odată cu abuzurile ei, iar necredința frivolă ia luat locul. În științe, numai ceea ce a fost experimentat în mod tangibil a fost

recunoscut ca adevărat și tot ceea ce era suprasensibil a fost respins nu doar ca nedovedit, ci chiar ca imposibil. Artele plastice s-au transformat de la imitarea modelelor clasice la imitarea naturii exterioare neînsuflețite. Tonul societății a trecut de la artificialitatea rafinată la naturalețea needucată. În filozofie

domnea materialismul brut, senzual. Regulile moralității au fost reduse la calcule ale interesului personal neluminat. Într-un cuvânt, întregul edificiu al modului de gândire anterior a fost distrus la temelia lui; întreaga totalitate a vieţii morale s-a destrămat în părţile sale componente, în principiile elementare, materiale ale existenţei.

Dar această tendință distructivă, a cărei revoluție franceză poate servi drept oglindă clară și sângeroasă, a produs în minți o direcție opusă, o contrarevoluție, care, deși nu a avut loc peste tot în același timp, s-a exprimat fără ambiguitate peste tot. . Speculația sistematică a avut prioritate față de experiența tangibilă, care nu mai era singurul ghid în științe. Misticismul s-a răspândit printre oamenii care nu au cedat fascinației necredinței frivole. Societatea, umilită la nivelul oamenilor de rând, a încercat să se înalțe cu strălucirea splendorii și fastului exterioară. În arte, imitația naturii exterioare a fost înlocuită de sentimentalism și visare, care aruncă culoarea monotonă a sentimentului excepțional sau a gândirii sistematice asupra întregii realități, distrugând astfel originalitatea și diversitatea lumii exterioare. În domeniul filozofiei, ca opusul materialismului anterior, au început să se dezvolte sisteme pur spirituale, derivând întreaga lume vizibilă dintr-un principiu imaterial. Astfel, în toate ramurile minții și ale vieții, nevoia de unitate, contrar principiului distructiv anterior, era mai mult sau mai puțin sesizabilă. Această nevoie de unitate a produs acea armonie forțată, acea monotonie artificială, care se raportează la fosta anarhie în același mod în care marele tâlhar al tronului francez2 se raportează la republica franceză care l-a ridicat. Dar aceste două direcții opuse, distructive și violente unitoare, au convenit asupra unui singur lucru: în lupta împotriva secolului precedent. Din această luptă s-a născut nevoia de pace; din tulburările contradictorii - nevoia unui echilibru liniştitor, iar a treia schimbare a spiritului secolului al XIX-lea s-a format: dorinţa unui acord paşnic între principiile beligerante.

Toleranța, împreună cu respectul față de religie, au apărut în locul bigotismului, necredinței și visării misterioase. În filosofie, idealismul și materialismul s-au împăcat printr-un sistem de identitate. Societatea a recunoscut drept cea mai înaltă lege a sa harul simplității educate, la fel de reușită

infuzat cu acea simplitate grosolană care provine dintr-un amestec discordant de stări și din acea rafinament nefiresc care a domnit la curtea lui Ludovic al XIV-lea și din acea splendoare needucată care l-a

înconjurat pe Napoleon în măreția sa. În poezie, imitația realității vizibile și a visului au fost înlocuite cu o direcție istorică, în care visul liber este impregnat de realitate neschimbată, iar frumusețea este sinonimă cu adevărul. Și această poezie istorică aproape că nu și-a împrumutat subiectele nici din istoria antică, nici din istoria modernă; conținutul său era aproape exclusiv istoria mijlocie, adică timpul din care s-a dezvoltat ordinea de lucruri recent trecută, care era în luptă cu noile aspirații. Cercetătorii istorici s-au limitat în primul rând la Evul Mediu, excluzând unii filologi germani, care erau departe de a constitui majoritatea. Până și moda a căutat goticul în ținutele sale de moment, în decorarea camerelor etc. În general, în întreaga viață a celei mai luminate părți a Europei, s-a format o ordine nouă, complexă a lucrurilor, care a inclus nu numai rezultatele. de noi aspirații, dar și rămășițele secolului vechi, dintre care unele au supraviețuit, parțial” reînnoite, dar în ambele cazuri schimbate de noi relații. Tendința dominantă a minților corespunzătoare acestei noi ordini de lucruri a fost dorința de a echilibra noul spirit cu ruinele vremurilor vechi și de a reduce extremele opuse într-un mijloc comun, găsit artificial.

Dar cât a durat această tendință?

Continuă și acum, dar s-a schimbat semnificativ. Să dovedim acest lucru prin starea literaturii.

În literatură, rezultatul acestei tendințe a fost dorința de a împăca imaginația cu realitatea, corectitudinea formelor cu libertatea conținutului, rotunjimea artificialității cu profunzimea naturaleței [...]

[...] Mulți oameni cred că vremea poeziei a trecut și că viața reală i-a luat locul. Dar nu există într-adevăr o poezie specială în această dorință de viață reală? Tocmai din faptul că Viața înlocuiește Poezia trebuie să tragem concluzia că dorința de Viață și de Poezie au convergit și că, în consecință, a venit ceasul poetului Vieții.

Aceeași convergență a vieții cu dezvoltarea spiritului uman, pe care am remarcat-o în poezie, se regăsește și în starea modernă a științelor. Ca dovadă, să luăm cea mai speculativă și mai abstractă cunoaștere umană: filozofia.

Filosofia naturală, numită astfel datorită particularității accidentale a originii sale, a fost ultima etapă la care s-a ridicat filosofia modernă. Idealismul lui Fichte și realismul lui Spinoza, dogmatismul scolasticii și critica lui Kant, armonia prestabilită a lui Leibniz și consistența materială a materialismului englez și francez - într-un cuvânt, întreaga dezvoltare a gândirii moderne de la Descartes la Schelling a fost combinat în sistemul acestuia din urmă și a găsit în el dezvoltarea sa finală, adăugarea și justificarea. Părea că soarta filozofiei fusese hotărâtă, scopul ei fusese găsit, iar granițele ei fuseseră împinse la imposibil. Căci, cuprinzând esența rațiunii și legile activității sale necesare, după ce a determinat corespondența

acestor legi cu legile existenței necondiționate, descoperind în întregul volum al universului repetarea aceleiași rațiuni eterne după aceeași principii ale necesității eterne, unde altceva ar putea să se străduiască gândul iscoditor al omului?

Aceasta a fost părerea aproape tuturor adepților sistemului identitar, adică nu numai schellingiștilor, ci și adepților lui Hegel, Oken, Ast, Wagner și alți lideri ai ultimei filozofii germane. Și pe măsură ce această înțelepciune s-a răspândit în afara Germaniei, odată cu ea s-a răspândit și încrederea că ea constituie ultima verigă și coroana supremă a gândirii filozofice.

Dar același Schelling, care a creat mai întâi sistemul de identitate, acum deschide el însuși un nou scop și deschide un nou drum pentru filozofie. Cunoașterea adevărată, spune el, cunoașterea pozitivă, vie, care constituie scopul final al tuturor cerințelor minții noastre, nu stă în dezvoltarea logică a legilor necesare ale minții noastre. Este în afara procesului școlar-logic și, prin urmare, viu; este deasupra conceptului de necesitate eternă și deci pozitivă; este mai esențială decât abstractizarea matematică și deci determinată individual, istoric. Dar toate sistemele filosofiei moderne, indiferent sub ce forme apar, indiferent sub ce nume se ascund, au urmărit doar dezvoltarea legilor necesității mintale.

cerere, și chiar și cel mai recent materialism s-a bazat pe o convingere pur logică, derivată din conceptul abstract al legilor minții noastre, dar nu din cunoașterea vie a esenței lucrurilor și a existenței. Întregul rezultat al unei astfel de gândiri ar putea consta doar în cunoaștere negativă, deoarece rațiunea, care se dezvoltă singură, este limitată de la sine. Cunoașterea negativă este necesară, dar nu ca scop al cunoașterii, ci doar ca mijloc; Ne-au deschis drumul către templul înțelepciunii vii, dar au trebuit să se oprească la intrarea lui. Rămâne să pătrundă mai departe filozofiei pozitive, istorice, pentru care abia acum vine vremea, căci dezvoltarea filosofiei negative și logice abia acum a fost încheiată.

Este evident că această cerere de semnificație istorică și de pozitivitate în filosofie, apropiind întregul cerc al științelor speculative de viață și realitate, corespunde aceleiași direcții care domină în literatura modernă. Și aceeași dorință de semnificație, aceeași apropiere a activității spirituale de realitatea vieții se regăsește în opiniile religioase.

Am observat deja că neîncrederea frivolă și batjocoritoare răspândită de Voltaire și adepții săi a fost combătută de un misticism visător, care însă, în esența sa, era accesibil doar câtorva și, prin urmare, nu putea depăși liber-gândirea Voltaireiană aproape universală. Dar ceea ce misticismul nu a putut realiza a fost realizat prin succesele iluminismului în general, care au eradicat unele abuzuri. a distrus prejudecățile care interferau cu imparțialitatea. Acum, grație acestor succese ale iluminismului, respectul pentru religie a devenit aproape universal, cu excepția, poate, a Italiei, unde tonul necredinței

frivole date de Voltaire este încă în vigoare, dar unde iluminismul a rămas în urma religiei în mai mult de un fel: numită Europa.

Dar acest respect pentru religie este în mare parte însoțit de.; a fost condus de un fel de indiferență, care a contrazis dezvoltarea ulterioară a iluminării și care* începe acum să treacă odată cu răspândirea;; concepte mai adevărate. Nu cu mult timp în urmă, cum au înțeles majoritatea oamenilor iluminați religia? Fie ca un set de ritualuri, fie ca o convingere internă, individuală, a adevărurilor cunoscute. Dar aceasta este o religie?

Nu, religia nu este un ritual și nici o credință. Pentru dezvoltarea deplină a religiei nu numai adevărate, ci chiar false, este necesară unanimitatea poporului, sfințită de amintiri vii, dezvoltate în tradiții unice, împletite cu structura statului, personificate în ritualuri neechivoce și la nivel național, reduse la una. principiu pozitiv și palpabil în toate relațiile civile și familiale. Fără aceste condiții, există credință, există ritualuri, dar nu există o religie reală. Acest adevăr se răspândește mai ales în vremurile noastre, când viața popoarelor este mai profund dezvoltată și mai multifațetă și când nevoia de religie a devenit simțită nu doar în speculații. Este remarcabil că papiştii, şi iezuiţii, şi Saint-Simoniştii, şi supranaturaliştii protestanţi, şi chiar raţionaliştii – într-un cuvânt, toate partidele religioase care sunt acum agitate în asemenea număr în toată Europa şi care nu sunt de acord între ele. pe orice altceva, toate, totuși, Ei sunt de acord asupra unui lucru: în cererea unei mai mari apropiere a religiei de viața oamenilor și a națiunilor.

Aceeași nevoie de a se apropia de viață este remarcată în întreaga lume a educației europene. Peste tot predomină direcția pur practică și activ pozitivă. Peste tot acțiunea are prioritate asupra sistemului, esența asupra formei, materialitatea asupra speculațiilor. Viața și societatea devin mai directe și mai simple în relațiile lor, mai clare și mai naturale în cerințele lor. Acel echilibru artificial de principii opuse, care a fost venerat recent în Europa ca singura condiție pentru o ordine socială solidă, începe să fie înlocuit de un echilibru natural, bazat pe iluminarea opiniei generale. [...]

[...] Viața iluminismului european din secolul al XIX-lea nu a avut asupra Rusiei aceeași influență pe care a avut-o asupra altor state europene. Schimbările și dezvoltarea acestei vieți au rezonat cu noi în modul de gândire al unor oameni educați, s-au reflectat în unele nuanțe ale literaturii noastre, dar nu au pătruns mai departe. Un fel de zid chinezesc stă între Rusia și Europa și doar prin niște deschideri ne lasă să pătrundă aerul Occidentului luminat; zidul în care marele Petru, cu o lovitură a mâinii sale puternice, a spart uși largi; zidul pe care Catherine a încercat multă vreme să-l distrugă, care este distrus din ce în ce mai mult în fiecare zi, dar, în ciuda acestui fapt, încă stă înalt și se pune în cale.

Se va prăbuși în curând? Educația noastră se va ridica în curând la nivelul atins de statele iluminate ale Europei? Ce ar trebui să facem pentru a atinge acest obiectiv sau pentru a contribui la realizarea lui? Ar trebui să ne împrumutăm iluminarea din interiorul vieții noastre sau să o primim din Europa? Și ce principiu ar trebui să dezvoltăm în propriile noastre vieți? Și ce ar trebui să împrumutăm de la cei care au fost luminați înaintea noastră?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, este necesar să se determine natura și gradul iluminismului rus, natura și gradul iluminismului european și relațiile lor reciproce.

Cum se raportează iluminismul rus la educația europeană? Auzim la fel de multe răspunsuri la această întrebare în fiecare zi câte întâlnim oameni care se consideră educați. Între timp, judecățile noastre despre ceea ce ne poate accelera sau încetini iluminarea depind de conceptul pe care îl avem despre relațiile Rusiei cu Europa; despre ceea ce îi dă o direcție falsă sau adevărată; despre ce ar trebui să ne străduim și ce să evităm; despre ceea ce ne este util și dăunător, ce ar trebui să împrumutăm de la vecinii noștri și de ce ar trebui să ne îndepărtăm și, în consecință, întreaga totalitate a gândurilor noastre despre Rusia, despre soarta viitoare a iluminării sale și situația prezentă; totalitatea sperantelor si asteptarilor noastre;” întreaga totalitate a dorințelor și urilor noastre și - dacă vrem să fim de acord cu noi înșine - însăși natura activității noastre practice trebuie să depindă indirect sau direct de conceptul pe care îl avem despre relația dintre iluminismul rusesc și iluminarea din Rusia. restul Europei.

Deci, nu există un adevăr care să fie mai important de recunoscut; nu există o opinie în care acordul general ar fi mai benefic.

Dar opinia generală este formată din cele private. Acolo unde nu a fost încă compilat sau nu a fost dezvăluit clar, vocea nimănui nu poate fi de prisos; dimpotrivă, fiecare este obligat să pronunțe propria sentință, căci sentința fiecăruia poate contribui la formarea comunului. De aceea voi încerca să-mi exprim aici părerea, deși în termeni generali și atât cât îmi vor permite condițiile necesare unui articol de jurnal. Dacă cititorul consideră că gândurile mele sunt eronate, atunci cel puțin va vedea în ele o dorință sinceră de adevăr și, prin urmare, sper că nu va abandona

ei fără atenție; De asemenea, sper că scriitorii bine intenționați nu vor refuza să-i onoreze cu comentariile lor, să corecteze ceea ce este greșit și să confirme ceea ce este corect.

Știu că gândurile generale, nedezvoltate în detaliu tangibil, sunt rareori înțelese în sensul în care se dorește a fi prezentate, căci rareori chiar și o persoană cu talent reușește să găsească o expresie simplă și neconfuză atunci când vorbește în concluzii generale despre complex. subiecte și supuse mai multor minți, dar împreună cu

experiența, memoria și considerațiile personale ale fiecăruia. Prin urmare, nu m-aș fi decis niciodată să încep acest articol dacă nu l-aș fi privit doar ca o introducere la o prezentare detaliată a gândurilor mele; dacă nu aș fi sperat să le dezvolt pe fiecare în mod special și, în aplicare la realitate, să confirm și să explic ceea ce într-un scurt eseu nu poate fi prezentat altfel decât speculativ.

Rusia nu s-a născut ieri: a trecut un mileniu de când a început să-și amintească de sine și nu orice stat educat din Europa se poate lăuda cu un lanț atât de lung de amintiri atât de timpurii. Dar, în ciuda acestei lungi vieți, iluminismul nostru abia a început, iar Rusia, printre statele educate, este considerată încă un stat tânăr. Iar acest iluminism recent început, care ne-a inclus în componența societăților europene, nu a fost rodul vieții noastre anterioare, o consecință necesară a dezvoltării noastre interne; a venit la noi din exterior și parțial chiar cu forța, astfel încât forma sa exterioară este încă în conflict cu forma naționalității noastre.

Este evident că motivele care au îndepărtat Rusia de la educație pentru atât de mult timp nu pot fi întâmplătoare, ci trebuie să se afle în însăși esența vieții sale interne și, deși în fiecare epocă a istoriei noastre găsim circumstanțe speciale și diferite care ne-au împiedicat dezvoltarea. , totalitatea acestor circumstanțe ne obligă să concluzionăm că influența lor ostilă depindea nu atât de apariția lor întâmplătoare, cât de formarea radicală a elementelor inițiale ale vieții noastre și, poate, aceeași împrejurare care a dăunat iluminismului în Rusia ar putea contribui. la succesul său în Italia sau Anglia .

Dar chiar dacă întâmplătoare, motive externe au oprit progresul educației noastre, atunci tot influența

Existența acestor cauze trebuia condiționată de starea interioară a Rusiei, iar împrejurarea externă, acționând în acest fel, a devenit unul dintre elementele vieții interne, unul dintre izvoarele constante ale dezvoltării ulterioare. În consecință, înainte de a ajunge la întrebarea ce relație există acum între iluminismul Rusiei și Europa, trebuie să luăm în considerare și ce elemente de educație personală și civică reprezintă pentru noi viața trecută a Rusiei și ce relație au avut aceste elemente cu iluminismul european. .

Încă de la căderea Imperiului Roman până în vremurile noastre, iluminarea Europei ne apare în dezvoltare treptată și în succesiune neîntreruptă. Fiecare epocă este condiționată de cea anterioară, iar cea anterioară conține întotdeauna în sine semințele viitorului, astfel încât în fiecare dintre ele să apară aceleași elemente, dar în plină dezvoltare.

Aceste elemente pot fi rezumate în trei principii: 1 - influența religiei creștine; al 2-lea - caracterul, educația și spiritul popoarelor barbare care au distrus Imperiul Roman; a 3-a – rămășițe ale lumii antice. Din aceste trei principii s-a dezvoltat întreaga istorie

a Europei moderne. Care dintre ele ne lipsea, sau pe care dintre ele am avut în exces?

Chiar înainte de secolul al X-lea aveam religia creștină; Am avut și barbari și probabil aceiași care au distrus Imperiul Roman, dar lumea antică clasică a lipsit în dezvoltarea noastră. Să vedem ce diferență s-a întâmplat față de asta în istoria noastră.

Se știe, chiar și după cercetările savante ale lui Savigny3, după considerațiile chibzuite ale lui Guizot4, că de-a lungul secolelor mijlocii, așa-zise barbare, legile romane, structura romană, au variat în felurite feluri, uneori amestecate, alteori pur, dar întotdeauna evident a existat în toate locurile din Europa, unde înainte stăpânirea romană s-a extins. Aceste legi, aceste dispozitive, amestecate cu obiceiurile barbarilor, ar fi trebuit în mod firesc să contribuie la educația lor și să acționeze asupra vieții lor civile și, adesea, asupra iluminarii lor personale. Dar cea mai evidentă este influența lor asupra structurii orașelor comerciale, care, devenind independente, au devenit unul dintre cele mai puternice izvoare și unul dintre elementele necesare ale educației europene.

Am avut și Novgorod și Pskov; dar structura lor internă (ocupată în cea mai mare parte cu relaţiile cu străinii) ar putea contribui abia atunci la iluminarea noastră dacă întregul stat al restului Rusiei nu o contrazice. Dar, având în vedere ordinea lucrurilor care exista atunci în patria noastră, nu numai Novgorod și Pskov au trebuit să fie zdrobite de cei mai puternici vecini ai lor, ci chiar și iluminarea lor, care a înflorit atât de mult timp, aproape că nu a lăsat urme în istoria noastră - a fost atât de inconsecventă cu întregul totalitatea vieţii noastre.

Dar și mai important decât formarea orașelor libere, structura lumii antice a influențat formarea externă a Bisericii Romane și influența sa politică în timpul Evului Mediu. Se știe că puterea civilă a clerului în Europa a fost o moștenire directă a structurii romane și că guvernarea seculară a episcopilor a fost organizată după modele romane, care a supraviețuit încă în unele părți când întregul deja se prăbușise *. Însăși opoziția care există între spiritul lumii antice păgâne și creștinism trebuia să servească la întărirea acestuia din urmă și la dezvoltarea lui multifațetă, căci, fiind în luptă constantă cu tot ceea ce îl înconjoară, creștinismul a primit constant putere nouă din succesele mereu noi, și, învingând păgânismul, și-a subjugat iluminarea. Astfel, a apărut în două forme diferite la două elemente opuse și lupte; Creștinismul a acționat asupra rămășițelor lumii antice ca opusul său, un principiu reînnoitor, transformator care distruge pentru a crea unul nou; barbarilor le-a aparut ca un principiu creator, formativ, ca o sursa de iluminare, ordine si unitate in mijlocul fermentatiei discordante, discordante si ignorante; iar această dublă relație a creștinismului cu lumea nouă și cea veche a făcut din el centrul ambelor și centrul tuturor elementelor dezvoltării europene. De aceea, biserica din Europa reînnoită a devenit nu doar o sursă de educație spirituală, ci și șeful structurii politice. Ea a fost prima

verigă a ordinii feudale care a conectat toate statele diferite într-un singur sistem

* Chiar și împărații romani le-au acordat episcopilor putere aproape nelimitată asupra orașelor, iar „această putere”, spune Thierry,5, „crescând fără încetare după căderea Imperiului Roman, aproape peste tot a fost transformată în stăpânire feudală”.

Europa; pe el a fost înființat Sfântul Imperiu Roman; ea a fost primul element al acelei cavalerești, care am răspândit un singur cod moral în mijlocul relațiilor politice eterogene; ea era singura legătură între toate elementele discordante și toate popoarele diferite; ea a dat un singur spirit întregii Europe, a ridicat cruciadele și, fiind o sursă de unanimitate și ordine, a oprit raidurile barbarilor și a pus o barieră invaziilor musulmanilor.

În Rusia, religia creștină era și mai curată și mai sfântă. Dar lipsa lumii clasice a fost motivul pentru care influența bisericii noastre în vremurile needucate nu a fost nici la fel de decisivă și nici la fel de atotputernică ca influența bisericii romane. Acesta din urmă, ca centru al structurii politice, a trezit un suflet în corpuri diferite și a creat astfel acea legătură puternică a lumii creștine, care a salvat-o de invaziile necredincioșilor - la noi această forță nu era atât de palpabilă, nici atât de atotputernică, iar Rusia, fragmentată în moșteniri, nelegate spiritual, timp de câteva secole a căzut sub stăpânirea tătarilor, care au oprit-o multă vreme pe calea iluminării.

Consider inutil să demonstrez aici că sistemul de fragmentare nu era caracteristic doar Rusiei, că a fost prezent în toată Europa și dezvoltat mai ales în Franța, în ciuda faptului că a oprit atacul rapid al arabilor *. Dar micile regate, legate între ele printr-o subordonare politică dubioasă și slabă, erau unite mai palpabil prin legăturile dintre religie și biserică. De asemenea, se știe că copiii conducătorilor unor astfel de regate au moștenit în mod egal bunurile lor.? tatăl, fragmentându-l astfel din ce în ce mai mult, și> că imaginea guvernării lor interne era în multe privințe asemănătoare cu imaginea guvernării prinților noștri apanaj. Din aceasta, însă, nu rezultă că sistemul feudal și sistemul de apanaje sunt unul și același lucru, așa cum au susținut unii scriitori, pentru, ca să nu mai vorbim de celălalt, / o dependență a sistemului feudal de biserică, care servește drept primul fundament al tuturor drepturilor și relațiilor feudale, pune deja o astfel de diferență între cele două sisteme, încât nu este clar câte dintre

* Seulement en Belgique et sur les bords du Rhin on a comte jusqu a cent vingt - trois grandes terres, Possedees par les rois dei la second race. Augustin Thierry. Lettres sur l'Histoire de France, Lettre XII.6

Scriitorii noștri, cel puțin pentru o clipă, ar putea fi considerați la fel. Dar, pe de altă parte, sistemul feudal este atât de asemănător cu destinele noastre încât nu se poate să nu presupună că sistemul de destine a fost unul dintre elementele feudalismului**.

Acest element, înstrăinat de restul formării Europei, a produs în noi acea structură, a cărei consecință au fost tătarii, cărora nu le-am putut opune nici educația matură, nici forța unanimității. Neavând suficientă iluminare pentru a ne uni împotriva lor spiritual, am putea scăpa de ei doar printr-o unire fizică, materială, pe care am putut-o realiza doar de-a lungul secolelor. Astfel, este evident că atât invazia tătarilor, cât și influența lor asupra dezvoltării noastre ulterioare s-au bazat pe un singur lucru: lipsa lumii clasice. Deocamdată, chiar împărțiți Rusia în aceleași apanații în care a fost împărțită în secolul al XII-lea, iar mâine se vor naște noi tătari pentru ea, dacă nu în Asia, atunci în Europa. Dar dacă am fi moștenit rămășițele lumii clasice, atunci religia noastră ar avea mai multă putere politică, am avea o educație mai mare, o unanimitate mai mare și, în consecință, însăși diviziunea noastră nu ar fi avut nici acel caracter barbar, nici consecințe atât de dăunătoare.

Aceeași lipsă de educație în spiritul general în curs de dezvoltare, rezultată din lipsa lumii clasice, are ecou chiar în epoca eliberării noastre de tătari. Nu aveam alte mijloace de a scăpa de opresiunea străinilor decât prin unirea și concentrarea forțelor; dar, din moment ce forțele noastre erau preponderent fizice și materiale, unirea noastră nu era atât o expresie a unanimității, cât o simplă unire materială, iar concentrarea forțelor era singura concentrare fizică, neînmuiată, neluminată de educație. Prin urmare, eliberarea noastră de tătari a avut loc încet și, după ce a fost realizată, trebuie

** Această asemănare servește drept una dintre cele mai convingătoare dovezi ale originii comune a varangiilor care au invadat Rusia și a popoarelor germanice care au distrus Imperiul Roman. Dar, într-un fel sau altul, obiceiurile acestor barbari trebuiau să se schimbe diferit, în funcție de diferența dintre ținuturile pe care au apărut și, probabil, același principiu care la noi a produs sistemul de apanaje, în Europa format într-un sistem. de structură feudală.

A fost posibil pentru multă vreme să oprească Rusia în acea grea osificare, în acea amorțeală a activității spirituale, care venea dintr-o prea mare preponderență a puterii materiale asupra puterii educației morale. Acest lucru ne explică multe și, printre altele, arată motivele vastității geografice a Rusiei.

Secolul al XV-lea a fost pentru Europa un secol de invenții, descoperiri, succese intelectuale și civile. Dar secolul al XV-lea a fost pregătit de al XIV-lea, care în sine a fost o consecință a celor anterioare, dezvoltate sub influența rămășițelor lumii antice. Această influență a fost dezvăluită mai întâi de educația și puterea Bisericii Romane; dar apoi, când iluminismul se răspândise deja în viața poporului și prinsese rădăcini în cetățenia seculară, atunci biserica a

încetat să mai fie singurul conducător al educației, iar Europa s-a îndreptat direct către strămoșii săi intelectuali - spre Roma și Grecia. Și această dorință nouă, auto-recunoscută pentru lumea clasică, se găsește nu numai în mințile cele mai înalte, în oamenii care stau înaintea poporului lor; se găsește nu numai în științe și arte, respirând doar cu amintirile împrospătate ale grecilor și romanilor, ci chiar și în viața oamenilor de pe pământurile iluminate, în însăși structura cetățeniei și naționalității lor. Și chiar înainte de căderea imperiului grec, republicile italiene erau deja formate după modelul anticilor, în timp ce arhitectura, pictura, sculptura, știința și patriotismul însuși în Italia purtau pecetea profundă a unui ideal: lumea clasică.

Astfel, pentru noua Europă s-a desăvârșit cercul moștenirii complete a iluminării anterioare a omenirii. Astfel, cea mai recentă iluminare nu este un fragment, ci o continuare a vieții mentale a rasei umane. Astfel, statele implicate în educația europeană s-au combinat în sine: toate elementele iluminismului mondial, împletite cu însăși naționalitatea lor.

Și în Occident, aproape în același timp ca și în țara noastră, a avut loc o cristalizare asemănătoare a forțelor și a elementelor: mici regate unite în mase mari, forțele private au fost concentrate în subordinea unei singure forțe generale. Dar această concentrare și legătură au avut un caracter complet diferit, deoarece forțele private, adesea:

Aceste elemente au fost educate, dezvoltate și originale. Și ici și colo este o luptă pentru naționalitate, independență și integritate; atât aici cât și acolo dorința de concentrare și unitate; dar acolo iluminismul este deja dezvoltat, prin urmare, steagul luptei, scopul efortului este întotdeauna gândirea religioasă sau politică; aici o persoană, un eveniment privat, un impostor preia.

Abia din vremea în care istoria noastră ne-a permis să ne apropiem de Europa, adică din vremea lui Minin și Pojarski, a început să se răspândească printre noi iluminarea în adevăratul sens al cuvântului, adică nu o dezvoltare separată a noastră. particularitate, dar participarea la viața generală a lumii iluminate, pentru o dezvoltare separată, specifică chinezei, se remarcă printre noi chiar înainte de introducerea educației europene; dar această dezvoltare nu putea avea succes universal, deoarece îi lipsea unul dintre elementele necesare progresiei universale a minții.

Că această iluminare europeană a început să fie introdusă printre noi cu mult înainte de Petru, și mai ales sub Alexei Mihailovici, este dovedit de o mie de urme și legende rămase. Dar, în ciuda acestui fapt, acest început a fost atât de slab și de nesemnificativ în comparație cu ceea ce a realizat Petru, încât, vorbind despre educația noastră, de obicei îl numim întemeietorul noii noastre vieți și strămoșul dezvoltării noastre mentale. Căci înainte de el, ne-a fost introdus puțin câte puțin și brusc, motiv pentru care, așa cum a apărut în

Rusia, a fost distorsionat de influența naționalității noastre copleșitoare. Dar revoluția dusă de Petru nu a fost atât o dezvoltare, cât un punct de cotitură în naționalitatea noastră; nu atât prin succesul intern cât prin inovarea externă.

Dar ar putea iluminarea să vină la noi altfel decât printr-un punct de cotitură în dezvoltarea noastră, altfel decât sub forma unei forțe exterioare opuse modului nostru de viață anterior, luptând cu naționalitatea noastră pentru viață și moarte și fiind nevoiți să nu facem pace cu ea? dar să-l învingi, să-l supui stăpânirii, să transformi, să dai naștere la ceva nou?

Răspunsul la această întrebare se deduce clar din cea anterioară, iar dacă în viața noastră anterioară lipsea unul dintre elementele necesare iluminării – lumea clasică – atunci cum am putea realiza educația fără a o împrumuta din afară? Și educație

nu ar trebui să fie cel împrumutat în lupta împotriva unei naționalități străine de ea?

Iluminarea omenirii, ca gândire, ca știință, se dezvoltă treptat și consecvent. Fiecare eră a existenței umane își are reprezentanții în acele națiuni în care educația înflorește mai mult decât altele. Dar aceste popoare servesc ca reprezentanți ai erei lor atâta timp cât caracterul său dominant coincide cu caracterul dominant al iluminării lor. Când iluminarea omenirii, după ce a încheiat o anumită perioadă de dezvoltare, merge mai departe și, în consecință, își schimbă caracterul, atunci popoarele care și-au exprimat acest caracter prin educația lor încetează să mai fie reprezentanți ai istoriei lumii. Locul lor este luat de alții, ale căror caracteristici sunt cele mai în concordanță cu epoca viitoare. Acești noi reprezentanți ai umanității continuă ceea ce au început predecesorii lor, moștenesc toate roadele educației lor și extrag din ei semințele noii dezvoltări. Astfel, chiar din momentul în care încep primele amintiri ale istoriei, vedem o legătură inextricabilă și o progresie graduală, consecventă în viața minții umane, iar dacă uneori iluminarea a apărut ca și cum s-ar opri, adorm, atunci din acest Omul de vis s-a trezit mereu cu o vigoare mai mare, cu o mai mare prospețime a minții și a continuat viața de ieri cu o putere nouă. De aceea, iluminarea fiecărui popor se măsoară nu prin suma cunoştinţelor sale, nu prin dezvoltarea continuă a naţionalităţii sale, nu prin sofisticarea şi complexitatea acelei maşini numite cetăţenie, ci numai prin participarea sa la iluminarea întregii omeniri. , prin locul pe care îl ocupă în cursul general al dezvoltării umane. Căci iluminarea este singuratică, separată de chinezi și limitată de chinezi: nu există viață în ea, nici bine, pentru că nu există progresie, succes care să fie obținut doar prin eforturile combinate ale omului? de eternitate.   \

Pe ce se bazează cei care îl acuză pe Petru, susținând că a dat o direcție greșită educației noastre, împrumutând-o din Europa luminată și nu dezvoltându-se din interiorul vieții noastre? -%

Acești acuzatori ai marelui creator al noii Rusii s-au răspândit de ceva vreme printre noi mai mult ca niciodată și știm de unde și-au luat ideile.

mod de gândire. Ei ne vorbesc despre iluminarea națională, originală; ei nu ne ordonă să împrumutăm, ei mustră inovația și vor să ne întoarcă la rusul indigen și antic. Dar ce? Dacă ne uităm cu atenție, atunci însăși această dorință de naționalitate nu este altceva decât o repetare de neînțeles a gândurilor străinilor, gândurilor europene, împrumutate de la francezi, germani, britanici și aplicate fără gânduri Rusiei. Într-adevăr, în urmă cu vreo zece ani, dorința de naționalitate era dominantă în cele mai luminate state ale Europei: fiecare s-a întors către poporul său, spre specialul său; dar acolo această dorință avea propriul ei sens: acolo iluminismul și naționalitatea sunt una, căci prima s-a dezvoltat din a doua. Prin urmare, dacă germanii căutau ceea ce era pur german, acest lucru nu contrazice educația lor; dimpotrivă, educația lor în acest fel a ajuns doar la conștiința lor, a primit mai multă originalitate, mai multă completitudine și fermitate. Dar la noi, a căuta ceva național înseamnă a căuta pe cei needucați; a-l dezvolta în detrimentul inovațiilor europene înseamnă a alunga iluminismul, căci, neavând suficiente elemente pentru dezvoltarea internă a educației, de unde îl vom obține, dacă nu din Europa? Educația europeană în sine nu a fost o consecință a iluminării lumii antice? Nu reprezintă acum iluminarea umanității universale? Nu este oare în aceeași relație cu Rusia ca iluminismul clasic cu Europa?

Adevărat, sunt momente în viața lui Petru în care, acționând altfel, ar fi fost mai de acord cu sine, mai de acord cu gândul care l-a animat de-a lungul întregii vieți. Dar acest gând, dar caracterul general al activității sale, dar educația Rusiei, pe care a început-o, stă la baza măreției sale și a prosperității noastre viitoare. Căci prosperitatea noastră depinde de iluminarea noastră și îi datorăm lui Petru. Prin urmare, să fim atenți când vine vorba de transformarea pe care a realizat-o. Să nu uităm că a-l judeca frivol este o chestiune de ingratitudine și ignoranță; Să nu uităm că cei care îl condamnă nu sunt atât de des duși de sistemul fals, cât își ascund în spatele lui ura lor egoistă față de iluminare și consecințele sale benefice, căci ignoranța, ca un criminal, nu doarme noaptea și se teme de ziua. .

Comanda 2G3

Ecaterina a II-a a acționat în același spirit în care a lucrat Marele Petru. Ea a stabilit, de asemenea, iluminarea Rusiei ca scop al domniei sale și, de asemenea, a încercat prin toate mijloacele să ne transmită educația europeană. Poate că aceste mijloace nu erau întotdeauna cele mai potrivite pentru statul de atunci al Rusiei; dar, cu toate acestea, educația europeană a început să se răspândească vizibil și perceptibil printre noi abia în timpul domniei Ecaterinei. Motivul pentru aceasta

constă, după părerea mea, nu atât în faptul că Catherine a găsit multe deja pregătite în Rusia, cât în direcția specială pe care a început să o ia iluminarea Europei la mijlocul secolului al XVIII-lea.

Am văzut că încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea, iluminismul în Europa a luat o direcție opusă celei precedente. În luptă au apărut noi începuturi și vechi, diferit schimbate, dar mereu de aceeași minte. Am văzut că în științe, în arte, în viață, în literatură - într-un cuvânt, în toată sfera dezvoltării intelectuale a Europei, noi succese * deși au fost o consecință a dezvoltării anterioare, dar, în ciuda acestui fapt, au preluat un caracter opus lui și incompatibil cu el, ca un fruct care s-a născut și s-a copt pe un pom, dar, după ce s-a copt, cade din el și servește ca sămânță unui copac nou, care îl înlocuiește pe cel vechi.

Pentru a clarifica mai mult, haideți să mai luăm câteva exemple. Fără îndoială că inventarea motoarelor cu abur este o consecință a iluminismului european, că este benefică pentru rasa umană în general și pentru succesul viitor al industriei. Dar starea actuală a industriei europene, care este și o consecință a celei anterioare, contrazice succesul acestei invenții. Milioane de oameni trebuie să caute noi mijloace de subzistență, în timp ce aceste mijloace sunt deja dificile ca urmare a structurii anterioare a industriei. Dar motoarele cu abur sunt încă la începutul aplicațiilor lor; alte mii de lucrări noi vor fi înlocuite de ele: ce revoluție puternică trebuie să aibă loc în industria europeană! Ce contradicție între vechea ordine a lucrurilor și noile succese ale iluminismului!

* Nu trebuie să confundăm succesele adevărate cu cele imaginare și inovațiile visătoare, dăunătoare, cu dezvoltarea necesară a iluminării.

Același lucru care se poate spune despre industrie se poate spune și despre jurisprudență. Legile romane, am văzut, au fost fundamentul educației și începutul ordinii juridice. Dar utilitatea lor s-a încheiat deja, iar acum sunt contrare nevoilor structurii civile. Între timp, în multe state ele au încă forță vie și nu pot fi înlocuite decât cu o transformare completă a codurilor.

Structura externă a bisericii romane a fost prima sursă de învățare europeană; dar tocmai din această cauză, formele acestui dispozitiv trebuiau să fie complet în concordanță cu timpul în care au apărut. Desigur, odată cu schimbările de timp și formă, acestea în unele state nu au fost combinate în multe privințe cu noi nevoi. De aceea au apărut reforme care au încălcat unitatea Bisericii europene și în unele țări s-a instaurat necredința completă, care acum este greu de depășit de succesele iluminismului secular.

Astfel, educația europeană ne apare sub două forme: ca iluminarea Europei înainte și după jumătatea secolului al XVIII-lea. „Vechiul iluminism este indisolubil legat de întregul sistem al dezvoltării sale treptate și, pentru a fi implicat în el, trebuie să retrăiești întreaga viață anterioară a Europei. Noua iluminare este opusul vechiului și

există în felul ei. Așadar, un popor care începe să se formeze îl poate împrumuta direct și îl poate adopta fără precedentul, aplicând-o direct vieții prezente. De aceea, atât în Rusia, cât și în America, iluminismul a început să se răspândească vizibil nu mai devreme de secolul al XVIII-lea și mai ales în secolul al XIX-lea.

Ceea ce am spus este suficient pentru a obține toate rezultatele și datele necesare pentru a determina natura reală a educației noastre și relația acesteia cu iluminarea umană. Dar această concluzie o lăsăm cititorilor înșiși, pentru că dacă am reușit să ne prezentăm gândurile în mod clar și convingător, atunci rezultatele lor sunt evidente. Dacă citind acest articol, cititorii nu împărtășesc opinia noastră, atunci consecințele acestei opinii li se vor părea arbitrare și nefondate.

Ca răspuns la A. S. HHOMYAKOV7

Articolul domnului Homiakov a trezit în mulți dintre noi dorința de a-i scrie o obiecție. De aceea, am vrut mai întâi să cedez această plăcere altora și să vă ofer un articol pe un alt subiect. Dar atunci, când m-am gândit la faptul că conceptul nostru despre relația dintre statul trecut al Rusiei și prezent nu aparține unor astfel de întrebări despre care putem avea o opinie sau alta cu impunitate, cum ar fi despre subiectele literaturii, despre muzica sau despre politica externă, dar constituie, ca să spunem așa, o parte esențială a noastră, căci ea intră în cea mai mică împrejurare, în fiecare minut al vieții noastre; când m-am gândit mai departe că fiecare dintre noi avem o părere diferită despre acest subiect față de ceilalți, atunci m-am hotărât să scriu, gândindu-mă că articolul meu nu poate împiedica pe altul să vorbească despre același lucru, pentru că această chestiune este importantă pentru fiecare, părerile fiecăruia sunt diferite. și există unanimitate s-ar putea să nu fie inutilă pentru toată lumea.

Întrebarea este de obicei propusă în felul acesta: fosta Rusie, în care ordinea lucrurilor era compusă din elemente proprii, era mai bună sau mai rea decât Rusia actuală, unde ordinea lucrurilor este supusă predominării elementului occidental? Dacă vechea Rusie a fost mai bună decât cea actuală, așa cum se spune de obicei, atunci trebuie să vrei să returnezi vechiul, exclusiv rusesc, și să distrugi Vestul, care denaturează particularitățile rusești; dacă fosta Rusie a fost mai proastă, atunci trebuie să încercăm să introducem tot ce este occidental și să exterminăm particularitatea rusă.

Silogismul, mi se pare, nu este în întregime corect. Dacă vechiul era mai bun decât prezentul, nu rezultă că este mai bine acum. Ceea ce era potrivit la un moment dat, în anumite circumstanțe, poate să nu fie potrivit în altul, în alte circumstanțe. Dacă cel vechi a fost mai rău, atunci nu rezultă nici că elementele sale nu s-ar putea dezvolta ele însele în ceva mai bun, numai dacă această dezvoltare nu ar fi oprită prin introducerea forțată a unui element străin. Stejarul tânăr, desigur, este mai scund decât salcia de același an, care este vizibil de departe, dă umbră devreme, arată ca un copac devreme și este

potrivit pentru lemn de foc. Dar tu, desigur, nu vei servi stejarul altoind o salcie pe el.

Astfel, întrebarea în sine este propusă nesatisfăcător. În loc să întrebi, e mai bine

A fost oare vechea Rusie, pare mai util să ne întrebăm: este necesar să ne îmbunătățim acum viața prin întoarcerea la vechiul rus sau este necesar să dezvoltăm elementul occidental, opusul acestuia?

Să analizăm cum putem beneficia de rezolvarea acestei probleme.

Să presupunem că, în urma unor cercetări imparțiale, suntem convinși că predominarea exclusivă a unuia dintre cele două moduri de viață opuse ne-ar fi deosebit de utilă; Să presupunem că suntem în situația de a avea cea mai puternică influență asupra soartei Rusiei, atunci nici atunci nu ne-am putea aștepta din toate eforturile noastre la predominarea exclusivă a unuia dintre elementele opuse, tocmai pentru că deși unul este ales în teoria noastră. , celălalt există cu el în realitate. Oricât de mult am fi dușmani ai iluminismului occidental, ai obiceiurilor occidentale etc., este posibil fără nebunie să ne gândim că într-o zi, cu o oarecare forță, amintirea a tot ceea ce a primit de la Europa de-a lungul a două sute de ani va fi distrus în Rusia? Nu putem să știm ceea ce știm, să uităm tot ce știm? Este cu atât mai puțin posibil să credem că aniversarea a 1000 de ani a Rusiei poate fi complet distrusă de influența noului european. Prin urmare, oricât de mult ne-am dori întoarcerea rusului sau introducerea vieții occidentale, nu ne putem aștepta exclusiv nici la una, nici la alta și, involuntar, trebuie să ne asumăm ceva al treilea, care ar trebui să decurgă din lupta reciprocă a două principii în război. .

În consecință, acest tip de întrebare este care. două elemente sunt extrem de utile acum? - sugerat și incorect. Ideea nu este care dintre cele două, ci ce direcție trebuie să primească amândoi pentru a acționa benefic. De ce ar trebui să sperăm sau să ne temem din acțiunea lor reciprocă?

Iată întrebarea, cât de esențială este pentru fiecare dintre noi: direcția aici sau acolo, și nu achiziția cutare sau cutare.

Având în vedere principiile de bază ale vieții care formează forțele naționalității în Rusia și Occident, descoperim la prima vedere o comunitate evidentă între ele: acesta este creștinismul. Diferența constă în tipuri speciale de creștinism, într-o direcție specială a iluminării, într-un sens aparte al vieții private și populare.

Știm de unde provine comunitatea; dar de unde vine diferența și care este trăsătura ei caracteristică?

Avem două moduri de a determina particularitățile Occidentului și Rusiei, iar una dintre ele ar trebui să servească drept verificare a celeilalte. Putem fie, revenind istoric la începutul unuia sau altui tip de educație, să căutăm motivul diferențelor lor în primele elemente din care au fost compuse; sau, având în vedere dezvoltarea ulterioară a acestor elemente, comparați rezultatele în sine. Și dacă se dovedește că aceeași diferență pe care o observăm în elemente se dovedește a fi în rezultatele dezvoltării lor, atunci este evident că presupunerea noastră este corectă și, pe baza ei, vom ști deja mai bine ce concluzii ulterioare poate fi extras din ea.

Trei elemente au stat la baza educației europene: creștinismul roman, lumea barbarilor needucați care au distrus Imperiul Roman și lumea clasică a păgânismului antic.

Această lume clasică a păgânismului antic, care nu a fost moștenită de Rusia, reprezintă în esență triumful minții formale a omului asupra a tot ceea ce este în interiorul și în afara lui - rațiunea pură, goală, bazată pe ea însăși, deasupra ei și în afara ei, recunoscând nimic și apărând în două forme caracteristice acestuia – sub forma abstracției formale și a senzualității abstracte. Efectul clasicismului asupra educației europene ar fi trebuit să fie de aceeași natură.

Dar fie pentru că creștinii din Occident au cedat în mod ilegal influenței lumii clasice, fie pentru că erezia a intrat accidental în contact cu păgânismul, doar Biserica Romană, în abaterea ei de la Răsărit, se distinge prin tocmai același triumf al raționalismului asupra tradiția raționalității externe, peste rațiunea spirituală internă. Astfel, ca urmare a acestui silogism exterior, derivat din conceptul de egalitate divină a Tatălui și a Fiului, dogma Treimii a fost schimbată în opoziție cu sensul și tradiția spirituală”; Deci, ca urmare a unui alt silogism, papa a devenit capul bisericii în locul lui Iisus Hristos, apoi un conducător lumesc și, în cele din urmă, infailibil; existența lui Dumnezeu în tot creștinismul a fost dovedită prin silogism; întregul corp de credinţă se baza pe scolastică silogică; Inchiziție, iezuitism - od

Pe scurt, toate trăsăturile catolicismului s-au dezvoltat prin puterea aceluiași proces formal al rațiunii, astfel încât însuși protestantismul, pe care catolicii îi reproșează raționalitatea, a luat naștere direct din raționalitatea catolicismului. În acest ultim triumf al rațiunii formale asupra credinței și tradiției, o minte cu discernământ putea deja să vadă dinainte în embrion întreaga soartă actuală a Europei ca o consecință a unui început început în zadar, adică a lui Strauss, și a noii filozofii cu toate formele ei, și industrialismul ca izvor al vieții sociale, și filantropia, bazată pe interesul propriu calculat și un sistem de educație, accelerat de forța invidiei excitate, și Goethe, coroana noii poezii, Talleyrand literar, schimbându-și frumusețea, precum guvernele lui, și Napoleon și eroul timpurilor moderne, idealul calculului fără suflet și majoritatea

materială, rodul politicii raționale, și al lui Ludwig Philipp, ultimul rezultat al unor astfel de speranțe și experimente atât de scumpe!

Nu am deloc intenția să scriu o satiră despre Occident; nimeni nu apreciază mai mult decât mine acele comodități ale vieții publice și private care provin din același raționalism. Da, să fiu sincer, încă iubesc Occidentul, sunt legat de el prin multe simpatii inextricabile. Îi aparțin prin creșterea mea, obiceiurile mele de viață, gusturile mele, întorsătura mea controversată a minții, chiar și obiceiurile mele inimii; dar în inima unei persoane există astfel de mișcări, există astfel de cerințe în minte, un astfel de sens în viață care sunt mai puternice decât toate obiceiurile și gusturile, mai puternice decât toate plăcerile vieții și beneficiile raționalității exterioare, fără de care nici un o persoană și nici un popor își pot trăi viața reală. Prin urmare, apreciind pe deplin toate beneficiile individuale ale raționalității, cred că în dezvoltarea sa finală, cu dureroasa sa nesatisfăcătoare, ea se dezvăluie în mod clar ca un principiu unilateral, înșelător, seducător și perfid. Cu toate acestea, ar fi nepotrivit să ne oprim aici. Îmi amintesc doar că toate mințile înalte ale Europei se plâng de starea actuală de apatie morală, de lipsa convingerilor, de egoismul general, cer o nouă forță spirituală în afara rațiunii, cer un nou izvor de viață în afara calculului - într-un cuvânt, ei caută credința și nu o pot găsi în ei înșiși, pentru că creștinismul din Occident a fost distorsionat de propriile sale gânduri.

Astfel, raționalismul a fost la început un element inutil în educația Europei și este acum un caracter exclusiv al educației și vieții europene. Acest lucru va fi și mai evident dacă comparăm principiile de bază ale vieții publice și private în Occident cu principiile de bază ale acelei vieți publice și private, care, dacă nu era pe deplin dezvoltată, era cel puțin clar definită în fosta Rusie, care a fost sub influența directă a creștinismului pur, fără amestecul lumii păgâne.

Întreaga viață privată și publică a Occidentului se bazează pe conceptul de independență individuală, separată, care presupune izolarea individuală. De acolo, sfințenia relațiilor formale externe, sfințenia proprietății și reglementările convenționale sunt mai importante decât individul. Fiecare individ - o persoană privată, un cavaler, un prinț sau un oraș - în drepturile sale este o persoană, autocratică, nelimitată, care își dă legi. Primul pas al fiecărei persoane în societate este să se înconjoare cu o fortăreață, din interiorul căreia intră în negocieri cu alte autorități independente.

Data trecută nu mi-am terminat articolul și, prin urmare, sunt obligat să-l continui acum. Am vorbit despre diferența dintre educația din Rusia și Occident. Începutul nostru educațional a fost în biserica noastră. Acolo, împreună cu creștinismul, rămășițele încă fertile ale lumii antice păgâne au acționat asupra dezvoltării iluminismului. Însuși creștinismul occidental, despărțindu-se de biserica universală, a luat în sine germenul acelui principiu care a constituit nuanța generală a întregii dezvoltări greco-păgâne: începutul raționalismului.

De aceea caracterul educației europene se remarcă printr-o preponderență a raționalității.

Cu toate acestea, acest avantaj a fost dezvăluit abia mai târziu, când dezvoltarea logică, s-ar putea spune, a zdrobit deja dezvoltarea creștină. Dar la început, raționalismul, așa cum am spus, este doar în embrion. Biserica Romană s-a separat de Biserica Răsăriteană prin faptul că a schimbat unele dogme care existau în tradiția întregului creștinism în altele ca rezultat al inferenței. Unele au fost răspândite ca urmare a aceluiași proces logic și, de asemenea, contrar tradiției și spiritului bisericii universale. Astfel, credința logică

Aceasta a format prima fundație a catolicismului. Dar aceasta a fost amploarea efectului raționalismului la început.

Structura interioară și exterioară a bisericii, care fusese deja finalizată într-un spirit diferit, a existat până atunci fără schimbare evidentă, până când întregul corp de învățătură bisericească a trecut în conștiința părții gânditoare a clerului. Aceasta s-a întâmplat în filosofia scolastică, care, datorită principiului logic de la însuși întemeierea bisericii, nu putea împăca contradicția dintre credință și rațiune altfel decât prin puterea silogismului, care a devenit astfel prima condiție a oricărei credințe. La început, firesc, același silogism a dovedit credința împotriva rațiunii și i-a subordonat rațiunea prin puterea argumentelor rezonabile. Dar această credință, dovedită logic și opusă logic rațiunii, nu mai era o credință vie, ci o credință formală, nu credința ca atare, ci doar o negație logică a rațiunii. Prin urmare, în această perioadă de dezvoltare scolastică a catolicismului, tocmai datorită raționalității sale, Biserica Apuseană este un dușman al rațiunii, un dușman opresiv, criminal, disperat al acesteia. Dar, dezvoltată până la extrem, prin continuarea aceluiași proces logic, această distrugere necondiționată a rațiunii a produs acea contrastare binecunoscută, ale cărei consecințe constituie caracterul iluminării actuale. La asta mă refeream când vorbeam despre elementul rațional al catolicismului.

Creștinismul răsăritean nu cunoștea nici această luptă a credinței împotriva rațiunii, nici acest triumf al rațiunii asupra credinței. Prin urmare, acțiunile sale către iluminare nu au fost ca cele catolice.

Având în vedere structura socială a fostei Rusii, găsim multe diferențe față de Occident și, în primul rând: formarea societății în așa-zise lumi mici. Identitatea privată, personală, baza dezvoltării occidentale, ne era la fel de puțin cunoscută precum autocrația publică. Omul aparținea lumii, pacea fie asupra lui. Proprietatea funciară, sursa drepturilor personale în Occident, făcea parte din societatea din țara noastră. O persoană participa la dreptul de proprietate la fel de mult pe cât făcea parte din societate.

Dar această societate nu era autocratică și nu putea să se organizeze, să inventeze legi pentru ea însăși, pentru că nu era separată de alte societăți similare guvernate de obiceiuri uniforme. Bess

multitudinea numerică a acestor mici lumi care alcătuiesc Rusia era toate acoperite cu o rețea de biserici, mănăstiri și locuințe ale pustnicilor solitari, de unde se răspândeau în mod constant aceleași concepte despre relațiile dintre public și privat. Încetul cu încetul, aceste concepte au trebuit să se transforme într-o convingere generală, o convingere într-un obicei care a înlocuit legea, instituind pe întreaga întindere a pământurilor supuse bisericii noastre un gând, o vedere, o aspirație, o ordine de viață. Această uniformitate larg răspândită a obiceiului a fost probabil unul dintre motivele forței sale incredibile, care și-a păstrat rămășițele vii până în vremea noastră, în ciuda rezistenței influențelor distructive care timp de 200 de ani au căutat să introducă noi începuturi în locul său.

Ca urmare a acestor obiceiuri puternice, uniforme și răspândite, orice schimbare a structurii sociale care nu era în concordanță cu structura întregului era imposibilă. Relațiile de familie ale fiecăruia au fost determinate înainte de a se naște; în aceeași ordine prestabilită, familia era subordonată lumii, lumea mai largă adunării, adunarea serii etc., până când toate cercurile private s-au închis într-un singur centru, într-o singură Biserică Ortodoxă. Nicio înțelegere privată, niciun acord artificial nu ar putea stabili o nouă ordine, nu ar putea inventa noi drepturi și avantaje. Chiar și cuvântul drept în sine ne era necunoscut în sensul său occidental, dar însemna doar dreptate, adevăr. Prin urmare, nicio putere nu ar putea acorda sau acorda vreun drept vreunei persoane sau clase, pentru că adevărul și dreptatea nu pot fi nici vândute, nici luate, ci există de la sine, indiferent de relațiile condiționate. În Occident, dimpotrivă, toate relațiile sociale se bazează pe o condiție sau se străduiesc să realizeze această bază artificială. În afara condiției, nu există relații corecte, dar apare arbitrariul, care în clasa guvernamentală se numește autocrație, în clasa guvernată - libertate. Dar în ambele cazuri, acest arbitrar dovedește nu dezvoltarea vieții interne, ci dezvoltarea vieții externe, formale. Toate forțele, toate interesele, toate drepturile sociale există acolo separat, fiecare pe cont propriu și sunt unite nu conform legii normale, ci fie într-o ordine aleatorie, fie într-un acord artificial. În primul caz, forța materială triumfă, în al doilea, suma înțelegerilor individuale. Dar material

puterea, superioritatea materială, majoritatea materială - suma înțelegerilor individuale, în esență, constituie un început, numai în diferite momente ale dezvoltării lor. Așadar, contractul social nu este o invenție a enciclopediștilor, ci un ideal real, spre care toate societățile occidentale s-au străduit inconștient, iar acum se

străduiesc cu conștiință, sub influența elementului rațional, care a depășit elementul creștin.

În Rusia, nu cunoaștem bine granițele puterii domnești înainte de subordonarea principatelor apanatice Moscovei; dar dacă ne dăm seama că forţa obiceiului neschimbabil a făcut imposibilă orice legislaţie autocratică; că analiza și judecata, care în unele cazuri aparțineau prințului, nu puteau fi efectuate în conformitate cu obiceiurile cuprinzătoare și nici interpretarea acestor obiceiuri din același motiv nu putea fi arbitrară; că cursul general al treburilor aparținea lumilor și ordinelor, care judecau și ele după obiceiuri vechi de secole și deci cunoscute de toată lumea; în sfârșit, că, în cazuri extreme, un prinț care a încălcat corectitudinea relațiilor sale cu poporul și biserica a fost expulzat de poporul însuși - după ce și-a dat seama de toate acestea, pare evident că puterea domnească în sine a constat mai mult în conducerea echipelor decât în guvernare internă, mai mult în patronaj armat, decât în posesia zonelor.

În general, se pare că Rusia era la fel de puțin cunoscută de micii conducători ai Occidentului, care foloseau societatea ca proprietate fără suflet în beneficiul lor personal, la fel cum era necunoscută nobililor cavaleri ai Occidentului, care se bazau pe puterea personală, cetăţi şi armuri de fier, care nu recunoşteau altă lege decât a lor.sabia şi regulile convenţionale de onoare bazate pe legea autoguvernării. [...]

La prima vedere, pare de neînțeles de ce nu a apărut printre noi ceva asemănător cavalerismului, cel puțin pe vremea tătarilor. Societățile erau împrăștiate, puterea nu avea forță materială, toată lumea se putea mișca din loc în loc, pădurile erau adânci, poliția nu fusese încă inventată; De ce, se pare, nu s-ar forma societăți de oameni care să profite de superioritatea forței lor față de fermierii și orășenii pașnici, să jefuiască, să stăpânească după cum vor, să pună mâna pe pământuri, sate individuale și să construiască acolo cetăți; ar face reguli cunoscute între ei

și astfel ar forma o clasă specială a celei mai puternice stăpâniri, care, datorită puterii sale, ar putea fi numită moșia cea mai nobilă? Biserica ar putea profita de ele, formând din ele ordine separate cu hărți separate și folosindu-le împotriva necredincioșilor, precum cruciații occidentali. De ce nu s-a întâmplat asta?

Tocmai pentru că, cred, biserica noastră de atunci nu își vindea puritatea pentru foloase temporare. Aveam eroi abia înainte de introducerea creștinismului. După introducerea creștinismului, am avut tâlhari, bande organizate, încă păstrate în cântecele noastre, dar bande respinse de biserică și deci neputincioși. Nimic nu ar fi mai ușor decât să inciți la cruciade între noi, încadrându-i pe tâlhari printre slujitorii bisericii și promițându-le iertarea păcatelor pentru uciderea necredincioșilor: toți ar deveni tâlhari cinstiți. Catolicismul a făcut exact asta; nu a ridicat neamurile la credință, ci i-a îndreptat doar pe cei care rătăceau spre un singur scop, numindu-i

sfinți. Biserica noastră nu a făcut acest lucru și, prin urmare, nu am avut calitatea de cavaler și, odată cu ea, acea clasă aristocratică care era elementul principal al întregii educații occidentale.

Acolo unde era mai multă dezordine în Occident, era o cavalerism mai mare și mai puternică; în Italia era doar mai puțin. Acolo unde era mai puţină cavalerism, acolo societatea era mai înclinată spre structura poporului; unde este mai mult, este mai mult spre autocrație. Autonomia se naște în mod firesc din aristocrație, când cel mai puternic îl cucerește pe cel mai slab și atunci conducătorul, în condiții, devine un conducător necondiționat, unindu-se împotriva clasei nobiliare cu clasa ticăloasă, așa cum spunea Europa poporul. Această clasă ticăloasă, după formula generală a dezvoltării sociale a Europei, a intrat în drepturile nobililor, iar aceeași forță care l-a făcut autocratic, prin dezvoltarea ei naturală, a transferat puterea majorității materiale, care deja inventează pt. în sine un fel de structură formală și este încă în proces de invenție.

Astfel, așa cum Biserica Apuseană a format cavaleri din tâlhari, din puterea spirituală puterea seculară, din poliția seculară Sfânta Inchiziție, care toate, poate, aveau beneficiile ei temporare, ea a acționat în același mod în raport cu științe. și artele păgâne. Ea nu a produs-o din interiorul ei

noua artă creștină, dar cea veche, născută și hrănită de un alt spirit, o altă viață, a fost îndreptată spre decorarea templului ei. De aceea arta romantică a strălucit cu o nouă viață strălucitoare, dar s-a încheiat cu închinarea păgânismului și acum se pleacă în fața formulelor abstracte ale filosofiei, până când lumea se întoarce la adevăratul creștinism și un nou slujitor al frumuseții creștine apare lumii.

Științele, în partea lor esențială, adică ca cunoaștere, aparțin în mod egal lumii păgâne și creștine și diferă doar prin latura lor filozofică. Catolicismul nu le-a putut comunica această latură filosofică a creștinismului, pentru că el însuși nu o avea în forma sa pură. De aceea vedem că științele, ca moștenire păgână, au înflorit atât de puternic în Europa, dar s-au încheiat în lipsă de Dumnezeu, ca o consecință necesară a dezvoltării lor unilaterale.

Rusia nu a strălucit nici prin arte, nici cu invenții științifice, neavând timp să se dezvolte în acest sens într-un mod original și neacceptand evoluții străine bazate pe o viziune falsă și deci ostilă spiritului său creștin. Dar conținea prima condiție pentru dezvoltarea corectă, necesitând doar timp și împrejurări favorabile; în ea a adunat și a trăit acel principiu organizator al cunoașterii, acea filozofie a creștinismului, care singura poate da fundamentul corect științelor. Toți sfinții părinți greci, fără a exclude cei mai profundi scriitori, au fost traduși, cititi, copiați și studiati în tăcerea mănăstirilor noastre, acești sfinți embrioni ai universităților neîmplinite. Isaac Sirul, cea mai profundă dintre toate scrierile filozofice, se află încă în listele secolelor XII-XIII. Și aceste mănăstiri erau în contact viu,

constant cu oamenii. Ce iluminare în clasa noastră ticăloasă nu avem dreptul să concluzionăm din acest singur fapt! Dar această iluminare nu este strălucitoare, ci profundă; nu luxoasă, nu materială, care vizează comoditatea vieții exterioare, ci interioară, spirituală, aceasta este o structură socială, fără autocrație și sclavie, fără nobil și ticălos; aceste obiceiuri sunt vechi de secole, fără coduri scrise, emanate din biserică și puternice în acordul moravurilor cu învățăturile credinței; aceste sfinte mănăstiri, pepiniere ale structurii creștine, inima spirituală a Rusiei, în care s-au păstrat toate condițiile pentru viitoarea iluminare originară; acești pustnici, din lux

vieți petrecute în păduri, în chei inaccesibile, studiind scrierile celor mai adânci înțelepți ai Greciei creștine și ieșind de acolo să-i învețe pe oamenii care le-au înțeles; aceste sentințe rurale educate; aceste întâlniri de oraș; această întindere a vieții rusești, care s-a păstrat în cântece - unde s-au dus toate acestea? Cum ar putea fi distrus fără să dea roade? Cum ar putea să cedeze violenței unui element extraterestru? Cum a fost posibil Petru, distrugătorul rusului și introducetorul germanului? Dacă distrugerea a început înaintea lui Petru, atunci cum ar putea Principatul Moscovei, după ce a unit Rusia, să o zdrobească? De ce combinarea diferitelor părți într-un întreg nu s-a întâmplat într-un mod diferit? De ce ar trebui să triumfe principiul străin, și nu principiul rus, în acest caz?

Un fapt din istoria noastră ne explică motivul acestei nefericite revoluții; acest fapt este Catedrala Sute-Glavi8. De îndată ce erezia a apărut în biserică, discordia duhului urma să se reflecte în viață. Au apărut părți care s-au abătut mai mult sau mai puțin de la adevăr. Partidul noului introdus l-a învins pe cel vechi tocmai pentru că antichitatea a fost sfâșiată de diferențele de opinie. De acolo, odată cu distrugerea conexiunii spirituale, interioare, a apărut nevoia unei legături materiale, formale, de acolo localismul, oprichnina, sclavia etc. De acolo, denaturarea cărților din cauza erorii și ignoranței și corectarea lor conform înțelegere privată și critică arbitrară. De acolo, înainte de Petru, guvernul a fost în dezacord cu majoritatea poporului, respins sub numele de schismatici. De aceea, Petru, ca șef al partidului în stat, formează o societate în cadrul unei societăți și tot ce urmează.

Care este rezultatul tuturor acestor lucruri? Vrem să întoarcem trecutul în Rusia și este posibil să-l returnăm? Dacă este adevărat că însăși particularitatea vieții rusești constă în originea ei vie din creștinismul pur și că forma acestei vieți a căzut odată cu slăbirea spiritului, atunci această formă nu ar avea absolut nicio importanță. A o întoarce cu forța ar fi ridicol, chiar dacă nu ar fi dăunător. Dar numai cei care nu cred că Rusia se va întoarce vreodată la spiritul dătător de viață pe care îl respiră biserica ei pot distruge formele rămase.

Mai avem acum un singur lucru de dorit: ca un francez să înțeleagă originalitatea învățăturii creștine, așa cum se află în biserica

noastră, și să scrie un articol despre ea într-o revistă; astfel încât germanul

Dându-și seama de acest lucru, a studiat mai profund biserica noastră și a început să demonstreze prin prelegeri că în ea, în mod destul de neașteptat, se dezvăluie exact ceea ce cere acum iluminarea Europei. Atunci, fără îndoială, i-am crede pe francez și pe german și am ști noi înșine ce avem.

NOTE

1 Prima parte a articolului a fost publicată în revista „European” (1832. Partea 1. Nr. 1. P. 3-23). Al treilea număr al revistei, unde a fost publicată a doua parte a articolului, a fost interzis. Publicat cu abrevieri din carte: Kireevsky I.V. Criticism and Aesthetics. pp. 79-101.

2 Napoleon Bonaparte.

3 Friedrich Savigny (1779-1861) - avocat german, șef al școlii istorice de drept. Aceasta se referă la lucrarea sa în șapte volume „Istoria dreptului roman în Evul Mediu”.

4 Guizot Francois (1787-1874) - istoric francez, unul dintre creatorii teoriei burgheze a luptei de clasă. Aceasta se referă la lucrarea sa „Istoria civilizației în Europa”.

5 Thierry Auguste (1795-1856) - istoric francez, unul dintre creatorii teoriei burgheze a luptei de clasă. Citat din Scrisorile sale despre istoria Franței.

6 Numai în Belgia și de-a lungul Rinului existau o sută douăzeci și trei de vaste posesiuni care aparțineau regilor ramurii laterale (Thierry O. Scrisori despre istoria Franței. Scrisoare către HP).

Articolul, scris în 1839, nu era destinat publicării. Acesta este un răspuns la articolul lui A. S. Khomyakov „Despre vechi și nou”. Publicat pentru prima dată în 1861. Publicat integral din cartea: Kireevsky I.V. Criticism and Aesthetics. p. 143-153.

8 Stoglavy Sobor - Consiliul Bisericii-Zemsky din 1551, care a adoptat „Stoglavy” - un cod al relațiilor juridice dintre societate, stat și biserică. Pe ea, „Iosefiții” au câștigat o victorie finală asupra ereticilor declarați „ne-lacomi”. Anterior, relațiile dintre ei au fost discutate la consilii din 1503 și 1531.

AKSAKOV KONSTANTIN SERGEEVICI

K. S. Aksakov s-a născut în 1817 în satul Novo-Aksakovo, districtul Buguruslan, provincia Orenburg, în familia celebrului scriitor rus S.

T. Aksakov. La vârsta de cincisprezece ani a intrat la catedra de literatură a Universității din Moscova. În timpul studiilor sale, K. Aksakov nu numai că a ascultat prelegeri universitare, ci și, după ce s-a alăturat cercului lui N.V. Stankevich în 1833, a studiat cu entuziasm filozofia germană. Comunicarea cu Belinsky, Bakunin, Stankevich a contribuit la dezvoltarea sa spirituală. El și-a amintit mai târziu: „În acest cerc, se dezvoltase deja o viziune comună asupra Rusiei, asupra vieții, asupra literaturii, asupra lumii, o viziune care era în mare parte negativă” (Aksakov K. S. Memorii ale studenților. Pg.: Lumini, 1911. p. 18).

K. S. Aksakov a absolvit universitatea în 1835 ca candidat și a colaborat timp de câțiva ani la „Telescope”, „Molva”, „Moscow Observer” - reviste editate de V. G. Belinsky. În aceiași ani, a devenit aproape de I.V. Kireevsky și A.S. Khomyakov și s-a mutat în poziții slavofile. K. S. Aksakov devine unul dintre cei mai străluciți și consecvenți ideologi ai slavofilismului.

În 1842, a avut loc ruptura finală cu foștii săi prieteni din cercul lui Stankevici, cu Belinsky. Motivul motivant al pauzei a fost polemica dintre slavofili și occidentali cu privire la primul volum din „Suflete moarte” de N.V. Gogol.

În 1846, K. S. Aksakov și-a publicat teza de master „Lomonosov în istoria literaturii ruse și a limbii ruse”. În ea, el construiește istoria Rusiei conform triadei hegeliene, crezând că Petru cel Mare era antiteza Rusiei antice înapoiate. În martie 1847, Aksakov și-a susținut disertația la Universitatea din Moscova, intenționând să ocupe departamentul. Dar nu era niciun post liber la universitate și s-a dedicat complet activităților literare și jurnalistice.

Pornind de la disertația sa, cenzura țaristă a urmărit îndeaproape opera lui K. S. Aksakov. Ea a interzis producția dramei sale „Eliberarea Moscovei în 1616”, nu a permis publicarea unui articol despre eroii Marelui Duce Vladimir și a mutilat multe dintre lucrările sale.

În 1855, K. S. Aksakov, după o discuție preliminară cu prietenii slavofili, a înaintat țarului o „Notă despre starea internă a Rusiei”. În ea, el critică deschis relațiile sociale din Rusia, discordia dintre guvern și popor și propune măsuri pentru îmbunătățirea situației țăranilor. Scrisă în spiritul ideilor slavofile, „Nota”, însă, nu a fost luată în considerare de noul țar Alexandru al II-lea.

Moartea tatălui său în 1859 l-a influențat foarte mult pe K-S. Aksakov. Pleacă în insula grecească Zante, unde în 1860 moare din cauza consumului trecător.

ESEURI

1. Aksakov K-S. Lucrări complete. M.: B. i., 1861-1880. -

2. Discurs inedit al lui K. S. Aksakov despre Karamzin // Rus. aprins. 1977. Nr 3. P. 102-110.

3. Aksakov K-S, Aksakov I. S. Critică literară. M.: Sovremennik, 1981. 383 p.

LITERATURĂ

1. Galaktionov A. A., Nikandrov P. F. Concepţii istorice şi sociologice ale lui K. S. Aksakov // Vesti. Leningr. un-ta. Ser. Economie, filozofie și drept. 1965. Problemă. 3. Nr 17. P. 70-78.

2. Annenkova E.I. Căutări estetice ale tânărului K. Aksakov // Pagini de literatură rusă de la mijlocul secolului al XIX-lea. L., 1974. S. 110-135.

3. Tsimbaev N. I. Din istoria gândirii politice slavofile: K. S. Aksakov în 1848 // Vestn. Moscova, univ. Ser. Poveste. 1976. Nr 5. P. 81-95.

4. Yankovsky Yu. 3. Utopia patriarhal-nobilă: O pagină de gândire socială și literară rusă din 1840-1850.. M.: Khud. lit., 1981. 373 p.

16 Ordinul 263

LOMONOSOV

ÎN ISTORIA LITERATURII RUSE ŞI A LIMBAI RUSE1

Istoria literaturii noastre și istoria strâns legată a limbii este încă un subiect nou și aproape necunoscut pentru noi; avem doar nişte indicaţii, nişte manuale, departe de a conţine destinele istorice ale literaturii noastre, care, trebuie spus, nu ne-a trezit încă atenţia ştiinţifică reală. Dar până acum am fost distrați de străini, dacă, de-a lungul unui secol, ne-a dominat despotic o influență străină, o consecință necesară a perioadei precedente, dar în momentul de față atenția noastră este îndreptată spre destinele patriei. în toate felurile, în toate expresiile vieții sale. Eliberați din punct de vedere energetic de Petru de cătușele naționalității exclusive, supraviețuind perioadei de imitație inexplicabilă a extratereștrilor, care a venit logic și obligatoriu imediat după cea precedentă, noi cu deplină conștiință, eliberați de orice posibilă unilateralitate, ne întoarcem la istoria noastră. , la viața noastră, la patria noastră, dobândită de noi din nou, și cu drept mai mare decât înainte, o numim a noastră. Iluminarea Occidentului, care ne-a orbit cândva și a avut la început un efect atât de unilateral asupra noastră, nu ne mai poate lua, pentru că rezultatul acestei iluminări, cu înțelegerea ei actuală, a fost revenirea conștientă necesară la noi insine *. În chiar adevărul care ni s-a dezvăluit, am găsit dovada, un sprijin puternic pentru sentimentul nostru național, am înțeles nevoia laturii naționale și în același timp sensul și locul ei. Înainte de Petru cel Mare, eram indisolubil legați de patria noastră și o iubeam; dar dragostea noastră nu era liberă, era unilaterală; se temea de străin; numai prin ignoranţă, prin înstrăinare ne-am gândit să păstrăm

* Întoarcere în sens filozofic și, prin urmare, nici un pas înapoi, nici o retragere.

nationalitatea ta; era aici o latură întunecată care făcea posibilă zdruncinarea sentimentului în sine. Și așa s-a întâmplat. Petru a scos la lumină ceea ce era ascuns în întuneric; a expus și a lovit unilateralitatea și a fost un punct de cotitură. Timpul de după Petru cel Mare dezvăluie o nouă unilateralitate, o extremă teribilă la care poporul a ajuns vreodată: a ajuns în punctul în care am renunțat complet la istoria, literatura, chiar și limba noastră. Capitala noastră a devenit un oraș cu nume străin2, pe țărmuri străine, nelegat de Rusia prin vreo amintire istorică. Acest timp de noi unilateralitate, negare lentă este de asemenea memorabil pentru noi; se extinde până în momentul prezent; Apropo, negația limbii ruse abia începe să-și piardă din putere. Dar acum se deschide o nouă perioadă; acum unirea noastră cu patria și dragostea noastră clară pentru ea nu mai are acea unilateralitate care ar putea s-o zguduie; nu la distanță de alte țări, nu de frică caută sprijin; nu, am acceptat iluminarea Occidentului, nu am acceptat-o degeaba și nu ne este teamă că noua noastră alianță apărută va fi zguduită; unilateralitatea a dispărut, iluminarea duce întotdeauna la adevăr; prin calea lui conștientă am ajuns la necesitatea unei vieți naționale, dar nu exclusiviste, ca înainte, și cedând împreună atracției sentimentelor noastre, care nu ne-au părăsit niciodată complet, ne întoarcem, alungând departe înstrăinarea perioadei negative precedente. , plină de dragoste și convingere rezonabilă pentru patrie, cu care Nimic nu poate dizolva uniunea noastră: acea fostă latură întunecată nu mai este în ea.

Desigur, într-un asemenea moment, momentul distrugerii unilateralității și al justificării a tot ceea ce este real, ne întoarcem la monumentele vieții noastre în religie, istorie, literatură și limbă. După ce am fost anterior într-o unitate primitivă, imediată, cu noi înșine, am putea să ne înțelegem pe noi înșine? A trebuit să ne despărțim de noi înșine și să ieșim împreună din naționalitatea exclusivă – și ne-am desprins; Suntem de multă vreme, chiar prea lungă, într-o perioadă de negare, perioadă tot unilaterală, dar și necesară. Acum, când înțelegem această unilateralitate, când s-a încheiat (pentru conștiința noastră, cel puțin), într-un cuvânt, în momentul prezent, despre care am vorbit mai sus, atenția gândurilor noastre este în general atrasă asupra vieții de Tatăl nostru.

tva - gândire, a cărei sferă este predominant adevărul natural, deoarece ea, în esența sa, este primul care vede corect și arată calea reală. Nu avem lipsă de bogăție din toate punctele de vedere; Peste tot întâlnim o viață viguroasă, puternică, originală, bogată în conținut, urmărindu-și armonios calea de dezvoltare. Sperăm că în curând se vor

convinge de acest lucru mulți, pentru care necunoscutul încă pune la îndoială.

Subiectul acestei discuții este literatura rusă și, de fapt, o persoană istorică predominant importantă a acesteia este Lomonosov, persoana cu care se leagă tot ceea ce este anterioară și ulterioară. Alături de numele lui Lomonosov este legată ideea diverselor activități cărora le-a fost dedicat acest mare om. După ce am indicat sfera care constituie subiectul atenției noastre, adică sfera activității literare, excludem toate lucrările sale care nu sunt incluse aici, lucrări despre care, în totalitatea lor, nu pot fi raportate decât de o colecție de oameni de știință. . Dar chiar cuvântul „literatură” necesită o definiție și, după ce l-am rostit, nu am spus încă nimic pozitiv; Prin urmare, granițele raționamentului nostru nu au devenit clare. Acesta este unul dintre acele cuvinte nefericite care sunt definite prin limitare, constrângere din exterior. Astfel de cuvinte la început îmbrățișează extrem de mult și apoi încetul cu încetul își pierd sensurile, trunchiate unul după altul; volumul lor este aglomerat, iar uneori ajung la o gamă foarte slabă de concepte; și aici nu conțin un singur conținut (să presupunem, cu posibilele sale modificări) care să le umple - nu, dar ele permit în sine două, trei sau mai multe concepte, aparent doar de dragul proximității, adiacente unul altuia și rămân lipsite de unitate de sens real. Cuvântul „literatură” a avut aceeași soartă; începe cu o definiție conform căreia, la început, literatura cuprinde tot ceea ce este înfățișat doar în litere, dar apoi, constatând că aceasta încă nu spune nimic, deși aparent mult, încep să-l limiteze încetul cu încetul, tăind depărtați un sens de altul; apar mai multe literaturi, ajungând în cele din urmă la literatura fină sau la literatura propriu-zisă; Această literatură elegantă, împreună cu poezia, include elocvență, expunere istorică și științifică. Astfel, limitele literaturii sunt arbitrare și nu fixe; nu există o idee principală din care să decurgă sensul cuvântului, definit organic, clar, neapărat

împărțit și nemai acceptând în sine niciun concept străin, străin sau de prisos. Deci, aici vom da o definiție acestui cuvânt, o definiție care probabil va contrazice utilizarea lui obișnuită; dar în acest caz, disputa va fi doar despre cuvinte: cuvântul „literatură” poate servi ca o expresie convențională a conceptului, mai ales că este folosit atât de diferit și este definit atât de incorect și instabil. Arta în general, și în mod specific poezia, ca artă în cuvinte, trecând în realitate, realizându-se, se concretizează în opere individuale și în același timp printre cutare sau cutare oameni. Astfel, poezia, ca forță abstractă, revelându-se în opere individuale, apare consecvent, istoric; aceste opere, în care poezia apare și își dă realitate, în totalitatea lor istorică sunt literatură; și întrucât omenirea există în realitate ca o colecție de popoare, atunci literatura aparține tocmai unuia sau altuia. Diferența dintre poezie și literatură este clară. Poezia este artă în cuvinte, înțeleasă în sine, în timp ce literatura este totalitatea operelor individuale în sine în legătura lor istorică, în care poezia se concretizează în mod necesar, regăsindu-și realitatea în ele. [...]

Poezia, devenind mai concretă în dezvoltarea ei, apare în lucrări individuale, a căror totalitate o înțelegem prin cuvântul literatură; această dezvoltare a poeziei se produce în ei în mod consecvent, concretizându-și momentele în ei; istoria unei asemenea dezvoltări este istoria literaturii. Așadar, dacă toate acestea, aceste fenomene individuale, sunt realizarea poeziei, atunci poezia este acel lucru comun care le leagă și le conține ca propriile sale fenomene poetice. Vedem aici generalul, apărând în totalitatea fenomenelor sale; acest general trece în fenomene, prin urmare, se neagă pe sine ca general, ca general pur și, în același timp, nu se pierde, ci se regăsește și se păstrează în totalitatea fenomenelor sale individuale, așadar, în timp ce se nega ca general pur. Legătura dintre fenomene și general este clară și necesară; ceea ce este separat este deja conținut în general și, prin urmare, poate exprima numai acest general și în locul lui însuși, căci este conținut în el. Pe de altă parte, generalul, pentru a fi, a apărea, cu siguranță nu trebuie să fie general, ci să fie un fenomen, deci să renunțe la sine ca general - să fie exprimat în fenomenul în care se exprimă.

în sine este necesar, pentru că acesta este aspectul său, condiția sa necesară pentru implementare; Deci: generalul, fenomenul, nu este altceva decât momentele de dezvoltare ale unuia și aceluiași lucru. Legea dezvoltării conține cauza și explicația sensului și relațiilor acestor momente, trecerea generalului într-un fenomen sau negația generalului ca general. Această trecere a generalului într-un fenomen, această concretizare completă are loc neapărat în legea vie a dezvoltării, condiția a tot. [...]

Arta, activitatea spiritului într-una din sferele sale absolute, și este poezia, arta în cuvânt (subiectul atenției noastre), ca poezie în general, nu există și, prin urmare, se neagă ca poezie în general și trece de la general la tărâmul particularității. Aici apar un număr infinit de opere de poezie la acest nivel, lucrări, ca o mișcare negativă necesară, decurgând din poezia însăși, în care ea nu se regăsește; căci fiecare lucrare separată, specială din sfera poetică, deja în esența sa neagă poezia ca ceva general. În această negație dispare poezia; căci aici se neagă pe sine numai ca poezie în general; Nu există nicio altă condiție și, prin urmare, fiecare lucrare are dreptul să apară aici și, prin urmare, lucrările nu există. Trebuie să ne amintim că nu vorbim aici despre un general nedefinit; luăm activitatea definitivă, absolută a spiritului, vorbim despre poezie ca lucru general, de aceea, în negația care decurge din ea, este necesar ca aceasta să fie negația poeziei (și nu altceva), căci aceasta este ea. mișcarea, și fiecare fenomen, fiecare lucrare din sfera ei trebuie să fie imprimată cu caracterul ei, trebuie să poarte amprenta spiritului ei, rezultatul mișcării căruia ia naștere. Fiecare lucrare înseamnă ca separat: negeneral; și tocmai aici: non-generalul este poezie, nu poezie deloc.

Deci, odată cu prima negație a poeziei, ne aflăm în domeniul operelor poetice individuale în care poezia se pierde. Pentru orice

eventualitate, să dăm un exemplu care, sperăm, ne va clarifica ideea: tragicul nu apare ca un tragic în general; pentru asta; pentru a apărea, trebuie să renunţe la sine ca general; atunci apare ca o tragedie, care, fiecare, este negaţia tragediei ca general; dar în această negație a generalului, în această sferă a negeneralului, a specialului, generalul nu se regăsește. Tragicul în negația sa, ca negație generală, care s-a exprimat

ca multe tragedii, nu se regăsește; aici este doar definiția tragediei ca non-general, conform căreia orice tragedie specială (căci fiecare tragedie specială îndeplinește această cerință) poate apărea - și numărul lor nu are sfârșit. Dar este poezia tragică exprimată în această definiție?Este aici? În acest caz, fiecare tragedie ar fi deja o operă de artă, o operă elegantă. Este cu adevărat posibil ca o tragedie să fie o operă de artă pur și simplu pentru că este o tragedie? Nu poate exista o tragedie urâtă? Nu se poate argumenta cu aceasta, și astfel arată că această definiție a particularității nu este încă suficientă pentru poezie, că apariția tragediei ca operă separată este doar o negație a tragediei (căci am luat-o ca exemplu) în general. Cert este că în această zonă de particularitate este vizibil doar că negația are loc în sfera tragediei sau a poeziei în general; că aici, deci, în regiunea care nu este decât negaţia poeziei ca lucru general, încă nu există poezie; că în această definiţie a particularităţii (ca simplă negaţie a poeziei ca generală) poezia se pierde. Dar negarea poeziei este o negare în propria sa sferă; aceasta este propria ei mișcare necesară; Deci, un grad care nu o satisface nu poate rămâne; poezia trece prin ea, merge mai departe, își neagă negația, neagă particularitatea și trece pe tărâmul singularității, neagă nenumăratele opere de artă individuale, care sunt doar opere de artă pentru că sunt opere din domeniul artei - să o singură operă care înseamnă pentru sine, instantaneu desprinsă de întreaga mulțime, dispărând în fața ei, operă care are sens și demnitate individuală – aici se regăsește poezia. Această negație se face pe definiția anterioară, cea ia naștere din cele multe; Așadar, separația lucrărilor, care amenința să înghită poezia, a căpătat o nouă negație, și a asimilat-o doar; dintr-o regiune, o particularitate, dintr-o multitudine de lucrări, a luat naștere o singură operă, în sfera singularității. Aici găsim din nou poezie care își îmbină momentele, poezie care a trecut prin negația de sine, prin particularitate, prin separarea operelor și s-a regăsit din nou în sfera singularității, într-o singură operă care a renunțat la particularitate și se află la în același timp condiționat de ea - o operă care înseamnă pentru sine și cu care, nu mai este o comunitate abstractă, este

poezia este concretă în prezenţa tuturor momentelor ei. Putem repeta exemplul pe care l-am dat și să-l ducem mai departe. Poezia tragică nu există ca lucru general; deci se neagă pe sine ca general și apare ca o tragedie; toate operele tragice au sens numai pentru că sunt opere de

tragedie, pentru că nu sunt tragice în general, deci, tragice în special, în fenomenele lor – tragedie; dar, după cum s-a spus mai sus, poezia tragică nu poate fi încă găsită în tragedii pur și simplu pentru că se află în sfera ei; tragedia nu este încă o operă poetică, pentru că este doar o tragedie în tragedii, una dintre tragedii. Deci, poezia tragică neagă acest grad în care „doar tragediile” îl neagă ca lucru general; neagă, așadar, mulțimea și multitudinea infinită, căci aici gradul dă un drept egal de a se manifesta tuturor produselor posibile și de a ajunge la unicul ** - o negație directă a întregii regiuni anterioare, care dispare complet înaintea singurului (având sens individual), deci, purtând în sine imposibilitatea acelei mișcări, diversitatea, imposibilitatea de a se repeta. Unul înseamnă (aurit) pentru sine; ca negație rezultată din sfera anterioară, o are asupra ei ca moment; Astfel, poezia tragică, ca atare, ca general, negându-se înaintea tragediei (specificitatea), din tragedii din nou (specificitatea) se neagă pe sine înaintea tragediei (individualitatea), în care se regăsește din nou, și se exprimă astfel, în prezenta toate momentele tale. Din moment ce acest lucru s-a spus deja în alt loc și cu alte cuvinte, credem că nu este nevoie să explicăm și mai mult cuvintele noastre. Istoria dezvoltării artei justifică această viziune.

Deci, iată calea, calea necesară a negării artei în general și, în consecință, a poeziei. Dar chiar acest drum al concretizării, înțeles ca în sine, este și concretizat. Arta, ca activitate absolută a spiritului uman, dezvăluie în mod necesar definiția acestui spirit uman însuși: această definiție

* Folosim aici pluralul ca exprimând o trăsătură naturală, deoarece aici se află un sens cantitativ, nelimitat.

** Nu până la singurul. În fiecare operă de artă care are sens pentru sine, există această unitate, individualitate, care nu poate fi repetată.

nu-l constrânge deloc, dimpotrivă, este în concordanță cu esența lui și, prin urmare, îi oferă în mod necesar realitatea adevărată, deci liberă. Omul, ca persoană, ca general, nu există; el se neagă de general, trece în sfera particularității: aici el apare la nivelul particularității ca doar o serie, o colecție de indivizi, ca o mulțime, aici relația este pur cantitativă. În această definiție, omul ne apare ca un popor, ca o națiune*. Dacă ne amintim de calea negației, vom vedea că aici la nivel de naționalitate universalul omului este negat, iar împreună nu are sensul individului, sensul celui, care apare doar în zona de individualitatea, care, ca negație a negației, este în același timp o întoarcere, o eliberare, adică există o generalitate pierdută în negarea anterioară a particularității. Deci, la nivel de particularitate, definiția omului este pur națională; unde nu există comunalitate, ceea ce naționalitatea exclusivă nu o permite și nu există nici o semnificație a individului ca atare, ceea ce este imposibil și în sfera naționalității. Aici fiecare individ are sens în măsura în care este o națiune; la acest nivel de particularitate,

exprimat în dezvoltarea omului ca naţionalitate, poezie, activitate umană, corespunzătoare, deci, gradului de dezvoltare a acestuia, nu poate fi definită decât nivelului de particularitate şi, cu alte cuvinte, numai naţional. Spuneam mai sus că poezia, la nivel de specialitate, conține în sine toate operele poetice posibile, atâta timp cât aparțin sferei poetice, numai dacă au o formă poetică (se știe deja că aici nu se ia cuvântul poetic). în sensul demnităţii, ci în sensul pur şi simplu al apartenenţei la sfera poetică) . Deci, putem spune că poezia la acest nivel s-a definit doar ca lucrări individuale și, în același timp, negând generalul, a dat posibilitatea fiecărui fenomen de a fi poetic pur și simplu pentru că aparține sferei sale. În consecință, operele poetice nu există nici un sfârșit când nu există altă condiție la acest nivel de dezvoltare; am văzut mai sus că aici este neapărat o contradicție, că poezia la nivelul primei negații nu găsește.

* Aici folosim cuvântul propriu-zis națiune, deoarece acest cuvânt (așa cum îl înțelegem noi) exprimă: definiție; pe când oamenii sunt ceea ce este determinat.

destinate împlinirii depline – și au exprimat acest lucru în cuvinte palpabile și de bun simț, spunând: are tragedia demnitate poetică, este bine doar pentru că este o tragedie. Deci, la nivel de specialitate, toate operele poetice au semnificație în măsura în care sunt lucrări speciale în sfera poetică. Acest moment al particularității poeziei se concretizează la om, a cărui activitate absolută, și tocmai în popor, definiția necesară a omului, care condiționează poezia în același timp și îi dă realitate. Aici se pune întrebarea: cum devine acest moment al poeziei concret, istoric? Cu alte cuvinte, cum se realizează în istoria literaturii? Spuneam că omul apare exclusiv ca popor sau, mai bine, ca națiune, aflându-se la nivelul negării sale de particularitate. Activitatea sa poetică este determinată, așadar, și în această măsură, poezia poporului în acest moment este și națională și nu poate decât să o exprime. Ea reflectă doar viața exclusiv națională a poporului; aici nu pot exista interese umane comune, comune, nu poate exista o singură viață individuală; Individul în acest grad contează numai în măsura în care este o națiune; Așadar, viața unui individ este numai în oameni și numai ca popor o poate exprima poezia. Ce formă ia, cum apare la nivelul negației sale, o singularitate care primește realitatea în om, în dezvoltarea spiritului uman și devine momentul ei istoric concret și deci capătă sens și semnificație permanentă? Această formă de poezie, definită ca specific, exclusiv poezie națională, este un cântec popular. Un cântec popular exprimă viața poporului, numai a poporului, sub o definiție exclusiv națională. Nu există aici un conținut uman universal, renunțat prin însăși definiția unui popor, a unei națiuni, prin momentul particularității; Nu există o viață umană individuală aici, care este încă inadmisibilă în aceeași măsură. Cântecul este determinat doar de viața oamenilor; prin urmare, cântecul aparține în mod egal tuturor din popor, de aceea întreg poporul cântă un cântec popular, având toți un drept egal la el, de aceea cântecele nu au numele compozitorului și apare brusc, parcă ar fi cântat de toți oamenii. În perioada de dezvoltare a naționalității, poezia, care își

primește realizarea odată cu ea și, prin urmare, îi corespunde, se află tocmai în aceea

gradul în care individualitatea unei opere poetice, sau mai bine forma poetică însăși, luată în abstract, este deja o garanție a demnității. Am mai spus deja că la acest grad forma este totul; Am văzut deja mai sus falsitatea acestei condiții. Această condiție, singura condiție a poeziei definită până la particularitate, este întru totul îndeplinită aici și, primind posibilitatea implementării în rândul oamenilor, devenind istorică, are o semnificație de durată. Cântecul național este frumos pentru că este cântecul național; aici, așadar, forma este deja o garanție a demnității și o astfel de garanție care nu înșală; dar aceasta este singura formă de poezie care asigură demnitatea poetică (tragedia, comedia etc. nu sunt astfel de forme). Dacă acest lucru nu pare necesar la prima vedere, atunci vom încerca să explicăm. În definiția poporului, aici se realizează definiția poeziei. Momentul negației poeziei capătă un sens istoric, permanent. Oamenii sunt întotdeauna o persoană reală, există o definiție necesară; poezia care reflectă numai poporul, numai națiunea, în mod constant, fiind produsul numai al națiunii, este neapărat valabilă și adevărată, căci conținutul este mereu neschimbat, necesar, valabil. Întreaga substanță a poporului, cu toată profunzimea și bogăția lui, cu toate laturile lui, dar numai ca substanță a poporului, se exprimă în poezie. Oamenii sunt o altă masă solidă care absoarbe indivizii: prin urmare, ei sunt neschimbabili, întotdeauna fideli lor înșiși; Prin urmare, poezia națională este întotdeauna adevărată și, în același timp, având o formă poetică, este întotdeauna frumoasă. Deci, există tocmai o sferă în care prima negație a poeziei primește îndeosebi un sens istoric durabil, o sferă în care forma este singura garanție, și în același timp o garanție sigură, a demnității poetice. Această sferă, această poezie, care a fost definită cu adevărat împreună cu poporul și printre oameni într-o anumită măsură, este poezie națională, cântec popular. Nu există poeți aici, aici poetul este poporul. În consecință, oriunde sunt oameni, există poezie națională și cântece populare. Poezia populară este de mare importanță, exprimând esența eternă și adevărată a poporului; ea ne-o dezvăluie, ea rămâne mereu un sprijin credincios, o garanție fidelă pentru viitorul poporului, indiferent la ce îndoieli și contradicții ne-ar putea duce dezvoltarea lui ulterioară.

dezvoltare, rezolvată din integritatea unei definiții pur naționale, neapărat adevărate. Acest grad, după cum am spus, fiecare națiune are în mișcarea sa; este deja necesar în el, pentru că este un popor, un neam.

Dar, după cum se poate concluziona deja, această sferă nu este sfera adevărată completă; acesta este doar un moment, acest grad de dezvoltare este doar un grad, și de aceea dezvoltarea trebuie să-l transcende și să meargă mai departe, păstrându-și definiția dată de

acest grad doar ca moment. Sensul primei negații a singularității” și nevoia de rezoluție, nevoia de negație a negației au fost explicate mai sus. Nu există încă nicio comunitate aici, în această simplă negație a ei. Doar cu individualitatea este posibilă o manifestare concretă a generalului.

Acest lucru implică deja nevoia de a ne decide la sfera națională. Sfera naţională neagă, prin aceasta absoarbe, omul în general şi, în acelaşi timp, nefiind altceva decât gradul de dezvoltare a omului în general, conţine astfel o contradicţie ce trebuie rezolvată. Am explicat trecerea de la sfera specialității, am arătat că negația specialității este singularitatea. În națiune, determinarea omului către particularitate, trebuie să aibă loc și această tranziție. Se realizează. Din definiția națională, unde fiecare are sens în măsura în care este o națiune, o persoană iese, se expulzează, își neagă particularitatea - naționalitatea și apare ca individ, ca individ, ceea ce înseamnă ca individ și, în același timp timpul ca persoană în general. Numai cu individualitatea este posibilă manifestarea generalului; numai cu individul sau cu sensul individului (ca individ) este posibil un sens uman comun în rândul oamenilor. La fel ca singularitatea, fiind negaţia negaţiei, negaţia anterioară - singularitatea postulează un moment în sine, este condiţionată de ea; La fel, individul, negând naţionalitatea, o pune în mod necesar în sinea lui ca un moment şi este condiţionat de aceasta. Trece perioada nationalitatii exclusive, individul este eliberat si in acelasi timp omul in general este eliberat; dar naționalitatea ca moment necesar nu își pierde locul, ci devine doar un moment etern. Aici se formează un individ, de aici iese, eliberând și dezvăluind generalul în sine, dar, ca individ al cutare și cutare popor, definit de cutare popor, dându-i realitate,

şi, prin urmare, acţionând din ea, alături de ea, participarea ei, adică în general, forţa sa şi împreună cu mijloacele şi instrumentele sale, care, desigur, poartă aceeaşi definiţie a poporului. Să subliniem, de exemplu, limbajul. Naționalitatea, încetând să mai fie exclusivistă, nu pierde deloc; dimpotrivă, în dezvoltarea ulterioară a poporului, atunci când este plină de conținut comun prin indivizi, ea se ridică, pentru că în ea, deci, laică, se află această oportunitate de a ridicarea intereselor comune; numai aici, la acest al treilea grad, este înțeles sensul poporului și relația lui cu generalul, cu întreaga umanitate - și cu cât mai sus, cu atât mai extins generalul uman se manifestă în oameni, cu atât mai înalt devine, prin urmare, națiunea, care este întotdeauna condiția unei astfel de înțelegeri; iată lauda neamului; atunci primește un sens adevărat, profund. Oamenii urcă la cel mai înalt nivel al activității lor; în această sferă a lui există în același timp om, națiune și individ. Aceste momente sunt legate între ele, filozofic vorbind; prin urmare, sunt prietenoși unul cu celălalt. Nu este nevoie să spunem (este de la sine înțeles) cât de departe suntem de cosmopolitism, de acel efort invalid și patetic de a crea în noi înșine o sferă falsă și, prin urmare, pentru totdeauna departe de realitate. În același timp, privim și naționalitatea

excepțională ca pe un moment istoric și, prin urmare, nu ne oprim nici pe el.

Aceeași dezvoltare, același pas are loc împreună cu oamenii din istoria literaturii, unde mișcarea necesară, dezvoltarea poeziei, se realizează și devine realitate în popor. Fiecare persoană încetează să mai conteze în măsura în care este o națiune și îi aparține. Definiția falsă trece și devine un moment. Individualitatea unei opere poetice, forma, încetează să mai fie o garanție a demnității; încetează să mai aibă sens doar pentru că este o operă în sfera poeziei, precum cântecul național. Poezia devine singulară; în acelaşi timp, generalul devine conţinutul său. În domeniul poeziei, sfera cântecului este distrusă; spiritul este eliberat, capabil în sfârșit să se dezvolte în întregime, toată profunzimea sa, tot sensul său și creează o nouă zonă, adevărata zonă a poeziei, complet pe măsura ei; lucrarea din ea primește un nou sens superior. Odată cu rezoluția particularității și apariția singularității, munca în sine înseamnă pentru

noi înșine ca una; primește, ca să spunem așa, propria sa demnitate individuală. Această dezvoltare se concretizează în rândul oamenilor și cu oamenii, ca dezvoltare a literaturii. Odată cu rezoluția identității și naționalității, se rezolvă sfera cântecului. O nouă sferă – literatura – se bazează pe cântece naționale. Poezia nu mai reflectă în sine doar viața unui întreg popor indivizibil, viața națională: poporul însuși nu mai trăiește această viață indivizibilă; generalul, odată cu trezirea individului, pătrunde în el. Și astfel poezia, care nu mai reflectă doar naționalitatea, este plină de conținut general care nu poate apărea decât odată cu trezirea individualității în lumea poetică. Definirea formei poetice nu este, desigur, suficientă; Numai în zona de particularitate realizată în rândul oamenilor istoric în naționalitate – în cântecele populare – putea avea un loc legitim ca formă. Aici, dimpotrivă, devine doar un moment inerent necesar al creației poetice. În locul formei cântecului, există drama, epic, cu toate diferențele lor, a căror premoniție și, subordonată condiției generale, imaginea se afla deja în perioada naționalității și, de fapt, în locul cântecului - versuri. Odată cu necesitatea ca fiecare operă să aibă propria demnitate individuală, există și posibilitatea apariției multor lucrări rele, care nu s-ar fi putut întâmpla înainte; căci în această nouă sferă, în sfera singularității, forma este încă disponibilă, dar garanția sigură a demnității nu este ca înainte. Dacă ne uităm la oamenii de aici, atunci odată cu trezirea vieții individuale în ei vom vedea trezirea tuturor nuanțelor, neregulilor și erorilor individuale; diversitatea indivizilor care sunt acum eliberați, propria lor activitate inegală - toate acestea apar așadar și în sfera artei, relația căreia cu dezvoltarea oamenilor este atât de strâns și profund și care a scos la iveală noi forme superioare, cu cerere de demnitate individuală. Cu toate acestea, doar aleșii, numai artiștii pătrund în lumea lui sacră, iar îndrăzneții și slabi nu se luptă decât cu forma, lipsită deja de sensul ei, pe care o avea tocmai prin absența lor ca indivizi. Și astfel nevoia de merit individual distruge egalitatea operelor poetice și dă ocazia multor lucrări care, deși opere poetice, sunt rele. Lucrări proaste, vești până acum necunoscute, atunci,

ceea ce era nemaiauzit în perioada naționalității, unde forma era totul. În consecință, activitatea trezită a indivizilor în rândul oamenilor încalcă integritatea sa primitivă și produce același lucru; odată cu această libertate apar cei care nu sunt chemați și devin scriitori răi, ceea ce nici înainte nu s-ar fi putut întâmpla; căci în perioada naţionalităţii, unde indivizii contau în general în măsura în care erau o naţiune, creatorul era naţiunea, o esenţă (substanţă) eternă, deci întotdeauna necesară, neschimbătoare şi egală. Deci, odată cu trezirea singularității în popor, ca individ, și, în consecință, în poezie, ca operă unică, înțeleasă de sine, există posibilitatea unor indivizi răi - producători și opere individuale proaste; dar cu cât arta devenea mai înaltă, cerințele deveneau mai mari.

Ea a încheiat un cerc complet al dezvoltării sale, a ieșit din sfera nemișcată a primei negații, din care a ieșit și omul, lăsând în urmă naționalitatea sa exclusivă. Desigur, contradicția inerentă poeziei se bazează pe gradul de specificitate devenit concret în rândul poporului – naționalitatea; poezia s-a eliberat de ea și a ajuns în sfera individualității, în care se regăsește din nou ca general, - sfera în care este posibilă exprimarea sa cea mai deplină - literatura însăși; această sferă, acest grad de singularitate nu este în sine altceva decât un moment; nu distruge dezvoltarea anterioară; fiind un moment, nu exclude, ci postulează în sine momentele anterioare. Astfel, aici vedem atât generalitatea, specialitatea, cât și individualitatea. Într-o singură operă de artă se exprimă poezia în general ca artă, poezia ca operă poetică separată, specială, și împreună ca o singură operă, care are un sens individual, inseparabil și, prin urmare, nu poate fi repetată. Poezia desăvârșește acest drum intern al dezvoltării sale și o realizează anume în totalitatea operelor sale – în literatură în general, unde, în același timp, trecând în realitate ca activitate a spiritului uman, se realizează în dezvoltarea spiritul uman, printre oameni; aflându-se la nivelul de specialitate ca poezie naţională, şi anume cântecul naţional; asupra gradului de singularitate ca însăşi literatura. Definiția naționalității a devenit un punct inerent necesar. Această literatură, al cărei conținut, împreună cu cel unificat,

generalul a devenit o operă semnificativă pentru sine, nu reflectă exclusiv poporul, ci exprimă acest general prin intermediul lor, ridicat la semnificație universală; nu poate aparține decât unui popor; instrumentul său cel mai viu – limba – aparține cu siguranță unui popor cunoscut. Aici se exprimă cum exact la un astfel de popor s-a manifestat comunitatea în sfera literaturii. Astfel, în literatură vedem atât generalul (universal), cât și naționalitatea și individualitatea operei; într-o lucrare individuală vedem atât conținut general, cât și definiție națională, și în același timp sens individual. În această zonă cea mai înaltă a literaturii, în general,

vedem deja diverse tipuri de poezie, care sunt complet definite în ea; ceea ce a fost poate o premoniție în rândul oamenilor, supus formei cântecului general, s-a dezvoltat în anumite tipuri de poezie: cântecul însuși s-a ridicat la nivelul liricii *. Aceste genuri sunt definite în diferența lor; acesta nu este doar un cântec și un cântec care odată îmbrățișa totul, întreaga viață a oamenilor, care a trecut întreagă, nedespărțit; nu, oamenii au ieșit din această stare, iar poezia ajunge și ea la deplină dezvoltare odată cu ea, unde gradul anterior nu își pierde semnificația, ci devine un moment inerent; Oamenii au devenit mai plini, poezia a devenit mai plină. Oricât de înaltă și adevărată ar fi viziunea filozofică, oricât de complet sunt împăcate toate contradicțiile în fața ei, iar viața diversă este doar armonie veșnică, o teodicee minunată, este caracteristic plinătății sufletului uman să se desprindă de acest mare. vezi și regretă timpul trecut, măreția dispărută. Devine trist când privești ruinele colosale ale unei clădiri cândva gigantice, când privești urmele trecutului, cândva plin, clocotind de viață singur, deși a lăsat loc unui alt fenomen mai înalt și, deși în dezvoltarea generală, totul este frumos, dezvoltarea în sine este frumoasă. Cine, persoana respectivă, nu a trezit un sentiment trist când se uită la lumină?

* Aici poate apărea o întrebare: tipuri de poezie (versuri, epopee, dramă) și tipuri de oameni în general: popoare și așa mai departe, de unde își iau împărțirea? Desigur, se află în cea mai generală; generalul, concretizându-se, își dezvăluie aspectele, care sunt și ele generale, zacând neapărat în el și dezvoltându-se în timpul concretizării (la început). Totuși, aici eliminăm această întrebare despre împărțirea poeziei și, în general, despre împărțirea a ceea ce este comun; i-ar muta prea departe în lateral.

lumea veche a Greciei, la Roma, la Evul Mediu, care odinioară a trăit pe deplin și a dispărut? La fel, cântecele poporului, monumentele perioadei lor naționale, care au tăcut și și-au pierdut din cuprinzător, aduc involuntar tristețe în suflet. Dar, pe lângă acest sentiment uman, concepția filozofică însăși venerează în expresia momentană dispărută a adevărului etern, deși se bucură însăși de dezvoltarea sa - această viziune este plină de iubire, îmbrățișând totul, trăind totul. Niște profani și ignoranți, plini de crudă insolență, sunt gata să calce în picioare aceste monumente, strigând: bătrâni, bătrâni! și certați-i: cunoștințele le sunt inaccesibile și sunt lipsiți de sentimentul uman; copii ai pur tranzitoriu, ei sunt duși fără rău și fără urmă în fluxul timpului. [...]

NOTĂ

1 Pentru prima dată într-o publicație separată cu subtitlul: „Discursul candidatului Universității din Moscova Konstantin Aksakov, scris pentru masterul Facultății de Filosofie a Departamentului I” a fost publicat la Moscova în 1846. Publicat în fragmente din cartea: Aksakov K. S., Aksakov I. S. Critică literară . pp. 30-33, 36-47.

HOMIAKOV ALEXEY STEPANOVICH

A. S. Khomyakov s-a născut în 1804 la Moscova într-o familie nobiliară. A primit o educație excelentă acasă. În 1822, a promovat examenul pentru gradul de candidat la matematică la Universitatea din Moscova. Prima sa publicație literară, o traducere a „Germaniei” a lui Tacitus, datează din 1821. A fost publicată în „Proceedings of Society of Lovers of Russian Literature”. Articolul introductiv la publicație a fost de natură luptă împotriva tiranilor. În același timp, A. S. Khomyakov începe să scrie poezia iubitoare de libertate „Vadim”.

Din 1822 până în 1829 a fost în serviciul militar, mai întâi la Astrakhan, iar apoi la Sankt Petersburg, unde a întâlnit mulți decembriști. Cu toate acestea, respingerea lui Hhomyakov a ideologiei decembriste și a ideilor decembriștilor despre viitorul Rusiei a fost dezvăluită în mod clar. Potrivit unui contemporan, „Alexei Stepanovici, în timpul serviciului său la Sankt Petersburg, era familiarizat cu tinerii gardieni, din care au ieșit ulterior toți decembriștii. Și el însuși a spus că ar fi putut fi cercetat ca cunoscut și prieten al multora dintre ei, dacă nu ar fi fost accidental la Paris în acea iarnă, unde picta. A participat adesea la întâlniri cu Ryleev și a respins cu ardoare opiniile politice atât ale lui, cât și ale lui Odoevski, insistând că orice revoltă militară sau revoluție în sine este imorală” (Citat din carte: Kuleshov V.I. Slavophiles and Russian Literature. M.: Khud. lit. 1976. P. 30).

La întoarcerea din străinătate, Homiakov a devenit prieten apropiat cu foștii „înțelepți”, în special cu poetul Venevitinov, și-a împărtășit opiniile filozofice și estetice și a fost publicat în revista Moskovsky Vestnik.

A. S. Hhomyakov a fost o persoană educată versatilă. Istoriograful slavofilismului A.I. Koshelev notează amploarea intereselor sale: filozofie și teologie, istorie și mecanică, matematică, estetică, politică.

tika, poezie, jurnalism, gramatică, arheologie, jurisprudență, agronomie, pictură.

La mijlocul anilor 30. Împreună cu I.V. Kireevsky, A.S. Khomyakov creează o ideologie slavofilă, ale cărei principii de bază sunt expuse în articolul său programatic „Despre vechi și nou” (1839). El face apel la studierea „vechiului”, adică a fundamentelor raționale ale vieții sociale dezvoltate de strămoșii noștri, pentru a întări „noul”. În anii 40 Homiakov este ocupat să caute „legea vieții” a dezvoltării istorice a poporului rus și o găsește în „credință”. Multe idei despre slavofilism (abolirea iobăgiei, distrugerea aparatului birocratic etc.) erau în consonanță cu opiniile reprezentanților progresiste ai gândirii

sociale ruse, care au devenit motivul persecuției slavofililor de către țar și jandarmi.

Cu toate acestea, A. S. Homiakov, ca și alți slavofili, a fost un monarhist și nu a acceptat modalități democratice, „europene” de a transforma Rusia. Viziunea sa asupra lumii era de natură creștină-idealistă, iar opiniile sale politice erau un tip de socialism feudal. A. S. Homiakov a fost un poet al slavofilismului. Poeziile sale sunt impregnate de idei filosofice, sociale, estetice ale slavofilismului și, prin urmare, sunt programatice.

A. S. Homiakov a murit pe moșia sa în 1860 de holeră.

ESEURI

1. Hhomyakov A. S. Lucrări complete. M.: Arhiva rusă, 1900-1907.

2. Homiakov A. S. Poezii. M.: Arhiva rusă, 1910.221 p.

3. Venevitinov D., Shevyrev S., Hhomyakov A. Poezii. L.: Sov. scriitor, 1937. p. 197-289.

LITERATURĂ

1. Cesnokov D. I. A. S. Homiakov//Uchen. zap. Sverdl. ped. in-ta. 1939. Emisiunea. 2. p. 197-220.

2. Danilenko T.I. Câteva întrebări ale teoriei cunoașterii în filosofia primilor slavofili: (I. Kireevsky, A. Khomyakov, Yu. Samarin) // Probleme actuale ale istoriei filozofiei popoarelor URSS. M., 1983. P. 55-62.

3. Tsimbaev N.I.Slavofilismul: Din istoria gândirii socio-politice ruse a secolului al XIX-lea. M: Editura Universității de Stat din Moscova, 1986. 274 p.

DESPRE VECHI SI NOU

Se spune: pe vremuri, totul era mai bine pe pământul rusesc. Era alfabetizare în sate, ordine în orașe, adevăr în curți, mulțumire în viață. Pământul rus a mers înainte, și-a dezvoltat toate punctele forte, morale, mentale și materiale. A fost păstrată și întărită de două principii străine de restul lumii: puterea unui guvern prietenos cu poporul și libertatea bisericii, curată și luminată.

Alfabetizare! Dar pe copia (pe care o am) a jurământului nobililor ruși către primul dintre Romanov, în locul semnăturii prințului Troekurov, a doi nobili Rtișchev și a multor alții mai puțin celebri, există o cruce cu semnul: datorită incapacitatea de a citi și a scrie.- Comandă! Dar încă în memoria multor bătrâni știu că există povești nesfârșite despre strigătele de omagiu; iar strigătul yasak era același ca în Occident, cri de guerre2, iar necontenit în capitală acest strigăt a chemat

laolaltă adepți, rude și clienți ai nobililor, care, la cea mai mică ceartă, se revărsa în stradă, gata să luptă și luptă până la moarte sau vânătăi.- E adevărat! Dar prințul Pojarski a fost judecat pentru mită; proverbe vechi sunt pline de dovezi împotriva judecătorilor din vremuri trecute; decretele lui Alexei Mihailovici și Mihail Fedorovici repetă același cântec despre mită și noi măsuri de protejare a inculpaților de autorități; tortura era de uz obișnuit, iar cei slabi nu-i putea învinge niciodată pe cei puternici. – Mulțumim! La cea mai mică pierdere a recoltei, oamenii au murit de foame în mii, au fugit în Polonia, s-au înrobit tătarilor, și-au vândut întreaga viață și viitorii descendenți Crimeenilor sau fraților lor ruși, care nu erau cu greu mai buni decât Crimeenii și Tătarii. - Puterea prietenoasă cu oamenii ! Nu numai în regiunile îndepărtate, ci și în Ryazan, Kaluga și chiar în Moscova, revoltele populare și streltsy au fost evenimente înainte

liber obișnuit, iar puterea regală deplângea deseori obstacolele pe care i se opuneau vreo mulțime patetică de arcași sau făcea concesii unor răzvrătiții nobiliare josnice. Câțiva oligarhi au întors treburile și soarta Rusiei și au întins sau tăiat drepturile moșiilor pentru beneficiile lor personale.- Biserica este luminată și liberă! Dar numirea patriarhului depindea întotdeauna de puterea laică, de îndată ce puterea seculară dorea să se amestece în chestiunile de alegere; episcopul de Pskov, condamnat pentru crima și înecarea a câteva zeci de pskoviți, este închis într-o mănăstire; iar episcopul de Smolensk mătură curtea patriarhului și își curăță caii ca pedeapsă pentru că trăiește luxos; Catedrala Stoglavy rămâne un monument nemuritor al ignoranței, nepoliticității și păgânismului, iar decretele împotriva tâlhării slujitorilor episcopului ne arată moralitatea clerului în cea mai josnică și dezgustătoare formă. Ce s-a întâmplat în vremurile de aur? Va deveni trist în captivitate. Ar trebui să căutăm bunătatea și fericirea înaintea Romanovilor? Aici ne întâmpină capul de lup al lui Ivan cel Groaznic, frământările absurde ale tinereții sale, domnia imorală a lui Vasily, orbirea nepotului lui Donskoy, apoi jugul mongol, moștenirile, conflictele civile, umilirea, vânzarea Rusiei către barbarii și haosul de murdărie și sânge. Nu era nimic bun, nimic nobil, nimic demn de respectat sau imitat în Rusia. Peste tot și mereu au existat analfabetism, nedreptate, jaf, răzvrătire, personalități, asuprire, sărăcie, dezordine, lipsă de educație și desfrânare. Privirea nu se oprește la un singur moment luminos din viața poporului, la o singură epocă consolatoare și, întorcându-se la timpul prezent, se bucură de tabloul magnific prezentat de patria noastră.

Amenda! Dar ce să facem cu protocoalele satelor găsite de Iazykov, cu documentele deschise de Stroev? Acesta nu este un fals, nu este o invenție, aceasta nu este o presupunere a taxonomiștilor; Acestea sunt fapte clare, incontestabile. Era alfabetizare și organizare în sate - erau rămășițe ale ei în adunări și sentințe lumești, pe care nici puterea proprietarului, nici puterea funcționarilor guvernamentali nu le puteau distruge. Ce ar trebui să facem cu dovezi clare despre ordinea orașului, despre repartizarea posturilor între cetățeni, despre instituțiile al căror scop era să faciliteze, pe cât posibil, accesul

la cele mai înalte instanțe pentru cele inferioare? Ce să faci cu un proces cu juriu

care a existat fără îndoială în Rusia de Nord și Centrală, sau cu instanța verbală, publică, care a existat peste tot și s-a păstrat în numele instanței, în formă, o instituție excelentă, dar incompletă? Ce să faci cu cântecele care slăvesc viața țărănească? Aceste cântece nu au mai fost inventate de țăranii ruși. Ce să faci cu absența iobăgiei, dacă doar o încălcare atât de flagrantă a tuturor drepturilor poate fi numită drept? Dar egalitatea, aproape perfectă, a tuturor claselor în care oamenii ar putea trece la toate nivelurile serviciului public și să obțină cele mai înalte ranguri și onoruri? Avem o mulțime de dovezi în acest sens și chiar și cei mai răi dușmani ai antichității ruse trebuie să îi ofere un avantaj față de popoarele occidentale în acest sens. Autoritățile ne oferă dovezi clare ale existenței lor în răspândirea Rusiei, care a triumfat asupra atât de mulți și atât de puternici dușmani, iar prietenia autorităților cu poporul este întruchipată în vechiul obicei, păstrat sub țarul Alexei Mihailovici, al adunarea deputaților din toate clasele pentru a discuta cele mai importante probleme de stat. În cele din urmă, libertatea unei biserici curate luminate apare într-o serie întreagă de sfinți, al căror cuvânt puternic a contribuit mai mult la crearea regatului decât inteligența și viclenia suveranilor - în respectul nu numai al rușilor, ci și al străinilor pentru conducătorii clerului nostru, în bogăția bibliotecilor patriarhale și mitropolitane, în scrisorile lui Ioan și mai ales în respingerea dată de biserica noastră bisericii romane.— După aceasta, ce să ne gândim despre vechea Rusie? Două opinii, complet opuse, sunt în egală măsură justificate și în egală măsură infirmate de fapte incontestabile, și niciun sistem, nicio recreare artificială a antichității nu corespunde monumentelor și nu explică pe deplin sensul lor cuprinzător.

Nu ne-ar fi permis să lăsăm întrebarea nerezolvată atunci când prezentul ne apare atât de clar ca un moment de tranziție și când direcția viitorului depinde aproape de conceptul nostru despre trecut.Dacă nimic bun și rodnic nu ar exista în viața anterioară. al Rusiei, atunci trebuie să extragem totul din viața altor popoare, din propriile lor teorii, din exemplele și lucrările celor mai luminate triburi și din aspirațiile oamenilor moderni. Putem să ne punem la treabă cu îndrăzneală, să altoim fructele altora pe plante sălbatice domestice, să arăm pământul care nu conține semințe și, în absența

dachas pentru a-ți calma conștiința cu gândul că indiferent de ceea ce faci, nu o vei face mai rău decât înainte. Dacă, dimpotrivă, antichitatea rusă a fost o comoară inepuizabilă a întregului adevăr și a tuturor binelui, atunci munca noastră își va schimba caracterul și totul va fi, de asemenea, ușor. Iată arhivele, iată notele vechilor hârtii, tranzacții, hotărâri judecătorești, cronici etc., etc. Nu

trebuie decât să aducem sub bolțile arhivistice faptul criticii și să reînvie, în vastitatea regatului, instituții. si legi, ale caror cadavre putrezesc in dulapuri si cufere uitate.

După o scurtă trecere în revistă a ambelor opinii, cu greu este posibil să rămânem la una sau la alta. Întrebarea pare complexă, iar soluția dificilă: care este mai bună Rusia veche sau nouă? Câte elemente extraterestre au intrat în organizația sa actuală? Sunt aceste elemente potrivite pentru ea? Cât de mult a pierdut din principiile sale fundamentale și au fost aceste principii astfel încât să le regretăm și să încercăm să le înviam?

Vedem Rusia modernă: ne mulțumește și ne oprimă; Putem vorbi despre asta cu mândrie străinilor și uneori ne este rușine să vorbim despre asta chiar și cu propriul nostru popor; dar bătrânul Rus trebuie ghicit.

O comparație a tuturor monumentelor, dacă nu mă înșel, ne va conduce la concluzia simplă că înainte, ca și acum, exista un dezacord constant între drept și viață, între instituțiile scrise și moravurile populare vii. Atunci, ca și acum, legea era uneori mai bună, alteori mai proastă decât obiceiul și rar aplicată, alteori stricată, alteori corectată în cerere. Să acceptăm această interpretare ca adevăr și toate schimbările din viața rusă vor fi explicate. Vom înțelege cât de ușor s-ar putea schimba relațiile vizibile și, în același timp, vom ști că schimbările au vizat rareori esența relației dintre oameni și instituții, dintre stat, cetățeni și biserică. Să luăm ca exemplu una dintre cele mai nobile legi ale vremurilor moderne, cu care ne putem lăuda peste trecut, și unul dintre vechile decrete, de care trebuie să ne amintim cu durere. Tortura a fost abolită în Rusia, când exista în aproape toate instanțele europene, când Franța și Germania au vorbit despre ea fără rușine și au considerat-o necesară pentru găsirea și pedepsirea criminalilor. Să spunem totuși că tortura nu a existat în Rusia? Există, este considerat inevitabil, există în orice consecință, atrage cu îndrăzneală privirea în toate împrejurările.

Da, și tocmai recent în capitală, la o adunare de mii de spectatori, în fața celor mai înalți demnitari ai statului, în fața suveranului însuși, ea a strigat cu voce veselă: „Vrei să mănânci niște hering? ” Iobăgia țăranilor a fost introdusă de Petru cel Mare; dar când ne amintim că nu-și puteau părăsi pământurile, că nici măcar nu îndrăzneau să plece fără voie și că între timp procesul era departe, la Moscova, în mâna proprietarilor de pământ, că adversarii lor erau mereu mai bogați și mai înalți. decât ei în scara oficialilor guvernamentali - nu vom înțelege că sclavia țăranilor exista în obicei, deși nu era recunoscută prin lege și că desființarea Ordinului Iobagilor nu putea produce nici șocuri, nici revolte și ar trebui să pară mintea practică a lui Petru ca o simplă distrugere a unui loc public inutil și aproape uitat? Acesta este modul în care faptele și instituțiile scrise nu sunt de acord între ele. Desigur, niciunul dintre noi nu-și poate aminti fără durere că legea a acceptat să-și asume responsabilitatea pentru urâciunea sclaviei, deja introdusă prin obicei, că legea a sfințit și a

înrădăcinat abuzul îndelung târâtor al aristocrației, că aparent limita libertatea Biserica; dar să ne amintim și că nobilimea slăbește zilnic, se extinde, deschizându-și porțile aproape tuturor celor care o doresc și este atât de împovărată cu ea însăși, încât este gata să ceară demisia de la nobilime; iar biserica dintr-un tărâm autocratic este mai protejată de indiferența guvernului față de ea decât de persoana demnă, dar mereu dependentă a patriarhului semi-curte. Nesfârșitele tulburări ale Rusiei pre-romanove nu ne permit să o comparăm cu cea actuală și de aceea vorbesc mereu despre Rusia pe care a găsit-o Petru și care a fost o dezvoltare firească a celei anterioare. Știu că conținea multe instincte minunate, care sunt distorsionate în fiecare oră, că într-o zi va trebui să plătim pentru faptul că am călcat în picioare adevărurile sfinte ale egalității, libertății și purității bisericești; dar nu se poate să nu admită că toate cele mai bune principii nu numai că nu au fost dezvoltate, ci au fost, de asemenea, complet ascunse și stricate în viața oamenilor înainte ca legea să le atinse viața imaginară.

Pe măsură ce regatul rus s-a format și s-a întărit, încetul cu încetul s-au șterse urmele primei, pur și patriarhale compoziții a societății. Au dispărut libertățile orașelor, vechele au tăcut, mijlocirea celor mii a fost anulată, localismul s-a strecurat, s-a format o aristocrație, oamenii au fost atașați de pământ, ca

vegetat, iar bunătatea morală s-a păstrat numai în forme moarte, lipsite de conținutul anterior. Este imposibil ca statul să se miște în același timp în toate direcțiile: când a venit momentul în care însăși existența lui era în pericol, când, extinzându-se imens și amintindu-și nașterea anterioară, se temea de viitor - apoi, plecând fără atenție la toate beneficiile personale private și mărunte, neglijând obiceiurile și instituțiile, oarecum dărăpănate, fără să se oprească să caute o esență frumoasă care se transformase într-un ritual inutil - statul s-a repezit spre un singur scop, și-a pus o singură sarcină și și-a încordat toate forțele pentru a o rezolva. aceasta. Sarcina a fost de a uni părți disparate, de a întări legăturile guvernamentale, de a îmbunătăți, ca să spunem așa, mecanic întreaga compoziție socială. [...]

Dacă comparăm statul Rusiei în secolul al XIX-lea cu statul său din secolul al XVII-lea, se pare că ajungem la următoarea concluzie. Statul a devenit mai puternic și a câștigat oportunitatea de conștiință și îmbunătățire treptată fără luptă internă; câteva principii frumoase, pierdute și uitate anterior, sunt sfințite prin lege și puse pe o bază solidă: așa este abolirea pedepsei cu moartea, filantropia în dreptul penal și oportunitatea pentru păturile inferioare de a urca la cele mai înalte niveluri de guvernare în condițiile cunoscute. si conditii corecte. În cele din urmă, legea a sfințit mai multe abuzuri introduse prin obicei în viața oamenilor, iar prin aceasta aparent i-a înrădăcinat. Știu cât de importantă este puritatea morală a legii pentru societate; Știu că în ea se află toată puterea statului, toate principiile vieții viitoare, dar mai cred că uneori abuzul, sfințit de lege, provoacă îndreptare tocmai prin obrăznicia sa, în timp ce ciuma

liniștită și ascunsă a unui obicei rău. devine aproape incurabil. Deci, în vremea noastră, urâciunea sclaviei legale, grea pentru noi în toate sensurile, material și moral, ar trebui să fie eradicată în curând prin măsuri generale și de durată, în timp ce helotismul3 al țăranilor dinaintea lui Petru ar putea deveni un ulcer etern și, cel puțin , a dus la starea de proletari sau muncitori englezi fără pământ .

Văd foarte puține principii străine: nobilimea, introdusă de Petru al treilea, s-a schimbat deja atât de mult datorită acțiunii spiritului național, încât nu numai că nu are un caracter aristocratic, dar este și mai pură decât era.

înainte de Petru cel Mare, după întărirea familiilor boiereşti şi convertirea necondiţionată a moşiilor în patrimonii.

În viață și cursul iluminismului: cosmopolitism excesiv, oarecare protestantism al gândurilor și înstrăinare de principiile pozitive ale credinței și îmbunătățirii spirituale ale creștinismului, cuplate (în același timp) cu înlăturarea formalității urâte, (cu înlăturarea) indiferenței. umanității, transformându-se aproape în ură și ce fel de acalmie mentală și spirituală care se învecinează cu complezența europeană și nepăsarea păgână.

Am vorbit deja despre multe elemente frumoase pe care le-am pierdut; dar se pare că am arătat și că au fost distruși de rituri înainte ca legile să-i atinse. Au fost mai întâi uciși de oameni, apoi îngropați de suverani. Ar trebui să spunem: „odihnește-te în pace”? Nu; Este mai bine să spunem: amintire veșnică pentru ei și ne vom aminti de ei pentru totdeauna. Cambaceres a spus: la désuétude est la plus juste et la plus amère critique d'une loi4. Acest lucru este adevărat, dar adevărul este incomplet. Când statul era în stare de asediu timp de câteva secole, multe legi puteau fi complet uitate; dar această uitare involuntară nu este un reproș la adresa legii. Neputincios temporar, lipsit de actiune si aplicare, traieste pe ascuns in suflete, in ciuda obiceiurilor malefice introduse de necesitate, in ciuda ignorantei poporului sau a actiunii aspre a autoritatilor.

Aceste cele mai bune instincte ale sufletului rusesc, educate și înnobilate de creștinism, aceste amintiri ale unei antichități necunoscute, dar care trăiesc în noi pe ascuns, au produs toate lucrurile bune cu care ne putem mândri: abolirea pedepsei cu moartea, eliberarea Greciei. și Biserica Greacă în adâncul Turciei însăși, descoperirea căilor legale către ridicarea persoanelor de-a lungul treptelor de stat, sub condiția meritului sau pur și simplu iluminării, o direcție pașnică a politicii, proclamarea legii lui Hristos și adevărul ca singurele legi pe care ar trebui să se bazeze viața popoarelor și relațiile lor reciproce. S-a făcut ceva; mai mult, incomparabil mai mult, rămâne să facem ceea ce ne cheamă spiritul, trăind în amintiri, legende și simboluri care au supraviețuit din antichitate. Toată această lume frumoasă a stat pe loc, aproape înghețată în luptele necontenite, interne și externe, ale Rusiei. Fără

reînnoirea statului, totul a pierit; statul a prins viață, s-a stabilit, s-a umplut de forță

extraordinar: acum toate principiile anterioare se pot, trebuie și se vor dezvolta prin propria lor putere nemuritoare.- Ar fi păcat să nu depășim Occidentul. Britanicii, francezii și germanii nu au nimic bun în spate. Cu cât privesc mai departe în jur, cu atât li se pare societatea mai proastă și mai imorală. Vechimea noastră ne oferă un exemplu și începutul a tot ce este bun în viața privată, în procesele judiciare, în relațiile dintre oameni; dar toate acestea au fost suprimate, distruse de absența unui principiu de stat, de discordia interioară și de jugul dușmanilor externi. Oamenii occidentali trebuie să lase deoparte tot ce era înainte ca fiind rău și să creeze totul bun în ei înșiși; Este suficient să înviem, să înțelegem vechiul, să-l aducem în conștiință și în viață. Speranța noastră este mare pentru viitor.

Tot ce se poate desluși în primele începuturi ale istoriei ruse se află în câteva cuvinte. Guvernul varangian reprezintă exteriorul; consiliile regionale sunt partea internă a statului. În toată Rusia, puterea executivă, protecția granițelor, relațiile cu puterile vecine sunt în mâinile unei singure familii varangi-ruse, care comandă o echipă angajată; curtea adevărului, păstrarea obiceiurilor și soluționarea tuturor problemelor guvernării interne sunt lăsate la latitudinea conferinței poporului. Peste tot, în toată Rusia, dispozitivul este aproape același; dar nu găsim o unitate completă a obiceiurilor nu numai între orașele îndepărtate, ci și între Novgorod și Pskov, care sunt atât de apropiate ca locație, în beneficii și în elementele populației. Unde ar putea fi conexiunea internă? Au fost unite accidental mai multe triburi slave, puțin cunoscute între ele, care nu au trăit niciodată sub aceeași viață comună a statului; Ei sunt uniți printr-un fel de federație, bazată pe rudenia prinților care au apărut din popor și, poate, parțial prin unitatea beneficiilor comerciale: cât de puține sunt elementele pentru viitoarea Rusie!

O altă fundație ar putea susține clădirea statului, aceasta este unitatea credinței și a vieții bisericești; dar Grecia ne-a trimis sfinți, a avut asupra noastră aceeași credință, aceleași dogme, aceleași ritualuri, dar nu ne-a rămas ea complet străină? Fără influența, fără puterea dătătoare de viață a creștinismului, pământul rus nu s-ar fi ridicat; dar nu avem dreptul să spunem că numai creştinismul a ridicat-o. Desigur, toate adevărurile, fiecare început de bunătate, viață și iubire au fost în biserică, dar în biserica posibilă,

într-o biserică luminată şi triumfătoare asupra principiilor pământeşti. Ea nu a fost așa în niciun moment și pe nici un pământ. Asociat cu viața cotidiană și păgână din Occident, multă vreme a fost

întunecat și inconștient, dar activ și sec practic; apoi, desprinzându-se de Răsărit și încercând să se explice, ea s-a îndreptat către raționalism, și-a pierdut puritatea, a cuprins în ea începutul otrăvitor al viitoarei căderi, dar a luat stăpânire pe umanitatea nepoliticosă, și-a dezvoltat puterile materiale și mentale și a creat un frumos , lume seducătoare, dar sortită distrugerii, o lume catolicism și reformă. Soarta Bisericii Răsăritene a fost alta. Multă vreme s-a luptat cu erorile judecății individuale; multă vreme nu și-a putut liniști mintea, entuziasmată de mândria filozofiei elene și de misticismul Egiptului sau Siriei, în corectitudinea credinței. Secolele au trecut, conceptul a devenit mai clar, mândria minții a fost umilită, adevărul a apărut în lumină clară, în forme definite; dar providenţa nu a permis Greciei să culeagă roadele ostenelii şi a luptei sale minunate. Societatea exista deja pe o bază solidă, stabilită de istorie, determinată de legi pozitive, logice, sfințită de marea glorie a trecutului, de minunile artei, de luxul poeziei; și totuși toate acestea - istorie, legi, glorie, artă, poezie - erau în contradicție cu simplitatea spiritului creștin, cu adevărurile iubirii sale. Oamenii nu se puteau smulge din istoria lor, societatea nu-și putea recrea legile; Creștinismul a trăit în Grecia, dar Grecia nu a trăit în creștinism. Multă vreme, din izvorul viu al credinței, imperiul a primit o putere aproape incredibilă pentru a rezista dușmanilor externi; Multă vreme acest corp decrepit s-a luptat cu presiunea barbarilor nordici, a fanaticilor războinici din Sud și a triburilor sălbatice din Asia Centrală; dar nu se putea ridica și se întări pentru o viață nouă, pentru că formele încăpățânate ale antichității erau incapabile să accepte plinătatea învățăturii creștine. Gândit (obosit) de lupta zadarnică cu apariția vieții sociale și de stat a intrat în deșert, în mănăstirile Egiptului și Palestinei, în mănăstirile de munte din Asia Mică și Hellas. Acolo cele mai bune suflete alese au luat din cercul civil frumusețea vieții lor interioare și, îndepărtându-se de lumea căreia nu o doreau și care nu le puteau supune, au ales câmpul contemplației, reflecției. , rugăciune și desfătare spirituală. Tot ce este frumos și înalt trăia în ele, tot ce nu era

realizat de societatea modernă. Atunci lira Greciei tăce, sursa cântecului se usucă. Poezia sa mutat în mănăstiri, în însăși viața monahală, ca să spunem așa, în însăși esența pustnicilor. Dar, din moment ce neamul omenesc este sortit să se supună mereu mai mult sau mai puțin, sau măcar să se încline în fața purității spiritului poetic, lumea greacă se întoarce cu un respect nemărginit către oamenii care l-au respins. Evlavia arătată marilor mentori și întemeietori de realizare monahală a dus cu ea un număr nesfârșit de imitatori, iar falșii călugări s-au înmulțit în Răsărit, așa cum poeții imaginari se înmulțesc în timpul nostru în Occident . Un model de înstrăinare a oamenilor unii față de alții se răspândește în societate; egoismul și dorința de beneficii private au devenit semnele distinctive ale grecului. Cetăţeanul, uitând de patria sa, a trăit pentru interes propriu şi ambiţie; creştinul, uitând de umanitate, a cerut doar mântuire personală; statul, pierzându-și sfințenia, a încetat să mai reprezinte o gândire morală; biserica, după ce a pierdut orice acțiune și reținând doar puritatea moartă a dogmei, și-a pierdut conștiința

forțelor sale vii și amintirea scopului său înalt. Ea a continuat să se întristeze cu bărbatul, să-l consoleze, să-l îndepărteze din lumea trecătoare; dar ea nu-și mai amintea că i s-a încredințat crearea construcției întregii omeniri. Așa era Grecia, așa era creștinismul ei, când i-a plăcut lui Dumnezeu să transfere semințele vieții și adevărului în nordul nostru. Clerul bizantin nu a putut dezvolta în Rusia începuturile vieții civile, despre care nu știau în patria lor. Îndrăgostită la început de mănăstiri, după cum spuneam, involuntar, Grecia a venit la noi cu propriile ei prejudecăți, cu dragoste de asceză, chemând oamenii la pocăință și îmbunătățire, tolerând societatea, dar nu binecuvântând-o, supunându-se statului în care ea. a fost, dar nu creând acolo, acolo unde el nu era. Cu toate acestea, chiar și aici ea merită recunoștința noastră. Cu puritatea învățăturii ei, ea și-a îmbunătățit morala, a adus în armonie obiceiurile diferitelor triburi, a îmbrățișat întreaga Rusă cu un lanț de unitate spirituală și a pregătit oamenii pentru o altă eră mai bună a vieții oamenilor.

Toate acestea încă nu erau suficiente. Federația triburilor sudice și nordice, sub protecția casei lui Rurik, nu a constituit un întreg unificat puternic. Regiunile trăiau o viață separată, originală. Novgorod nu a fost dușmanul dușmanilor din Kiev. Kievul nu a apărat Novgoro cu puterea sa

Da. Poporul nu a cerut unitate, nu a vrut-o. Forma exterioară a statului nu s-a contopit cu el, nu a pătruns în viața lui secretă, spirituală. Discordia prinților a sfâșiat și a devastat Rusia, dar regiunile au rămas indiferente atât față de învingător, cât și față de învinși. Când ambițiosul și priceputul Mare Duce în lupte a căutat să-și răspândească puterea, să concentreze forțele poporului (oricare ar fi motivele motivante ale acțiunii sale, fie că sunt iubirea pentru binele public, fie interesul propriu), nu a fost doar pofta de puterea altor prinți care s-au răzvrătit împotriva lui, dar și mai mult libertatea invidioasă a comunităților și regiunilor obișnuite cu independența, deși au suferit mereu asuprirea. Unul a fost în drept, iar celălalt în faptă.

Novgorod, un oraș liber, egoist, obișnuit cu propria viață politică separată, în care predomina principiul tribal, nu a avut ideea de a uni toată Rusia; Neputincioasa Kiev, care a adoptat accidental caracterul războinic al varangielor, nu a putut realiza ideea unui mare stat. Înainte de invazia mongolă, nimeni, nicio persoană, niciun oraș nu se putea răzvrăti și spune: „Sunt reprezentantul Rusiei, sunt centrul ei, îi voi concentra viața și puterea în mine.”

Din Răsărit a venit o furtună, îngrozitoare, zdrobind toate tronurile Asiei, suficientă pentru a distruge toată Europa, dacă Europa n-ar fi fost salvată de ea printr-o distanță nemăsurată. Umbra viitoarei Rusii a întâlnit-o la Kalka, iar celei învinse nu i-a putut fi rușine de înfrângerea ei. Parcă Dumnezeu ne chema la unitate și unire. Dar biserica a tăcut și nu a prevăzut distrugerea; poporul a rămas indiferent, prinții și-au continuat lupta civilă. Pedeapsa era justă,

renașterea era necesară. Violența este salutară atunci când activitatea interioară a unei persoane este adormită. Când al doilea raid mongol a lovit Rusia, căderea acesteia a fost neglorioasă. Ea a întâlnit moartea fără nicio rezistență, fără a încerca să riposteze. Citind cronicile, simți că un fel de deznădejde profundă a pătruns în toată această alcătuire discordantă a societății ruse, că nu mai putea exista și că mongolii au fost un accident, fericiți pentru noi; căci acești cuceritori sălbatici, distrugând tot ce exista, cel puțin nu au vrut și nu au putut crea nimic.

Într-o perioadă în care hanii distrugeau întreaga fâșie de est și de sud a Rusiei, când Occidentul, cu voia sa sau nu

Leu a recunoscut stăpânirea nepoliticului trib lituanian asupra sa, iar Nordul, străin de orice mare idee de stat, și-a continuat nebunește viața limitată și locală, comerțul și banditismul, a apărut o nouă Rusie. Fugitorii de pe malurile Donului și Niprului, exilați din regiunile bogate Volyn și Kursk s-au repezit în pădurile care acopereau malurile Oka și Tvertsa, cursurile superioare ale Volgăi și versanții Alaun. Orașele vechi s-au revărsat, au crescut sate noi, s-au construit orașe noi, nordul și sudul s-au amestecat, s-au pătruns unul în celălalt și a început o viață nouă pe pământurile pustii, pe câmpurile sălbatice ale Moscovei, nu mai tribale sau regionale, ci întregi rusești.

Moscova era un oraș nou, fără trecut, fără caracter definitoriu, un amestec de diferite familii slave, iar aceasta este demnitatea lui. Ea a fost tot atât creația prinților, cât și fiica poporului; În consecință, ea a îmbinat aspectul și interiorul statului într-o uniune strânsă, iar acesta este secretul forței ei. Forma exterioară pentru ea nu mai era întâmplătoare, ci vie, organică, iar triumful ei în lupta cu alte domnii era fără îndoială. Din această cauză, atât de devreme în acest tânăr oraș (care, după obiceiurile antichității ruse, atestate de cronicari și după parohialismul orașelor, ar fi trebuit să fie smerit și liniștit), o ambiție atât de violentă a prinților a fost brusc. nascut si din aceasta cauza poporul putea simpatiza cu printi.

Nu voi expune istoria principatului Moscova; Din datele anterioare este ușor de înțeles bătăliile și victoriile ei. De îndată ce și-a declarat dorința de a fi Rusia, această dorință a trebuit să fie împlinită, pentru că s-a exprimat brusc în prinț, și în cetățean, și în cler, reprezentat în persoana mitropolitului. Novgorod nu a putut rezista, deoarece ideea de oraș trebuia să cedeze ideii de stat; domnii nu au putut rezista multă vreme, pentru că au fost un accident în principatele lor; libertatea regională și invidia orașelor învinse și distruse de mongoli nu puteau servi drept obstacol, deoarece instinctul poporului, după lecția sângeroasă pe care o primise, a căutat să unească forțele, iar clerul, întorcându-se la Moscova ca șeful Ortodoxiei Ruse, a învățat mințile oamenilor să-și supună voința binefăcătoare.

Acestea sunt motivele sărbătorii. Care au fost postnașterea?

actiuni? Răspândirea Rusiei, dezvoltarea forțelor materiale, distrugerea drepturilor regionale, oprimarea vieții comunale, subjugarea fiecărui individ prin gândirea statului în persoana suveranului - binele și răul Rusiei pre-petrine. . O nouă eră începe cu Peter. Rusia converge cu Occidentul, care până atunci îi era complet străin. Ea se mută de la Moscova la graniță, la malul mării, pentru a fi mai accesibilă influenței altor ținuturi, comerciale și luminate. Dar această mișcare nu a fost o acțiune a voinței poporului; Sankt Petersburg a fost și va fi singurul oraș de guvernare și, poate, pentru dezvoltarea sănătoasă și rezonabilă a Rusiei o astfel de separare în chiar centrul statului nu a avut și nu va rămâne inutilă. Viața puterii de stat și viața spiritului poporului erau despărțite chiar și de locul de concentrare a acestora. Unul, de la Sankt Petersburg, mișcă toate forțele vizibile ale Rusiei, toate schimbările ei formale, toate activitățile sale externe; celălalt cultivă imperceptibil caracterul timpului viitor, gândurilor și sentimentelor, care sunt încă sortite să fie îmbrăcate într-o imagine și să treacă de la instincte la activitate deplină, rațională, manifestată. Astfel, personalitatea materială a statului primește activitate hotărâtă și hotărâtă, lipsită de orice agitație internă și, în același timp, conștiința nepasională și calmă a sufletului poporului, păstrându-și drepturile eterne, se dezvoltă din ce în ce mai mult la distanță de orice. interes temporar şi din influenţa nocivă a vieţii practice uscate.aspect.

Am văzut că prima perioadă a istoriei Rusiei reprezintă o federație de regiuni independente acoperite de un singur lanț de agenți de securitate. Egoismul orașelor nu a fost deloc schimbat de accidentul armatei varange și a conducătorilor militari varangi, pe care îi numim prinți, fără să ne imaginăm un sens clar în acest cuvânt. Unitatea limbajului a fost sterilă, ca și în alte părți: lumea antică a Hellas ne învață acest lucru. Unitatea credinței nu i-a legat pe oameni, pentru că ne-a venit dintr-un pământ din care credința însăși s-a retras, simțind imposibilitatea de a o re-crea. Când furtuna mongolă și pofta de putere a principatului Moscova creat organic au distrus granițele triburilor, când Rus’ s-a contopit într-un singur întreg, viața părților a dispărut; dar oamenii, după ce și-au abandonat activitățile rebele și limitate în destinele și regiunile lor, nu au putut încă transfera în întregul nou creat sentimentul cald de iubire cu care s-au străduit.

s-au rugat la steagurile orașului natal în timp ce strigau: „pentru Novgorod și Sfânta Sofia” sau: „pentru Vladimir și Maica Domnului Bogolyubskaya”; Nimeni în Rusia însăși nu a iubit încă Rusia: pentru că, deși înțelegea necesitatea statului, nimeni nu înțelegea sfințenia lui. Astfel, chiar și în 1612, cu care istoria noastră se poate lăuda oarecum, dorința de a avea o credință liberă era mai puternică decât

patriotismul, iar faptele s-au limitat la victoria întregii Rusii asupra unui pumn de polonezi.

Între timp, când toate obiceiurile din antichitate, toate drepturile și libertățile orașelor și claselor au fost sacrificate pentru a forma corpul dens al statului; Când oamenii, protejați de puterea materială, au început să trăiască nu unul cu altul, ci, ca să spunem așa, unul lângă altul, ciuma imorității sociale s-a răspândit imens și toate cele mai rele pasiuni ale omului s-au dezvoltat în aer liber: lăcomia în judecători. , al cărei nume a devenit o sinonimă în rândul poporului, ambiția la boierii care au cerut să intre în aristocrație, pofta de putere în clerul care căuta să întemeieze un nou tron papal. A apărut Petru și, printr-un instinct ciudat de suflet înalt, îmbrățișând cu o privire toate relele patriei, cuprinzând tot sensul frumos și sfânt al cuvântului: stat, a lovit Rusia ca o furtună cumplită, dar binefăcătoare. O lovitură pentru clasa judecătorilor-hoți; o lovitură pentru boierii care se gândesc la familiile lor și își uită patria; o lovitură pentru călugării care caută mântuirea în chiliile lor și stoarcerile în orașe, dar uită de biserică și umanitate, și frăția creștină. Pe care dintre ele va apărea istoria?

Multe greșeli întunecă gloria transformatorului Rusiei, dar el are onoarea de a o trezi la putere și la conștiința puterii. Mijloacele pe care le folosea erau brute și materiale; dar să nu uităm că puterile spirituale aparțin poporului și bisericii, și nu guvernului; guvernul este lăsat doar să trezească sau să-și omoare activitățile printr-un fel de violență, mai mult sau mai puțin severă. Dar este trist să te gândești că cel care a înțeles atât de viu și puternic sensul statului, care și-a aservit complet personalitatea acestuia, precum și personalitatea tuturor supușilor săi, nu și-a amintit în același timp că există doar putere. unde există iubire, iar iubirea este doar acolo Unde este libertatea personală?

Poate că am judecat cu aspru antichitatea; dar sunt eu de vină când s-a condamnat? Dacă nu obiceiurile anterioare

'8 Ordinul 263   2 73

ceaiurile și biserica nu au creat nicio imagine vizibilă în care să fie întruchipată vechea Rusie, să nu admitem că le lipseau unul sau chiar mai multe elemente? Și așa a fost. O societate care caută putere în afara ei pentru autoconservare este deja într-o stare dureroasă. Fiecare federație conține un protest tăcut împotriva unui principiu comun. O federație întâmplătoare dovedește înstrăinarea oamenilor unii de ceilalți, o indiferență în care încă nu există dușmănie, dar încă nu există iubire reciprocă. Omenirea este educată de religie, dar este educată încet. Trec multe secole până când credința pătrunde în conștiința generală, în viața oamenilor, in succum et sanguinerà5. Nepoliticonia Rusiei, când a adoptat creștinismul, nu i-a permis să pătrundă în adâncurile ascunse ale acestei învățături sfinte, iar mentorii ei își pierduseră deja simțul frumuseții sale originare. De aceea oamenii i-au urmat pe prinți când conflictele lor civile au distrus pământul rusesc; iar clerul, încercând să îndepărteze oamenii

din infracțiunile private, părea să nu știe că există infracțiuni publice.

Cu toate acestea, avem nenumărate beneficii pentru Occident. Istoria noastră originală nu poartă nicio pată de cucerire. Sângele și vrăjmășia nu au servit drept bază pentru statul rus, iar bunicii nu au lăsat moștenire nepoților lor tradiții de ură și răzbunare. Biserica, limitând cercul acțiunii sale, nu și-a pierdut niciodată puritatea vieții sale interioare și nu a propovăduit copiilor săi lecții de nedreptate și violență. Simplitatea structurii regionale Dota-Tar nu era străină de adevărul uman, iar legea dreptății și a iubirii reciproce au servit drept bază pentru acest mod de viață aproape patriarhal. Acum, că epoca creării statului s-a încheiat, când masele colosale s-au unit într-un întreg, indestructibil de ostilitatea externă, a sosit momentul să înțelegem că o persoană își atinge scopul moral doar într-o societate în care puterea toată lumea aparține tuturor și puterea fiecăruia este a tuturor. Astfel, vom merge înainte cu îndrăzneală și fără greșeală, preluând descoperirile întâmplătoare ale Occidentului, dar dându-le un sens mai profund sau descoperind în ele acele principii umane care au rămas secrete pentru Occident, întrebând istoria bisericii și legile ei - lumini călăuzitoare pentru dezvoltarea noastră viitoare și reînvierea formelor străvechi ale vieții rusești, pentru că au fost

bazată pe sfințenia legăturilor familiale și pe individualitatea nealterată a tribului nostru. Apoi, în proporții luminate și armonioase, în frumusețea originară a unei societăți care îmbină natura patriarhală a vieții regionale cu sensul profund al statului, reprezentând un chip moral și creștin, vechea Rusă va învia, dar deja conștientă de ea însăși, și nu întâmplătoare, pline de forțe vii și organice, care nu oscilează pentru totdeauna între ființă și moarte.

DESPRE HUMBOLDT6

[...] Sunt epoci în care dezvoltarea lentă și aproape imperceptibilă a principiilor spirituale, a credințelor și a gândurilor care stau la baza societăților umane ascunde de la observator raționalitatea legilor istorice în sine. Sunt epoci în care aceste principii spirituale, deja condamnate de unilateralitate, impotență sau minciună, par să mai încerce să înșele logica strictă a istoriei cu viclenia rândurilor lor, cu atracția către ei înșiși a altor principii neobișnuite pentru ei, o alianță cu interese pur materiale și chiar reconciliere cu principiile, complet opuse. Și aici nu este ușor pentru observator să afle adevărul. Dar există epoci în care dezvoltarea principiilor spirituale care au condus istoria trecută s-a încheiat; trucurile lor sunt epuizate, iar logica istorică incoruptabilă își pronunță verdictul asupra lor. În astfel de epoci, orbirea este de neiertat.

Aceasta este epoca noastră. [...]

Fenomenele moderne spre care se îndreaptă acum curiozitatea generală a fost precedată, în urmă cu zece ani, de un alt fenomen, care a fost

remarcat de foarte mulți, dar nu de toată lumea: a fost o puternică trezire a intereselor și întrebărilor religioase. Latinismul și protestantismul păreau gata să intre din nou în luptă; dar nici unul, nici celălalt nu au rezistat criticii care însoțește fiecare fenomen al secolului nostru; nici unul, nici celălalt nu putea răspunde la întrebările care i-au fost puse. Interesul religios se stingea aparent; dar discordia, trezită în sufletul omenesc și neîmpacată prin rezoluție rezonabilă, a trebuit să dea roade și a făcut-o. Logica istoriei o pronunță

vorbind nu despre forme, ci despre viața spirituală a Europei occidentale. Nu putea fi altfel. De îndată ce ambele principii spirituale, sau, mai bine zis, ambele forme ale aceluiași principiu spiritual, după care Europa a trăit și a fost guvernată atâtea secole, au tăcut înaintea cererii de critică, tărâmul spiritual însuși a devenit gol, interiorul lumea sufletului a dispărut, credința în rațional a pierit, iar nerăbdarea lacomă a intereselor materiale (parțial legitime) nu a putut recunoaște nicio altă cale înaintea sa în afară de calea exploziilor și violenței.

Pentru oamenii din Occident, starea sa actuală ar trebui să pară un mister insolubil. Numai noi, crescuți de un alt principiu spiritual, putem înțelege această ghicitoare.

Știința a recunoscut că noua lume europeană a fost creată de creștinism. Acest lucru este adevărat în acest sens: creștinismul, în plinătatea învățăturii sale divine, a reprezentat ideile de unitate și libertate, indisolubil legate în legea morală a iubirii reciproce. Caracterul juridic al lumii romane nu putea înțelege această lege: pentru ea, unitatea și libertatea apăreau una față de alta, antagonice una față de alta; Dintre cele două principii, unitatea i s-a părut, în mod necesar, cea mai înaltă și ia sacrificat libertatea. Așa a fost influența elementelor romane. Elementul german, contrar celui roman, ar fi reținut un alt principiu, dar acest lucru nu s-ar fi putut întâmpla; Ea însăși a fost un cuceritor și un violator în Europa de Vest. Datorită poziției sale, a acceptat în sine același principiu pe care l-a acceptat elementul roman datorită caracterului său intern. Deci, Europa de Vest s-a dezvoltat nu sub influența creștinismului, ci sub influența latinismului, adică. Creștinismul unilateral înțeles ca legea unității exterioare. Oricine înțelege istoria poate discerne cu ușurință dezvoltarea treptată a acestui început în ideea atot-creștinismului (tota Christianitas), înțeles ca stat, în lupta împăraților și papilor în cruciade, în ordinele monahale militare, în adoptarea unei limbi bisericești-diplomatice (latina) etc. El va vedea că întreaga viață a Occidentului a fost impregnată de acest principiu și s-a dezvoltat în deplină dependență de el, în ierarhia feudală, în aristocrație, în conceptul de drept, în conceptul de putere de stat etc. Pentru cineva care are numai istoria confirmată conform scriitorilor străini ar trebui să

vorbesti prea mult. Prin urmare, nu vom lua în considerare aici istoria Europei de Vest din acest punct de vedere.

Aceasta a fost prima perioadă a istoriei occidentale; a doua a fost o perioadă de reacție. Unilateralitatea latinismului a stârnit opoziție și încetul cu încetul, după multe încercări nereușite, după o lungă luptă, a început o perioadă de protestantism, unilaterală ca latinismul, dar unilaterală în sens invers celui dintâi: pentru protestantism. a reținut ideea de libertate și i-a sacrificat ideea de unitate. Nu se putea altfel, pentru că reconcilierea a fost imposibilă pentru Occident, ridicat de începutul latinismului, în condițiile cuceririi germane și a formalității juridice romane. Întreaga istorie modernă a Europei aparține protestantismului, chiar și în țările reputate catolice. Așa cum ideea unității latine era externă, tot așa și ideea libertății protestante era externă; căci libertatea, desprinsă de ideea de conținut rațional, este un concept pur negativ și deci extern. Protestantismul a fost ferit de la autodistrugere completă timp de câteva secole doar prin condiții arbitrare; dar a purtat în sine semințele propriei distrugeri, iar aceste semințe au trebuit să se dezvolte din necesitate. Au evoluat. În domeniul religiei dogmatice, protestantismul a dispărut și s-a transformat în incertitudinea gândirii filosofice, adică în scepticismul filozofic; în zona vieții publice a trecut în acea stare de fermentație nemărginită care a șocat lumea occidentală. Condițiile arbitrare nu puteau rezista nici cerințelor criticii rezonabile, nici pasiunilor personale; căci o condiție arbitrară nu poate conține în sine propria sa sfințire: ea poate fi sfințită numai din exterior și fiecare principiu sfințitor a fost deja distrus de protestantism. În timpul nostru, judecata istoriei este și se va face asupra latinismului și protestantismului. Acesta este sensul mișcării moderne.

Până acum, nu a existat și nu poate apărea un nou început spiritual care să umple golul din sufletul uman lăsat în el de căderea finală a începutului latino-protestant. Toate încercările (au fost multe) de a găsi sau de a crea un astfel de început au fost fără succes. Acesta este sensul fenomenelor și declinului tuturor sistemelor care au făcut mai mult sau mai puțin zgomot sub

Berbecul meu7 sau Saint-Simon, sub numele de comunism sau socialism. Toate aceste sisteme, aparent generate de bolile materiale ale societății și având aparent scopul de a vindeca aceste boli, s-au născut într-adevăr dintr-o boală interioară a spiritului și au avut ca scop umplerea golului lăsat în ea de căderea credinței de odinioară sau a fosta fantomă a credinței. Toți au căzut sau cad din același motiv și anume arbitrariul subiectiv pe care se bazează. Filosofia germană a ajuns la același scop într-un mod diferit în persoana reprezentantului său Hegel, sau, mai bine spus, a discipolilor săi. Strict (deși incomplet) în analiza sa, nesemnificativ în sinteza sa, hegelismul în cădere a arătat întreaga adâncime a abisului spiritual peste care stătuse de multă vreme Germania filozofatoare, fără să o cunoască; a

scos la iveală o ciumă pe care nu o putea vindeca. Dar există, fără îndoială, un mare merit în asta. Toate încercările viitoare de-a lungul căii pur filozofice sunt imposibile după Hegel; toate încercările viitoare de tipul owenismului învechit sau al noului socialism vor fi nereușite și nesemnificative din aceleași motive pentru care predecesorii lor au fost nereușiți și nesemnificativi. Verdictul asupra lor este realizat de istoria oportună; a fost rostită în urmă cu câțiva ani într-o carte, absurdă în forma ei, dezgustătoare prin caracterul moral, dar inexorabil de logic, în cartea lui Max Stirner (Der Einzelne und sein Eigenthum) 8. Această carte, pe care școala a abandonat-o cu groază, care i-a dat naștere, despre care nici un singur german moral (sittlicher) nu poate vorbi fără indignare profundă, are o semnificație istorică, neremarcată de critică și, desigur, și mai puțin cunoscută autorului însuși, semnificația completului și protest final al libertății spirituale împotriva oricăror legături arbitrare impuse ei din exterior. Aceasta este goliciunea sufletului, este adevărat că este imoral, dar imoral pentru că a fost lipsit de orice fundament moral, suflet care exprimă constant, deși inconștient, atât posibilitatea, cât și raționalitatea supunerii față de principiul că ar fi creat și pe care l-ar crede și care se răzvrătește cu indignare și furie față de șmecherile zilnice ale taxonomiștilor occidentali, care nu cred și nu cer credință, creând în mod arbitrar legături și așteaptă ca alții să le accepte cu smerenie. Istoria modernă este un comentariu viu

pe Max Stirner, un protest real al simplității vieții împotriva inteligenței livrești care a decis să o înșele cu fantomele principiilor spirituale făcute de sine, când principiile spirituale după care a trăit cu adevărat cândva nu mai există.

Așa a fost voința providenței sau (dacă este prea îndrăzneț din partea noastră să ghicim căile providenței), așa a fost sensul istoriei lumii, astfel încât omenirea, care nu a înțeles creștinismul sau l-a înțeles unilateral, a trecut prin negare să-și înțeleagă propria greșeală. Eforturile inutile ale gânditorilor înapoiați, viclenia inutilă a conducătorilor spirituali care distrug credința într-o unire iezuită cerșetoare cu pasiunile și partidele politice, nu vor învia și nici măcar nu vor prelungi epoca protestantismului latin. Greșeala anterioară nu mai este posibilă; o persoană nu mai poate înțelege adevărul etern al creștinismului primitiv decât în plenitudinea lui, adică în identitatea unității și libertății, manifestată în legea iubirii spirituale. Aceasta este Ortodoxia. Orice alt concept al creștinismului a devenit de acum înainte imposibil. Reprezentantul acestui concept este Răsăritul, preponderent ţinuturile slave şi în fruntea lor Rus'ul nostru, care a acceptat din cele mai vechi timpuri creştinismul curat, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, şi care a devenit vasul său puternic, poate, datorită principiului comunal prin de care a trăit, vieți fără de care ea nu poate trăi. A trecut prin încercări grozave, și-a apărat principiile sociale și cotidiene în lupte lungi și sângeroase, în principal în lupta care l-a adus pe Michael la tron (cum am spus într-unul din articolele mele anterioare) - și, după ce s-a salvat mai întâi, trebuie acum apar ca reprezentantul lor pentru

întreaga lume. Aceasta este chemarea ei, destinul ei în viitor. Ne este permis să privim înainte cu îndrăzneală și fără teamă.

După ce am înțeles semnificația mișcărilor moderne și chemarea țării ruse în istoria lumii, ajungem la convingerea profundă că țara rusă își va îndeplini chemarea; dar în același timp, la întrebarea cum o poate îndeplini și ce organe în activitatea privată poate găsi în timpul nostru pentru exprimarea și manifestarea principiilor ei interioare.

Această întrebare dă naștere unei opinii involuntare și corecte.

Numai el își poate exprima principiile pentru alții

cele spirituale, care le-au înțeles singuri; Doar un organism spiritual armonios și integral poate transmite putere și armonie altor organisme, relaxate și deconectate. Gândul și viața oamenilor pot fi exprimate și manifestate doar de cei care trăiesc și gândesc pe deplin cu acest gând și viață. Suntem așa cu iluminarea noastră? [...]

[...] În articolele anterioare am vorbit despre nesemnificația și motivele nesemnificației științei în Rusia. Faptul în sine este dincolo de orice îndoială: motivele sale sunt clare. Știința însăși nu poate avansa până când nu este eliminată cauza morții sale, adică acel gol intern despre care am vorbit deja; dar este curios de văzut cu ce tenacitate își apără nesemnificaţia dobândită şi cu ce ardoare se răzvrăteşte împotriva oricărei încercări care i-ar putea tulbura somnul mental. Dezvoltarea științifică a societății noastre în sine este împărțită în două categorii. Majoritatea se mulțumesc cu direcția îndelungată a învățământului francez și, cu o liniște mulțumire, continuă să repete lecții vechi care au trecut aproape la a treia generație, diversificându-le cu variante moderne preluate din reviste franceze gânditoare. Aparent, nu există o unitate de opinie în rândul acestei majorități, dar baza reală a opiniei este aceeași pentru toată lumea; singura diferență este că pentru unul oracolul este La Press, pentru altul National, pentru al treilea Journal des Débats9 etc. Toată această majoritate poate fi rezumată sub denumirea generală de școlari ai revistelor franceze. Minoritatea a mers mult mai departe: a pătruns în adâncurile iluminismului german. În urmă cu douăzeci de ani, cu încredere deplină în Schelling, a subiectiv, obiectivat și obiectivat subiectul întregii lumi; apoi, împreună cu Hegel, respingând aproape cu dispreț visația poetică a epocii lui Schelling, ea, prin procesul fenomenologiei, a secat aceeași lume până la cel mai perfect schelet, sau, mai bine spus, la fantoma vreunui schelet, la a fi. identic cu inexistența și a suflat din nou în ea viață și esență printr-un aparat polisilabic al momentelor logice. A trecut și ea asta. Germania mentală și-a întins mâna către Franța mentală, pe care o neglijase timp de aproape o jumătate de secol, iar crema iluminării noastre a primit același dospit. Mult-

Minoritatea învăţată, şcolari de filozofie germană, au intrat, împreună cu universităţile germane, sub aceleaşi stindarde sub care mărşăluieşte majoritatea – sub stindardul jurnalismului francez. Unde sunt roadele educației mentale pe care această minoritate a primit-o din Germania și care ar putea înșela observatorul superficial? Unde este căldura pasiunii care i-a forțat pe oameni care nu cunoșteau limba germană, dar doreau să aparțină minorității învățate, să citeze la întâmplare autoritățile germane, de neînțeles pentru ei înșiși, sau să chinuie publicul cu formule uscate și întunecate care ucid pe toți înţelegere vie? Unde este acea căldură a credinței care i-a transformat pe alții, mai conștiincioși și cunoscători, în adevărați martiri ai științei, petrecând nopți nedormite în nesfârșite dezbateri despre abstracții filozofice, nu numai în refugiul cald al saloanelor prietenoase, ci și în frigul amar al Sf. Nopți la Petersburg sau la Moscova? -Este adevărat că există oameni, dar sunt depășiți numeric, care au învățat din această activitate mentală de educație care i-a pus pe căi de gândire noi, originale; majoritatea, însă, a fugit cu ideea fără să fie însuflețită de ea, a căzut în spatele ideii fără să o fi gândit bine și acceptă constant de peste mare noi direcții și, ca să spunem așa, noi credințe temporare, cu aceeași credulitate copilărească cu pe care a bolborosit formulele stiintei germane . Pentru ea, forma științifică germană era doar o modă și ar fi mai probabil ca un dandy din Sankt Petersburg (poate chiar o leoaică) să-și îmbrace o rochie cusută în anul trei decât ca scribul nostru să vorbească în formule sau despre formulele de gândire, care a fost odată subiectul creației lui zeului. Desigur, știința este imposibilă în această direcție. Dacă, întâmplător, se exprimă un gând care s-a născut în mod firesc pe pământul rusesc, majoritatea semi-librească și minoritatea livrească îl întâmpină cu aceeași lipsă de înțelegere (foarte firesc, pentru că mintea umană, nu fără efort, iese din rutul său obișnuit) și aceeași ostilitate, care apare și dintr-o dorință foarte firească de a păstra integritatea somnului său mental. Toată lumea proclamă în unanimitate noul gând un paradox (ca în celebra scenă a lui Vai de la înțelepciune: „asta e ceva ciudat!”), iar majoritatea declară că noul paradox nu este în întregime plauzibil (pentru whigismul nostru social).

are o pretenție puternică la conservatorism și Toryism, nerealizându-și whigismul și neînțelegând că Toryismul este complet imposibil cu o ruptură completă cu poporul și viața oamenilor). Minoritatea ia repede o obiecție vulgară și o aruncă, spre amuzamentul tuturor, în lumea jurnalismului mărunt. Acesta este sfârșitul chestiunii. [...]

[...] Chiar în vremea când dezvoltarea lumii a istoriei, după ce a condamnat principiile incomplete și unilaterale după care a fost guvernată până acum, cere de la sfânta noastră Rus' să exprime acele principii mai complete și mai cuprinzătoare din pe care a crescut și pe care se bazează, exprimarea lor este imposibilă din cauza lipsei de organe. În acest sens, este clar că Rusia se află într-o situație incomparabil mai dificilă decât Anglia și că whigismul societății noastre este incomparabil mai rău și mai scăzut decât whigismul care

alcătuiește unul dintre partidele sociale din Anglia. Acesta este rezultatul care ar putea fi dedus la prima vedere.

Dar nu ar trebui să se oprească la prima vedere. Un studiu complet al problemei conduce la o concluzie complet opusă primei. Whigismul englez, o reacție protestantă necesară împotriva unilateralității principiilor romane, a fost o necesitate, o dezvoltare inevitabilă și legitimă; triumful lui este la fel de inevitabil ca triumful oricărui gând cu totul logic. Din această cauză, așa cum am spus deja, viitorul în Anglia aparține Whigilor, cu excepția cazului în care pământul englez acceptă alte principii spirituale, mai complete, din afară. La noi este o cu totul altă chestiune: whigismul nostru este o consecință a unui accident istoric și, ca să spunem așa, extern, deloc determinat de principiile noastre sociale sau spirituale interne. Fructul unui accident temporar, poate avea atât sens, cât și existență doar temporară; și nu numai că nu se poate spune că viitorul îi aparține, dar se poate spune cu siguranță că viitorul nu există pentru el. Licit în începutul său accidental, fără sens în dezvoltarea sa generală, se apropie de căderea sa. Nici eforturile private, nici paradoxurile pe jumătate conștiincioase ale iubirii învechite pentru școlile occidentale, nici încăpățânarea publică, nici măcar forța imobilă a apatiei publice și a lenei mentale nu-și pot prelungi existența. Logica are drepturile ei inalienabile și imparțială

observatorul, bucurându-se de viitor, poate găsi deja consolare în semnele prezentului. Începe deja întoarcerea rușilor la începuturile pământului rusesc.

Prin acest cuvânt întoarcere nu mă refer la întoarcerea dragilor noștri compatrioți, care, ca porumbeii, fâlfâind aripile peste marea tulburată a societății occidentale, se întorc, obosiți, la stânca rusească și îi laudă durítatea. Nu, se întorc la Sfânta Rusă, dar nu la viața rusească; ei laudă puterea refugiului lor și nu știu (ca și noi ceilalți) că toate activitățile noastre nu sunt altceva decât o subminare constantă a fundamentelor sale. Din fericire, mâinile și rangele noastre sunt prea slabe, iar neputința noastră ne salvează de propria orbire. Nu numesc o revenire la acel fenomen social nu în întregime rar, care poate deveni o modă de moment, că oamenii care sunt complet separați de viața rusă, dar nu plâng această pauză, ci în deplină complezență bucurându-se de superioritatea lor imaginară, este laude importante poporului rus; ei îi dau, ca să spunem așa, cu cuvintele lor amabile, își etalează în fața societății cunoștințele lor despre viața rusă și despre spiritul rus și inventează cu calm sentimente și gânduri pentru acest spirit rusesc pe care poporul rus nu l-a cunoscut și despre care nu-l cunoaște. Pentru a exprima gândurile oamenilor, trebuie să trăiești cu ei și în ei. Vorbesc despre o altă întoarcere. Sunt oameni și, din fericire, sunt deja mulți dintre acești oameni, care nu se întorc pe pământul rusesc, ci la Sfânta Rusă, ca la părintele lor duhovnicesc, și își întâmpină frații cu dragoste veselă și pocăită. Această întoarcere mentală este importantă și reconfortantă. Știința, în ciuda rezistenței oarbe a cărturarilor și... stabilitatea leneșă a majorității semi-bookish nu numai că începe să

acorde atenție adevăratelor nevoi ale vieții rusești, dar, încetul cu încetul, eliberându-se de fostele cătușe școlare, ea arată deja o dorință de conștientizare a principiilor sale native și de dezvoltarea adevărurilor care până acum erau ascunse inconștient în propriile noastre vieți. Aceste lucrări nu rămân cu totul fără răsplată: mulți le simpatizează, le simpatizează în toată țara rusă și, poate, chiar mai mult în regiunile lui îndepărtate decât în acele centre imaginare ale iluminismului nostru, care sunt încă doar centre ale școlarilor occidentali. . Chiar și unii oameni luminați îi simpatizează.

Occidentul, gata să ne respecte gândul atunci când este cu adevărat al nostru, și nu o simplă imitație a gândului altcuiva. Succesul artei este mai lent decât succesul științei. Desigur, așa ar trebui să fie. Arta necesită pace interioară și deplinătate interioară, pe care încă nu le putem avea; dar în spatele tuturor acestor lucruri, fluxul gândirii rusești începe să curgă prin el tot mai puternic. Niciodată lumea noastră spirituală, adevărata nevoie a sufletului rus, nu a fost răsunată de acele sunete minunate și îmbogățită cu acele gânduri profunde care disting cele mai mari dintre figurile sale moderne; niciodată până acum arta cuvântului în direcția ei cotidiană nu a avut un asemenea reprezentant rus ca în vremea noastră. Chiar și în artele plastice se aude și se simte aceeași întoarcere. Tinerețea înzestrată își îndreaptă ochii cu dragoste către acea cale strictă care ne-a fost deschisă cândva de Bizanț și apoi întreruptă de furtunile vieții noastre tulburi. Dragostea luminată pentru artă, după ce a realizat demnitatea înaltă a acestui drum, dorește să consemneze din nou în pictura rusă numele care a strălucit cândva în cronicile sale ca fundament al școlii de pictură icoană. În cele din urmă, oamenii care sunt mai consecvenți, care înțeleg legătura dintre lucrurile mici de zi cu zi și dezvoltarea generală a organismului mental, încearcă măcar să-și aducă viața de acasă ceva mai aproape de viața și obiceiurile rusești. Pe lângă semnele pozitive, nu există semne negative mai puțin reconfortante. Este imposibil să dai alt nume furiei cu care se năpustesc profesorii și adolescenții școlii imitative învechite împotriva întregii Ruse vechi. Aceasta nu este o simplă eroare de critică care i-a derutat pe Kachenovsky și pe studenții săi; nu, aceasta este pasiune, iar pasiunea este foarte evidentă. Se respinge cu voce tare existența unei comunități în Rusia, în timp ce în istoria Rusiei este imposibil să înțelegem o singură linie fără o înțelegere clară a comunității și a vieții sale interioare; celălalt, în ciuda tuturor legendelor și monumentelor, distruge tot comerțul vechi rusesc, nici măcar neobservând faptul că, conform propriei sale mărturii, doar Novgorod plătea anual vistieriei marelui ducal (desigur, din comerțul său), o asemenea sumă. asta a fost egal cu a patra parte din răscumpărarea luată de normanzii din toată Anglia și mai mult de o opta din uriașa răscumpărare luată de aceiași normanzi triumfători din întreaga Franță; și cine nu știe ce înseamnă plata militară? În cele din urmă, al treilea a preluat neașteptul

Această justificare a lui Ivan cel Groaznic atribuie și nefericita duritate a inimii sale blânde urâciunilor poporului și boierilor. Este adevărat că nu a găsit nici în scrisorile de scutire ale lui Ioan însuși, nici în mărturiile străine sau rusești contemporane, nici o umbră de fapt în favoarea tezei sale, dar totuși! Bătrânul Rus ar fi trebuit să fie vinovat, iar cititorul revistei ar fi trebuit să fie credul*. Asemenea fenomene ar putea părea oarecum jignitoare și ca o profanare fără scrupule a memoriei părinților noștri, dar pasiunile școlare merită unele scuze. Mânia cu care este atacat moşul Rus poartă caracterul neputinţei furioase. Old Rus' este de vină nu pentru ceea ce a fost, ci pentru faptul că există acum și chiar exprimă speranța pentru existența și dezvoltarea viitoare. În același mod, ar trebui justificate și atacurile tipărite la adresa însăși personalității, la înfățișarea și, ca să spunem așa, la relațiile domestice ale oamenilor care au îndrăznit să-și exprime simpatia pentru principiile rusești și credința lor în ele. Impotența furioasă nu poate fi pretențioasă în ceea ce privește mijloacele sale. Acest semn negativ este la fel de reconfortant ca și cele pozitive.

Fără orbire extremă sau fără acea descurajare care a fost inspirată în campionii principiilor ruși, spirituale și populare, de fostul triumf al școlarilor imitativi, este imposibil să nu observăm că o tranziție are loc, deși încet (cum ar trebui) în gândirea noastră socială; dar speranța nu ar trebui să creeze nici încredere excesivă, nici neglijență leneșă. Mai este mult timp, multă luptă mentală înainte. Somnul mental nu se dispersează brusc, convingerile se schimbă încet; Obiceiurile date de un secol și jumătate de direcție se schimbă și mai încet. Întreaga muncă a oamenilor timpului nostru poate fi încă doar o chestiune de auto-educare. Nu suntem încă destinați să devenim organe care exprimă gândirea rusă; Ar fi bine să devenim măcar vase capabile să o primească într-o oarecare măsură. Cea mai bună parte este încă să vină

* Dar cât de încântat a fost autorul acestei justificări când, ulterior, un lucrător zelos și talentat al științei a început să explice execuția lui Ivan cel Groaznic ca pe o luptă între boieri și autoritățile țariste pentru dreptul de plecare. Nu pot fi complet de acord cu domnul Solovyov; dar în orice caz, gândul lui, exprimat ulterior, nu are nimic în comun cu încercarea de a justifica pe Ivan cel Groaznic cu imoralitatea poporului rus.

generatiile viitoare; în ele pot fi deja exprimate pe deplin toate forțele și principiile spirituale care stau la baza Sfintei Ruse Ortodoxe. Dar pentru ca acest lucru să fie posibil, este necesar ca viața fiecăruia să fie în deplină armonie cu viața fiecăruia, astfel încât să nu existe dezbinare nici în indivizi, nici în societate. Gândirea particulară poate fi puternică și fructuoasă numai cu dezvoltarea puternică a gândirii generale; gândirea generală este posibilă numai atunci când cunoștințele cele mai înalte și oamenii care o exprimă sunt conectate cu restul organismului societății prin legăturile iubirii libere și raționale și când puterile mentale ale

fiecărui individ sunt însuflețite de circulația mentală și morală . sucuri în poporul lui. Istoria cere Rusiei să preia conducerea în iluminismul global; îi conferă dreptul la aceasta pentru cuprinziunea și completitudinea principiilor sale, iar dreptul dat de istorie poporului este o obligație impusă fiecăruia dintre membrii săi.

NOTE

1 Discursul „Despre vechi și nou”, scris în 1839, nu era destinat publicării. Publicat pentru prima dată după moartea lui A. S. Khomyakov în 1861 în lucrările colectate ale lucrărilor sale. Publicat cu ușoare abrevieri conform ediției: Khomyakov A. S. Works 2nd ed. M.: B. p., 1878. T. 1. P. 359-365, 366-377.

2 Strigătul de război.

3 Helotismul este lipsa de drepturi.

4 Perimarea (inutilitatea) este cea mai justă și amară critică a legii.

Cu sudoare și sânge.

6 Scris în 1849. Publicat într-o ediție prescurtată: Hhomyakov A. S. Works. T. 1. p. 145-146, 147-152, 157-159, 169-174.

7 Owen.

8 Max Stirner (1806-1856) - filozof german, autor al cărții „The One and His Property” (1845).

9 reviste europene celebre din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Biblioteca „Runiverse”

SAMARIN IURY FEDOROVYCH

Yu. F. Samarin s-a născut într-o familie aristocratică bogată, aproape de curtea regală. A primit o educație excelentă acasă; unul dintre profesorii săi de acasă a fost profesorul N.I. Nadezhdin.

În 1834, a intrat la catedra de literatură a Universității din Moscova, unde a studiat cu Aksakov timp de câțiva ani. La universitate, Yu. F. Samarin a fost foarte influențat de profesori care și-au impregnat prelegerile cu conținut filozofic - M. G. Pavlov, M. P. Pogodin, S. P. Shevyrev. În timpul studiilor și după absolvire, a devenit aproape de slavofili, în special de Homiakov, care i-au insuflat pasiunea pentru studiul problemelor teologice. Nu fără influența lui Homiakov, Yu. F. Samarin a scris și susținut teza de master în 1844, „Ștefan Yavorsky și Feofan Prokopovici”, în care încearcă să fundamenteze rolul decisiv al bisericii în viața societății ruse.

Din 1844, Yu. F. Samarin este în serviciul public: a ocupat funcția de secretar al primului departament al Senatului, apoi timp de șapte ani ca funcționar în Ministerul Afacerilor Interne, studiind problema

țărănească în provinciile Imperiul Rus. După una dintre călătoriile sale în provinciile baltice, a scris „Scrisori de la Riga, înaintate superiorilor săi” (1849). În ele relatează că germanii îi asupresc pe ruși, ofenzându-le sentimentele naționale. „Scrisorile” i-au nemulțumit regelui. Yu. F. Samarin, după douăsprezece zile de închisoare în Cetatea Petru și Pavel, a fost exilat în provincia Simbirsk.

În 1853-1856. Yu. F. Samarin scrie o notă „Despre iobăgie și tranziția de la ea la libertatea civilă”, care a fost distribuită pe liste și s-a bucurat de o mare popularitate în cercurile liberale ale societății ruse. Acesta oferă o analiză detaliată a diferitelor aspecte ale socio-politice

sunt conturate viața în Rusia, relațiile iobagilor și modalitățile de a le elimina. Ca membru al comisiilor guvernamentale, Samarin a fost un implementator practic al reformei din 1861.

Activitatea jurnalistică a lui Yu. F. Samarin a avut un pronunțat caracter slavofil. Într-unul dintre cele mai faimoase articole ale sale, „Despre opiniile istorice și literare ale lui Sovremennik” (1847), el a subliniat opiniile slavofile asupra problemelor istoriei, literaturii și esteticii Rusiei. Printre celelalte lucrări ale lui Samarin care au provocat controverse, notăm „Două cuvinte despre naționalitate în știință” și „Despre educația publică”, publicate în „Conversația rusă” în 1856.

În anii '60, a intrat într-o polemică cu A.I. Herzen, pe care l-a întâlnit la Londra în 1864, iar în anii '70 - cu KD Kavelin cu privire la cartea sa „Probleme de psihologie”. Lucrarea lui Yu. F. Samarin „Iezuiții și atitudinea lor față de Rusia” (1866) a devenit faimoasă.

Yu. F. Samarin a murit în 1876 la Berlin.

ESEURI

1. Samarin Yu. F. Lucrări: În 12 volume. M.: B. i., 1877-1911 <T. 1-10, 12).

LITERATURĂ

1. Grigoryan M. M. Despre caracteristicile conceptului religios și filosofic al slavofilismului // Problema. științific, ateism. M., 1970. Sat. 10. p. 130-148.

2. Popov V.P. Natura socială și funcțiile slavofilismului timpuriu // Științific. tr. Kuban. Universitatea, 1974. Emisiune. 184. p. 56-83.

3. Popov V.P. Slavofilismul timpuriu ca fenomen estetic și problemă umană // Ibid. pp. 84-120.

4. Koshelev V. A. Vederi estetice și literare ale slavofililor ruși: (1840-1850). L.: Nauka, 1984. 194 p.

DESPRE OPINIILE UNUI „CONTEMPORAN” ISTORIC ȘI LITERAR1

[...] Articolul domnului Belinsky, publicat în nr. 1 al Sovremennik, spune multe; repetă variații pe vechea temă despre relația literaturii ruse cu societatea, despre legea continuă a dezvoltării sale în ciuda incoerenței exterioare a fenomenelor sale; aici, în treacăt, se rezolvă unele dintre cele mai dificile întrebări filozofice, de exemplu, despre relația dintre șansă și necesitate, despre semnificația personalității și naționalității etc., dar din toate reiese că subiectul preferat al domnului Belinsky la momentul prezent este elogiul noii școli literare, pentru care revistele din Sankt Petersburg au venit cu numele natural. Același articol conține o descriere a direcției slavofililor, sau a vechilor credincioși, scrisă cu pretenția de imparțialitate, care face onoare autorului său.

Să începem cu naturalismul. Revistele din Sankt Petersburg au ridicat steagul și au proclamat apariția unei noi școli literare, care, în opinia lor, era complet independentă. Ei o derivă din întreaga dezvoltare trecută a literaturii noastre și văd în ea un răspuns la nevoile moderne ale societății noastre. Originea naturalismului pare a fi explicată mult mai simplu; nu este nevoie să-i inventăm un pedigree atunci când poartă semne clare ale acelor influențe cărora le datorează existența. Materialul a fost dat de Gogol, sau, mai bine spus, luat de la el: aceasta este latura vulgară a realității noastre. Gogol a fost primul care a îndrăznit să introducă imaginea vulgarului în domeniul artei. Pentru asta era geniul lui. În această lume plictisitoare, incoloră, fără tunete și fără șocuri, nemișcată și plană, ca o mlaștină fără fund, atrăgând încet și irevocabil în sine tot ce este viu și proaspăt, în această lume extrem de poetică prin însăși absența a tot ceea ce este ideal, el a fost primul. să coboare ca un miner care simțea sub putere încă neatins de pământ. A fost mai mult de o sugestie fericită din partea lui.

instinct artistic, ci o ispravă conștientă a vieții, o expresie a unei nevoi personale de senzație interioară. Sub imaginea izbitor de adevărată a realității s-a ascuns o mărturisire sinceră și dureroasă. Aceasta a dus la unilateralitatea conținutului ultimelor sale lucrări, care însă nu poate fi numită unilaterală tocmai pentru că, alături de conținut, artistul își transmite gândul, motivația. Este atât de necesar pentru completitudinea impresiei, atât de inseparabilă de demnitatea artistică a operelor sale, încât isprava literară a lui Gogol nu a putut fi realizată decât în acest sens. Nici o pasiune pentru observație, nici o indignare nobilă față de vicii și, în general, nicio motivație, oricât de dezinteresată aparent ar fi, dar permiterea unui sentiment de superioritate personală în sufletul

artistului, nu i-ar da nici dreptul, nici puterea. Era necesar să ne înrudim sufletesc cu acea viaţă şi cu acei oameni de care se îndepărtează cu dispreţ, trebuia să le simţi în sine slăbiciunile, viciile şi vulgaritatea, pentru a simţi prezenţa umanităţii în ei; și numai aceasta ar putea da dreptul la denunț. Oricine nu este de acord cu acest lucru sau care înțelege în mod diferit sensul interior al operelor lui Gogol, nu-l putem contrazice - aceasta este una dintre acele probleme care sunt rezolvate fără apel în adâncul conștiinței. Școala naturală a adoptat de la Gogol doar unilateralitatea lui, adică i-au luat un singur conținut. Nici măcar nu i-a adăugat un acarian. Gogol a descris vulgaritatea din viața funcționarilor și a proprietarilor de pământ. Școala naturală a rămas cu aceiași funcționari și proprietari de pământ. Împrumutul de conținut, metoda de reprezentare, stil este atât de evident, încât nu trebuie dovedit. Nu există o astfel de tehnică, o astfel de frază caracteristică lui Gogol, sub care nu pot fi rezumate mii de falsuri. Iată cel puțin un exemplu. Gogol a observat obiceiul oamenilor care trăiesc într-un cerc apropiat, în preocupări meschine și monotone, de a identifica persoane familiare și necunoscute prin semne aleatorii, de exemplu, după un neg pe nas, după culoarea unei veste etc. Cine nu a avut a întâlnit aceeași tehnică în zeci de povestiri care împodobesc reviste din Sankt Petersburg în ultimii ani? Nu vrem să spunem prin aceasta că școala naturală a adoptat maniera personală a lui Gogol, dar că imitația este larg răspândită chiar și în manieră. Deci de acolo vine materialul.

Regia este împrumutată din ultima literatură franceză – este o caricatură și o calomnie a realității, înțeleasă ca un corector.

În același timp, când în Franța problemele sociale au ieșit în prim-plan, lăsând în urmă interesele politice, literatura fină, care făcuse recent pretenții zgomotoase sub steagul romantismului, și-a pierdut orice independență. Participarea la artă s-a răcit; Acum o nouă lucrare atrage atenția și este apreciată nu după meritul ei artistic, ci după cât de mult avansează cutare sau cutare problemă socială și ce se poate aștepta de la soluția propusă: beneficiu sau rău. Nu este cazul să regretăm acest lucru, fie și doar pentru că în Franța, în ciuda pretențiilor romantismului, arta nu a existat niciodată cu adevărat și este puțin probabil să existe vreodată singură. [...]

[...] Așadar, școala naturală își datorează originea lui Gogol, cu care nu are în comun decât conținutul împrumutat de la el, și influența literaturii franceze moderne. Se bazează pe dublă imitație, prin urmare, este lipsită de orice independență și este la fel de departe de realitate ca și romantismul târzie. Influența sa este inofensivă pentru că este nesemnificativă. Nesusținută de niciun talent puternic, trebuie să dispară la fel de repede și accidental cum a apărut, întrucât s-au format și au dispărut în memoria noastră multe cercuri literare. Și atunci același critic care îi profețește o viață lungă va vorbi despre ea cu același dispreț cu care a vorbit cândva despre clasicism, cu care acum își bate joc de romantism. El va avea parțial dreptate, chiar dacă nu este adevărat cu sine; căci clasicismul, romantismul și naturalismul nu au crescut pe pământul nostru și nu îl vor fertiliza; fluxul viu al

dezvoltării noastre curge departe de ele; se reflectă doar pe suprafaţa sa.

Este remarcabil că, cu cât mergi mai departe, cu atât această reflecție devine mai slabă; geniul lui Lomonosov și Derzhavin a mormăit sub jugul clasicismului; Romantismul a avut o influență puternică asupra primei perioade a lui Jukovski și Pușkin; și nici unul, nici măcar un talent de clasa a doua, nu a cedat naturalismului.

După ce ne-am dat părerea despre naturalism, nu vom respinge opinia domnului Belinsky; lăsați cititorii să judece. Să trecem la partea din articol care

19*

pentru noi este deosebit de interesant: la judecata așa-zisului partid slavofil. Criticul își explică originea astfel: „se știe că, în ochii lui Karamzin, Ioan al III-lea era superior lui Petru cel Mare, iar Rusia pre-petrină era mai bună decât Rusia nouă. Aceasta este sursa slavofilismului.” Pe scurt și clar; dar este adevarat? O comparație a lui Ioan al III-lea cu Petru se găsește în Karamzin în volumul VI, capitolul. VII2. Iată începutul acestui pasaj: „Istoricii moderni au observat la Ioan o asemănare izbitoare cu Petru cel Mare; ambele sunt, fără îndoială, grozave; dar Ioan, etc.” Mai mult: „nu aici, ci în Istoria lui Petru, trebuie să examinăm care dintre acești doi bărbați încoronați încoronați au acționat mai nobil sau mai potrivit cu adevăratul beneficiu al patriei”. Deci comparația și judecata sunt lăsate deoparte; nu este nevoie să-l cauți; aici sunt prezentate doar unele diferențe de obiective și mod de acțiune; de exemplu: „nu vedem că lui Ioan îi păsa să ilumineze mințile cu științe... el voia doar splendoare, putere”, desigur, nimeni din aceste cuvinte nu va vedea o preferință în favoarea lui Ioan, ci o simplă indicație a deosebirii explicate prin nevoile diferite ale celor doua domnii, despartite de doua de-a lungul secolelor. În același loc, Karamzin spune că Ioan a introdus Rusia în sistemul statal al Europei și a împrumutat arte de la „popoarele educate, dar nu s-a gândit la introducerea unor obiceiuri noi, la schimbarea caracterului moral al supușilor săi; I-a acceptat doar pe acei străini de la care se aștepta să beneficieze în arte, meșteșuguri, comerț și politică și le-a arătat numai milă, așa cum se cuvine unui mare monarh, față de cinstea, nu de umilirea poporului său. Petru s-a gândit să se înalțe cu titlul străin de împărat; Ioan era mândru de numele străvechi al Marelui Duce...” Există într-adevăr o preferință aici, dar nu trebuie să uităm că Karamzin a scris într-o epocă în care știau prea puțin și prețuiau prea puțin antichitatea, când, sub influența lui judecata străinilor, am construit măreția de stat a Rusiei nu mai mare decât Petru. Karamzin a scris în multe cazuri având în vedere prejudecățile moderne. În fine, chiar dacă din acest singur loc am fi vrut să deducem modul de gândire al lui Karamzin despre un subiect despre care nu a rostit un cuvânt decisiv, atunci tot ceea ce am avea dreptul să-i atribuim ar fi următorul: Ioan al III-lea s-a protejat. din anumite extreme, în care a implicat pasiunea lui Petru I pentru străini.

De aici rezultă că Ioan al III-lea era superior lui Petru, iar criticul avea dreptul să vorbească despre aceasta ca o chestiune cunoscută? În orice caz, gândul lui Karamzin nu ar conține altceva decât o judecată despre demnitatea comparativă a doi indivizi și nimic mai mult. Judecata în sine poate fi corectă sau greșită, dar nu poate fi în niciun fel extinsă la două epoci diferite, cu atât mai puțin să servească drept sursă a oricărui sistem. A doua opinie, atribuită lui Karamzin, este și mai ciudată. În primul rând, ce înseamnă mai bine cuvântul? Oare Karamzin, de exemplu, credea că statul rus dinaintea lui Petru era mai subțire și mai puternic, sau că instituțiile lui Ioan al IV-lea și Boris Godunov erau mai bune decât instituțiile Ecaterinei? Sau că armata învinsă la Kalka a fost mai bună decât armata care a câștigat victoria din Poltava? La urma urmei, aceste lucruri sunt și lucruri bune. Dar poate credea că înainte de Petru clasele superioare erau legate mai strâns de cele inferioare decât după reformă? Că societatea era mai integrală și mai fermă în credințele sale? La urma urmei, integritatea societății și fermitatea convingerilor nu sunt lucruri rele? Ei bine, în sfârșit, după părerea ta, se gândea Karamzin? Cuvântul ar fi avut mai mult sens numai dacă Karamzin ar fi spus undeva că prin reforma lui Petru Rusia nu a câștigat nimic sau a pierdut ceva esențial, primind în schimb ceva de prisos; că în general reforma a fost un pas înapoi. Dar de ce să ghicesc despre credințele istorice ale lui Karamzin când pot fi extrase din propriile sale cuvinte. Oricine a citit pasajul despre Rusia antică și modernă știe că Karamzin a văzut o mișcare progresivă în istoria Rusiei; pe care Karamzin a văzut în apropierea străvechii Rusii pre-petrine de Europa și în împrumutarea de la aceasta a reglementărilor militare, sistemul diplomatic, modul de educație sau de predare, maniera foarte laică, a văzut triumful beneficiului evident, superiorității clare. peste vechea pricepere (acestea sunt adevăratele lui cuvinte, p. XIV) . Mai departe, după ce a enumerat toate meritele personale, toate isprăvile lui Petru, tot ceea ce Rusia îi datorează, Karamzin a spus: „dar noi, rușii, având istoria noastră înaintea ochilor, vom confirma părerea străinilor ignoranți și vom spune că Petru. este creatorul statului nostru măreție? Să uităm de prinții Moscovei: Ioan I, Ioan al III-lea, care, s-ar putea spune, și-au construit o putere puternică din nimic și, ceea ce nu este mai puțin important, a stabilit în ea un guvern ferm, autocrat? Peter a găsit mijloacele

face lucruri grozave. Prinții Moscovei l-au pregătit.” Așa gândea Karamzin și iată o explicație a comparației lui Ioan al III-lea cu Petru I. În cele din urmă, Karamzin a scris următoarele rânduri: „comparând toate timpurile Rusiei cunoscute nouă, aproape toți vom spune că timpul lui Catherine a fost una dintre cele mai fericite pentru Rusia, aproape că nu fiecare dintre noi și-ar dori să trăiască în ea.” Din ce surse știe criticul că, în ochii lui Karamzin, Rus’ pre-Petrine era mai bun decât cel nou?

Deci, Karamzin a fost creditat cu o opinie pe care nu o avea și, prin urmare, nu a putut-o transmite slavofililor.

Plecând de la o dublă greșeală, criticul spune „că existența și importanța acestei coterie literare (adică slavofilismul) este pur negativă, că este cauzată și trăiește nu pentru sine, ci pentru justificarea și afirmarea tocmai ideii de a pe care s-a condamnat să lupte.. Latura pozitivă a doctrinei constă în unele premoniții vagi, mistice, ale victoriei Estului asupra Occidentului, a căror inconsecvență este prea clar dezvăluită de faptele realității, toate împreună și fiecare. separat. Dar partea negativă a învățăturii lor este mult mai demnă de atenție, nu prin faptul că vorbește împotriva presupusului Occident putrezit (slavofilii nu înțeleg absolut Occidentul, pentru că îl măsoară după criteriul estic), ci prin faptul că vorbesc împotriva europeismului rus, dar despre ei spun o mulțime de lucruri sensibile etc.”

Care dintre cele două părți există pentru cealaltă - timpul va decide; în orice caz, ar fi bine ca contradicția pe care au întâlnit-o să-i inspire pe non-slavofili (cum îi numește autorul) cu fericita idee de a-și supune credințele la teste stricte și, dacă este posibil, de a le justifica. Criticul nu a găsit interes să vorbească despre latura pozitivă a doctrinei slavofile; treaba noastră este să-i urmăm pe călcâie, acolo unde conduce, de aceea vom lăsa acest subiect deoparte, remarcându-i în treacăt că dacă am înlocuit cuvintele „Est” și „Vest” cu altele, în acest caz identice, atunci problema, poate, avea să devină mai clară pentru el. Răposatul Voluev a definit foarte clar în prefața „Colecției sale istorice”3 ceea ce înseamnă Răsăritul. Aceasta înseamnă nu China, nu islamism, nu tătari, ci lumea slavo-ortodoxă , același trib și aceeași credință, chemată la conștiința unității sale și a ei.

puterea este un fenomen al statului rus. În schimb, Occidentul înseamnă lumea romano-germanică sau catolico-protestantă. Dacă există o diferență semnificativă, fundamentală între ele și, prin urmare, o condiție pentru luptă, în orice sferă, totuși, nu este greu să fii convins de acest lucru. Merită să urmăriți ziarele străine și broșurile politice de ceva timp la rând. De la ei am afla că Europa a simțit de mult în fenomenul istoric al Rusiei și în trezirea tribului slav prezența unei forțe noi, pentru care nu își găsește măsura acasă. Ea ar fi bucuroasă să se convingă, împreună cu criticul, de inconsecvența premoniției despre victoria principiului răsăritean asupra celui occidental - dar din anumite motive nu-i vine să creadă! În ceea ce privește acuzația de înțelegere greșită a Occidentului, am putea spune că răspunsul este că neslavofilii nu înțeleg Rusia pentru că o măsoară după criteriul occidental; dar am vrea să ne justificăm dacă am ști ce înseamnă acum Occidentul și Europa; A fost o vreme când cuvântul „Europa” însemna publicul unei universități din Berlin, apoi două sau trei reviste publicate la Paris; dar ce înseamnă exact acum ne este necunoscut. Recunoscând minuțiozitatea atacului slavofililor împotriva europenismului rus, criticul spune: „nu se poate opri la recunoașterea

dreptății oricărui fapt, ci trebuie să-i examineze cauzele, în speranța de a găsi în răul însuși un mijloc de a ieși din aceasta. Slavofilii nu au făcut asta și nu fac asta; dar și-au forțat adversarii, dacă nu să o facă, să o facă”. Nu au făcut-o - desigur, pentru că aceasta este o chestiune la care probabil că va dura mai mult de o generație pentru a lucra; nu au făcut-o - este nedrept. Criticul va fi cel puțin de acord că le-a luat multă muncă pentru a-i forța să recunoască necesitatea sarcinii în sine; nu mai departe decât pe pagina următoare, el obiectează asupra absurdității care i se atribuie cu următoarele cuvinte: „nu, asta înseamnă cu totul altceva, și anume că Rusia a epuizat complet și a depășit epoca transformării, că reforma și-a făcut treaba în a făcut pentru ea tot ceea ce ar fi putut și ar fi trebuit să facă și că a venit timpul ca Rusia să se dezvolte într-un mod original, din ea însăși.”

În sfârşit, auzim de pe buzele părţii opuse o repetare a gândului exprimat şi pus în mişcare de slavofili; de ce este întors împotriva lor - aceasta este munca

dar înțelegeți; dar, în orice caz, au definit o sarcină, o aspirație, la care se alătură acum criticul însuși. Până acum s-a limitat la sfera cercetării științifice; -în acest domeniu, adică în domeniul studierii naționalității noastre în Istorie și Literatură, slavofilii au făcut măcar ceva*; ce au făcut neslavofilii nu se știe. Ultimul pasaj pe care l-am scris servește drept răspuns la aceste cuvinte: „Au slavofilii cu adevărat dreptate și reforma lui Petru cel Mare doar ne-a lipsit de naționalitatea noastră și ne-a făcut intestine? Și chiar au dreptate când spun că trebuie să ne întoarcem la ordinea socială și la moravurile vremurilor fie ale fabulosului Gostomysl, fie ale țarului Alexei Mihailovici (domnii slavofili înșiși nu s-au înțeles încă asupra acestui lucru între ei)?

Într-un alt loc: „în opinia lor (vechii credincioși literari), reforma lui Petru a ucis oamenii din Rusia și, prin urmare, orice duh al vieții, astfel încât Rusia nu are de ales pentru mântuirea ei decât să se întoarcă din nou la morala milostivă, semipatriarhală. de atunci, Koshihina..."

Recunoaștem că citim aceste rânduri fără supărare. Dacă toate disputele noastre trebuie să promoveze dezvoltarea convingerilor conștiente, atunci prima lor condiție trebuie să fie buna-credință reciprocă. Nu îndrăznim să credem că vom putea vreodată să-i cucerim pe adversarii noștri de lângă noi, dar dacă ei ne fac onoarea de a expune și infirma modul nostru de a gândi, atunci avem dreptul să le cerem să ne asculte. Ne opuneți – foarte bine; dar de ce atunci vă astupați urechile, poate ca să nu auziți răspunsul și să aveți dreptul să repetați aceeași obiecție a doua și a treia oară? Ne-am gândit că Sovremennik va abandona acest sistem dărăpănat.

Când și care dintre slavofili și în ce publicație au exprimat ideea pe care criticul a decis să le atribuie? Nu spun toți în unanimitate că timpul lui Alexei Mihailovici a fost un timp al corupției? Nu a spus

recent Pogodin la încheierea unui articol: Dumnezeu să ne salveze de stagnarea vremurilor Koshikhin? Și când au vorbit despre pierderea naționalității noastre, nu au spus întotdeauna că pierderea nu este necondiționată,

* Street mentioneaza lucrarile lui Venelin, Shevyrev, Pogodin etc.

altfel am fi murit, iar pierderea este temporară, conștientă, liberă, o pierdere nu în sensul pierderii, ci în sensul în care o persoană dusă într-o activitate unilaterală lasă temporar multe dintre abilitățile sale nefolosite, reținând dreptul și oportunitatea de a apela din nou la dezvoltarea lor? Și cine s-ar fi gândit să recunoască apariția lui Petru cel Mare, reforma sa și evenimentele ulterioare până în 1812 ca fiind întâmplătoare; cine nu le-a recunoscut ca fiind necesare istoric? Este necesar să repetăm încă o dată explicațiile care au devenit aproape banale? Se pare că nu este nevoie. Sistemul de dispută adoptat de critic în raport cu slavofilii este atât de convenabil încât este cu adevărat greu să-l abandonezi. De obicei, el le impune ceea ce nu au spus niciodată, apoi îi respinge cu ceea ce au spus mai întâi.

Iată răspunsul criticului la presupusul lor sfat de a apela la vremurile lui Koshikhin: „Nu ar trebui să ne gândim să schimbăm ceea ce s-a întâmplat fără știrea noastră și ceea ce râde după voia noastră, ci să ne schimbăm pe noi înșine pe baza căii deja arătate nouă. prin voinţa noastră superioară. Ideea este că este timpul să încetăm să părem și să începem să fim, este timpul să lăsăm în urmă obiceiul prost de a ne mulțumi cu cuvintele și de a confunda formele și înfățișările europene cu europenismul. Să spunem mai multe: este timpul să încetăm să mai admirăm ceea ce este european doar pentru că nu este asiatic, ci să-l iubim, să-l respectăm, să ne străduim pentru el, doar pentru că este uman și, pe această bază, să respingem tot ce nu este european. cu aceeași energie, ca tot ceea ce este asiatic, care nu are umanitate în ea.”

Și iată ce a fost publicat în 1845 în „Colecția istorică”: „S-ar părea că este timpul să fim convinși că mare parte din ceea ce Occidentul, aparent, a lucrat deja din noi și ne-a predat gata și complet, să noi va trebui totuși să începem din nou, dar folosind, desigur, toată rezerva bogată a științei sale, lecțiile și experimentele sale. Este timpul să ne gândim la modul în care noi înșine și din noi înșine ar trebui să dezvoltăm principiile interioare ale vieții noastre morale și mentale, asumându-ne și toată responsabilitatea din ea, fiind capabili să dăm socoteală altora și conectându-l cu oamenii noștri. trecut și viitor; și nu te mulțumi în golul vieții tale interioare numai cu credințe, împrumutate împreună cu cea mai nouă modă de la Paris sau un sistem din

Germania - premise fără concluzie sau concluzii fără date, dintr-un silogism trăit sau trăit de altă lume...”

„Așa cum Petru cel Mare și cu mine am acceptat moștenirea lumii occidentale, tot așa și această lume occidentală sau germană a acceptat cândva moștenirea omenirii antice. Dar condițiile poziției noastre cu acest împrumut au fost mult mai favorabile pentru noi și viitorul nostru. Am primit iluminarea occidentală nu ca o moștenire transmisă nouă dintr-o altă lume decedată, ci ca rodul și experiența unei alte vieți, mai experimentate și mai strălucitoare, care ne-a oferit lecțiile ei. Profitând de aceste lecții și experiențe, a cunoaște această lume nou deschisă, mai iluminată pentru noi, a fost fără îndoială o necesitate pentru Rusia; dar a fost lăsat la alegerea noastră să profităm de cutare sau cutare experiență, pentru a asimila cutare sau cutare fenomen din viața lui.”

Desigur, nu totul în articolul pe care îl examinăm este o repetare a vechiului. Iată, de exemplu, un gând cu totul original: „da, avem viață națională, suntem chemați să spunem lumii cuvântul nostru, gândul nostru; dar ce cuvânt, ce gând, este prea devreme să ne facem griji pentru asta.” Se pare că viața națională, conștientă de popor, este cuvântul lor. A nu-ți deranja gândurile și cuvintele înseamnă să nu fii conștient de viața ta, să nu încerci să fii conștient de ea. Sfat bun! G. Kavelin a susținut că până în secolul al XVIII-lea nu a existat conștiință în Rusia; Domnul Belinsky a mers mai departe și a spus la începutul articolului său, „că Lomonosov nu a putut găsi conținut pentru poezia sa în viața socială a patriei sale, pentru că aici nu era doar conștiință, ci și dorința pentru ea, prin urmare, acolo nu au fost interese mentale și morale”. În fine, și acest lucru nu părea suficient; Se pare că acum este chiar prea devreme să vă faceți griji în privința conștiinței. Citind astfel de recenzii, nu știi de ce să fii mai surprins, de amploarea de care vorbește domnul Nikitenko în articolul său sau de viteza extraordinară cu care ideea, pusă în mișcare de mâna fericită a domnului Kavelin și preluat de domnul Belinsky, a crescut. Există o singură dificultate cu aceasta; cum să împaci sfatul de a te abține în chestiuni de conștiință cu cel dat de două pagini mai sus, „că a venit timpul ca Rusia să se dezvolte într-un mod original, din ea însăși”. Ar fi posibil să faci asta fără conștiință?

În ultimul pasaj pe care l-am scris, mai există un gând care ar trebui subliniat.

Criticul (la urma urmei, în infirmare sau pe lângă modul de gândire al slavofililor) declară că trebuie să iubești și să împrumuți numai ceea ce este uman și să respingi tot ce este național care nu are umanitate. Articolul domnului Kavelin, pe care l-am analizat, se încheie cu o regulă similară; în sfârșit, același lucru s-a repetat și probabil se va repeta de multe ori. Citind aceste sfaturi amabile, ați putea crede că tot ceea ce poate fi împrumutat de noi are atașată o etichetă cu inscripția umană sau națională și că există oameni care ezită în alegere.

Dar cine a preluat munca de sortare? Unde sunt exemplele pentru definirea națională și umană? Este cu adevărat posibil ca tot ceea ce a fost și este prezentat ca umanitate universală să fie luat pe baza credinței? Catolicul este destul de încrezător că învățăturile Bisericii Romane, regulile practice prescrise de aceasta, sunt necondiționat adevărate pentru toate timpurile și popoarele. Conform conceptelor sale, catolic și uman sunt cuvinte identice, iar cu această convingere începe propaganda. Francezul secolului trecut era aproape sigur că limba franceză este o limbă umană, și nu una națională, că morala franceză este categoric umană. Nu credem nici pe una, nici pe alta. Dacă nu există un semn exterior prin care să se poată distinge imediat umanul de național, atunci este necesar să se recurgă la un semn intern, adică să se determine adevărul și demnitatea fiecărei idei, fiecărei instituții. Așadar, în loc de cuvintele „universal” și „național” vom folosi următoarele, în acest caz identice: „adevărat necondiționat” și „adevărat condiționat” sau „fals condiționat” (totul este la fel), și apoi cel al domnului Belinsky instrucțiunile vor primi următorul sens: este timpul să nu mai admirăm pe jumătate fals, este timpul să respectăm și să iubim doar necondiționat adevăratul. Cine a crezut vreodată altfel? Care școală a preferat în mod deliberat falsul adevăratului? Adevărat, mulți, sau mai bine zis, toți, luptă pentru absolut adevărat, în același timp au acceptat și au impus altora o mulțime de lucruri naționale și false. La fel se va întâmpla cu tine și nouă, pentru că nici tu, nici noi nu suntem infailibili. Aceasta este o nenorocire, desigur, dar nu un viciu. Sfatul tău este bun, dar nu nou; înainte de a-l propune, fiecare ființă umană a fost ghidată de ea

calitate; repetându-l, nu înțelegi nimic și nu oferi mijloacele pentru a-l îndeplini. În loc să te joci cu cuvintele „folk” și „uman”, este mai bine să indicați o normă sau un semn al umanității, să compilați un set de principii umane; atunci o vom accepta sau o vom respinge; măcar va fi ceva de acceptat, iar până acum ne-ați oferit o expresie condiționată prin care putem însemna orice. În cele din urmă, principiile umane universale nu pot fi numărate pe o parte; ca expresie a esenței umane, ele trebuie să formeze un întreg, impregnat de același spirit: după ce ai formulat principiile de bază, va trebui să le stabilești aplicațiile în diverse sfere ale vieții. Toate acestea nu sunt, de asemenea, ușoare și, cel mai important, aceasta nu este o sarcină a timpului nostru, ci o sarcină constantă a tuturor timpurilor.

Deci, spunând: vrem universal, nu național, nu ați rezolvat disputa. Cu întrebarea: ce este universal și cum să-l distingem de național, dezbaterea abia începe. Aplicați acest lucru la subiectul discuțiilor noastre și atunci veți vedea că prețuim vechea Rusie nu pentru că este veche sau este a noastră, ci pentru că vedem în ea expresia acelor principii pe care le considerăm umane sau adevărate, iar voi, poate le consideri ca fiind naționale și temporare.

Exact la fel, domnul Kavelin crede că noi am împrumutat din Europa nu elementele ei exclusiv naționale, care în timpul reformei ar fi dispărut sau ar fi dispărut, ci cele universale umane; iar noi,

probabil, după cea mai apropiată definiție a acestor elemente, am recunoaște multe în ele ca populare și false.

Criticul nu și-a dat osteneala să ridice disputa la principalele probleme și continuă să prezinte în felul său modul de gândire al slavofililor. „Unii”, spune el, „s-au amestecat cu naționalitatea obiceiurilor străvechi, care acum se păstrează doar în rândul oamenilor de rând și nu le place să se vorbească cu lipsă de respect despre pui și colibă murdară, despre ridiche și kvas, chiar despre fusel. .” Slavofilii respectă casa în care locuiește țăranul rus, oricare ar fi ea, și hrana obținută prin munca lui, oricare ar fi aceasta; sunt surprinși că există oameni în lume care își pot găsi plăcere să vorbească despre asta cu lipsă de respect; în cele din urmă, ei, nu mai rău decât alții, simt neplăcerile unei colibe de pui, privațiunile și ispitele la care este expus țăranul; dar ei cred că rigiditatea morocănosă cu care naturală

școala vorbește despre coliba fumegătoare, nu este o abordare necesară pentru reconstrucția ei, care, în general, ironia și ridicolul conțin puțin stimulent pentru îmbunătățire.

„Alții”, continuă criticul, „conștienți de necesitatea unui principiu național superior și negăsindu-l în realitate, își dau osteneala să-și inventeze pe al lor și, vag, cu indicii, ne indică smerenia ca expresie a naționalității ruse. Ei pot observa că smerenia este, în anumite cazuri, o virtute foarte lăudabilă pentru o persoană din orice țară, dar că cu greu poate constitui ceea ce se numește naționalitate.” Să observăm, de asemenea, că nimănui nu i-a trecut prin cap să vadă în proprietatea poporului (în acest sens, dacă nu ne înșelim, autorul folosește cuvântul „smerenie”) principiul său cel mai înalt. O proprietate, ca definiție naturală, nu poate fi un început, așa cum nu se poate spune despre o persoană că principiul său cel mai înalt este temperamentul său sanguin. Smerenia în sine, ca proprietate, poate fi o virtute, poate fi un viciu, un semn de putere și slăbiciune, în funcție de unde provine și de ce se smerește un popor sau o persoană înainte; ca început, smerenia este o obligație morală care presupune anumite credințe, un anumit concept al relației unei persoane cu Dumnezeu și cu alți oameni, iar în acest caz este considerată și evaluată împreună cu un întreg sistem de credințe și aspirații spirituale. Dar nu înțelegem că o proprietate umană universală nu poate constitui ceea ce se numește naționalitate. S-ar părea a fi invers. Ce este o naționalitate dacă nu un principiu uman universal, a cărui dezvoltare revine unui trib în mod preferențial față de altele, datorită simpatiei speciale dintre acest principiu și proprietățile naturale ale poporului. Astfel, personalitatea este un principiu, universal pentru umanitate, care a fost dezvoltat în primul rând de tribul germanic și, prin urmare, a devenit definiția sa națională.

Autorul face aceeași obiecție ciudată despre iubire. „Se vorbește și despre iubire”, spune el, „ca principiu național, exclusiv inerent unor triburi slave, în defavoarea celor galice, teutonice și altor occidentale... Noi, dimpotrivă, credem că iubirea este o proprietatea

naturii umane în general și, de asemenea, nu poate fi proprietatea exclusivă a unui popor sau a unui trib, cum ar fi respirația, vederea,

foame, sete, minte, cuvânt...” „Greșeala aici este”, continuă criticul, „că ruda este luată drept necondiționată”. Nu, greșeala este că, probabil, fără să vrea, în grabă, ai introdus un cuvânt în plus: exclusiv. Desigur, dă gândului o putere specială și nu este rău pentru efect, dar denaturează opinia la care obiectezi. Dragostea este o proprietate umană universală, accesibilă oricărei persoane, dar care poate fi mult mai dezvoltată într-un trib decât în altul; de exemplu, acel trib, a cărui cruzime față de sclavi și cuceriți era inexorabilă, a arătat în acest caz mai puțină iubire în sine decât cea care îi privea din punct de vedere familial. În același mod, viziunea este o proprietate umană universală și există oameni care sunt miopi, unii care sunt miopi și alții care sunt orbi. În cele din urmă, și mult mai important, un trib poate crede cu fermitate în puterea creatoare a iubirii și se poate strădui să întemeieze o uniune socială pe ea; un alt trib poate să nu aibă deloc încredere în el, dar, permițându-i doar ca un lux, își bazează bunăstarea pe lege și constrângere. Dacă poporul rus se distinge prin predominanța iubirii și a încrederii în el este o altă întrebare. Criticul nu a dovedit contrariul, pentru că dorința poporului nu este dovedită în zece rânduri prin exemple luate din istoria sa. Doar pentru că o lege a fost încălcată nu înseamnă că nu este recunoscută ca fiind obligatorie. Nu vom aduce dovezi în favoarea unei opinii diferite, dar ne angajăm să dovedim în modul în care a folosit criticul că orice popor are sau nu vreo proprietate națională.

Este remarcabilă, de altfel, contradicția în care cade autorul când vorbește despre dragoste. El a recunoscut-o ca o proprietate umană universală a fiecărui trib, cum ar fi respirația, setea etc., prin urmare, fără de care un trib nu poate exista; apoi, după 15 rânduri, citim: „Oma (adică iubirea) nu a fost niciodată principiul național, ci a fost un principiu uman, susținut în trib de poziția sa istorică, sau, mai bine spus, non-istorică. Situația s-a schimbat, obiceiurile patriarhale s-au schimbat și odată cu ele dragostea a dispărut ca aspect cotidian al vieții.” Dar sub ce formă și unde a supraviețuit dacă nu este în viața de zi cu zi? Este în instituții sau cărți? Nu este evident că absența ei ca aspect cotidian este aceeași cu o absență completă? și, deci, poporul rus

a pierdut, alături de moravurile patriarhale, o proprietate umană universală, la fel de necesară și inalienabilă precum setea, respirația etc.

Atât a spus domnul Belinsky despre slavofili.

Există câteva gânduri ridicole în această parte a articolului său; aceştia sunt cei care sunt atribuiţi în mod arbitrar slavofililor. Să le repetăm:

Reforma lui Petru a ucis oamenii și orice spirit de viață din Rusia.

Pentru a se salva, Rusia trebuie să se îndrepte către morala epocii lui Koshikhin sau Gostomysl.

Calitatea umilinței este un principiu național rus.

Dragostea este un principiu național, exclusiv inerent triburilor slave.

Există și gânduri care sunt complet corecte; Acestea sunt cele cu care domnul Belinsky obiectează slavofililor, tot în mod arbitrar, pentru că ei au fost primii care au pus în mișcare unele dintre aceste gânduri, în timp ce nu s-au gândit niciodată să le respingă pe altele. Aici sunt ei:

Rusia a supraviețuit erei transformării și a sosit timpul ca ea să se dezvolte într-un mod original, din ea însăși.

Este imposibil să ocoliți era transformării, să treceți dincolo de ea.

Reforma lui Petru nu putea fi întâmplătoare.

Este timpul ca noi să încetăm să mai părem și să începem să fim; este timpul să respectăm și să iubim doar ceea ce este uman și să respingem tot ceea ce nu este uman, fie el european sau asiatic.

O structură politică și statală puternică este o garanție pentru forța internă a poporului.

Umilința și iubirea sunt proprietăți ale naturii umane în general.

Totuși, domnul critic într-un loc își cere scuze în avans dlui. Slavofili în caz că, din cauza unei greșeli neintenționate din partea sa, s-a dovedit că în articolul său li s-a atribuit ceva ce nu au gândit sau spus. Daca domnul Critic ar fi prevazut si cazul invers, adica ca, poate, printre obiectii s-ar intalni si gandurile domnului M. insusi. Slavofili, atunci rezerva lui ar fi complet completă și ar acoperi întregul său articol, în măsura în care îi privește pe adversarii săi.

Noi, la rândul nostru, nu ne-am îndoit nici măcar un minut că greșelile lui au fost neintenționate: suntem siguri că acestea

a avut loc pentru că el, ca și alții, a judecat după vocea altcuiva, a rămas la suprafața problemelor și nu a ajuns la motivul principal al diferenței de opinie. Să încheiem răspunsul nostru cu aceeași cerere de iertare pentru greșelile noastre și de recunoștință domnului critic

pentru dorința de a fi imparțială, dezvăluită în articolul său și care, sperăm, se va împlini cândva.

NOTE

1 Publicat pentru prima dată în revista „Moskvityanin” (1847. Partea 2). Articolul este un răspuns al lui Yu. F. Samarin la articolele lui A. V. Nikitenko, K. D. Kavelin și V. G. Belinsky publicate în Sovremennik (1847. nr. 1). Partea finală este publicată în abreviere conform publicației: Estetica rusă și critica anilor 40-50 ai secolului al XIX-lea. M.: Art, 1982. S. 167-169, 178-191.

2 „Istoria statului rus”.

3 Aceasta se referă la „Colecția de informații istorice și statistice despre Rusia și popoarele din aceeași credință și trib”.

Biblioteca „Runiverse”

Secțiunea VII

FILOZOFI TEISTI

GOLUBINSKY FEDOR ALEXANDROVICH

F. A. Golubinsky s-a născut în 1797 la Kostroma în familia unui preot. După ce a absolvit Seminarul Kostroma în 1813, a predat acolo limba rusă timp de un an. Din 1814 până în 1818 a studiat la Academia Teologică din Moscova, a absolvit cu o diplomă de master și a fost lăsat la predare. Din 1824, Golubinsky este profesor obișnuit la catedra de filozofie a Academiei Teologice din Moscova, unde până la moartea sa a predat discipline filosofice: istoria filosofiei, metafizica, etica, psihologia, introducerea în filosofie.

În 1828, F. A. Golubinsky a fost hirotonit preot. Din acel moment, timp de mulți ani a servit ca cenzor al cărților cu conținut spiritual și a fost redactor al cărților apărute în anii 40. al XIX-lea lucrările părinţilor bisericii. Cu câteva luni înainte de moartea sa, Golubinsky a părăsit predarea. A murit la Kostroma în 1854.

F. A. Golubinsky a fost un mare expert în istoria filozofiei și a corespondat cu Schelling. Gaksgausen, care a călătorit prin Rusia în 1843, după o conversație cu el, a scris: „Acesta este unul dintre cei mai învățați și educați oameni dintre clerici pe care i-am întâlnit vreodată în Rusia. Cu cea mai extinsă învățătură clasică, el îmbină o cunoaștere perfectă a literaturii străine și a filozofiei germane, pe care a studiat-o până la capăt. Mărturisesc că am fost extrem de uimit să aud cât de profund și în același timp cât de clar vorbea preotul rus despre Schelling, Hegel, direcția și școala lor” (Citat din: Schiță biografică și caracteristici ale lecturilor academice de F. A. Golubinsky // Lectures on Profesor de filozofie al Academiei Teologice din Moscova F. A. Golubinsky. M.: B. p., 1884. Numărul 1. P. 14).

F.A. Golubinsky a fost un profesor teist, un oponent al materialismului, pe care îl considera cea mai joasă formă de filosofare.

În timpul vieții sale, F. A. Golubinsky a publicat o singură lucrare - „Despre cauzele finale. Scrisoarea 1” (1845).

ESEURI

1. Golubinsky F.A. Despre cauzele finale: Scrisoarea 1 // Adăugare la lucrările sfinților părinți. M., 1847. Partea 5. p. 176-205.

2. Golubinsky F.A. Psihologie speculativă. M.: B. i., 1871. 142 p.

3. Golubinsky F.A. Prelegeri de filozofie. M.: B. i., 1884-1886. Vol. 1-4.

LITERATURĂ

1. Glagolev S.S. Protopopul Fiodor Aleksandrovici Golubinsky: Viața și activitățile sale. Sergiev Posad: B. i., 1898. 46 p.

2. Kolubovsky Ya-N. F. A. Golubinsky // Probleme. filozofie și psihologie. 1890. Carte. 1. pp. 2-6.

3. Bogatoe V.V.Ideologia reacţionar-iobăgică a „Ortodoxiei, autocraţiei şi naţionalităţii”: Teismul anilor 30-40 // Istoria filosofiei în URSS. M., 1968. T. 2. Ch. 10. p. 202-203.

Biblioteca „Runiverse”

PRELEGE DE FILOZOFIE1

Introducere generală în filosofie

Conceptul de filozofie include: a) originea sa, b) subiectul, c) izvoarele, d) forma, e) diviziunea, f) scopul.

Anticii au gândit diferit despre originea filozofiei. Platon și Aristotel o atribuie unui sentiment de mirare atunci când contemplă natura, alții curiozității minții; alții la propria demnitate a minții; altele, în sfârşit, dorinţa minţii pentru infinit. În toate aceste presupuneri și similare există ceva adevărat. Cel mai bun dintre acestea este acela care face începutul filosofiei în lupta minții pentru infinit: căci căutarea înțelepciunii se bazează pe străduința minții pentru infinit; cu toate acestea, principiul principal al filosofiei nu este încă aici.

Originea ei poate fi considerată în două moduri: a) istoric, adică cum și în ce prime fenomene s-a descoperit filozofarea; b) în raport cu

principiul intern, adică în legile de bază ale puterilor umane (în structura mentis interna).

Atrăgându-ne atenția asupra istoriei dezvoltării gândirii umane, vedem că descendenții nu s-au limitat la cunoștințele transmise lor de tradițiile strămoșilor lor, nu s-au sprijinit pe observații senzoriale incoerente și împrăștiate ale experienței interne și externe, ci au dorit a căuta invizibilul și ascuns în vizibil. Multă vreme omul nu se desparte de natură, multă vreme este în stare de somn, purtat doar de instinctul fizic și spiritual. Cât timp se află în această stare, încă nu există filozofie - acesta este primul grad de jos al ființei sale, când îi pasă doar de satisfacerea nevoilor sale naturale. Cel mai înalt grad se deschide atunci când o persoană se ridică deasupra nevoilor senzuale, atunci când capacitatea de imaginație și dragoste pentru elegant se deschide în el.

Dar nici aici nu există nicio origine a filozofiei. Căci, ca un copil, trăiește și respiră viața și spiritul tatălui și mamei sale. Dar, în sfârșit, vine un moment și parcă s-a născut din nou și, parcă, reintră în lume; până atunci nu-și despărțise existența de lumea exterioară și se pierduse în reprezentarea indiferentă a ambelor; acum se vede printre multe obiecte; lampa conștiinței se trezește în el, el descoperă în sine o lume de gânduri, sentimente și dorințe, își desparte sinele de ceea ce nu sunt eu și raționează: nu sunt aceasta; acesta nu sunt eu și întreabă: ce sunt eu? si ce nu eu? Și aici este începutul filosofiei. Când o persoană s-a despărțit astfel de natură, atunci ea încetează să fie împrăștiată printre impresii senzoriale variate la nesfârșit și caută să cunoască cauzele lucrurilor; cu toate acestea, el nu se oprește încă la această distincție între sinele său și non-sinele său, la găsirea cauzelor legilor și acțiunilor pentru tot ce este divers, ci, observând aleatorietatea și inconstanța pretutindeni, încearcă să iasă din cercul limitat și obiecte variate; nevăzând începutul tuturor, se străduiește să găsească infinitul. Așa argumentează el: nu am existat niciodată, lumea actuală este și întâmplătoare, supusă schimbării și poate exista într-un fel sau altul, sau poate să nu existe deloc; și deci, cine a dat existența acestor două lumi? Desigur, ființa este infinită și eternă. Dacă omul nu ar fi avut această luptă pentru o ființă infinită, fie că este clar revelată sau neclară, atunci n-ar exista filozofie în sine. Dacă, zic eu, nu ar exista dovezi în mintea umană a existenței infinitului și a perfecțiunilor sale, atunci n-ar exista filozofie. Testarea celor mai importante și fundamentale principii din tot ceea ce există nu ar avea nicio bază. Alte puteri cognitive nu duc la filozofie. Experiența internă și externă oferă aceleași materiale într-o formă împrăștiată, fără conexiunea reciprocă a obiectelor între ele, fără informații despre unde a început totul și pe ce se bazează. Deasupra simțului intern și extern există în sufletul nostru mintea (intellectus), ale cărei proprietăți diverse aduc în unitatea conștiinței; prin acţiunea acestei forţe, o persoană introduce, parcă, propria sa ordine în fenomenele lumii exterioare şi interioare; totul particular și divers este subsumat genurilor și speciilor.

Totuși, aici se introduce doar unitatea parțială în observații; dar ultimul link, sau acel prim capitol

Mintea nu vede un nou motiv suprem pe care s-ar baza totul. Dacă nu ar fi fost unită cu ceva mai înalt, nu ar fi putut forma această unitate. Dar, deoarece este legat de mintea (raportul), deoarece aceasta are ideea unui singur început al tuturor lucrurilor, atunci rațiunea introduce unitatea. Deci, principiul principal al unei unități este ascuns în minte; iar obiectul său principal, spre care doar se străduiește, este ființa infinită, divinul și perfecțiunile sale. Nu este cuprins de sentimente limitate, abilități inferioare, la fel cum fiecare obiect senzorial este particular, limitat: este deasupra spațiului și timpului. Prin urmare, așa cum pentru cunoașterea obiectelor senzoriale limitate, spațiul și timpul servesc ca formă , tot așa pentru cunoașterea infinitului de către minte, separarea și depunerea oricărei limite a spațiului și timpului, adică infinitul, servește ca formă. o forma. Dumnezeu, ca infinit, nu poate fi cunoscut de facultăți inferioare: niciunul dintre simțuri nu mărturisește infinitul. Prin urmare, ea nu poate comunica acest lucru minții, care nu împrumută nimic de la sine, ci doar pune în ordine ceea ce este dat: fără materia dată ar fi veșnic goală. Deci, pentru aceasta, este nevoie de un organ superior, capabil să cunoască infinitul - o putere specială care dă mărturie asupra infinitului. Dacă o persoană știe ceva despre infinit, atunci nu este din sentimente interne sau exterioare și nu din rațiune în sine, pentru că nu poate da dovadă de infinit; ea aparţine doar de a forma concepte, dar dintr-o forţă îndreptată spre infinit - mintea, ca organ prin care infinitul se dezvăluie. Deci, dacă avem vreo cunoaștere a infinitului; atunci este de la o putere superioară, adică mintea; care proprietate este credința în existența infinitului, altfel filosofia nu va avea fermitate și putere.

Fiecare forță acționează în interiorul și în afara ei și, în plus, are acceptabilitate și activitate de sine: deci puterea minții are acțiune internă și externă. Acțiunea internă și principală a minții este să se gândească la Dumnezeu ca obiect al ei și să se agațe de el. Nu se poate ca acest gând să dispară în facultatea minții și să înceapă din nou: pentru că s-a născut în el, acest gând nu poate fi reînnoit prin experiență; pentru că finitul nu va da naștere ideii de infinit. Mărturia infinitului este comunicată din infinit. Deci, de la Dumnezeu, o mărturie despre el a fost sădită în minte. Grija este totul

acțiunile și capacitatea de a se îndrepta către ea, credința în existența ei - acesta este caracterul necesar și esențial al minții; căci odată cu distrugerea credinței în infinit, ar fi distrusă și puterea minții, ar fi și mintea distrusă.

Dar de ce, s-ar putea întreba, descoperim această dorință pentru cea mai înaltă și cea mai bună parte a ființei noastre atât de rar și

târziu în noi înșine? Această acțiune exterioară a minții asupra conștiinței noastre și asupra tuturor abilităților este doar revelarea ideii sale în afara ei! Aici trebuie clarificată și dezvăluită dovezile neclare și întunecate ale infinitului. Dar de aici nu rezultă că această idee a infinitului a început în timp. Lupta minții pentru infinit, ființa și acțiunea sa interioară, este o altă chestiune; dezvăluirea sa externă este diferită.

Atâta timp cât o persoană, din cauza propriilor neajunsuri, nu ascultă de puterea minții, ci de obiectele exterioare sau de dorințele deșarte ale vieții și prin aceasta își îneacă vocea interioară, nu există nicio revelație a acestei puteri în el, deși Cu toate acestea, ideea de infinit există în minte. Omul are o parte care este rațională; încă trăiește o viață fizică. Prin urmare, atâta timp cât este purtat de abilități inferioare - sentimente, până atunci oglinda interioară a conștiinței de sine este închisă în el, până atunci cerințele minții nu se reflectă în el, până atunci lampa minții este nu este vizibil: este necesar ca umbrele noroioase să se risipească - și conștiința de sine să fie pură, și atunci trebuie doar să asculți mintea. Dar să vorbim cu propriile noastre cuvinte, fără comparație: la om, dovezile minții despre infinit vor fi remarcate în cunoaștere, întrucât atașamentul față de finit va dispărea în el; când atât gândurile răzvrătite externe, cât și cele interne devin tăcute, acțiunea intensă a minții se potolește, sentimentul, imaginația, rațiunea și voința cu urmăririle lor finite slăbesc, atunci conștiința infinitului se va deschide spre exterior; atunci acțiunea minții se va răspândi la toate facultățile; atunci ideea minții despre infinit va fi un principiu călăuzitor pentru rațiune și pentru voință și pentru senzualitate, atunci viața filozofică va începe și se va revela.

Aici se dezvăluie diferența dintre filozofie ca stare de spirit, în dorința ei de cunoaștere, de filozofie ca cunoaștere sau cunoaștere (inter statum et habitum Philosophiae et Philosophiam, ut sustema). Primul este mai important și o persoană ar trebui să-și petreacă întreaga viață în ea. Se referă la al doilea, așa cum esența se raportează la formă. Dacă primul este greșit, atunci ultimul este zadarnic; pentru fără;

acțiunea ideii minții, fără acest principiu călăuzitor pentru toate abilitățile, filosofia este imposibilă. Când mintea este ghidată de aceste idei, atunci filozofia ca cunoaștere vine de aici.

Astfel, este evident de ce numai experiența nu poate fi sursa filozofiei. Deși se știe din istoria filozofiei că toți oamenii, uimiți de obiectele vizibile, au căutat să afle din ce provine tot ceea ce este vizibil; dar această dorință nu a fost produsul forțelor inferioare, ci al celor superioare. O singură acțiune a simțurilor, care colectează impresii asupra obiectelor exterioare, nu ar servi drept început al filosofiei dacă cea mai înaltă acțiune a minții nu s-ar fi întâlnit cu ea.

Anticii considerau minunea drept începutul filosofiei. De fapt, înțelepții egipteni și caldeeni au fost uimiți de scena maiestuoasă a universului și, uitând de nevoile inferioare, s-au cufundat în meditație. Unde și ce sunt aceste creaturi maiestuoase care alcătuiesc universul? Dar această surpriză la contemplarea universului nu se găsește la animale, deși aceleași fenomene apar înaintea lor. De ce asta? - Pentru că habar nu au despre minte! Și astfel pentru noi, toate frumusețile naturii, toate indicațiile ei de înțelepciune, bunătate și alte perfecțiuni divine ale ființei absolute nu erau perceptibile și nu ar produce nicio surpriză în noi dacă nu ar exista idei de frumusețe, înțelepciune, bunătate, etc in ideile mintii noastre . Pentru a ajunge de la observațiile private ale naturii la ideea de frumusețe și ordine văzută în ea, sentimentele nu sunt ghidate de acest lucru, deoarece ele nu indică o ordine intenționată sau nimic în ansamblu; acest lucru se întâmplă numai atunci când, împreună cu dovezile experienței, se combină dovezile interne, care par să se lupte cu sentimentele; și aceasta este esența ideilor minții; sentimentele reprezintă doar ceea ce este explicat, în timp ce ideile minții ne obligă să introducem unitatea în această unitate, deși nu observăm încă acțiunea filozofică a forțelor interne. Prin urmare, în lumea filosofică antică, care încă nu știa prea multe despre natură, oamenii căutau să explice totul prin forțe spirituale și credeau că totul se află sub dependența și influența spiritelor.

Chiar dacă acestea ar fi fost vise ale imaginației, dar dacă nu ar exista dovezi interne în minte despre lumea spirituală, atunci ele nu ar fi existat. Numai prin acțiunea puterii ideilor, ele se află sub învelișul vizibil al fenomenelor senzoriale,

credea forțe invizibile. Deci, din moment ce o persoană este mai puternic și mai devreme afectată de obiectele senzoriale, întrucât sentimentul acționează în el mai întâi, apoi rațiunea și în cele din urmă mintea, atunci atenția îi este mai întâi atrasă către lumea vizibilă; De aceea, primii testatori au fost uimiți de natură, ordinea și frumusețea ei, dar sub influența ideii minții despre infinit, au vrut să știe de ce se întâmplă toate acestea? căci un sentiment amestecat nu va trezi gânduri despre ordinea lumii și frumusețea ei. Dar acest lucru este caracteristic ideii de frumusețe. În caz contrar, acest lucru ar putea fi cerut animalelor.

Izvoarele filozofiei

Așadar, principala sursă a filosofiei sunt ideile minții, iar dovezile sentimentelor interne și externe servesc ca instrument de dezvăluire a acestora; rațiunea este doar o abilitate formală, cu care proprietatea de a aduce diverse lucruri în impresii senzoriale în unitatea conștiinței, nedefinit și neclar, livrat de ideea de minte, este transpusă în concepte pure și clare.

Izvoarele filozofiei sunt naturale; experiență externă și internă și o minte care descoperă forțele, legile și scopurile naturii, externe și interne. Sursa principală și primară a oricărei cunoștințe este

revelația singurului adevărat și înțelept; astfel încât atât dovezile naturii externe, cât și dovezile conștiinței de sine interioare sunt, parcă, un canal sau un canal al unei singure revelații; trebuie doar să-și limiteze propria sferă. Această revelație mediocră trebuie să se deosebească de cea imediată, care se întâmplă prin cuvântul lui Dumnezeu, interioară și exterioară;filozofia nu are dreptul să treacă dincolo de limitele ei, de la limitele revelației mediocre; în mâinile ei există doar ajutoare naturale: experiența, atât externă, cât și internă. Experiența externă este o compoziție de observații colectate prin observarea cursului naturii externe. Internul constă din aceleași observații ale cursului naturii interne - stări și acțiuni ale sufletului. Experiența exterioară este cel mai mic ajutor în cunoașterea chiar și a naturii exterioare: pentru a cunoaște ceea ce este mai înalt în natură, pentru a vedea în legile și fenomenele ei căile înțelepciunii și bunătății lui Dumnezeu, pentru a înțelege frumusețea și structura ei.

În acest scop, aceste perfecțiuni trebuie să fie idei interne ale unei persoane, premergătoare experienței exterioare, pe care omul le-ar putea aplica ca o anumită măsură naturii exterioare, cu care, ca prin modele, ar putea compara fenomenele acesteia și prin aceasta să înțeleagă conformitatea. a celui din urmă cu cel dintâi. Acest lucru poate fi cules doar din experiența internă, care este mai înaltă și mai importantă decât experiența externă. Căci subiectul său sunt acțiunile unui spirit care, în aspirațiile sale interioare, Îl cunoaște pe Dumnezeu mult mai îndeaproape, întrucât exprimă direct în sine perfecțiunile divine: înțelepciunea, bunătatea, iubirea, frumusețea. Și natura exterioară manifestă aceste perfecțiuni, dar nu le poartă în sine: nu este a ei, ci a altcuiva. Dragostea, bunătatea și înțelepciunea sunt plantate în natura exterioară, dar nu în interiorul ei, ci parcă s-ar reflecta pe suprafața ei și, prin urmare, ele se manifestă și se înțeleg pentru o persoană, pentru că el însuși, în adâncul spiritului său, găsește întipărite aceste perfecțiuni. si asimilate. Prin urmare, viziunea extrasă din experiența interioară este fundamentul propriu, cel mai apropiat și chiar cel mai clar al experienței exterioare: căci fără ea, în natura exterioară, o persoană nu ar cunoaște nimic mai mult decât legile mecanice ale acțiunii sale. Ea, spune Jacobi (discutând lucruri divine), arată numai consoane; vocalele sacre, fără de care scrierile ei nu pot fi citite, pe care le spunea cuvântul, după ce a ridicat lumea din haos, se află în om. Cu toate acestea, aceasta și acea experiență în sine ne dezvăluie doar ceea ce se întâmplă în spațiu și timp, în mai multe părți, divers și împrăștiat: de aceea, este un ghid foarte insuficient al cunoașterii. Atenția noastră s-ar pierde constant în multiplicitatea și varietatea nemărginită a observațiilor dacă nu ar fi aduse în unitate. Pentru a le uni, pentru a extrage generalul din particular, aceasta este deja deasupra experienței și aparține rațiunii (intellectus), care aduce diversitatea la unitate, străduindu-se mereu să urce de la cauze la cauze, de la plural la unitate și încercând. pentru a ridica totul până la ultimul început. Dar el nu poate face asta de unul singur; nici măcar de unul singur nu i-a putut da direcție Unicului. El se află, parcă, la mijloc între două extreme, între un fenomen mondial divers și

o unitate completă și nu ar fi ajuns niciodată la această unitate dacă nu ar fi existat o astfel de forță care direct

mărturisește existența primului și unic principiu pe care totul se bazează și se aprobă. Această putere supremă este mintea (raportul), care constituie, prin urmare, principala sursă de cunoaștere filozofică. Deci, deși natura externă și internă a unei persoane este desfigurată, aceasta nu este lipsită de ajutoare complet naturale pentru căutarea înțelepciunii. Natura exterioară nu este încă atât de închisă, aglomerată de rău, încât să nu se descopere în ea urme ale înțelepciunii, bunătății și dragostei lui Dumnezeu, reflectate în măreția ei care uimește o persoană - frumusețe care înmoaie cele mai sălbatice inimi, păstrarea continuă a fiinţa şi apariţia vieţii din moarte şi distrugere însăşi.în bucuria şi plăcerea tuturor creaturilor. La fel, natura interioară, deși supărată, nu este ruinată sau distrusă; căci ceea ce Atotputernicul a creat, numai Atotputernicul poate distruge. Forțele originare se păstrează încă în om: dar el, parcă, se îndepărtează de ele, el însuși plasează un mediastin între chipul lui Dumnezeu și el însuși, astfel încât doar niște ecouri intermitente de cunoaștere despre el să ajungă la el. Rămân în ea trăsăturile pe jumătate șterse ale acestei imagini, fragmentele, ca să spunem așa, ale templului lui Dumnezeu, încă maiestuoase în ruinele înseși. Altfel, ar fi imposibil să-i ceri vreo socoteală, n-ar fi nicio datorie asupra lui, nici o imputare, dacă nu ar exista aceste rămășițe ale cunoașterii lui Dumnezeu, sesizabile în toate și chiar în cele mai sălbatice popoare, nici vocea conștiinței, ceartă mereu cu capriciile și pasiunile.

Subiect de filozofie

Subiectul filosofiei este ceea ce este comun, esențial și cel mai important, adică atât fundamentele, legile și forțele spiritului uman și ale naturii exterioare, cât și proprietățile principiului suprem al tuturor lucrurilor - ființa cea mai înaltă. Cu toate acestea, filosofia nu ar trebui să fie, prin urmare, o colecție și o compoziție a tuturor cunoștințelor. Ea se referă la ele nu ca un întreg la părți, ci ca o rădăcină la ramuri, ca un început, fundație și cauză la consecințe. Diferența dintre cunoștințele filozofice este că ea taie doar cunoașterea istorică a evenimentelor (facta) și fenomenelor, exterioare și interne: dar ridică totul la primele principii și cauze și se preocupă doar de ele. Adevărat, în studiul principiilor sunt incluse și alte științe.

și cauzele fenomenelor sau evenimentelor: dar în acest studiu ele se limitează la principiile cele mai apropiate de cercul lucrurilor care le constituie subiectul și, prin urmare, la principii mai particulare; iar filosofia cuprinde toate ramurile cunoașterii și de aceea, dată fiind vastitatea subiectului, acordă atenție doar studiului celor mai

importante și universale principii. Cu toate acestea, alte științe sunt incluse în cercul filosofiei, sau intră în contact cu acesta, deoarece moștenesc principalele fundamente ale evenimentelor (facta), fac concluzii generale despre cauze, ridică diversele la principiile unice și simple, pentru acestea. principiile, fundamentele, cauzele sunt extrase în primul rând din filozofie. Dar, deoarece aceste principii de origine sunt aplicate unor fenomene particulare diverse și sunt fragmentate în multe consecințe diferite, atunci în această rezoluție și aplicarea lor inferioară ele ies din cercul său în sferele inferioare ale altor cunoștințe; de exemplu, observațiile istorice, atâta timp cât constituie o singură poveste de evenimente, nu aparțin cercului filosofiei, ci când rațiunea se adaugă observațiilor, care nu se oprește la ele, ci caută cauzele generale din care provin, baza oricărei întregi ordini de evenimente, în acest caz, istoria se va apropia mai mult de filozofie. Așadar, filosofia are ca subiect de studiu doar forțele principale și fundamentale ale legilor și scopurilor ființelor. Când căutăm începuturile și cauzele lor în acțiuni și fenomene, ajungem la cunoașterea forței ca cauză efectivă (causa effìciens). Acesta este primul și necesar pasul rațiunii, pornind din domeniul experienței pentru cunoașterea filozofică a lucrurilor: căci numai observarea acțiunilor este o chestiune numai de experiență, care se risipește constant în diversitatea, schimbarea. În plus, fiecare forță în acțiunea sa, cu toate schimbările sale diferite, are întotdeauna un mod general de acțiune cunoscut, adică este supusă legii, conform căreia își păstrează întotdeauna propria formă, acționează într-un fel și nu. alta, și diferă de toate forțele (causa formalis); primul arată de ce se întâmplă ceva, ultimul arată de ce se întâmplă; mintea este îndemnată să studieze aceste legi atât de subiect, proprietatea subiectivă a cunoașterii sale, cât și de nevoia cunoașterii prepoziționale, adică, în primul rând, atunci când studiază forțele, deoarece observă imediat că fiecare dintre ele are un mod constant de acțiune comun. , conform căruia nu afectează norocul,

dar are o direcție proprie: aceasta însuși îl obligă să găsească centrul în care sunt concentrate și unite toate acțiunile oricărei forțe, sau să cerceteze legea pe baza căreia ea acționează și se deosebește de altele. Mai mult, mintea nu ar putea dobândi cunoaștere clară, separată și adevărată a forțelor fără a cunoaște legile prin care una se deosebește de alta și, împreună cu cealaltă, are o relație reciprocă. În fine, atenția filosofului este atrasă asupra scopurilor ca motive pentru care ceva se întâmplă într-un fel și nu altul, adică motive finale (causa finalis), prin care forțele își au direcția în acțiune spre ceva cunoscut. Până când nu va descoperi motivele unei anumite direcții a forțelor în acțiunile lor, până atunci multe în natură vor rămâne insolubile pentru el; până atunci nu poate cunoaște adevărata valoare a celor mai benefice acțiuni ale naturii, neștiind scopul salvator la care totul. se străduiește: căci totul este prețuit în raport cu propriul său scop. Prin urmare, în observarea propriilor noastre activități, în lumea morală, unele acțiuni sunt apreciate mai mult, le recunoaștem ca fiind mai demne, altele sunt mai mici și nedemne, în considerarea acelui scop adevărat, cu acel scop înalt la care ne dorește toate gândurile, dorințele . iar acțiunile ar trebui să

se străduiască . Astfel, filozofii, intrând în structura naturii externe și interne, văd cum totul este conectat prin mijloace și scopuri și este în cele din urmă concentrat în scopul cel mai înalt al existenței tuturor ființelor - Dumnezeu.

Separare

Deci, întreaga gamă a cercetării filosofice constă în luarea în considerare a activității umane, a activității naturii și a activității celei mai înalte ființe, adică a activității a tot ceea ce există. Și această împărțire a acestora în trei tipuri are o bază corectă. Pentru aici; în primul rând, se presupune cea mai importantă împărțire a lucrurilor existente în finite și infinite; și, în al doilea rând, în ființele finite activitățile naturii spirituale sunt separate de acțiunile naturii materiale. Ceea ce au în comun ambele naturi este să existe, să arate în sine chipul perfecțiunilor lui Dumnezeu, dar diferența dintre ele este că la una această perfecțiune se manifestă în activitatea sa liberă și este recunoscută în mintea care o contemplă;

în acestea din urmă nu sunt asimilate, ci doar reflectate, nerecunoscute, ci proclamate doar pentru alte fiinţe capabile să le cunoască şi să le iubească. Primul fel de ființe poartă o imagine interioară, existentă de dragul său; iar aceasta din urmă este o imagine exterioară, străină lui, existentă pentru alții.

Formă și scop

Filosofia trebuie să se angajeze în investigarea sistematică a forțelor, legilor și scopurilor. Primul atribut al cunoașterii sistematice este acela de a aduce totul în omogenitate și unitate, conform căruia tot ceea ce este inclus în compoziția cunoașterii ar trebui să fie combinat nu prin succesiune aleatorie și combinare simplă, care nu are o bază unică, ci trebuie să fie trasabil la general. fundamente, din care trebuie să curgă toate detaliile sau, mai bine, către un principiu, pe care toate celelalte principii mai specifice ar fi afirmate și concentrate. În al doilea rând, trebuie să fie ca toate cunoștințele extrase din acest principiu comun să fie derivate treptat și în ordine - cele mai mici de la cele mai înalte, să fie aranjate în funcție de omogenitate, adică să fie combinate cele omogene, iar cele eterogene să fie separate, și că totul în general ar trebui prezentat în legătură și corelație reciprocă.

Filosofia, prin însuși numele ei, este doar dragostea de înțelepciune și nu constituie încă înțelepciunea însăși, care, după Platon, aparține unui singur zeu, deoarece Pitagora i-a atribuit și numai lui numele de înțelept. Numele înțeleptului a fost dat înaintea lui oamenilor angajați în cercetarea filozofică și el a fost primul care l-a schimbat în numele de filozof - iubitor de înțelepciune. Și Platon spune cu adevărat că este de asemenea prețios pentru o persoană că se străduiește pentru înțelepciune. Cei care așteaptă de la filozofie asemenea cunoștințe care să satisfacă toate căutările spiritului uman iscoditor se înșală. O astfel de cunoaștere este a) imposibilă pentru o

persoană și b) dăunătoare. Este imposibil, deoarece înțelepciunea este inepuizabilă, iar puterile spiritului uman sunt limitate și îngrădite în limite care nu pot decât să se extindă din ce în ce mai mult. Dar împreună ar fi dezastruos, deoarece ar lăsa puterile mentale ale unei persoane în inacțiune, deci contrar dorinței lor esențiale de a extinde constant cercul activității sale;

sau, cel puțin, chiar dacă mintea ar fi formată, inima ar rămâne nepoliticos și mândră, deoarece de aici vine auto-amăgirea. Scopul filozofiei este acela de a trezi, educa și îndrepta în om o dragoste pentru înțelepciunea lui Dumnezeu, destinată omului. Această iubire este înnăscută omului; ea precede orice cunoaștere, deoarece atrage o persoană către obiectele cunoașterii și prin cunoaștere se străduiește să le asimileze, dar este adesea liniștită și suprimată la o persoană.

Deci, trebuie, în primul rând, să o trezești, să o deschizi în tine, să trezești această dorință vie, liberă, independentă de înțelepciune, iar apoi înțelepciunea însăși, în cuvintele înțelepților, întâlnește o persoană pe cărări, pe acelea. căi care se dezvăluie în natura exterioară și stă la porțile inimii, adică atunci când el coboară în inima lui, se adâncește în structura și legile spiritului său, a propriei sale naturi, acolo ea este deja gata să-l învețe și hrănește astfel într-o persoană iubirea de înțelepciune. În cele din urmă, filozofiei i se dă direcția pe care o poate lua această iubire, pentru a le vedea pe cele care sunt caracteristice naturii noastre și pentru a îndrepta această iubire de-a lungul lor. Căci această iubire inițial doar caută sau încurajează o persoană să caute ceva, să se străduiască pentru ceva; există, ca să spunem așa, doar rezultatul activității, dar el se poate înșela adesea în raționamentul căii, alegând pentru căutarea sa obiecte neînrudite care nu o pot hrăni. Așadar, datoria filosofiei este de a distinge căi indirecte, pervertite de directe și corecte, de a separa purul de impur, adevăratul de fals, între diferitele direcții ale acestei iubiri pentru a-și arăta adevărata direcție, măcar să o îndepărteze de direcțiile false. . Astfel, filosofia nu este chiar profesorul înțelepciunii, care numai Dumnezeu poate fi și este; dar poate, să spunem cu Clement din Alexandria, pentru o persoană fizică, un învățător pentru un adevărat învățător, la fel cum legea pentru evrei a fost un învățătoare pentru Hristos: căci ca legea, dezvăluind importanța și sfințenia cerințelor morale și la în același timp, neputința omului de a le îndeplini, prin aceasta a dat să simtă nevoia unui răscumpărător: în mod similar, filosofia, trezirea minții unei persoane din somn, îi dezvăluie nevoile sale cele mai înalte, spirituale, dezvăluie în același timp inadecvarea propriile forțe pentru a le satisface, arată infidelitate, confuzie a căilor către înțelepciune, care sunt indicate

pe el cu propria sa lumină, și prin aceasta îl face să conștientizeze nevoia căii celei mai adevărate, a celui mai înalt ghid, trezește

foamea și setea de învățătura divină, îl învață să simtă cea mai înaltă demnitate a revelației, să o venereze, să o venereze. aderă la ea. Pe scurt, scopul cel mai înalt și principal al filosofiei este de a trezi în om nevoia de a căuta singura înțelepciune infinită divină și destinată omului, care este cuvântul întrupat; secundar și acest prim subordonat este cel care trezește în om, îndrumă și hrănește dragostea pentru înțelepciunea omenească, care ar trebui să-l pregătească pentru cunoașterea înțelepciunii divine. Două căi conduc o persoană către aceasta din urmă: adâncirea în sine și atenția către natura exterioară. Scufundându-se mai adânc în sine, el găsește în minte ideea de adevăr, în sentiment - ideea de frumos, în voință - ideea de bine. În acest caz, scopul filosofiei este de a excita, dirija și hrăni într-o persoană iubirea (studiu) pentru ideile de adevăr, frumos și bunătate sau pentru punerea în aplicare a acestor idei, adică de a echivala cunoștințele cu ideea de adevărul, sentimentele cuiva cu ideea de frumusețe, acțiunile cuiva - cu ideea de bine. Afundându-se în forțele, legile și scopurile naturii exterioare, el găsește peste tot o reflectare a înțelepciunii, frumuseții și bunătății divinului. În acest caz, scopul filosofiei este de a trezi în om dragostea pentru înțelepciunea, frumusețea și bunătatea Divinului. Astfel, dacă o persoană realizează în viața sa ideile de adevăr, frumusețe, bunătate și, din luarea în considerare a naturii exterioare, cunoaște înțelepciunea, frumusețea și bunătatea lui Dumnezeu, dacă își dă seama cu umilință de inadecvarea puterii sale de a satisface aceste idei și simte nevoie de ajutor superior, care constituie înțelepciunea umană; dacă el caută și este înflăcărat de dragoste pentru înțelepciunea divină, care este cuvântul întrupat, atunci filosofia își atinge scopul în om.

Obiectul acestei iubiri, pe care filosofia trebuie să o trezească în om și să o îndrepte, este înțelepciunea divină destinată omului. Prima reprezintă, parcă, o potecă care coboară de sus, cea din urmă una ascendentă. În primul, mintea umană trebuie să coboare de la cea mai înaltă ființă la faptele sale înțelepte, revelate în structura atât a naturii exterioare, cât și a naturii interne a spiritului nostru și să cunoască activitatea cuprinzătoare a iubirii sale - în acest sens.

constă în înțelepciunea cunoașterii. În al doilea, el este lăsat să-și dezvăluie propria iubire în numeroase acțiuni exterioare, să extindă din ce în ce mai mult cercul activității sale, pentru a se îmbunătăți din ce în ce mai mult, și a se purifica și astfel, treptat, se ridică pentru a se asemăna cu Dumnezeul iubirii; aceasta poate fi numită înțelepciunea vieții.

Filosofia își atinge scopul propus printr-o luare în considerare sistematică a tot ceea ce mintea, pe de o parte, ne dezvăluie și, pe de altă parte, experiența, exterioară și internă, despre principalele forțe, legi și obiective atât de natură externă, cât și de natură internă, printr-o astfel de considerație în care încercăm ceea ce este contrar acestor legi este să dezvăluim, să expunem și să despărțim cei curați de cei necurați. Deci, luarea în considerare a acestei căi ar

trebui împărțită în trei părți, care acordă atenție 1) surselor și începutului, 2) subiectului și 3) formei filozofiei.

Definiţia philosophy

Din toate cele de mai sus, rezultă următorul concept de filozofie: „Filosofia este un sistem de cunoștințe dobândit de minte (Intellectus) sub controlul minții (Rationis) și cu asistența experienței, atât externe cât și interne, despre universal cele mai importante, forțe esențiale, legi și scopuri de natură externă și internă, precum și proprietățile vinovatului tuturor acestora - Dumnezeu; un sistem menit să trezească în spiritul uman, să hrănească și să dirijeze iubirea pentru înțelepciunea divină destinată omului.”

Deoarece omul are trei puteri sau facultăți ale sufletului: facultatea de cunoaștere, facultatea de senzație sau de simțire și facultate de voință sau voință, atunci treaba filosofiei, acceptabilă în vastitatea ei, este de a investiga modul în care ar trebui facultatea cognitivă. se manifestă în funcție de ideea de adevăr, voința - după ideea de bunătate morală și sentimentul - după ideea de frumusețe. Conform acestor trei forțe ale sufletului și trei feluri de obiecte, cei mai noi gânditori împart filosofia în teoretică, estetică și practică. Și această diviziune este într-adevăr în concordanță cu cursul activităților noastre. Prin puterea cunoașterii, omul introduce în sine legile a tot ceea ce există și acceptă astfel, ca să spunem așa, în sine ceea ce este esențial și fundamental în lucruri.}

Aceasta face parte din subiectul teoretic. Prin puterea senzației, el aduce obiecte cognoscibile în inimă, în centrul vieții sale și astfel ia naștere un sentiment de plăcere sau neplăcere, care duce la armonie sau dezordine în viața noastră interioară - asta face partea estetică. În cele din urmă, prin puterea voinței, o persoană vine, ca să spunem așa, din interiorul său, adică aduce gândurile, intențiile și sentimentele formate în sine în domeniul activității exterioare - aceasta este partea practică. Astfel, filosofia trebuie să arate minții calea pe care ar trebui să lupte pentru adevăr, voința - prescrie legile, sentimentul - să dea adevărata direcție.Totuși, întrucât legile cunoașterii și voinței sunt mai necesare și mai esențiale decât legile senzațiilor. , iar filosofia consideră doar principalul, necesar și esențial, și întrucât estetica are propria gamă largă de discuții despre elegant, limităm cercul filosofiei doar la primele două părți - teoretice și practice.

În împărțirea ulterioară a părților, ar trebui să se uite la forma și sursele cunoașterii. După forma sistemului de filosofie, acele cunoștințe care deschid calea înțelegerii altor adevăruri trebuie să le precedă pe celelalte. Având în vedere sursele filosofiei, am văzut că ele sunt eterogene, precum experiența și mintea. Primul oferă cunoștințe în ordinea spațiului și timpului - numai despre ceea ce este și se întâmplă, în timp ce în ordinea cunoașterii mentale totul se bazează pe luarea în considerare a posibilității, pe ideea a ceea ce este posibil și pe ce bază. . Deci, din cauza eterogenității

cunoașterii, este decent, chiar necesar, în cercul științelor filozofice să se separe cunoștințele mentale de cunoașterea experimentală, adică ambele ar trebui să constituie părți speciale ale filosofiei. Astfel, psihologia experimentală trebuie separată de metafizică, așa cum vedem în sistemul lui Wolf; altfel va avea loc amestecarea. Mai mult, în metafizică, cunoștințele despre Dumnezeu, natura exterioară și om sunt eterogene și, prin urmare, trebuie să părăsească subiectul unor părți speciale.

Dar înainte de a începe să studiem obiectele de cunoaștere, trebuie să înțelegem singuri legile pe care trebuie să le respectăm în producerea judecăților și concluziilor și sistemul în sine, la fel cum un artist care începe o sarcină trebuie să aibă mai întâi grijă de instrumente. necesare pentru aceasta. Acesta este un subiect de logică.

Platon definește astfel filosofia: philosophia est tes epistemes peri to u aei onton orexis[2]. Taaei onta* par să indice o singură ființă eternă - Dumnezeu. Și astfel, deși subiectul filosofiei este prea mic, pentru că nu conține universul, ci în spiritul autorului, „Ta aei onta” nu înseamnă doar ființa eternă și infinită - Dumnezeu, ci și tot ceea ce este în ființele finite ale eternului și constant și permanent; în acest caz, subiectul filosofiei în definiția autorului este corect definit. Într-adevăr, filosofia este angajată în studiul ființelor finite, dar nu se mulțumește cu o simplă privire de ansamblu asupra lor, ci se adâncește în esența lor, în legile și scopurile lor ultime, care sunt eterne și constante. Deci, de exemplu, psihologia empirică însăși, deși este ghidată de cunoștințele experimentale, care, prin urmare, nu arată nimic universal și necesar, aparține totuși cercului filosofiei, deoarece expune astfel de proprietăți ale sufletului uman, care sunt întotdeauna vizibile. în toți oamenii, și nu într-unul sau o persoană specială sau vreo națiune. Tes epistemes orexis[4] înseamnă dorința de cunoaștere. La prima vedere, filosofia, care pare să nu aibă o bază solidă, nu înseamnă altceva decât dorința de cunoaștere și nu cunoașterea în sine. Cunoașterea este o compoziție de cunoștințe despre orice subiect, bazată pe principii solide și interconectate printr-o succesiune corectă. Astfel, filosofia în raport cu principiile trebuie să fie într-adevăr episteme[5], dar în raport cu comprehensibilitatea obiectelor nu poate exista episteme, ci doar orexis tes epistemes.

NOTE

1 Prelegerile susținute de F. A. Golubinsky la Academia Teologică din Moscova au fost publicate după moartea sa. Un extras din ele - „Introducere generală în filosofie” - este publicat din cartea: Prelegeri de filosofie de profesorul F. A. Golubinsky al Academiei Teologice din Moscova. Vol. 1. p. 23-40.

2 Filosofia este pasiunea pentru cunoașterea eternului existent.

3 Veșnic existentă.

4 Pasiune pentru învățare.

5 Cunoașterea.

Biblioteca „Runiverse”

KARPOV VASILY NIKOLAEVICH

V. N. Karpov s-a născut în 1798 în familia unui preot din satul Khrenavoy, provincia Voronezh. A absolvit mai întâi Seminarul Voronezh, iar apoi în 1825 Academia Teologică din Kiev. Timp de câțiva ani a predat greacă și germană la Seminarul din Kiev, iar în 1829 a predat limba franceză la Academia Teologică din Kiev, unde doi ani mai târziu a început să susțină un curs de prelegeri de filozofie.

În 1833, V.N.Karpov a fost transferat la Academia din Sankt Petersburg, aici, ca profesor, a predat diverse discipline filozofice timp de mai bine de 30 de ani.

V. N. Karpov a murit la Sankt Petersburg în 1867.

Activitățile sale științifice și jurnalistice au fost variate. A contribuit la Dicționarul Enciclopedic al lui Plyuchard, la Jurnalul Ministerului Educației Publice, The Wanderer și Christian Reading. V. N. Karpov a fost un traducător celebru al literaturii filozofice. El a tradus Istoria filosofiei antice a lui Ritter și toate dialogurile lui Platon, cu excepția Legile sale. Karpov este autorul a două manuale: „Introducere în filosofie” și „Expunerea sistematică a logicii”.

ESEURI

1. Karpov V. N. Introducere în filosofie: un eseu al profesorului Karpov al Academiei Teologice din Sankt Petersburg. Sankt Petersburg: B. i., 1840. VSh, 136 p.

2. Karpov V. N. Istoria filosofiei; Introducere; Conceptul istoriei filozofiei: Prelegeri susținute la Academia Teologică din Sankt Petersburg în 1846-1847. Sankt Petersburg: B. i., 1847. 644 p. (Litogr.).

3. Karpov V. N. O privire asupra mișcării filozofiei în lumea creștină și motivele diferitelor sale direcții. Sankt Petersburg: B. i., 1856. 32 p. (Retipărire din ZhMNP. 1856. Nr. 11).

4. Karpov V. N. Prezentarea sistematică a logicii. Sankt Petersburg: B. i., 1856. XIV, 314 p.; a 2-a ed. 1866.

LITERATURĂ

1. În memoria lui V.N.Karpov, onorat. prof. Academia Teologică din Sankt Petersburg: Necrolog și discursuri. Sankt Petersburg: B. i., 1868. 98 p.

2. Kolubovsky Ya. N. V. N. Karpov // Probleme. filozofie și psihologie. 1890. Carte. 1. p. 6-12.

INTRODUCERE ÎN FILOZOFIE'

I. Subiect de filozofie

[. . .] Este destul de adevărat că nu există un singur tip de lucru în natură, al cărui studiu nu ar fi în sfera unei științe; așa că filosofia nu își va găsi aici un domeniu privat și exclusiv pentru sine. Dar trebuie remarcat faptul că fiecare știință are în vedere un anumit aspect al obiectelor, independent de alte aspecte ale existenței lor, și cu atât mai puțin dependent de ansamblu; astfel încât, atunci când iau în considerare ajutoare științifice pentru dezvoltarea oricărei ramuri a cunoașterii, se îndoiesc uneori dacă are nevoie de ajutorul unei alte științe. Este evident că o astfel de separare strânsă a sferelor științei nu poate avea loc decât în lumea fenomenelor, unde fiecare obiect își dezvăluie propria viață privată și are propria sa organizare privată. Prin urmare, toate științele consideră fenomene *. Dar având în vedere starea lor, desigur, necesară, este imposibil să ne gândim măcar la aducerea științei științei într-un întreg armonios, corespunzător unității naturii. Vedem o dorință slabă pentru aceasta în așa-numitele tratamente filosofice ale ramurilor individuale ale cunoașterii, dar nu își poate atinge niciodată scopul, deoarece este îndreptată mai mult spre particular decât spre general, cel puțin viziunea generală este subordonată unui scop special**. Între timp, toate științele, precum și tipurile de viață fenomenală pe care le studiază, trebuie să constituie un mare sistem și să fie o singură expresie a naturii. Această cerință este pe atât de legitimă, pe cât este adevărat că este natura

* De îndată ce știința a devenit izolată, putem concluziona cu siguranță că ea operează în domeniul experienței, și nu invers: trecând în domeniul experienței, trebuie neapărat să devină izolată. Pentru a verifica acest adevăr, nu trebuie decât să observăm ce teren bogat de reproducere pentru știință a fost empirismul peripateticilor.

** De exemplu, putem indica teoria lui Oken. Ce este în domeniul fizicii dacă nu o construcție ipotetică pentru explicarea fenomenelor naturale? Dar în știința adevărată nu ar trebui să existe loc pentru ipoteză.

unul, că fiecare fenomen particular este un rezultat definit al generalului, nerevelat, că ceva, conform ordinii naturale a lucrurilor, nu vine din nimic. Mai mult, cine nu știe cât de des unele științe izolate, din lipsa legăturii filozofice dintre ele, le contrazic pe altele și răstoarnă cu invidie roadele muncii lor? * Cât de des aceste contradicții dau naștere unui scepticism sumbru în spiritul uman și răspândesc o influență dezastruoasă chiar și pe latura morală și religioasă a vieții umane? **. O astfel de atitudine ostilă a

științelor experimentale una față de alta și a tuturor științelor în general față de practică depinde, printre altele, de incertitudinea principiilor lor, care de obicei sunt corecte doar în formă, iar materia lor este partea întunecată a cunoașterii** *.

Considerând din acest punct de vedere întregul domeniu al științei, descoperim în el un domeniu nou, cel mai important și vast pentru activitatea mentală - un domeniu în care mintea trebuie să reunească, să unească toate științele într-un singur întreg, sau ceea ce este același , explorează natura nu în anumite forme de fenomene, ci în general, ca o singură ființă, plină de viață și activitate diversă. În acest domeniu, începuturile și rezultatele cercetării individuale ar trebui să fie doar materiale care trebuie armonizate între ele și să creeze un sistem coerent din ele. Așadar, aici nu poate fi loc pentru indivizibili, ci doar pentru legăturile lor: fiind comparați între ei, ele sunt reproduse, adică, păstrându-și conținutul, primesc o nouă formă de relații corespunzătoare vieții generale a naturii. Existența indivizibililor în această zonă este cu atât mai puțin adecvată cu cât se reproduce

* Ne putem imagina ce ciocnire ostilă trebuie să existe, de exemplu, între fizica atomistă și fiziologia dinamică, între cel mai recent orientalism istoric și teologia creștină, între teoria modernă a geologiei și descrierea mozaică a vieții de zi cu zi și așa mai departe, mai ales când aceste învățături sunt transmise de unul și același acelorași ascultători. Săracii ascultători! in capul lor...

..haos, rudis indigestque alunițe,

Nee quicquam, hisi pondus iners, congestaque codem Non bene junctarum discordia semina rerum2.

** Este remarcabil că filosofia a căpătat caracterul de indiferentism și deism tocmai atunci când a coborât pe tărâmul experienței și a rătăcit mână în mână cu științele private. Așa era în epoca peripateticilor, a enciclopediștilor francezi și a profesorilor de morală engleză.

*** Acestea sunt, de exemplu, începuturile: „există materie înzestrată cu anumite forțe”, sau: „există forțe în natură”.

managementul lor aici nu este mecanic, nu chimic si nu dinamic, ci mental, in care semnele exterioare ale obiectului isi pierd importanta*. Dar a aduce rezultate particulare ale cunoașterii și, prin urmare, fenomene naturale particulare, la adevărul general și la existența generală a lucrurilor înseamnă a te ridica deasupra experienței, în care totul este izolat, și a intra în domeniul metafizicului. Domeniul metafizicii, în ciuda faptului că mulți, din cauza unor neînțelegeri ciudate, îl consideră un tărâm al întunericului etern și al viselor filozofice, nu recunoaștem regiunea ca fiind prea îndepărtată și inaccesibilă; pentru că fiecare persoană își petrece cel puțin jumătate din viață în ea. Oricine, în orice sferă, se gândește la

lucruri, adică înțelege relația și legătura lor reciprocă: are deja de-a face cu metafizicul: sentimentele nu au nimic de-a face în acest caz; Ei și-au terminat deja munca și și-au transmis impresiile rațiunii.

Totuși, pentru a ne forma un concept mai clar și, dacă este posibil, complet al metafizicului, trebuie să îl considerăm 1) în raport cu fizicul și spiritualul; 2) în raport cu subiectul şi obiectul.

1) Fizicul, în opinia noastră, este acela care, indiferent cum ar exista în sine, își dezvăluie în mod necesar existența printr-o fizionomie tactilă exterioară, iar ca fenomen poate fi adus în mod natural sau artificial sub cel puțin un organ din cele cinci simțuri. . Prin urmare, cu conceptul de fizic se leagă în mod inevitabil conceptul de materie, de limită, de finitudine, de limitare, de indivizibilitate etc. O persoană consideră această diversitate de fizionomii, cunoaște un copac ca un copac, o piatră ca o piatră, apa ca apă etc. Dar dacă ar reconsidera toate lucrurile din natura fizică, dacă ar cunoaște la fel de bine trecutul, prezentul și viitorul lor. fizionomia, ca o persoană alfabetizată cunoaște formele literelor alfabetului; atunci chiar și atunci, cunoscându-le separat, separat, fără legătură, fără relații, el s-ar afla tot în afara domeniului metafizicii. Dimpotrivă, considerăm spiritual ceea ce, prin însăși natura ființei sale, adică prin spiritualitatea sa, nu poate

* Oamenii care habar n-au despre esența filozofiei, dar au auzit doar că ea consideră totul în sine, se întreabă uneori: ce este acesta sau acel lucru în sine? Nu există nimic de răspuns la o astfel de întrebare, cu excepția faptului că un obiect privat nu poate exista în sine și de la sine.

și nu are nevoie să se manifeste fizic sau în orice alte organizații. Cu conceptul de spiritual conectăm plinătatea celor mai înalte perfecțiuni, de la care nimic nu poate fi luat și la care nu se poate adăuga nimic. În consecință, nu este firesc ca spiritualul să crească sau să scadă, să se despartă sau să se unească; ea nu poate fi împărțită în ființă și activitate, în existență și cunoaștere, în noumen și fenomen, este întotdeauna una, neschimbabilă, necorporală, fără formă. Din acest motiv, filozofii numesc pe bună dreptate spiritualul absolut, necondiționat, infinit etc. Dar nici un singur filozof, vorbind metafizic despre spiritual, nu s-a ridicat până la contemplarea reală a spiritualității și nici măcar o singură metafizică nu a introdus cu adevărat spiritualul în câmpul cercetării sale; deoarece este deasupra condiţiilor existenţei umane în activitate.

Deci, metafizicul nu este nici fizic, nici spiritual. Din conceptele pe care le-am compilat despre fizic și spiritual, este clar că este mai înalt decât primul și mai jos decât ultimul. Cum să-i determinăm sensul și să-i găsim domeniul de aplicare. Fizicul și spiritualul, în esență, se opun reciproc și. trecerea de la una la alta este aparent complet imposibilă. Dar, în ciuda acestui fapt, experiența arată că ele sunt interconectate și sunt exprimate în rezultate comune ambelor. Primul rezultat, cel mai evident, al limitării lor reciproce este omul însuși,

care, desigur, nu poate fi numit nici fizic, nici spiritual, dar în care, ca ființă individuală, se reflectă ambele. Același lucru trebuie spus despre orice activitate strict umană: nimeni, fără îndoială, nu o recunoaște fie pur fizică, pentru că baza ei se află în esența subiectului, fie pur spirituală, pentru că este indisolubil legată de lumea fenomenelor; oricine va observa însă că în gândirea, simțirea, dorințele și aspirațiile unei persoane există ceva din lumea fizică, caracterizată de spirituală. Astfel, omul și toată activitatea umană formează o nouă sferă a vieții, mijlocind între zonele opuse ale fizicului și spiritualului și dezvoltându-se din ambele. De aici rezultă clar că ceea ce înțelegem prin denumirea 1 de metafizic nu este ceea ce este accesibil simțurilor și nu ceea ce este spiritul, ci ceea ce intră în domeniul existenței și activității umane din ambele principii și ceea ce, având reprodus într-o nouă serie de ființe, este dincolo

senzuală și reflectă în sine principiile din care sa dezvoltat.

2) Fizicul și spiritual, intrând în natura omului și în activitatea sa, există totuși în mod obiectiv, în sine, indiferent de participarea lor la existența umană. Dar existând obiectiv, ei nu mai pot să nu se deosebească de ei înșiși prin acea combinație internă prin care ne alcătuiau natura; pentru că, fiind uniți interior în noi, și devenind subiectul nostru indivizibil, conștienți de noi înșine ca noi înșine, au dat existență unei lumi suprasensibile, diferită de cea fizică și spirituală. Astfel, relația directă dintre subiect și obiect în materie de cunoaștere, la fel cum relația directă anterioară dintre fizic și spiritual în ființă, a dispărut complet și presupunerea recunoașterii unui obiect ca obiect sau a înțelegerii modului în care un lucru. există în sine, înseamnă că există o pretenție zadarnică a scolasticii. Între timp, o persoană știe, și dintre toate cunoștințele sale nu există nici una în care să nu existe ceva atât din partea lumii obiective, cât și din partea subiectului; în toate formele subiective ale activității noastre mentale, morale și estetice există conținut pe care, evident, l-am împrumutat din natura exterioară. În consecință, între subiect și obiect există o nouă lume ca o condiție pentru legătura lor reciprocă - o lume care în sine, nefiind nici subiectivă și nici obiectivă, se dezvoltă din elementele ambelor.De aici reiese clar ce înțelegem prin denumire. metafizic: și nu unilateral, o reprezentare pur formală a sinelui nostru, și nu un lucru în sine, ci regnul gândirii , organizat din elementele lor, subiect-obiect, combinând realitățile lor, într-un singur cuvânt: gândibil, conectat. interiorul cu exteriorul, cunoașterea cu ființa *.

Deci, subiectul filosofiei este definit: autocunoașterea și studiul tuturor lucrurilor în ansamblu, ca o singură ființă, plină de viață și activitate diversă, adică studiul lumii metafizice, deoarece este suprasensibilă și imaginabilă - aceasta este esential

* Schelling, privind lumea din partea unei ființe absolute, a ajuns la concluzia că gândirea divină este deja ființă: dimpotrivă, noi, având un punct de vedere asupra lumii în om, trebuie să spunem contrariul -

acea ființă. ea însăși pentru noi în materie de cunoaștere este numai de conceput .

aspecte speciale ale conținutului său! Dar este evident că primul dintre ele se află în al doilea; căci a examina toate ca una înseamnă a da loc întregului şi naturii omului. Omul este și o ființă metafizică, adică intră în domeniul suprasensibilului și al imaginabilului. Prin urmare, subiectul filosofiei trebuie considerat ca fiind ultimul ei moment; iar primul, după cum vom vedea mai jos, ar trebui să fie fundamentul său și să garanteze puterea întregii științe. [...]

II. Începutul filozofiei

Întrucât introducerea noastră este un prolog la o prezentare sistematică a filosofiei, în care cunoașterea existenței armonioase a lumii ar trebui să formeze un întreg armonios; atunci se pune neapărat întrebarea despre începutul sistemului, de care depinde nu numai demnitatea, ci și însăși posibilitatea unui întreg sistematic. Prin urmare noi. Acum intenționăm să găsim și să stabilim începutul întregii noastre științe.

În general, un principiu (principium) este un principiu din care totul din sfera existenței cunoscute decurge și este explicat în mod constant. Sau cu alte cuvinte: începutul este adevărul de la care subiectul gânditor începe o serie de inferențe și concluzii despre un obiect. Acest concept presupune că în adevărul original trebuie să fie ascuns cu siguranță un motiv pentru care mintea îl ia drept început și de ce toate celelalte adevăruri pot și sunt de fapt deduse din el: fără un astfel de motiv, începutul sistemului ar fi complet. arbitrar. A-l deschide și a-l abstrage din toate particularitățile teoretice și morale caracteristice unei persoane celebre înseamnă a indica semnele esențiale ale începutului în general, prin care se poate găsi și stabili oricând atunci când se angajează într-o prezentare sistematică a oricărui subiect. Motivul pentru care un anumit adevăr, desigur, în sensul unei propoziții fundamentale, depinde fără îndoială parțial de subiectul gânditorului, parțial de obiectul gândibilului. Principiul fundamental, dacă se poate permite o imagine matematică a reprezentării, este o gândire medie proporțională între unul și celălalt: cu cât este mai multă subiectivitate, cu atât mai puțină obiectivitate și invers - cu atât mai multă obiectivitate, cu atât mai puțină subiectivitate; Asa de

că, dacă oricare parte a lui = 0, atunci va deveni fie pur subiectivă, fie pur obiectivă, adică va merge la extrem și își va pierde demnitatea necondiționată. Pe baza acestei remarci, nu este greu de identificat trasaturile esentiale ale unui inceput adevarat; trebuie doar să echivalezi mental fiecare dintre elementele sale cu zero și să

examinezi proprietățile elementului opus și apoi să pui proporțional ambele elemente opuse, studiate corect.

Deci, să presupunem mai întâi că latura obiectivă a începutului = 0, adică lăsăm ființa și proprietățile ei să depindă numai de minte. Este evident că mintea în acest caz își va urma exclusiv propria lege și va dezvolta subiectul științei în sine. Dar oricât s-ar construi știința în profunzimea subiectului, o serie de concluzii ale ei presupun primul adevăr pe care mintea s-ar putea sprijini ca pe o fundație solidă și care ar servi drept începutul întregului său sistematic; prin urmare, proprietatea sa subiectivă generală a începutului este că este primul adevăr. Poziția în arhitectura științifico-științifică, venerată mai întâi, este de obicei înțeleasă de idealiști într-un dublu sens - ca absolut și ca relativ: absolutul, în opinia lor, este un adevăr imediat inerent minții, cunoscut în sine și neavând nevoie. pentru dovada; dimpotrivă, relativul este deja derivat din absolut și ocupă primul loc într-o anumită ramură a cunoașterii sau chiar într-o anumită argumentare. Este corectă această împărțire? - Nimeni, desigur, nu va respinge existența adevărurilor care nu au nevoie de dovezi, sau care nu pot fi dovedite: dar nu vedem încă de ce această proprietate negativă dă dreptul de a le numi absolute. După înțelegerea noastră, aici se află aceeași greșeală pe care au suferit-o fizicienii și atomiștii antici când, negăsind modalități de a descompune un element sau un atom cunoscut, le-au luat drept principii absolute. Gândirea umană se poate dezvolta la infinit, poate analiza elemente de cunoaștere la infinit - și această posibilitate în domeniul științei, să presupunem, depinde de un adevăr direct inerent minții: dar nu este, la rândul său, primul adevăr condiționat de însăși esența omului? Dacă este de acord, atunci trebuie să remarcăm că ființa noastră nu este og

este limitat de finit și nu conține infinitul și nu se oprește în timp și nu umple eternitatea, prin urmare, în niciun caz nu este absolut. Și când natura nu poate fi considerată absolută, atunci cum îi putem deduce activitatea de la un început absolut? Absolutul este întotdeauna același; dar dacă existența noastră este perfectibilă, atunci poziția numită absolută, de ce să nu o facem și mai absolută cândva? Aceste dificultăți nu puteau fi evitate decât prin următoarea limitare: principiul absolut, de exemplu, eu sunt eu (A = A), în ciuda oricărei dezvoltări a naturii umane, rămâne întotdeauna același ca formă, logic: dar în acest caz, orice expresie. identitatea legii ar fi absolut egală și ar putea servi și drept început al sistemului. Deci, căutând proprietățile subiective ale începutului, devenim cu un grad mai jos decât idealiștii și în primul adevăr vedem un principiu fundamental – nu absolut și relativ, ci fie filozofic, fie științific. Ca principiu filozofic, în opinia noastră, trebuie să onorăm ceea ce este cunoscut în mod direct - nu minții, ci omului în general și care nu poate fi dovedit - nu pentru că ar fi necondiționat, ci pentru că condițiile sale sunt inaccesibile direcționării. cunoştinţe. Dimpotrivă, cunoașterea directă nu poate fi în niciun caz atribuită unui principiu științific, chiar dacă ea stă la baza prezentării sistematice a unei întregi științe și chiar dacă această știință constituia însăși o ramură a filosofiei; deoarece începutul unei ramuri separate de

cunoaștere, dând direcție dezvoltării unui subiect mai mult sau mai puțin anume, trebuie în mod necesar să fie condiționat de centrul general al științei - începutul filosofic și să-și împrumute puterea *. După ce a distins astfel primul adevăr în

* Limitarea subiectelor științifice poate fi reprezentată într-o progresie infinită: pornind de la primul adevăr în sens filosofic, adică de la un adevăr pur subiectiv și direct cunoscut, cu cât se îndreaptă mai departe, cu atât mai mult ramifică obiectele de cercetare. , la fel ca în atmosferă, cu atât mai departe, cu atât mai mult razele soarelui devin mai fragmentate și toate direcțiile lor particulare sunt confirmate pe o anumită bază. Este evident că sensul subiectiv al acestor principii va fi în raport invers cu limitarea obiectelor lor, și anume: cu cât obiectul este mai limitat, cu atât mai puține proprietăți subiective ar trebui să existe în distincția începutului său; pentru ca, în sfârșit, să poată ieși complet din sfera subiectului, complet

în sens filozofic, adică adevărul direct inerent omului, din principiile inerente științelor private, deși am limitat deja destul de mult sfera subiectivă în care trebuie să căutăm începutul filosofiei, tot nu putem indica ea. chiar începutul; pentru că în subiectul uman, aparent, mult are dreptul la recunoaștere imediată. Debordările activității noastre interioare sunt atât de rapide, nuanțele particulare ale gândurilor, sentimentelor și dorințelor sunt atât de discrete, succesiunea fenomenelor mentale și dependența de ele, una față de alta, este atât de evazivă încât este dificil să decidem ce este. direct și ceea ce ne este cunoscut indirect în noi înșine. Prin urmare, filozofii, având în vedere aceeași proprietate subiectivă a începutului, și-au bazat sistemele fie pe sentimente animale sau fizice, apoi pe sentimente estetice și morale, apoi pe gândire și ființă, apoi pe ideea lui Dumnezeu și postulatele lui. legea, apoi asupra conștiinței și conștiinței . Deși din aceste temeiuri complet diferite este posibil să se excludă unele care contrazic în mod clar conceptul de prim adevăr subiectiv*, tot nu se va ști cum să se arate suficiența sau insuficiența altora.Pentru a depăși această dificultate, stabilim două semne necesare de adevăr direct inerent unei persoane: un astfel de adevăr, fără îndoială, ar trebui să fie clar în sine și în mod egal inerent tuturor oamenilor. Aplicând aceste semne fundamentelor subiective ale filozofilor enumerate mai sus, toată lumea va vedea că aproape toate sunt fie obscure și defecte, fie nu sunt la fel de evidente pentru toată lumea. Nu există nicio îndoială că sentimentul din viața noastră mentală este un motor fundamental și foarte puternic: este mai puternic decât voința cea mai puternică, mai rapid decât gândul cel mai ușor; ea precede toată activitatea noastră interioară

Este imposibil să rupi legătura cu filosofia și să-i pierzi semnificația în agregatul faptelor reprezentate de lumea experienței. Aceasta este calea cunoașterii izolate.

* Consider că aceste motive sunt: 1) Condillac, deoarece sentimentul animal, sau senzualitatea, întrucât este ceva mai simplu decât

receptarea impresiilor, este condiționat în mod necesar de conștiință, fără de care dezvoltarea sentimentului până la gradul de cunoaștere este imposibilă. ; 2) Carteziană, deoarece într-un anumit început - cogito, ergo sum - gândirea este întotdeauna precedată de conștiință - conscius mihi sum me cogitare. Filosofii francezi moderni încearcă să-i atribuie lui Descartes începutul conștiinței, dar nu există nicio bază pentru aceasta în lucrările sale filozofice.

şi, dându-i energie, nu se supune nici formelor sale teoretice, nici morale. Sentimentul nu tolerează nici dovada, nici infirmarea: înaintea sugestiilor sale, ambele sunt la fel de slabe. Același lucru ar trebui spus despre postulatele legii. Cu toții aprobăm în interior ceea ce este drept și cinstit, toți ne străduim pentru adevăr și bunătate. Aceste aspirații sunt cele mai profunde în natura noastră: ele apar din însăși ființa noastră și se dezvoltă în toate tipurile de activități. Cu ei ne naștem și murim, cu ei ne împodobim existența, cu ei săvârșim fapte lăudabile în domeniul adevărului și al virtuții. În cele din urmă, vom spune același lucru despre ideea lui Dumnezeu. Este imposibil să ne imaginăm o ființă rațională care, intrând în sine, nu ar simți nevoia să recunoască existența celei mai înalte înțelepciuni. Necesitatea acestei cerințe este evidentă nu atât în istoria omenirii, cât în natura umană însăși: ea este rezultatul nu al cercetării științifice, ci al unei priviri simple, dezinteresate asupra propriei persoane. S-ar părea că aceste figuri interne din ființa noastră pot fi cel mai bine organe ale adevărului, direct inerente omului și dau un început solid filosofiei - mai ales că ele caracterizează nu viața, nu cunoașterea sau dorința, ci însăși ființa noastră. Dar ce minte pământească poate, cu lumina ei slabă, să risipească întunericul în care operează și să dezvăluie pe deplin sensul sugestiilor lor? Sugestiile sentimentului și aspirațiile spiritului, desigur, ne sunt cunoscute direct: dar interpretarea și aplicarea lor la anumite particularități din viața noastră mentală și morală nu poate fi rodul complet matur al unei științe întregi; pentru că ei, după cum am spus mai sus, nu se supun formelor minții și voinței; dacă intră în ele, atunci pe tărâmul conceptelor și dorințelor nu mai devin ceea ce au fost. Steagul adevărului și al bunătății este, fără îndoială, arborat în subiectul uman: dar pare să fi fost rupt în două - și atâtea erori și vicii sunt acum mascate sub el! Inima, fără îndoială, îl mărturisește pe Dumnezeu: dar când oamenii, pe baza acestei mărturisiri generale, ideale, încep să explice legile minții și voinței sale; apoi, în loc de un singur zeu, vor crea mii de idoli pentru ei înșiși și, în loc de o singură umanitate, milioane de indivizi. Adevărat, se poate, spun ei, să-și imagineze o persoană la un asemenea grad de dezvoltare morală și religioasă, încât pentru el, cu îndrumarea sentimentelor și spiritelor interioare,

aspiratii noi, totul este clar si definit; dar chiar această idee presupune evident dezvoltarea prealabilă a acestor figuri, prin urmare,

în știință ele trebuie să depindă de mijloacele educației lor, poate deloc subiective, și să ocupe locul al doilea. Mai mult, atunci când căutăm începutul filosofiei în subiectul uman, ne referim nu la un individ, ci la întreaga umanitate; este necesar ca primul adevăr să fie pentru toată lumea și întotdeauna adevărat; Altfel, oamenii care nu o recunosc ca atare în sine nu sunt obligate să o accepte ca pe un început.

Dar între timp, chiar dacă nici sentimentul, nici postulatele legii, nici ideea de Dumnezeu nu pot sta la baza filozofiei, toate semnele principiului subiectiv aparțin evident conștiinței. Conștiința, înțeleasă în sens teoretic și moral (conștiință), cu toată corectitudinea poate fi numită primul adevăr; pentru că tot ceea ce intră în sfera vieții umane și apare în ea ca al nostru devine așa numai în condiția conștiinței. Orice activitate are loc în ființa noastră, orice specie pe care ni se dezvăluie natura noastră, aceste tipuri și această activitate ne sunt cunoscute în măsura în care suntem conștienți de ele. Însuși sugestia sentimentului și a spiritului, atunci când ele urcă în noi la cel mai înalt grad de dezvoltare, devin cu siguranță obiecte ale conștiinței. Fără conștiință, noi nu suntem noi, ai noștri nu suntem ai noștri. De aici este de la sine înțeles că conștiința este un adevăr filozofic, adică direct inerent omului: nu se deduce din niciun alt adevăr; cel puțin, când începem să studiem natura umană, nu o putem deduce de nicăieri. Conștiința este primul cuvânt rostit de ființa noastră, sau primul fir pe care mintea îl prinde în cercetarea sa, iar voința în alegerea ei. Conștiința este conștiință: este imposibil să-i atribui un alt predicat, adică un alt concept superior. La fel, conștiința este un adevăr clar în sine: este evident fără dovezi. Toate metodele de educație, toate științele, întreaga viață tind să introducă anumite obiecte în domeniul conștiinței: * dar pentru a clarifica conștiința însăși nu există și nu este nevoie de metode, deoarece claritatea este esența ei. Este posibil, este adevărat, să fim conștienți de subiect: dar în acest caz trebuie să înțelegem nu întunericul conștiinței în sine, ci conștiința întunericului cunoscutului.

subiect cultural; prin urmare în sine este întotdeauna clar. Ceva similar trebuie spus despre universalitatea sa. Cu toate acestea, considerând conștiința ca fiind universală, vrem să exprimăm nu că toți oamenii o au - este de la sine înțeles - ci că toți oamenii o au la fel. Toată lumea este conștientă, unul este acesta, celălalt este altul; dar toți sunt conștienți în același mod: în conștiință, întrucât este considerată puterea subiectului și condiția activității umane subiective, oamenii nu diferă unii de alții. Poate avea un volum mai mare sau mai mic, cutare sau cutare conținut, dar în orice volum există aceeași conștiință, tot conținutul ei este cu siguranță realizat. Acest concept al universalității conștiinței, desigur, nu poate decât să fie subiect de controversă și nedumerire, deoarece oamenii sunt obișnuiți să înțeleagă conștiința în mod specific. Mai târziu vom vedea că exact așa ar trebui să o înțelegem, dar acum ne uităm doar la latura subiectivă și distragem tot ce este conștient de la ea. Nu se poate nega, desigur, că expresiile: conștiință păcătoasă, conștiință slabă,

pierderea sau absența conștiinței, lipsa conștiinței etc. contrazic în mod clar universalitatea conștiinței; dar cine se adâncește în adevăratul sens al acestor expresii va observa brusc că ele nu indică conștiința însăși în sens psihologic, ci o lipsă de cunoaștere a prescripțiilor legii morale și deci o lipsă de conținut a conștiinței.

Deci, latura subiectivă a începutului filozofiei, după părerea noastră, a fost găsită: conștiința sau conștiința în sensul puterii mentale, adică poziția: îmi dau seama cum primul adevăr, cunoscut direct, în sine clar și universal. , poate și ar trebui să fie începutul ei subiectiv .

Acum rămâne să găsim elementul obiectiv al fundamentului științei noastre. Pentru a atinge acest scop, să uităm pentru o clipă de conștiință, să presupunem că latura subiectivă a începutului filosofiei = 0 și să observăm care ar trebui să fie baza ei în raport cu însuși subiectul cercetării. Subiectul filosofiei este totul considerat ca o singură ființă, plină de viață și activitate diversă; și tot am numit totul ca una, sau armonia ființei, metafizic, suprasensibil și imaginabil; prin urmare, pentru ca începutul științei noastre să fie în afinitate reală cu subiectul său, ea trebuie să aibă aceleași proprietăți, adică să fie gândibilă și să conțină elemente.

a tuturor fiinţei în alcătuirea lor armonioasă. Dacă acesta ar trebui să fie caracterul general și necesar al începutului din partea obiectivă, atunci nu este greu de observat că în știință este la fel ca sămânța într-o plantă; modul în care sămânța conține organismul complet al plantei; Astfel, întregul sistem al filosofiei trebuie concentrat în principiul obiectiv. Prin urmare, diferența dintre începutul său subiectiv și obiectiv este că primul este adevărul de la care își începe investigația, iar al doilea este adevărul din care se dezvoltă într-un întreg sistematic. Unde îl pot găsi pe acesta din urmă? Este evident că, numind-o suprasensibil și imaginabil, am eliminat tot ce este material și particular în natură, pentru că nicio substanță, niciun lucru anume din ea nu este în sine gândit, ci intră în sfera gândirii doar sub masca elementelor reproduse de minte în idei: deci, de exemplu, un grăunte, un grăunte de nisip, o piatră, o furnică etc., ca indivizibili, nu pot fi obiecte de gândire până când nu le atribuim o proprietate sau le punem într-o relaţie; căci esenţa gândirii constă nu doar în reprezentare, ci într-o combinaţie de reprezentări. Prin urmare, toate principiile materiale pe care mulți filozofi ai lumii antice și moderne și-au construit sistemele nu merită numele adevăratelor principii ale filosofiei. Cu atomii, cu materia fundamentală, chiar și cu orice forță, anumite concepte fie sunt legate, fie nu sunt legate: în acest din urmă caz, aceste principii sunt presupuneri pure și nu au sens în obiect, ca și adevărul absolut în subiect; în primul, ele sunt scoase din limitele lumii materiale și, intrând în domeniul rațiunii, nu se deosebesc cu nimic de conceptele obișnuite, iar prin aceasta devin nu atât principii ale ființei, ci simboluri ale cunoașterii.

Baza gândibilului, accesibil științei, poate fi găsită doar în sursa gândirii, adică într-o ființă gânditoare. Aici, ca într-o oglindă, se reflectă existența și viața naturii; aici sunt concentrate nenumărate mărturii despre puterile, proprietățile și acțiunile sale; aici substanța primește un alt mod de existență; ia forme noi și devine o serie nesfârșită de concepte; aici ideile private, transformate din impresii ale lumii obiective în unități mentale, sunt reunite într-un singur rezultat și sub influența naturii spirituale a omului, care informează finalul.

caracterul infinitului este o idee, o teorie, un întreg sau în general - lumea imaginabilă. Dar, printre nenumăratele multitudini de adevăruri înghesuite în minte, cum se poate recunoaște pe cel din care se dezvoltă sau ar trebui să se dezvolte regatul nelimitat al gândirii ? Soluția la această întrebare este plină de cele mai mari dificultăți și este unul dintre motivele dezacordului minților pe toate căile cercetării filozofice. Fiecare adevăr uman în sine este întotdeauna cu mai multe fațete, ca un fragment dintr-o substanță dintr-un caleidoscop; nu poate fi în toate locurile, în relații infinit diferite și, în funcție de locul în care se află, duce la unul sau altul. Omul nu poate concepe adevărul simplu, indiferent sau, după cum se spune, absolut; și de aceea nu are și nu poate avea adevăr în sensul propriu, în mod obiectiv - primul, din care s-ar putea dezvolta un sistem complet al gândibilului. Cu toate acestea, nu se poate spune că toate adevărurile obiective sau reale din subiectul gânditor au o demnitate egală: le putem sorta cu ușurință și le putem da o anumită preferință față de altele. Este evident că unele dintre ele ni se par mai sigure, iar altele mai puțin; acestea sunt complet clare, acestea sunt destul de întunecate și vagi. Dar o astfel de evaluare a adevărului se bazează nu pe ei înșiși, ci pe prezența lor în conștiința noastră. Tot ceea ce este conștient este mai exact decât ceea ce nu este conștient, ci este dedus doar din conștient; tot ceea ce este evident în conștiință este mai precis decât ceea ce există în ea ca sub un văl - reciproc, în mod misterios: aceasta este baza noastră obișnuită pentru aprecierea adevărului! Astfel, am ajuns din nou la conștientizare, dar de data aceasta nu din partea subiectului, ci a obiectului. Dacă conștiința ar trebui să fie măsura adevărului, atunci proprietățile conștiinței ca latură subiectivă a începutului filozofiei nu pot decât să participe la determinarea demnității lor: și, prin urmare, adevărul, care apare în conștiință ca primul, imediat cunoscut, clar și universal, fără nicio îndoială, trebuie considerat latura obiectivă începuturile filozofiei.

Deci, conștiința, atunci când este luată drept începutul științei noastre, trebuie înțeleasă concret, adică forța psihică din ea nu trebuie separată de conținut: această cerință este cu atât mai legitimă cu cât ele de fapt nu sunt niciodată separate. *.

* Conștiința în termeni concreti nu este o sinteză a faptelor conștiente. Unii oameni numesc sinteza doar conținutul conștiinței; și atunci când-

Căci ce este considerată conștiința în sine, din punct de vedere psihologic? - putere fără acțiune, ființă fără viață, potență pură a subiectului. La om nu se întâmplă așa: la el nici conștiința nu este posibilă fără conștient, nici conștientul fără conștiință; aceste elemente, fără a fi legate reciproc, nu există pentru om.

Dacă luăm conștiința în mod specific, atunci aceasta este singurul început al tot ceea ce o persoană gândește, simte, dorește și se străduiește; deoarece conștiința îmbrățișează și asimilează toate formele vieții noastre. În acest sens, are un avantaj important față de astfel de principii ale filosofiei care exprimă orice aspect al existenței noastre. Se știe că principiile simțirii sunt rareori în armonie cu legile minții; iar principiile minții nu dau nicio valoare sugestiilor simțurilor. De asemenea, se știe că filozofii, bazați pe principii mentale, au derivat din acestea atât regulile activității morale, cât și aspirațiile religioase ale inimii și, prin urmare, au lipsit de independența celor mai buni și mai nobili din om. Aceste contradicții și inconsecvențe în fundamentele care decurg din ramurile particulare ale vieții noastre se împacă prin ele însele în conștiință, deoarece conștiința este dovada generală a existenței lor și garanția generală pentru evidența mai mare sau mai mică a prescripțiilor lor. Nu există excepții în conștiință: tot ceea ce este conștient este în ea și îi aparține ca ființă reală. Prin urmare, o filozofie bazată pe conștiință nu poate permite un monopol în natura umană, nu se poate sacrifica unul pentru altul, nu poate considera inexplicabilul o fantomă sau, în general, nu poate fi unilateral.

Dar când conștiința luminează mișcările simțirii, efortul spiritului, alegerile voinței și gândirea intelectului, atunci este clar că este începutul atât al cunoașterii, cât și al ființei. Conștiința este începutul cunoașterii, deoarece toate faptele vieții noastre, intrând în sfera ei, devin în mod egal obiecte de cunoaștere. Orice suntem conștienți de - sentimente

Da, se acordă atenție însăși condiției presupusei sinteze, adică conștiinței însăși, atunci va fi deja concret]. Totuși, în opinia noastră, conștientul nu este o sinteză, pentru că legătura dintre faptele conștiinței depinde nu de faptele în sine, ci de conștiință, deoarece le conține în sine ca una. Prin urmare, Krug afirmă în mod nefondat că începutul conștiinței necesită o analiză a faptelor conștiente. Filosofia, bazată pe acest principiu, nu vede încă sinteza, de aceea] trebuie mai întâi să conducă la ea faptele particulare din conștiință.

Fie că este vorba despre inima sau despre rezultatele minții, dar de îndată ce devenim conștienți de ceva și cumva, știm deja de ce suntem conștienți într-un anumit fel. Pentru conștiință, diferența dintre

modurile în care unul sau altul adevăr a intrat în ea este indiferentă. Conștiința este și începutul ființei. Filosofii au încercat uneori să exploreze existența naturii independent de acele proprietăți ale ei, pentru realitatea pentru care ea însăși garantează omului prin impresiile pe care le face asupra sa. Scopul unei astfel de cercetări a fost acela de a descoperi natura însăși. Dar cât de puțin succes pot avea astfel de eforturi și cât de mult este ipotetic în ele a fost deja demonstrat de Kant. Și este necesar să căutăm un lucru în care nu există direct pentru o persoană, în timp ce lumea reală, schimbând doar condițiile obiective ale existenței, intră automat în conștiința noastră și trăiește constant în ea? Noi, printr-un capriciu copilăresc, nu ne mulțumim cu ceea ce obținem fără dificultate; Pentru ca existența să apară ca existență reală în ochii noștri, faptele eroice sunt recunoscute ca fiind necesare. Vrem să expunem cu forța natura, dar natura se expune în mod voluntar în fiecare zi în conținutul gândirii noastre, al sentimentelor noastre, al dorințelor și aspirațiilor noastre - în întreaga ființă a omului și, împreună cu conținutul lor, își aduce existența în domeniul nostru. constiinta. Adevărat, nu se poate încadra complet în limitele înguste ale acestei zone; cu toate acestea, din ceea ce este conținut în ele, progresul științei până la însuși sanctuarul ei este posibil, dezvoltarea unui tip infinit de concluzii este posibilă - și cu cât această dezvoltare se extinde mai departe, cu atât sfera conștiinței va deveni mai extinsă, la fel cum cu cât un copac crește mai sus, cu atât mai adânc și mai adânc rădăcina lui se întinde mai larg.

Dacă conștiința este începutul cunoașterii și al ființei, atunci nu se poate să nu considere un început formal-real. A fost o vreme când filosofia se baza în mare parte pe principii reale. Omul a încercat să explice natura din propriile sale aspirații și să caute cheia secretelor ei în propriile sale profunzimi. Filosofia, imprimată cu un astfel de caracter, și-a sporit rapid conținutul, a înmulțit constant suma materialelor din domeniul său și a prezentat mereu minții noi și noi întrebări de rezolvare. Dar, între timp, cunoștințele acumulate, fiind eterogene și lipsite de unitate interioară, s-au sprijinit slab pe fundații, uneori prea particulare, alteori deloc precise, și

Știința s-a dezintegrat la cea mai mică atenție din partea criticii. Așadar, a venit un alt moment când, în urma lui Kant, au început să demonstreze că principiile reale ale filozofiei sunt lipsite de valoare, că sunt umbrite de interesul personal al gânditorului și, prin urmare, nu pot fi universale, că sunt incompatibile cu cerințele științific. bazată pe arhitectură și, prin urmare, ostil sistemului, că sistemul adevărat și complet nu poate fi bazat decât pe un principiu formal, care este la fel de neschimbabil și universal pe cât este neschimbată și universală legea rațiunii. Ce sa întâmplat de aici? A apărut filosofia și, după ce a uimit lumea învățată cu rigoarea metodelor sale și corectitudinea concluziilor sale, a uimit-o și prin sterilitatea, uscăciunea și inaplicabilitatea ei - un cadru armonios de concepte pur logice. Mințile sănătoase au văzut aceste extreme și au simțit nevoia unui început de filozofie care să fie atât formal, cât și real, dar nu l-au găsit pentru că căutau un început absolut ca formă și

conținut. Reinhold, care nu a acordat atenție acestei ultimă condiție, a fost primul care a observat-o în conștiință și, fiind atunci un apărător al învățăturii lui Kant, a încercat să aplice principiul conștiinței (Bewus-seinsatz) la teoria puterii reprezentative a lui. profesor. Ne putem imagina care trebuie să fie succesul acestei aplicații. Raționalismul pur al lui Kant, care nu a dat nicio participare laturii faptice a conștiinței în activitatea înțelegerii sau, mai bine spus, și-a produs latura faptică nu din impresiile naturii exterioare, în mod natural nu s-a armonizat cu începutul lui Reinhold. , și de aceea a fost respins de adepții stricti ai filosofului Koenigsberg (în special Krug). Dar nu înțelegem cum un anumit principiu poate fi subordonat oricărei învățături; în opinia noastră, dimpotrivă, predarea ar trebui să se dezvolte și să depindă de începutul ei. Prin urmare, fără a atribui nicio valoare conceptelor unilaterale ale multor gânditori germani despre principiul lui Rheingold, îl considerăm foarte potrivit în știință - mai ales că este un început formal-real. De fapt, acordând atenție laturii sale subiective sau mentale, nu vedem nimic în el decât forma exprimată de propoziția universală: „Sunt conștient”. Și această formă este cu atât mai importantă pentru știință, deoarece depinde nu de legile gândirii, ci de însăși existența subiectului și servește ca un indicator al naturii sale. Dimpotrivă, atenție

manie pentru latura obiectivă sau conținutul conștiinței, nu găsim nimic în ea decât realitatea conștientului, care mărturisește constant și intim omului despre existența și proprietățile naturii. Adevărat, ei vor spune că începutul nostru în ultimă privință poate fi diferit pentru fiecare gânditor, deoarece adevărurile recunoscute poartă aproape întotdeauna nuanțe particulare de personalitate; dar când ele sunt direct inerente conștiinței, atunci nu pot exista nuanțe particulare în ele, deoarece tot ceea ce este imediat cunoscut nu este produsul unei forțe cunoscute, ci un fapt al naturii în sine. Mai mult, este necesar să se lase omului o bază pentru diversificarea științei. În regatul armoniei perfecte, monotonia este nepotrivită.

NOTE

1 Publicat conform publicaţiei: Introducere în filosofie: un eseu al profesorului Academiei Teologice din Sankt Petersburg V. N. Karpov. Sankt Petersburg: B. i., 1840. pp. 24-32, 45-66.

...haos, o grămadă monstruoasă și dezordonată

Și nimic altceva decât mărfuri inutile și aruncate

există semințe diferite de lucruri destul de diferite.

Secțiunea VIII

PETRASHEVTSY

BUTAȘEVIC-PETRAȘEVSKI MIHAIL VASILIEVIC

M. V. Butashevich-Petrashevsky s-a născut în 1821 la Sankt Petersburg în familia unui celebru om de știință, doctor în medicină, participant la Războiul Patriotic din 1812. La vârsta de unsprezece ani a fost trimis la Liceul Alexandru, de unde, pentru „mod liberal de gândire", a fost eliberat cu cel mai de jos rang al secolului al XX-lea.

Din 1840, M. V. Butashevich-Petrashevsky a lucrat ca traducător în Departamentul de Relații Interne al Ministerului Afacerilor Externe și, în același timp, participă la cursuri la Facultatea de Drept a Universității din Sankt Petersburg, pe care o absolvă în 1841 cu un candidat. de licență în drept.

În anii '40, M. V. Butashevich-Petrashevsky a făcut cunoștință cu lucrările utopilor socialiști francezi Fourier și Saint-Simon. El se gândește mult la problemele ordinii sociale, care se reflectă în prima sa lucrare, „Aforismele mele sau conceptele mele fragmentare despre orice, generate de mine însumi". În acest moment, M.V. Butașevici-Petrashevsky lucrează la publicarea unei reviste socio-politice.

Din 1844, tinerii cu minte progresistă se adună în casa lui. Întâlnirile se desfășoară în mod regulat în zilele de vineri și capătă caracterul structurat al adunărilor de oameni care au aceleași idei pentru a studia cea mai recentă literatură socialistă și filosofică.

Membrii cercului au creat cea mai mare bibliotecă de literatură interzisă la acea vreme, au ascultat rezumate și rapoarte despre probleme sociale și le-au discutat.

Activitățile lui M. V. Butașevici-Petrashevsky au fost marcate și de fapte practice. El a luat parte la lansarea progresivului „Dicționar de buzunar al limbilor străine"

cuvinte ciudate care au devenit parte din limba rusă".

Câțiva ani mai târziu, Pocket Dictionary a fost interzis și cea mai mare parte a tirajului celui de-al doilea număr a fost ars.

După arestarea tuturor membrilor cercului la 23 aprilie 1849, Comisia Judiciară Militară l-a condamnat la moarte pe M. V. Butașevici-Petrashevsky. După simularea execuției, sentința a fost înlocuită cu muncă silnică pe termen nedeterminat, pe care a executat-o în uzina Shilkinsky și apoi în Akatui.

În 1856, Butașevici-Petrashevsky a plecat să se stabilească la Irkutsk, unde în 1857-1860. colaborează cu ziarele „Irkutsk Provincial Gazette" și „Amur".

Și în Siberia continuă să lupte cu oficialii țariști, cere o revizuire a cazului său și vorbește în apărarea populației locale. În 1860, a

fost deportat din Irkutsk în satul Shushenskoye din districtul Minusinsk.

M.V. Butașevici-Petrashevsky a murit în 1866 în satul Velskoye, raionul Yenisei.

ESEURI

1. Butașevici-Petrashevsky M.V. Aforismele mele, sau conceptele mele fragmentare despre orice, generate de mine; Stoc de lucruri în general utile // Cazul petrașeviților. M., 1937. T. 1. p. 546-549.

2. Butașevici-Petrashevsky M.V. Despre importanța educației în raport cu bunăstarea publică; Dicționar de buzunar de cuvinte străine incluse în limba rusă: ediția a doua; Proiect pentru eliberarea țăranilor; Scrisori; Contururi de vorbire; Explicație despre sistemul Fourier și socialism; Mărturie // Lucrări filozofice și socio-politice ale petrașeviților. M, 1953. S. 113-473.

3. Lvov F.N., Butaşevici-Petrashevsky M.V. Notă despre cazul petraşeviţilor // Primii socialişti ruşi. M., 1984. S. 40-59.

LITERATURĂ

1. Semevski V. eu. M. V. Butaşevici-Petrashevski şi Petraşevţi. M.: Zadruga, 1922. Ch. 1. 218 p.

2. Beshkin G. Ideile lui Fourier de la Petrashevsky și Petrashevtsev. M.; Pg.: Gosizdat, 1923. 76 p.

3. Galaktionov A. A., Nikandrov P. F. Din istoria socialismului rus timpuriu: Butașevici-Petrashevsky și Speshnev//Vestn. Leningrad. ora zece Secret. economie, filozofie și drept. 1966. Vol. 1. Nr. 5. S. 54-64.

4. Kultiasov V. B. Cu privire la problema poziției filosofice a lui M. V. Butașevici-Petrashevsky // Vesti. Leningr. un-ta. Ser. economie, filozofie și drept. 1969. Vol. 2. Nr 11. P. 68-75.

DICȚIONAR DE BUZUUNAR DE CUVINTE STRĂINE INCLUSE ÎN LIMBA RUSĂ

A doua problemă1

[. . .] MISTICISM2 [. . .] mistica este o întreagă doctrină, a cărei esență constă în credința în insuficiența căii obișnuite a cunoașterii (prin analiză și sinteză) și în posibilitatea unei alte cunoștințe, mai înalte, care ne dezvăluie o lume a misterului. Misticismul în acest sens este cea mai mare amăgire care a existat din timpuri imemoriale și mai ales împiedică succesul minții umane. Cel mai neîntemeiat este că, abandonând calea obișnuită a rațiunii, misticii vor să considerăm ca fiind extrem de rezonabil ceea ce creează imaginația lor, ceea ce nu se bazează pe experiență, ceea ce contrazice toate convingerile rațiunii.

Nu putem decât să fii de acord că cunoștințele umane sunt limitate, ca tot ceea ce este uman; dar oricât de slabă ar fi rațiunea noastră, tot nu putem avea convingeri care să contrazică argumentele ei. Misticii înșiși nu pot renunța în interior la acest gând: pentru a dovedi necesitatea cunoașterii superioare și insuficiența activității obișnuite a minții, ei înșiși trebuie să folosească acel mijloc pe care îl disprețuiesc atât de mult: trebuie să ne demonstreze că ne înșelim, iar pentru a o dovedi trebuie să o folosim în acțiune.rațiunea, pentru că altfel nu poate apărea dovada. De aici reiese clar că misticismul este un sistem absurd și auto-contradictoriu. Dominanța sa, atât în conceptele unei persoane, cât și în conceptele unei întregi societăți, înseamnă fie subdezvoltarea rațiunii, fie distrugerea ei. [...]

[...] MODĂ. Proprietatea naturii umane, diversitatea exigențelor ei, dezvoltarea lor constantă, nesuprimată de orice formă de viață comunitară, chiar dacă s-ar baza pe principiile necondiționate ale quietismului3, [. . .] motivarea unei persoane la progresul și mișcarea veșnică, face ca formele de viață socială de mult stabilite să fie dezgustătoare pentru el; îl face să nu se mulţumească cu modalităţile odată inventate de a satisface

înțelegându-i nevoile, dar având grijă constant să găsească altele noi, mai conforme cu firea sa; obligă pe toți să privească cu un zâmbet de dispreț tot ceea ce este sfințit de o tradiție mai veche decât nevoia vie și schimbătoare a momentului, să privească ceea ce a fost trăit ca depășit, nepotrivit, ca constrângător pentru dezvoltarea liberă a activitatea sa; îl încurajează să caute tot ce este frumos în viitor și să se aștepte la tot ce este bun în nou. [...]

Nu există și nu poate exista o identitate absolută între oameni, iar cerințele generale ale naturii umane sunt diferite la fiecare individ; Din aceasta este deja clar că dorința de uniformitate, monotonie [...] este nefirească și că ar trebui să existe un număr infinit de mode în esența naturii umane însăși și că ele nu ar trebui să se schimbe numai în funcție de schimbarea în cerințele generale ale umanității, dar chiar și în funcție de cerințele indivizilor. Deci, strict vorbind, odată cu dezvoltarea actuală a vieții sociale în țările cu adevărat educate, fiecare om, pentru dezvoltarea sa deplină și cuprinzătoare, trebuie să fie ghidat de propria sa conștiință în alegerea modalităților de a-și satisface nevoile și de a le schimba constant, în conformitate cu dezvoltarea cerinţelor sale. Dominația modei este la nivel mondial, puterea ei se manifestă și în rândul popoarelor sortite stagnării eterne (chineze, etc.) și imobilizării datorită principiilor religioase și politice ale vieții lor sociale. Dar adevăratul pământ, mijlocul4 pentru manifestarea dominației modei cu toate pretențiile ei capricioase și variate pot fi acele societăți în care industria a atins o dezvoltare semnificativă, unde gândirea creatoare a omului a subjugat deja forțele naturii și le-a făcut ascultătoare. instrumente ale arbitrarului său, unde totul este metal, piatră, foc, aer - ei sunt obișnuiți să-și schimbe formele primitive în forme artificiale, doar pentru a deveni mai capabili să satisfacă dorințele bizare ale omului. Gradul de atașament inconștient al oricărui popor față de formele

anterioare de îmbrăcăminte sau de viață socială, înstrăinarea lui de noutate și frica de inovație poate servi ca dovadă a nesemnificației dezvoltării sale morale și industriale și subordonarea completă a spiritului său față de materia brută și animală. .

Monotonia și identitatea tuturor și în orice este corectă

contrar principiului vital al naturii. Moda, încurajând o persoană să nu se mulțumească numai cu formele vechi, ci să trăiască, ca să spunem așa, o viață comună împreună, susține și dezvoltă în el o nobilă dorință de îmbunătățire, face pace cu realitatea, forțându-l să considere posibil să realizezi lucruri absolut frumoase în viața reală. [...]

[. . .] MONOGAMIE. Căsătoria în științele naturii se referă, în general, la unirea ființelor de sexe diferite în scopul de a produce urmași. Forma căsătoriei, considerată în raport cu o persoană ca un stabiliment civil și pozitiv, nu este universal aceeași. Și cum stabilirea formei sale a fost mai mult rezultatul unei ciocniri de accidente, nevoi sociale, politice și economice ale anumitor popoare și prejudecățile lor religioase (cum ar fi, de exemplu, la romani, greci, evrei etc.) decât o chestiune. de conștiință deplină a adevăratelor nevoi ale naturii umane, atunci găsim în toate formele de căsătorie fără deosebire, stabilite pozitiv prin legislații diferite, introducerea multor elemente străine care nu decurg câtuși de puțin din esența căsătoriei și fac acest lucru sacru. uniunea iubirii (cum a proclamat-o mai întâi Dumnezeu) un instrument banal pentru atingerea diferitelor scopuri secundare. Deci iubirea, regula înaltă proclamată de creștinism pentru relațiile umane, și cu atât mai mult pentru relațiile conjugale, este aproape complet uitată și alungată în relațiile maritale reale, astfel încât căsătoria, considerată așa cum este în viața reală, este mai mult un contract. unirea gospodăriilor decât unitatea sfântă și împlinirea cuvintelor lui Dumnezeu: și pentru aceasta omul își va părăsi tatăl și mama și se va lipi de soția sa și cei doi vor deveni un singur trup (Geneza, capitolul 2, v. 24). Deci nu putem considera că niciuna dintre formele de căsătorie existente în mod pozitiv satisface cerințele raționale ale naturii umane, deoarece atunci când au fost stabilite, niciuna dintre ele nu conținea cunoaștere adevărată a naturii legilor biologice ale naturii umane (și chiar și această cunoaștere nu „au atins perfecțiunea completă) este acceptată ca bază pozitivă pentru definirea precisă a naturalului; forme ale relaţiilor conjugale. Toți, deoarece nu se bazează pe o viziune comună asupra esenței naturii umane, sunt vinovați de unilateralitate și necesită suplimentare și corecție reciprocă. [...]

[...] MORALITATEA. Acceptarea în sensul învățăturii morale este un set de reguli recunoscute ca adevărate într-o anumită societate (sau printre adepții învățăturilor sale) și care servesc drept ghid în

determinarea adecvării practice a acțiunilor umane. Există o singură morală adevărată sau învățătură morală; nu poate fi numită decât una care își derivă propozițiile nu din multe presupuneri a priori, aparent necesare pentru a calma spiritul uman, ci dintr-un studiu experimental al naturii umane și o analiză strictă a tuturor nevoilor ei - una care, fără a respinge niciuna dintre ele. , cerinţe aparent opuse, dar totuşi normale [...}, fac din dezvoltarea lor integrală o datorie sfântă faţă de fiecare persoană. Aceasta ar trebui să fie adevărata morală umană. Dar cele mai multe dintre învățăturile morale care sunt valabile în diverse societăți sunt foarte departe de asta. Astfel, există nenumărate morale pozitive, sau învățături morale, și toate se schimbă în funcție de credințele locale religioase, politice și sociale și, în general, de direcția spiritului vremurilor și a dezvoltării sociale. O trăsătură distinctivă a tuturor învățăturilor morale pozitive, bazate în principal pe învățăturile religioase, este unilateralitatea sau exclusivitatea și intoleranța. Cele mai importante învățături morale au fost: raționalismul, eudaimonismul, stoicismul, materialismul, moderantismul etc. [...]

[...] NATURAL și NATURALITATE. Toate fenomenele din natură au loc în conformitate cu anumite legi. Aceste legi sunt diferite pentru diferite tipuri de creaturi sau obiecte; Aceste, ca să spunem așa, legi speciale determină formele de dezvoltare a vieții diferitelor creaturi ale naturii. Pentru a desemna corespondența dezvoltării vieții lor cu astfel de legi speciale, sunt folosite cuvintele natural și naturalețe. Primul exprimă, de fapt, că un astfel de obiect corespunde în totalitate în formele dezvoltării sale acestor legi, iar al doilea înseamnă în general însăși ideea unei astfel de corespondențe, fără legătură cu vreun obiect specific.

[...] LEGE NATURALA. Dreptul natural sau natural este acea știință care, din principiile rațiunii pure sau ideea de dreptate, deduce toate drepturile și îndatoririle omului ca ființă umană și ca membru al comunității umane bazate pe rațional.

stva. În acest sens, dreptul natural se opune legislației pozitive, care s-a dezvoltat sub influența unor accidente complet eterogene. Pentru romani, conținutul dreptului natural (jus naturale) era o declarație a acelor cerințe ale naturii umane care sunt comune omului și animalelor. În general, principiile de bază ale dreptului natural, definiția acestuia depind de conceptul pe care scriitorul îl avea despre starea naturală, normală sau naturală a umanității [...], așa că nu putem indica o singură lucrare despre legea naturală ca să satisfacă cerinţe absolute ale raţiunii . Unul dintre principalele motive pentru lipsa dezvoltării dreptului natural ar trebui considerat o opinie ciudată: ca și cum acceptarea necondiționată a legilor adevărului și justiției (fără aplicare la indivizi) în determinarea formelor externe ale relațiilor interpersonale ar fi incompatibilă cu interesele reale ale intregii societati !? la fel ca și opinia că dreptatea și adevărul nu pot deveni niciodată proprietatea universală a umanității (spiritul uman) și că pentru fericirea majorității oamenilor sunt necesare ignoranța și amăgirea!! [...] Totuși, pentru dreptul natural, în sensul

științei, este complet de neatins atâta timp cât în lumea juridică se disting îndatoririle juridice de cele morale: puterea de constrângere fizică va ține locul convingerii raționale, până când baza acesteia, precum și orice învățătură filozofică, știința naturii nu va fi stabilită. Totuși, și acum unele prevederi ale dreptului natural pot fi considerate absolut adevărate, precum următoarele: „că o persoană are, ca orice altă făptură, dreptul par le fait meme și datoria față de viață, care este pentru el, ca și pentru el. totul în natură, constă într-o dezvoltare cuprinzătoare, în conformitate cu cerințele sau legile naturii sale"; „că o persoană, prin însăși nașterea sa, are o responsabilitate directă pentru dezvoltarea armonioasă a spiritului și materiei"; „că viața umană este întotdeauna și pretutindeni și pentru toată lumea necondiționat sacră"; „că orice societate bine ordonată trebuie să se străduiască să se asigure că nu există nicio contradicție sau dezacord între interesele diferiților săi membri, pentru a nu-i face lui Heller: bellum omnium contra omnes5, i.e. nu vrăjmășia tuturor împotriva fiecăruia, ci dorința comună și unanimă a tuturor de a promova bunăstarea deplină... a fiecăruia ar fi legea comună pentru

toate relațiile civile și societatea însăși să fie implementarea practică a legământului iubirii frățești și comunicării lăsate nouă de Mântuitorul; într-un cuvânt, pentru ca fiecare să-și iubească în mod conștient aproapele ca pe sine însuși. Atât de identice sunt adevărurile filozofiei pozitive cu adevăratele învățături ale religiei! [...] Și mai importante sunt încercările celor mai noi gânditori6 de a o stabili necondiționat pe principiile rațiunii, fără nicio legătură cu formele cunoscute și definite de stat și de viață socială, și chiar din principiile sale de a determina însăși formele de aceasta. În general, ei recunosc nevoia de viață comunitară, comunitate și viață comunitară (société, sociabilité, socialité), iar statul, așa cum există în prezent în rândul popoarelor educate, este considerat o formă de viață socială care este comparativ mai perfectă decât alte forme care au precedat. statul în ordinea istorică a dezvoltării umane - ca, de exemplu, barbaria, patriarhia - dar ei nu consideră că acesta a ajuns la dezvoltarea sa deplină, deoarece nu oferă încă unei persoane toate modalitățile de a satisface diferitele cerințe ale natura sa datorată dezvoltării foarte incomplete a diverselor elemente de bază ale vieții statului, precum, de exemplu, industria, educația, publicitatea, publicitatea7 și solidaritatea tuturor intereselor.

[...] STARE NATURALĂ. Această expresie este folosită în general pentru a desemna starea unui obiect, în conformitate cu legile naturii sale. În aceste cazuri, înlocuiește cuvintele natural și natural. Într-un sens mai intim, expresia „stare naturală" este folosită pentru a desemna starea naturală și primitivă a umanității [...] Nouă, urmașii lor, descurajați de realitate și de experiența erorilor lor, ne poate părea ridicol că ei, după ce și-au plasat prost idealul de bunăstare umană, ei au dorit să plaseze dezvoltarea viitoare a umanității în cadrul trecutului, să-și reverse vieții și trăirea vieții organice în formele moarte ale învechitului, au acceptat morții ca pe un tip de perfecțiune pentru tot ce este dotat cu viață. Au uitat că în natură nu există repetare completă pentru nimic, nu există înviere, nu există

reproducere completă a formelor care le-au servit cândva rândul. J. J. Rousseau a contribuit cel mai mult la răspândirea acestui concept al stării naturale a umanității. [...]

[...] Viața a tot ce este în natură se dezvăluie și constă într-adevăr în transformarea continuă a formelor exterioare, înlocuirea unor fenomene cu altele. În acest sens, oricine gândește la fel ca Rousseau are dreptate în a afirma că transformarea vieții sociale în conformitate cu cerințele naturii umane este absolut necesară și că ea are loc, de fapt, treptat, ca urmare a însăși dezvoltării vieții sociale, iar implementarea acestor transformări în ea este o condiţie sine qua non8 pentru însăşi existenţa sa. Dar ei greșesc prin faptul că au susținut că tipul, idealul, prototipul îmbunătățirii sociale și al fericirii umane ar trebui căutat în lumea trecutului, și nu în viitor. [...]

FILOZOFIA NATURII – in rest filosofia naturii. Introducerea acestui nume, parcă ar însemna o știință specială, îi aparține lui Newton. Această știință presupune deja viziunea filozofică corectă asupra naturii [...]; strict vorbind, filosofia naturii nu este altceva decât o prezentare cuprinzătoare, sistematică sau o urmărire armonioasă a acestei concepții asupra naturii în toate fenomenele sale, sau știința naturii în sensul larg al cuvântului. În acest sens, se opune cunoașterii simple, vizuale, empirice a naturii și conține filozofia însăși. [...]

[...] NATIUNEA. [...] Fiecare popor sau națiune, considerată din punct de vedere uman, se află în aceeași relație cu întreaga umanitate ca și o specie în raport cu genul și doar se dezvoltă treptat, adică pierzându-și individual, particular caracteristici sau „proprietăți înnăscute, el se poate ridica la înălțimea dezvoltării umane, eterne, cosmopolite^ (s'elever * au degré du perfectionnement humanitaire), atunci poate veni doar momentul ca el să înțeleagă interesele umane universale, apoi doar dezvoltarea a fortelor sale vitale se va realiza armonios cu cerintele ce-? sigla umanității. Numai atunci orice rasă își poate aduce propria contribuție la trezorerie! cunoașterea umană, pentru a da un impuls independent dezvoltării umane sociale, atunci când toată educația anterioară a fost asimilată de el și toate interesele umanității care a trăit după el vor fi înțelese și toate suferințele sale vor fi trăite de el prin propria sa experiență dificilă. . In acest sens

Un viitor mare și înalt îi așteaptă pe Rusia și pe ruși.

[...] NEOLOGIE. [...] Și nu strategia și tactica lui Napoleon, ci puterea aburului comprimat este destinată să transforme pământul și să înalțe umanitatea! [...]

[...] Dezvoltarea vieții în natură a introdus constant în lumea fenomenelor reale forme noi, comparativ mai bune și mai perfecte pentru descoperirea ei, [...] continuitatea inovației, noutății, inovației a fost expresia externă a principiul vieții în natură și că viața însăși în sine nu există altceva decât neologie instantanee. Dacă această transformare se oprește, această înlocuire a unei forme de detectare a vieții cu altele, dacă neologia se oprește, atunci moartea va fi soarta tuturor lucrurilor. Dacă pentru viața naturii sterile sine qua non 10 există o schimbare continuă a formelor sale sau a semnelor exterioare ale manifestării ei, atunci această lege generală a transformării formelor va avea o semnificație și mai mare în ceea ce privește latura rațională a omului; trebuie și va își are cea mai deplină manifestare în sfera gândirii și creativității umane în sensul larg al acestui cuvânt.

Limbajul în general, ca ansamblu de semne cunoscute adoptat pentru a desemna anumite manifestări sau cerințe, atât spirituale, cât și materiale, de natură umană, trebuie să se supună inevitabil acestei legi și să se dezvolte organic în concordanță cu dezvoltarea umanității. Cel mai înalt ideal, la a cărui implementare practică ar trebui să se străduiască limbajul ca semn, ca înveliș material al gândirii, este o dagherotipizare exactă și fidelă a gândirii în toate înclinațiile și pozițiile sale, atât de perfectă și completă încât forma este complet consecventă. cu continutul, astfel incat atunci cand il vezi sa nu existe nici un „punct lipsa” in continutul in sine. Dezvoltarea morala, industriala si politica a oricarui popor, comunicarea fraterna si prietenoasa a acestuia cu alte popoare introduc neaparat noi nevoi in mijlocul lor. viața de zi cu zi (socială), pentru a desemna care ca fapte reale, este cu siguranță necesar să se introducă cuvinte noi în limbă, f...]

[...] NEO-CREȘTINISMUL. [...] Religia nu este un fenomen întâmplător, ci unul necesar și inevitabil în viața rațională a omenirii, nu o invenție a imaginației inutile a cuiva, ci o expresie a cerinței reale de a determina cauzalitatea fenomenelor; ea nu este altceva

ca o viziune asupra lumii corespunzătoare diferitelor grade de dezvoltare mentală a diferitelor popoare. Creștinismul ca doctrină morală și religioasă este de asemenea supus acestei legi generale a dezvoltării organice. Ideea de bază a creștinismului - iubire, exprimată în aceste cuvinte semnificative ale lui Hristos: iubește-ți aproapele ca pe tine însuți - ca orice altă idee, care este o formulă practică pentru determinarea diferitelor relații ale vieții sociale într-o anumită societate, a trebuit să se supună la legea generală a dezvoltării organice; sensul și efectul practic al acestei idei trebuie să rămână în întregime până când toate concluziile posibile din ea sunt verificate prin practica efectivă și până când tot ceea ce este străin amestecat cu dogma principală este separat de ea prin analiză și experiență conștientă. Și abia atunci poate începe cercul acțiunilor unei alte idei noi și mai rezonabile. Pătrunderea societății cu ideea de creștinism, sau iubire, s-a produs încet și treptat, până când, în

cele din urmă, a ajuns la plenitudine și s-a manifestat, potrivit neologilor, în neocreștinism. [...]

[...] STARE NORMALĂ. [...] Expresia „stare normală” în multe dintre cele mai recente lucrări filozofice, în special în cele sociale, este folosită ca expresie tehnică pentru a desemna normalitatea dezvoltării societății, a omului și a umanității.

O persoană normal dezvoltată este de obicei numită acea în care toate forțele naturii sale, toate pasiunile, dezvoltate armonios, fiind complet liber activ, trezindu-l la activitate, îl conduc direct la împlinirea scopului său înalt. Aceasta este o dezvoltare normală, care mai puțin de toate depinde de persoana care o folosește, presupune întotdeauna o anumită masă de mijloace oferite de societate pentru a satisface nevoile unei persoane (minimum de l'existence), fără de care actul vieții sau vieții sale. dezvoltarea a fost imposibilă, astfel încât dezvoltarea normală sau normală Condiția umană nu este numai conectată, ci și complet dependentă de dezvoltarea normală a societății în sine.

O societate normal dezvoltată sau bine organizată – o societate în stare normală – va fi una care oferă fiecăruia dintre membrii săi mijloacele de a-și satisface nevoile proporțional cu nevoile lor și pune fiecare persoană în

o astfel de poziție sau atitudine față de întreaga societate, încât el, complăcându-se complet în atragerea impulsurilor sale naturale, să nu poată perturba în niciun fel armonia relațiilor sociale, ci va fi un actor care nu este numai util pentru sine, ci și pentru întreaga societate fără autoinmolarea individului.

Numai atunci, umanitatea poate fi considerată a fi atins o dezvoltare normală sau o stare când spiritul de unitate și unire pătrunde pe toți oamenii...11 și vor fi o singură turmă și un singur păstor (Ioan, capitolul 10, art. 16) 12. Când fizice și morale puterile unei persoane individuale vor atinge apogeul posibilei lor dezvoltări și pentru om în general va veni vremea conștientizării de sine, a legii de sine, a comunității și a sociabilității; când o persoană intră în comunicare directă cu natura și toți oamenii împreună devin stăpâni completi ai forțelor vii și active ale acesteia (pământului), și vor fi instrumente ascultătoare ale arbitrarului uman; când tot ceea ce este considerat munca deprimantă, dezgustătoare... se va transforma într-o sursă de plăcere directă în viață.............

13

[...] INOVAȚIE. [...] Masa forțelor active din natură a fost întotdeauna una din eternitate; varietatea fenomenelor observabile în ea nu este altceva decât produsul unei combinații diverse a acestor forțe ale naturii care acționează constant. Cea mai nouă știință a recunoscut aceste prevederi ca fiind adevărate și a făcut din ele baza viziunii sale asupra lumii. Din ele concluzia directă va fi afirmația

că există și nu poate fi ceva complet nou în natură, adică ceva care nu a existat anterior sub alte forme și că toate schimbările naturii în general (constând în rearanjarea forțelor care acționează).) au semnificație doar în raport cu anumite puncte cunoscute ale universului, acceptate mental ca puncte fixe și ca puncte de sprijin pentru vizualizarea lumii și a fenomenelor sale. [.:.] [...] Cu cât actul de inovare este mai complet și mai rațional, cu atât este mai mare numărul de forțe active din natură pe care le îmbrățișează și le pune în mișcare, cu atât combinația de forțe active poate și va fi mai diversă, cu cât ar trebui să fie mai minunată, uimitoare și mai diversă rezultate ale inovației, cu atât mai mare este rezistența pe care trebuie să o întâlnească în combinația de forțe stabilită anterior. Cu cât inovația este mai importantă în sfera vieții publice, cu atât ar trebui să șocheze mai multe interese, cu atât va fi reacția mai mare.

în morala publică, astfel încât puterea de opoziţie faţă de inovare va fi direct proporţională cu utilitatea acesteia. Un exemplu de inovație cu adevărat socială poate fi reforma lui Petru I. [...] Un exemplu de inovație îndrăzneață în viața publică pot fi sistemele de la Ovenai, Saint-Simon, Fourier, unde gândirea analitică, trecând prin toate componentele a organismului social cu mai mare sau mai puțină acuratețe, a încercat să calculeze totul, chiar și câte bătăi sunt necesare pe secundă pentru corectitudinea și normalitatea plecărilor sale.

[...] INOVAȚIE. [.. ·] Uneori se folosește inovația (reînnoirea) în locul reformei (schimbarea), dar aceasta nu înlocuiește în niciun caz revoluția (transformarea); pentru conceptul reprezentat de cuvântul „novație” - „renovare” și „reînnoire”, conține ideea unei schimbări sau transformări efectuate într-un anumit obiect cu scopul de a-l aduce în poziția sa normală anterioară [...] crescând astfel durabilitatea și perioada de existență oportună. Într-adevăr, ideea de reformă conține și ideea unei anumite transformări care se preocupă mai puțin de principiile de bază, esențiale ale oricărei instituții sociale decât de cele secundare, adică de transformarea formelor mai degrabă decât de esență.

[...] OBSCURANTISM15. La o persoană sau pentru o persoană, completitatea și gradul de perfecțiune al cunoașterii și conștientizării de sine este baza și garanția puterii sale reale. Fără atotștiință, omnipotența este de neconceput. [...] Lipsa de solidaritate [...] în viața publică, separarea și opoziția de interese ale indivizilor au fost principalii agenți cauzatori ai aspirațiilor egoiste din inima omului. Egoismul nu a întârziat să insufle oamenilor ideea de a folosi cunoștințele exclusiv în beneficiul propriei personalități și importanța ascunderii acesteia față de ceilalți. [...] Din conștiința sau încrederea că cunoașterea stă la baza puterii umane, este ușor de concluzionat că ar trebui să fie ascunsă, pentru ca și alții, prin dobândirea ei, să nu devină și ei puternici și să nu aibă posibilitatea de a fi dezastruos pentru cei care obțin puterea (cunoașterea) prin ea cea mai mare putere. [...] Obscurantismul în general formează o componentă importantă în orice guvern sau guvern

religios sau teocratic: egiptenii și alte popoare ale lumii antice și noi (lamaismul, China) pot servi drept exemplu în acest sens. [...]

Cel mai nou obscurantism, ca și cel antic, consideră educația un monopol secret, care ar trebui să fie folosit exclusiv de un cerc restrâns de norocoși, aleși, și că oamenii ar trebui lăsați în total nerațiune și lipsă de înțelegere a tot ceea ce îi poate preocupa. interese. [...] Obscurantiştilor li se pare mai onorabil să stăpânească asupra sclavilor şi cretinilor decât asupra oamenilor adevăraţi dotaţi cu conştiinţă. În zadar ei să-l prezinte ca exemplu pe împăratul Maximilian, care și-a pus gloria în a guverna și a domina oameni independenți și conștienți de demnitatea lor umană.

Obscurantismul este un demn rival al iezuitismului în domeniul suprimării raționalității în om! [...] El își extinde cu viclenie puterea asupra tuturor și tuturor fără deosebire de gen, religie, se grăbește să profite de orice și acționează așa cum se întâmplă - în secret sau fățiș prin intermediul unor persoane importante desemnate de el, care de foarte multe ori fac nici măcar nu bănuiesc subordonarea lor de a influenţa partidele obscurantiste. Obscurantismul, încercând să lovească raționalitatea chiar la sursa ei, recurge la diverse mijloace: în unele dezvoltă imaginația fără o dezvoltare corespunzătoare a abilităților mentale și îi pregătește să devină fanatici entuziaști. El încearcă fie să câștige campioni ai adevărului care sunt periculoși în forța lor cu bani; dacă o astfel de încercare eșuează, el încearcă să discrediteze oamenii care nu își vând convingerile în opinia publică, îi declară pe aceștia și, în general, pe fiecare persoană gânditoare un distrugător al liniștii publice. Una dintre căile puternice ale influenței sale asupra tuturor oamenilor în general trebuie recunoscută ca fiind încercarea lui de a ucide în oameni orice dorință de dezvoltare și încredere în posibilitățile acesteia. În acest scop, el vorbește despre necesitatea umilinței morale Selbst-vernichtung, despre limitările minții umane, despre incorectitudinea judecăților sale și scufundă oamenii nefamiliarizați cu legile vieții lor spirituale într-un scepticism inutil cu privire la corectitudinea percepția senzațiilor. Uneori reușesc să omoare în victimele lor orice impuls de a gândi și de a studia natura. [...]

În sfera învățământului public, ea se manifestă prin persecutarea filosofiei și, în general, a tuturor acelor științe în care o persoană poate și trebuie, în general, să fie considerată persoană, indiferent de timp și loc, și în care solidaritatea [.. .], se arată dependența bunăstării

separarea particularului de general și invers, și la tot ceea ce convinge o persoană de nevoia unei comunicări prietenoase, fraterne, unul cu celălalt. [...]

[. . .] ODA16. [...] Pe calea oricărei dezvoltări, extremele sunt necesare: gândul, până când și-a ocolit subiectul din toate părțile, este purtat alternativ de cutare sau cutare parte; În aceste abateri constă procesul de dezvoltare. În prima perioadă a vieții unei societăți indivizibile sau a unei întregi umanități, sentimentul, neîngrădit de gândire și întărit de fantezie, domnește cu totul. Întreaga lume, încă nerecunoscută, neînțeleasă și, prin urmare, plină de miracole, uimește imaginația și entuziasmează foarte mult simțurile. O val de emoție se revarsă din suflet liber, într-un curent fierbinte. Și totul, fiecare obiect indivizibil, fiecare fenomen în acea perioadă ar putea fi o sursă a unei astfel de revărsări sincere, subiectul unei ode primitive, naturale.

În continuare, gândirea se trezește: obiectele individuale și fenomenele particulare sunt generalizate și ridicate în concepte abstracte. Imaginația, luminată de gândire, este mai rar afectată, pentru un număr infinit de obiecte și fenomene, contopindu-se în concepte, ca să spunem așa, intră în anumite sfere. În mod firesc, în cursul următor pe această cale, gândul urma să fie temporar dus într-o extremă sintetică, să cadă în așa-numitele „locuri comune”. Între timp, primul pas al activității ei s-a reflectat peste tot, așadar, în lucrările cuvântului: creațiile libere ale imaginației persoanelor private sunt ridicate la concepte generale, se formează tipuri de lucrări verbale și se formează teoriile lor. Dar și aici există aceeași lege a abaterii: crearea gândirii - teoria, mergând la extrem, se transformă în dogmă, în reguli fixe. [...]

Dar gândirea în esența sa nu poate rămâne în repaus. În cele din urmă renunță la imposibil, coboară pe pământ și începe o analiză strictă a ceea ce are la dispoziție, a ceea ce are, ca să spunem așa, la îndemână. Aceasta este o perioadă relativ pozitivă, o perioadă de analiză. Înainte ca puterea analizei să se prăbușească principiile stabilite anterior; autoritatea, locurile comune, dogmele dispar. Credința rămâne pentru ce motiv a demontat și a aprobat; încântarea este trezită de ceea ce mintea este uimită în mod conștient. Nu mai există ceva inaccesibil gândirii: pentru < ea a mai rămas o singură minune - „începutul tuturor începuturilor”, dar ea a refuzat odată pentru totdeauna să-l studieze; Toate-

restul este accesibil ei, accesibil analizei ei. Oricât de enorm din punct de vedere material ar fi un fenomen, mintea își va găsi punctul de plecare, îl va descompune în principiile sale componente - și cea mai mare parte se va dezintegra. Evenimentele și faptele umane vor uimi mintea și vor trezi încântare doar dacă conțin un principiu profund rațional. [...]

[...] OPOZIȚIA. [. .] Este un fenomen necesar oricărei forme de viață socială, căci nu este altceva în sine decât descoperirea în lumea morală a legii generale a forțelor de contracarare, sub condiția influenței sau interacțiunii căreia dezvoltarea tuturor au loc forme de a fi în natură. Nu putem indica o singură societate umană pe pământ în care elementele vieții sociale să nu fie în dizarmonie între ele și

care să nu reprezinte o imagine a stării haotice a universului, în care totul ar fi o chestiune de iubire divină. și comunicarea sfântă, și nu lupta și vrăjmășia tuturor împotriva tuturor și a tuturor. Lipsa de solidaritate [...] a intereselor este motivul acestei anomalii. Analizând dezvoltarea treptată a vieții sociale și a sociabilității (sociabilité), constatăm înlocuirea constantă a unor interese cu altele, apariția unor noi cerințe alături de modalități fără precedent de satisfacere a acestora. Scopul acestei lupte, această mișcare este în continuare același: dezvoltare, progres [...], dar natura și natura mijloacelor folosite pentru atingerea acestui scop se schimbă pe măsură ce viața socială se îmbunătățește și instituțiile sociale sunt corectate în spiritul necondiționat. , nu justiția de castă. Anterior, opoziția - cu subdezvoltarea publicității (socialității) și a publicității [...] - s-a manifestat la multe popoare într-un mod sângeros și nu fără o oarecare măreție, căci pentru alții, fără curgeri de sânge nu există măreție și măreție. . [...]

Marele avantaj al societăților moderne este că, prin recunoașterea opoziției ca legitimă, pentru dezvoltarea omenirii, pentru triumful adevărului și rațiunii, nu este nevoie de ceea ce s-a întâmplat cândva, de exemplu, în Roma antică, unde ideile a creștinismului, această învățătură înaltă a iubirii universale, și-a câștigat dominația doar prin vărsare de sânge! [. . .]

[...] VORBITOR. ·[...] Cuvântul ca instrument, ca mijloc de exprimare a gândirii, adică a raționalității, și-a primit importanța cuvenită în societate. Darul vorbirii poate fi dezvoltat doar la cei a căror viață este mai plină, mai bogată și mai variată.

mai figurat, adică la cine apar mai multe fenomene. Cuvântul nu este altceva decât un mijloc, un instrument de exprimare externă sau de detectare tactilă a unor astfel de fenomene interne ale naturii umane. Un semn nu poate fi decât pentru ceva; în natură, în viața lumii, nu există negație, ci doar afirmare constantă și pozitivitate. Nu poate exista niciun semn pentru „nimic” nici în natură, nici în gândirea umană. Un cuvânt ca semn nu poate însemna decât ceea ce a intrat în sfera vieții interioare a unei persoane și, prin urmare, desigur, cu cât este mai înțeles, cu atât mai mult este simțit, cu atât mai mult este recunoscut și cunoscut, cu atât este mai mare rezerva. pentru descoperirea verbală va fi. Poate vorbi doar dacă are ceva de exprimat, ceva de spus. [...]

VORBITOR. [...] Este aproape imposibil ca o persoană luată individual să realizeze ceva, dar totul poate fi realizat în societate și de către societate. [...]

Omul ca individ, pus față în față cu natura, este nesemnificativ. Omul, ca rasă, este puternic, și numai imuabilitatea legilor naturii poate fi limita pentru dezvoltarea lui în mod legitim. Pentru el, ca ființă rațională, ca deținând o conștiință a legilor naturii, nu există nimic insubordonat în univers, nu există nimic [supranatural] care să nu fie

conținut în natura sa și să nu se dezvolte din ea: el este pentru sine. atât un microcosmos cât și un macrocosmos. [...]

Pentru fenomenul a ceva extraordinar în mijlocul vieții lumii, în mijlocul vieții sociale, este necesară o combinație specială, nouă și extraordinară de forțe sau circumstanțe care acționează, aducând toate elementele vitale în șoc galvanic. Numai în ceasuri de mari răsturnări, revoluții, sărbători sau dezastre sociale, când inerția a încetat să mai predomine, când toate sucul vieții sociale au intrat în fermentație reproductivă, numai atunci este posibilă apariția unui orator - un vestitor al adevărurile și nevoile societății, doar atunci el poate spera să excite cu fiecare sunet al vocii sale simpatie în ascultătorii săi. Atunci numai atunci când circumstanțele o cer, el poate părea înalt și grozav! [...]

[...] Vârsta organică. [...] Toate epocile critice [...] atât în știință, cât și în viață sunt epoci de antagonism, contradicție, confruntare a noilor cerințe și modalități de satisfacere a acestora cu cele vechi, epoci ale unui stat de tranziție. În aceste epoci domină

scepticism [...], îndoială și indiferență față de rezolvarea acestor probleme. Într-un cuvânt, ori de câte ori se rezolvă problemele sociale, atunci încep epocile organice; când nu există o soluție generală la aceste întrebări care să fie satisfăcătoare pentru contemporani, atunci există o eră critică.

În epocile organice, scopul activității sociale este clar definit, iar toate eforturile, așa cum am spus mai sus, sunt îndreptate către îndeplinirea acestui scop, spre implementarea căruia oamenii sunt în permanență îndreptați de-a lungul vieții prin educație și legislație. Relațiile umane universale sunt stabilite prin lege, obicei, revelație, iar relațiile dintre indivizi sunt, de asemenea, determinate de acestea. Sarcina, scopul pe care societatea intenționează să-l atingă este clar pentru înțelegerea tuturor și, într-un cuvânt, armonia domnește în toate funcțiile și relațiile sociale...

Epoca critică prezintă fenomene complet opuse. La începutul acesteia, se observă o combinație în activitățile diferiților membri ai societății, stabilită printr-o încercare generală de a distruge ceea ce a fost creat de activitățile epocii anterioare. Diferența în baza acestor aspirații nu va întârzia să iasă la iveală și, în curând, fiecăruia dintre cei care acționează în această direcție începe să se preocupe doar de asimilarea unei părți a organismului social care se prăbușește. Atunci conștiința scopului activității sociale, care a avut loc în epoca anterioară, este complet pierdută, precum și conștiința legitimității puterii sau, mai precis, a legitimității temeiului puterii celor cărora le este. aparține de facto [...] Același antagonism apare între interesele publice și cele private, fiecare minut câștigând predominanță asupra intereselor comune; iar omul, după ce a încetat să recunoască formele juste ale relațiilor sale cu ființe asemănătoare lui, cu întregul univers, trece la îndoială și de la îndoială la negarea credințelor sale anterioare. [...]

ORGANIC. FIINTA ORGANICA. CORP ORGANIC. ORGANISM. ORGANIZARE. Cuvântul organic este folosit în general ca epitet pentru a desemna creaturi dotate cu organe. În acest sens, poate fi folosit fără eroare pentru a desemna toate creaturile din regnul vegetal și animal, începând cu mușchiul consumator, târâtor, agățat de panta unei pietre și urcând la om - de la

cel mai perfect produs al forței creatoare atotputernice a naturii, pentru care, conform conștiinței sale, nu există nimic insubordonat în lumea vizibilă. [...]

La om, la cel mai înalt grad al dezvoltării sale organice, efectul lumii exterioare asupra lui este echilibrat cu influența sa asupra lumii exterioare, iar prin aceasta el poate apărea, apare și în timp, prin conștiința legilor lumii, trebuie să apară. deveni complet conducătorul și organizatorul întregii naturi vizibile, în care nu există nimic insubordonat față de ea ca început conștient și conștient de sine al activității creatoare. La rândul lor, natura și legile necesității sunt conducătorii și determinanții ei. Într-o persoană conștientă de sine, toată natura este reflectată, ca într-un microcosmos, și toate forțele sale vitale sunt echilibrate, ca în cel mai înalt nivel sau coroana productivității sale creatoare.

NOTE

1 În „Dicționarul de buzunar al cuvintelor străine incluse în limba rusă” (Numărul 2. Publicat în 1846), se crede că editorii și majoritatea articolelor aparțin lui M.V. Butașevici-Petrashevsky însuși. Dintr-un tiraj de două mii, 1.599 de exemplare au fost confiscate și arse în 1853. Publicat cu abrevieri din cartea: Lucrări filozofice și socio-politice ale petrașeviților. pp. 125-126, 146-147, 149-151, 159-160, 165, 184-191, 192-193, 214-215, 221, 238-239, 247-248, 247-248, 27-2, 27-26, 1, 27-2 269, 297-298, 315, 319-323, 340-342.

2 Există o presupunere că articolul a fost scris de V. N. Maikov.

3 Quietismul este o doctrină religioasă care propovăduiește supunerea pasivă față de voința lui Dumnezeu, inacțiunea.

4 Aici: miercuri.

5 „Războiul tuturor împotriva tuturor”. Această expresie îi aparține lui Hobbes.

6 Aceasta se referă la socialiștii utopici.

7 Aici: democrație.

8 Stare necesară.

9 Termenul „cosmopolitism” este folosit de Petrashevsky în sensul de „internaționalism” și „umanism”.

10 Stare necesară.

11 Iată o omisiune din ediția din 1846.

12 Aceasta se referă la Evanghelia după Ioan.

13 Iată o omisiune din ediția din 1846.

14 AG

Owen.

15 Articolul „Obscurantism” nu a fost inclus în „Dicționarul de buzunar al cuvintelor străine”. Ea a fost descoperită de jandarmi lângă Petrashevsky în timpul unei percheziții.

16 Există o presupunere că articolul a fost scris de V. N. Maikov.

SPESHNEV NIKOLAY ALEKSANDROVICH

N. A. Speshnev s-a născut în 1821 într-o familie bogată de proprietari de pământ. A fost crescut la internatul privat Jourdan din Sankt Petersburg, apoi la Liceul Alexandru, unde a studiat simultan cu M. V. Butashevich-Petrashevsky. Cu toate acestea, nu a finalizat cursul: în aprilie 1839, din cauza unui conflict cu profesorii, a fost dat afară din liceu. Timp de câțiva ani, N.A. Speshnev a fost student voluntar la Facultatea Orientală a Universității din Sankt Petersburg.

Din 1842 până în 1846 a locuit în străinătate. Aceasta a fost o perioadă de studii intensive de către N. A. Speshnev: a studiat istoria creștinismului timpuriu, învățăturile socialiste ale New Age și filozofia clasică germană. La Paris, după unele presupuneri, s-a întâlnit cu K. Marx.

Întors la Sankt Petersburg, N.A. Speshnev de la începutul anului 1847 a început să participe la „vineri” lui Butașevici-Petrashevsky, a participat la cercurile lui N.S. Kashkin, S.F. Durov și la întâlnirile cu A.N. Pleshcheev. A fost unul dintre cei mai radicali petrașeviți și a vorbit pentru crearea unei organizații revoluționare secrete și a unei tipografii subterane. Pentru ea, el este împreună cu П. N. Filippov a achiziționat echipamentul.

Ca și alți petrașeviți, N.A.Speșnev a fost arestat în noaptea de 23 aprilie 1849. Curtea l-a condamnat la moarte, care a fost înlocuită cu zece ani de muncă silnică. A doua zi după ce a avut loc execuția, N.A. Speshnev a fost trimis în Siberia. A lucrat la uzina Aleksandrovsky. A venit la așezare în 1856 și a slujit mai întâi în Transbaikal și apoi în Direcția principală a Siberiei de Est. La cererea guvernatorului general al Siberiei de Est, N.A. Speshnev, a fost numit șef al biroului de ziare al administrației provinciale Irkutsk. Un an mai târziu, a

devenit unul dintre organizatorii și redactorul știrilor provinciale Irkutsk

Domosti” (1857-1859), unde, gratie asistentei sale, au colaborat unii decembristi si petrașeviți.

În 1859, N.A. Speshnev a devenit șeful biroului de teren al lui N.N. Muravyov și a călătorit cu el prin Siberia, China și Japonia.

În 1860, a fost înapoiat nobilimii și i s-a permis să se stabilească în Rusia Centrală. De atunci, N.A. Speshnev locuiește pe moșia sa din provincia Pskov, participând ca judecător de pace și membru al adunării districtuale zemstvo la activități publice. După reforma din 1861, a dat o parte din moșia sa țăranilor.

N.A. Speshnev a murit în 1882 la Sankt Petersburg.

ESEURI

1. Speshnev N.A. Scrisori către K.E. Khoetsky; Proiect de abonament obligatoriu pentru membrii unei societăți secrete // Lucrări filozofice și socio-politice ale petrașeviților. M., 1953. S. 477 - 504.

2. Speshnev N. A. Discuții filozofice // Petrashevtsy despre ateism, religie și biserică. M., 1986. P. 150;—173.

LITERATURĂ

1. Leikina V. R. Petrashevets N. A. Speshnev // Byloe. 1924. Nr 25. P. 12-31.

2. Galaktionov A. A., Nikandrov P. F. Din istoria socialismului rus timpuriu: Butaşevici-Petrashevsky şi Speshnev // Vesti. Leningr. un-ta. Ser. economie, filozofie și drept. 1966. Vol. 1. Nr 5. P. 54-64.

Biblioteca „Runiverse”

[REFLECTII FILOZOFICE]

[Discuția unu]

Kamensky crede că nu se poate înțelege bine lucrurile dacă nu le imaginezi mai întâi drept consecințe, rezultate. Întreaga lume vizibilă, în general întreaga lume sensibilă, nu este altceva decât un rezultat. A înțelege înseamnă a cunoaște legea procesului de dezvoltare, iar a nu cunoaște legea procesului de dezvoltare înseamnă a nu înțelege. Aceasta decurge în mod firesc din faptul că pretutindeni el laudă înțelegerea filozofică ca singura înțelegere adevărată, care pentru el constă în faptul că înțelegem legea în virtutea căreia lucrurile vin din absolut. El declară că fiecare lucru nu este altceva decât o formă, baza absolutului, iar absolutul este rădăcina bazei ființei, conținutul tuturor lucrurilor, care se rezumă la următoarele:

toate lucrurile nu sunt altceva decât acțiunea absolutului, rezultatul lui, nu se întâmplă nici din ceea ce, decât dintr-o singură ființă, din ceva ce numim absolutul [...]

[...] Vorbind în acest spirit, vom numi cauza tuturor lucrurilor absolută. Absolutul este, așadar, baza a tot și totul este un produs al Absolutului. Dar nu trebuie să acordați o atenție deosebită pentru a observa că această frază în sine nu este o simplă definiție, ci o concluzie trasă prin imaginație din ipotezele care vi se oferă, și anume, se presupune: 1) că le cunoașteți pe toate. lucruri existente; 2) că ești convins și poți demonstra, că toate sunt doar un produs, un rezultat, că nu au existat întotdeauna; 3) că pot avea un singur motiv pentru existența lor, și nu două, trei sau patru motive, combinate sau separat unul de altul. Toate aceste motive, care nu pot fi explicate, sunt ipoteze complet insuportabile.

(Toată metafizica se bazează pe ipoteze nedovedite și nedemonstrate. Toată metafizica

Ka nu caută să studieze lumea, ci să-și imagineze cursul ei de dezvoltare. Fiecare metafizică crede că a deriva toate construcțiile abstracte dintr-un principiu arbitrar înseamnă a demonstra nu numai adevărul ipotezelor pe care se bazează acest principiu, ci și a demonstra că acest principiu este într-adevăr înțelegerea corectă a realității, un lucru real care există, deși complet invizibil . În timp ce, conform logicii, a deduce dintr-o ipoteză nu înseamnă în niciun fel a demonstra, ci doar a poetiza. Nu există mai mult adevăr în concluzii decât în principiu și, în ciuda diversității lor, ele nu pot în niciun caz transforma ipoteza din care pornesc într-o teoremă sau axiomă. În general, metafizica înțelege „dovada” ca ceva complet diferit de ceea ce științele exacte, logica și majoritatea oamenilor înțeleg prin aceasta. Fiecare metafizică ia puterea de abstractizare a minții ca un al șaselea simț, ca o a doua vedere, care deschide o nouă lume și face noi descoperiri. Ea creează o altă lume împreună cu lumea reală, de aceea este idealistă și poetică. Fiecare metafizică crede că legea cursului de dezvoltare a lumii reale este opusul legii abstracte a minții; aceasta înseamnă că un concept sau o abstractizare care este mai simplă și mai săracă în definiții se opune unui concept mai complex și mai bogat în definiții. Toată metafizica se teme de realitate - ea consideră realitatea reală nu un lucru, ci o esență, o idee etc.). Lumea reală este o mare mascarada pentru ea, iar lumea ei fantezie este adevărata realitate. Toate acestea sunt exact opusul bunului simț. Orice metafizică ia calitățile lucrurilor ca esențe reale întruchipate în lucruri, aproape ca elementele lor chimice. Toată metafizica este o poezie suprimată de logica deductivă și de chimia fantastică. Este destul de ambiguă, nefiind nici poezie pură, nici știință pozitivă, care își datorează originea și existența dorinței nesățioase de cunoaștere a omului. Neavând încă ocazia să știe totul exact, ea își înșală dorința acceptând ipoteze în loc de adevăruri, așa cum acestea îneacă durerea printr-un paliativ. [...]

[...] Autorul, fiind un spiritualist extrem, vede materia de sus, iar acțiunea materială ca pe o cruntă necesitate, aproape ca pe o cruntă necesitate.

necesitate și nu va înțelege niciodată absolutul, care creează numai materie.

Dacă această definiție a absolutului, teza sa despre legea absolutului, a fost obținută a priori și nu a fost dedusă din cunoașterea empirică a istoriei, atunci de ce ar trebui să se oprească înainte de a admite același lucru pentru absolut - natură și de a aștepta confirmarea ei de la experienţă? Legea istorică a legăturii oamenilor este o lege care poate fi înțeleasă doar a posteriori, prin studierea istoriei, în timp ce a priori, chiar dacă nu se admite forța fără lege, și conștiința fără scop, se poate ajunge doar la sintagme generale precum următoarele. : această forță trebuie să aibă lege, această creație își are rostul, dar ce anume? Doar experiența dă răspunsul. [...]

[...] Pentru o persoană pozitivă, orice sistem metafizic nu poate fi niciodată altceva decât o poezie, o ipoteză, o posibilitate. Pentru capul metafizic, orice sistem care nu explică întreaga origine a tuturor lucrurilor este lipsit de valoare. Și mă întreb de ce autorul, metafizician fiind, nu a aplicat conceptului său de absolut aceeași măsură pe care a aplicat-o conceptului de absolut, care se creează doar pe sine.

* * *

Dar să trecem cu ușurință, ca și autorul, de aceste greutăți și să ne limităm la lumea umană, singura pe care autorul a înțeles-o, după cum crede el, până la capăt, singura pe care, poate, a studiat-o.

Suntem încă într-o zonă destul de largă. O știți cu toții, aceasta este sfera științei, artei, industriei, formelor sociale, sfera minții, imaginația, munca, istoria, lumea creativității umane, care este departe de a fi finalizată, care în general este în creștere și dezvoltându-se, deși încet, după părerea mea. Nu îi cunoaștem în mod pozitiv începutul, dar știm numele a zeci de oameni care au avansat știința, industria și societatea către starea în care se află acum - cunoaștem numele lui Copernic, Galileo, Kepler, Newton, Herschel, Columb, Cook, Gener, Davy, Watt, Fulton, Euclid, Arhimede, Lavoisier, Shakespeare, Goethe, Schille-

pa, Byron și, Doamne, alte sute de nume de oameni care au avansat treptat știința, au creat capodopere ale artei, au inventat procese de producție, numele unor personaje istorice care, unul după altul, au schimbat formele sociale, cei care s-au dedicat abolirii. a sclaviei, cei care au învins feudalismul și au întemeiat statul etc., etc.

Cunoașteți în mod pozitiv multe nume, și totuși vă înșelați, toate acestea nu sunt altceva decât efectul unei iluzii optice - descoperiri științifice și industriale, capodopere ale artei. , forme sociale - tot ceea ce este un produs al absolutului, al absolutului „esenței umane”. Acesta este ceea ce distinge cu adevărat punctul de vedere pozitiv de punctul de vedere metafizic.

Știință, industrie, artă, societate - toate acestea, desigur, sunt creație, care are loc continuu, dacă li se poate aplica termenul „creație” în sensul strict al cuvântului. Fiind efecte, ele trebuie să aibă o cauză sau cauze; această creație trebuie să aibă creatorul sau creatorii ei. Este produs de oameni; industria este în principal muncă în care aproape toți oamenii vii se unesc. Autorul, înțelegând toate acestea - adevăruri științifice, produse ale producției, capodopere ale artei, instituții sociale ca o singură integritate, ca un singur organism (pentru că toate au o proprietate similară, proprietatea de a fi create prin oameni, oricât de diferite ar fi sunt în toate privințele), crede că cauza eficientă a tuturor acestor lucruri este una, absolutul, pe care el îl numește absolutul uman, ființă, sau mai degrabă esența umană – ceva asemănător cu marele suflet. Oamenii adevărați care trăiesc și mor, gândesc și lucrează prin sudoarea frunții lor, sunt doar personificări, distincții, întruchipări ale acestui mare suflet. Încarnarea, sau în general imaterializarea, ar fi un cuvânt real care ar transmite esența gândirii autorului, deoarece autorul își imaginează o persoană reală ca o ființă dublă, ca două ființe, dintre care una este conținută în cealaltă. Metafizica germană a batjocorit foarte mult vechea manie de a vedea multe funcții „spirituale” diferite, imaginându-și sufletul uman ca pe o bibliotecă, frumos și îngrijit împărțită în diverse rafturi etichetate „memorie”, „imaginație” etc.; nu este o idee rea să înțelegi diferitele funcții ale

ceea ce se numește „sufletul”, ca o singură funcție. Dar nu este și amuzant să-l concepi pe om ca „o creatură cu fundul dublu, ca două cutii închise unul în altul, sau ca o bijuterie într-o cutie”, într-un cuvânt, ca o ființă, Geist (spirit), înăuntrul altuia, Kbgreg (corp), și Nu ar fi corect să combinam într-un singur întreg întreaga parte activă a unei persoane, toate funcțiile sale, atât cerebrale, cât și non-creierului? Mărturisesc că atunci când am văzut cum autorul postulează ca un absolut în sistemul său această expresie largă și vagă - „esență umană”, am crezut că [prin aceasta] se referă la întreaga persoană, așa cum este el. [...]

[Discuția trei]

[...] Nu intenționez deloc să neg că umanitarismul, îndumnezeirea umanității sau a omului, antropoteismul este una dintre doctrinele timpurilor moderne. Aveți dreptate: tot idealismul german al secolului al XIX-lea - „marea” filozofie germană - începe cu Fichte (lăsați lui Fichte acest Ego, care este doar un alt nume pentru spirit, și non-eu, care este doar un sinonim pentru natură, Fichte, din a cărui școală a venit Schelling și Hegel, care, prin ideea lor absolută sau absolută, a

eliminat contradicția dintre eu și non-eu și și-a completat astfel sistemul), vizează doar antropoteismul, până când acesta, atins apogeul în persoana ultimului său purtător de stindard și luminator - Feuerbach - și, numind lucrurile pe numele lor propriu, el nu exclamă împreună cu el: „Homo homini deus est” - omul este Dumnezeu pentru om. Am văzut în continuare cum această doctrină, pătrunzând din Germania, s-a răspândit printre alte națiuni - desigur, nu la fel de larg ca în patria sa. Și prin aceasta nu mă refer la copiștii sclavi ai filozofiei hegeliene din străinătate, ci doar la minți independente - Proudhon în Franța și Kamensky în Polonia. Ambele provin de la școala lui Hegel, iar cea mai bună dovadă că condițiile prealabile pentru îndumnezeirea umanității existau deja în Hegel însuși și că școala lui Feuerbach era adevăratul său moștenitor în Germania este că acești doi vecini erau germani și, în același timp, că iar în Germania, învăţătura lui Hegel a apărut ca

antropoteism și au ajuns la aceasta fără să-l cunoască pe Feuerbach, așa cum Feuerbach nu-i cunoștea. [...]

[...] Dar lucru remarcabil este că, în timp ce în Germania opozițiile fichteene dintre Yaine-I - natură și umanitate - și-au găsit unitatea în Schelling și Hegel și au făcut pace în ideea absolută și absolută, iar această pace în Feuerbach este nederanjată, această opoziție apare din nou la Proudhon și Kamensky. În Kamensky, încă se alunecă încet în sistem - el nu poate recunoaște absolutul uman ca fiind absolutul naturii. El nu înțelege pe deplin și nu își poate explica depravarea acestui absolut al naturii, nu știe ce să facă cu ea și o împinge deoparte. În Proudhon, apare o contradicție tragică, pe care nu a realizat-o niciodată, poate nici măcar în vremurile vechii învățături persane - aceasta nu este o opoziție abstractă, este o luptă pentru viață și moarte. "Dumnezeu! Vă urăsc! Nu mă voi odihni până când nu-ți voi face răutatea ta evidentă pentru toată lumea și până când nu voi face din numele tău un râs pentru toți oamenii!” – exclamă el în extaz. „Toată istoria este o singură luptă între Dumnezeu și om!” „Nu este suficient să-L negați pe Dumnezeu și mai mulți oameni câștigă...” „Dumnezeu și umanitatea sunt două entități opuse, reciproc de neînțeles și inexplicabile. Ceea ce este stupid pentru unul este rezonabil pentru altul, ceea ce aduce beneficii unuia, dăunează altuia etc.” „Dumnezeu este orbire și surditate, Dumnezeu este minciună și prostie, Dumnezeu este sclavie și sărăcie. Dumnezeu este lipsă de milă și răutate, Dumnezeu este răul însuși.” Este acesta un pas înapoi pentru amândoi față de punctul de vedere al lui Fichte? Sau, poate, în ambele sisteme există un început neclar al ceva nou, și anume: din moment ce „două absolute nu pot exista unul lângă altul”, nu vor ajunge în cele din urmă la concluzia că în univers nu există absolut, ci doar mai mult sau forțe mai puțin condiționate? Nu există zeu și nu există zei, există doar ființe non-absolute? Dar germanii nu vor îndrăzni să vină la o asemenea idee atât de curând.

Așadar, recunosc antropoteismul ca o doctrină a timpurilor moderne, la care au lucrat marile minți ale timpului nostru, un fapt măreț și caracteristic al nostru.

timp. Numai că eu cred că antropoteismul nu este rezultatul final, ci doar o învățătură de tranziție - „un moment care se va dezvolta în ceva mai înalt”, așa cum spun germanii. După părerea mea, este doar calea pe care Germania și știința vor ajunge la negarea completă și necondiționată a religiei. (Numai din acest motiv, nu o pot recunoaște ca centru și focalizare a fenomenelor timpurilor moderne. Și, în cele din urmă, este într-adevăr atât de necesar să reducem fenomenele unei anumite perioade la o singură idee? Nu este aceasta? -lateralitate și nu este realitatea mai bogată și mai diversă?)

Antropoteismul este și el o religie, doar diferită. Subiectul îndumnezeirii sale este altul, nou, dar faptul îndumnezeirii în sine nu este nou. În loc de un om-zeu, acum avem un om-zeu. Doar ordinea cuvintelor s-a schimbat. Este chiar atât de mare diferența dintre un zeu uman și un zeu uman? Nu a fost zeul creștin izolat modelat în întregime după chipul și asemănarea omului? Bineînțeles, acest zeu era o ființă specială, diferită de umanitate, dar oare acesta este ideea? Odată ce s-a stabilit că el a reprezentat asemănarea unei persoane, o abstracție și o imagine extinsă a unei persoane, atunci legile și orice altceva care emană dintr-o astfel de autoritate nu pot fi non- sau anti-umane. De aceea creștinismul și toate religiile în general conțin atât de multe prescripții umane. Și dacă separarea, existența nu-eu-meu a Dumnezeului creștin este un păcat atât de mare, un lucru atât de rău, este într-adevăr diferit cu antropoteismul? Vă scriu, sunt atât de identic cu umanitatea sau „omul”? Întreaga umanitate este în mine și este „omul” atât de complet cuprins în mine, încât omul începe cu mine și se termină cu mine și că capriciul meu cel mai bizar este voința „omului”, prin urmare – legea lumii? Dacă nu este așa, atunci „umanitatea” și „omul” sunt și ele străine, entități străine pentru mine, nu identice cu mine, deși destul de asemănătoare cu mine, dar autorități străine pentru mine. Desigur, dacă zeul creștin nu era decât o abstracție parțială a omului, compusă tocmai din unele dintre proprietățile și funcțiile omului, pe care gustul de atunci le-a declarat cele mai „nobile” (spun gust, pentru că asemenea categorii ca frumosul și urâți, buni și rele, nobili și josnici, au fost și vor rămâne mereu o chestiune de gust). De fapt, Dumnezeu nu a fost un facsimil, o distribuție a unui om - el a fost

abstracția spiritualistă a omului. Corpul a dispărut - au rămas doar proprietățile, funcțiile și acțiunile omului, care au primit denumirea generală de „suflet”, iar dintre acestea, ceea ce se potrivea cel mai mult gustului (nu nebunia, ci rațiunea, nu voința rea care dăunează oamenilor, ci bunătatea. , etc.) etc.), a fost extras, legat, mărit la infinit (absolutizat), adus la apoteoză. Într-o unilateralitate a gustului, în această eroare a rațiunii, care constă în a transforma chestiunile de gust într-un principiu de gândire și în incapacitatea de

a vedea unilateralitatea îngustă, asceza, disprețul pentru tot ce este carnal, aversiunea și ura față de el, care sunt practic dăunătoare oamenilor, au fost înrădăcinate. Aceasta, desigur, este cea mai mare diferență dintre creștinism și antropoteism. Antropoteismul (cel puțin în cea mai perfectă formă în care apare la Feuerbach, căci Hegel încă vorbește prea mult exclusiv despre spirit și, deși nu are nicio aversiune față de corporal, în acest sens, după părerea mea, nu a mers mai departe. punct de vedere creștin-luteran) este a doua ascensiune a zeului uman, care, potrivit legendei, și-a luat trupul cu el la cer. [...]

NOTE

1 Publicat pentru prima dată în cartea: „Lucrările filozofice și socio-politice ale petrașeviților” ca „Scrisori către K. E. Khoetsky” - un jurnalist polonez pe care N. A. Speshnev l-a cunoscut la Paris în 1842-1846. V. R. Leikina-Svirskaya (Petrashevets N. A. Speshnev în lumina noilor materiale // Istoria URSS. 1978. Nr. 4) a stabilit că destinatarul lui Speshnev era V. A. Engelson, iar manuscrisul este format din trei documente, ultimul dintre acestea neterminat. Publicat cu abrevieri din carte: Petrashevtsy despre ateism, religie și biserică. p. 149-173.

2 Kamensky G. - revoluționar polonez, autor al „Note despre situația țăranilor și productivitatea țării” (1842), „Catehismul democrat” (1845), „Filosofia economiei materiale a societății umane” (1843- 1845. Vol. 1-2). N.A. Speshnev critică această ultimă carte a lui Kamensky dintr-o poziție materialistă.

Biblioteca „Runiverse”

KASHKIN NIKOLAY SERGEEVIC

N. S. Kashkin s-a născut în Kaluga în 1829 în familia decembristului S. N. Kashkin. Familia Kashkin aparținea unei vechi familii nobiliare. A primit studiile la Liceul Alexandru, de la care a absolvit în 1847 cu o medalie de argint. A servit ca funcționar în Departamentul Asia al Ministerului Afacerilor Externe.

În octombrie 1848, un cerc de oameni asemănători s-a adunat în apartamentul lui Kashkin. Acesta a inclus „fourieristi puri”: Akhsharumov, frații Debu, Evropeus, Speshnev, Khanykov și alții. La una dintre întâlnirile din noiembrie-decembrie 1848, N. S. Kashkin a citit un raport despre sarcinile științelor sociale. L-a întâlnit pe Petrașevski la o seară dedicată memoriei lui Fourier.

Împreună cu alți petrașeviți, a fost arestat la 23 aprilie 1849. Comisia judecătorească militară l-a condamnat pe N.S. Kashkin la patru ani de muncă silnică. Pedeapsa a fost comutată și a fost trimis ca soldat în batalioanele liniare caucaziene. În Caucaz, N. S. Kashkin a luat parte la ostilități; în 1858 a primit ordinul. În 1853, la Zheleznovodsk, l-a întâlnit pe L.N. Tolstoi și a menținut relații de prietenie cu el timp de mulți ani.

În 1858, N. S. Kashkin a fost înapoiat nobilimii și i s-a permis să se retragă și să se stabilească în Kaluga. Acolo a fost implicat în

activități sociale, a fost ales membru al comitetului provincial Kaluga pentru organizarea țăranilor proprietari de pământ, membru al tribunalului districtual Kaluga. În 1860 i s-a permis să locuiască la Sankt Petersburg.

N. S. Kashkin a murit în 1914.

ESEURI

1. Kashkin N. S. [Discurs despre sarcinile științelor sociale] // Lucrări filozofice și socio-politice ale petrașeviților. M., 1953. S. 653-660.

2. Executarea petraşeviţilor // Primii socialişti ruşi. L., 1984. p. 319-324.

LITERATURĂ

1. Semevsky V.I. Petrashevtsy: Cercul lui Kashkin // Vocea trecutului. 1916. Nr 2-4.

2. Illerishchky V. E. Vederi istorice ale petrașeviților Ts Illershchky V. E. Gândirea istorică revoluționară în Rusia. M., 1974. S. 114-136.

[Discurs despre sarcinile științelor sociale] '

S-a spus data trecută că forma de guvernare nu este suficientă pentru a conduce o persoană la realizarea dorinței sale de fericire; aceasta ar trebui să fie o chestiune de știință, dar ce fel? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să luăm în considerare acele diverse științe care constituie domeniul cunoașterii umane. După împărțirea acceptată până în prezent, toate științele sunt clasificate în două categorii principale, în două categorii care au o diferență importantă, caracteristică între ele: științe exacte și inexacte. Trăsătura caracteristică a ambelor se regăsește tocmai în faptul că științele exacte iau ca fundament fapte din natură, adevăruri imuabile, iar apoi, prin analiză și sinteză, derivă din aceste fapte legile cărora le sunt subordonate aceste fapte, prin care sunt condiționate, conform cărora ele există în acest fel, și nu altfel. Aceste concluzii, aceste legi, combinate într-un tot armonios și susținute de fapte preluate din natură, nesupuse îndoielii, constituie o teorie, o știință: de exemplu, fizica, astronomia etc.

Științele inexacte sunt acelea care își iau ca bază nu fapte imuabile din natură, ci sau propoziții luate dintr-o minte, inventate, sub care încearcă apoi să le justifice prin subsumarea faptelor din viața socială, dându-și în același timp dreptul de a le denatura dacă nu se potrivesc prea bine cu definițiile lor; sau chiar faptele vieții sociale (și nu natura), adică cele care decurg din structura societății

așa cum este ea, felul în care până acum a fost realizată, s-a manifestat, și nu modul în care ar fi trebuit să fie realizat, manifestat pe legile de bază ale naturii. (Ca exemplu al primei, putem lua politica, atunci când oamenii de știință, bazându-se (din rațiune) superioritatea unei forme de guvernare față de alta, încearcă să folosească fapte istorice și statistici.

să dovedească această poziție, uneori acționând cu rea-credință, denaturând în mod deliberat faptele sau făcând același lucru sub influența unei pasiuni generate de propria idee. Un exemplu al altora este economia politică, în care oamenii de știință, luând ca bază faptele existente cunoscute și considerându-le doar posibile, selectează pe cele mai bune dintre ele prin comparație și își construiesc știința pe această bază, fără a ține cont de faptul că aceste fapte nu sunt singurele posibile, dar sunt rezultatele unor principii cunoscute și că sub influența altor principii, poate mai fidele, mai apropiate de legile generale ale naturii, ar apărea și alte fapte, de asemenea mai satisfăcătoare, mai perfecte, pe care le trec cu vederea.)

Pe baza acestei diferențe, unele științe ale naturii sunt clasificate drept științe exacte, iar științele morale și politice sunt clasificate ca inexacte, toate acestea, în cuvintele lui Auguste Conte2, sunt definite prin cuvântul știință socială - știință socială.

Această împărțire mi se pare complet falsă; Cred că atât știința naturii, cât și știința socială trebuie să fie complet exacte; altfel nu ar fi stiinte. Văd o contradicție între cuvintele știință și inexact.

Ce este știința, de fapt? Eu definesc știința ca fiind construcția sistematică a concluziilor generale rezonabile din fundamente adevărate, imuabile. Nu văd aceste temeiuri în știința socială și, prin urmare, nu recunosc pentru aceasta dreptul de cetățenie în rândul științelor naturii care satisfac această cerință a rațiunii. Nu voi numi o știință care nu are în miez adevăruri generale, infailibile, o știință, ci o fantezie, o ipoteză. Dar acest lucru nu mă va conduce să neg posibilitatea acestei științe, ci doar la concluzia că această știință nu s-a maturizat încă, că oamenii care o căutau s-au rătăcit, căutând-o în locul greșit unde au putut-o găsi. . De fapt, vedem același fenomen și în științele naturii. Oamenii de știință, observând anumite fapte care li se prezentau în natură, s-au gândit să descopere legea apariției acestor fapte; au făcut o ipoteză, pe care au considerat-o adevărată, și au acceptat-o ca lege până când observarea altor fapte care contrazice această ipoteză i-a convins de contrariu. Era imposibil să schimbi faptele, ele existau cu siguranță, erau adevărate: nu mai rămânea decât schimbarea ipotezei, găsirea unei alte legi. ei

Nu aveau nicio îndoială asupra existenței acestei legi, asupra posibilității de a o descoperi: renunțând la vechea ipoteză, și-au continuat munca și au început să caute din nou alta. Nu le-a fost ușor să obțină adevărul: timp de secole au ajuns la el, au depășit obstacole nu fără luptă; Câți muncitori pe baza științei au murit fără să ajungă la rezultatul aspirațiilor lor. Au fost atâtea eforturi irosite, atâta descurajare, atâta disperare; în sfârşit, câte victime, câte martiri — dar eforturile lor nu au fost zadarnice; aspirațiile lor nu au pierit pentru umanitate; au fost sâni puternici, naturi puternice care au rezistat luptei — și încetul cu încetul, treptat, adevărul își deschide fața admiratorilor săi. Să nu cedem în deznădejde, să nu tăgăduim ceea ce nu ne este încă limpede, ci să mergem cu îndrăzneală și neobosit înainte, să căutăm adevărul: cinste și slavă celui care îl găsește!

Dar primul pas către cunoașterea binelui este negarea răului. Pentru a descoperi adevărul, admitem mai întâi că ne aflăm în împărăția minciunii și ne răzvrătim împotriva surselor sale.

Să ne punem întrebarea: la ce ne-au condus științele, numindu-se, ca în conștiința neputinței lor, inexacte? Pentru o considerație mai clară, să le împărțim în patru departamente principale: metafizică, morală, politică și economie politică.

Să începem cu primul.

Mi se pare că sarcina metafizicii era să înțeleagă, să determine natura omului, pentru ca, pe baza acestei cunoașteri a naturii omului, să determine scopul existenței sale, scopul către care ar trebui să se străduiască. atât individual, cât și în masă; într-un cuvânt, pentru a determina natura omului și soarta omenirii.

Dar și-a îndeplinit metafizica sarcina? Răspunsul la aceasta poate fi pozitiv: nu. Spre deosebire de alte științe, străduindu-se să-și extindă gama de activități, metafizica și-a restrâns aria, a permis altor științe să-i invadeze sfera și s-a preocupat doar de definirea anumitor abilități umane, precum: percepția, intuiția, cognițiile, senzațiile, abstracții3 și așa mai departe. Hegel spunea: a înțelege ce este este sarcina filosofiei, pentru că ceea ce este este rațiunea. După ce au pus o astfel de bază, ce au făcut filosofii: s-au închis în birourile lor și acolo au încercat să observe procesul gândirii lor. Au vrut să exploreze arma șoarecelui

Au vrut să înțeleagă și să-și definească propria minte cu același instrument; una și aceeași abilitate era în același timp și scopul și mijlocul observațiilor lor, atât subiectul, cât și instrumentul.

[O filozofie calmă, importantă și profundă a definit omul ca gândire, a recunoscut știința ca scop, generalizând fiecare întrebare, a ieșit din viață într-o abstracție și s-a încheiat cu o rezoluție unilaterală. Reformatorii germani, după ce au distrus catolicismul în jumătate din Germania, nu au ieșit din domeniul teologiei și al disputelor

scolastice. „Știința este știință și singura ei cale este abstracția” este un verset din Coranul lor. Ei răspund la orice cu cuvinte zgomotoase și, în loc să umple efectiv abisurile care despart sfere abstracte de cele reale, contradicții în viață și gândire, le acoperă cu țesături ușoare de grație dialectică artificială. A întinde tot ceea ce există pe patul formalismului nu este dificil pentru cei care nu țin seama de niciun protest din partea existenței.

Filosofii nu pot fi justificați decât prin faptul că sunt primii care se înșală cu trucurile lor. Sunt mulțumiți, liniștiți, nu pot merge mai departe: nu știu și nu își pot imagina ce urmează. Luând numai litere, numai cuvinte, au înecat orice compasiune, toată simpatia caldă. Ei în mod deliberat, cu efort, s-au ridicat până la indiferența față de tot ceea ce este uman, considerând că este adevărata înălțime: ei consideră anihilarea moartă în infinit ca fiind libertate și scop și cu cât se ridică mai sus în sferele înghețate ale distracțiilor, rupând. departe de toate ființele vii, cu atât se simt mai calmi. Situația lor incurabil de disperată stă în această mulțumire extremă; s-au împăcat cu totul; privirea lor exprimă calm, puțin sticloasă, dar nu deranjată din interior; Tot ce trebuie să facă este să se odihnească și să se bucure, orice altceva se face sau se va face de la sine. Este surprinzător pentru ei de ce se bate oamenii atunci când totul este explicat, înțeles și umanitatea a ajuns la forma absolută de a fi - ceea ce este dovedit clar de faptul că filosofia modernă este o filozofie absolută, iar știința este întotdeauna identică cu epoca - dar ca rezultat al ei, adică după completarea în ființă. Pentru ei, astfel de dovezi sunt de necontestat; nu pot fi confundate de fapte - le neglijează. Întrebați-i de ce, în această formă absolută de existență, muncitorii din Manchester și Birmingham mor de foame:

vor spune că a fost un accident. Dar adevărul este că faptele nu le respectă deloc. Ei, ca şi împăratul chinez, se consideră conducătorii întregului glob, ceea ce însă nu împiedică întregul glob, cu excepţia Chinei, să depindă deloc de el]4.

Vedem această dorință de a pune rațiunea umană mai presus de legile naturii, de a extrage numai din rațiune și de a crea așa și așa o ordine socială care să satisfacă pe deplin dorința omului de fericire. Aceasta este principala lor greșeală: acesta este motivul neputinței lor, aceasta este slăbiciunea care i-a condus uneori până la ridicol. Astfel, Cousin5 aproape că a derivat gâtul strâmb al lui Alexandru cel Mare din formula generală a umanității. Să-l luăm ca exemplu pe Kant. Iată cuvintele lui: „Fiecare persoană individuală are în sine, în sufletul său, un ideal de perfecțiune morală, pe care trebuie să-l realizeze; dar în același timp, omul este înzestrat cu impulsuri fizice, animale, care îl atrag către rău; Din aceste aspirații diferite rezultă antagonismul binelui și al răului atât la individ, cât și la oamenii din societate, pe care natura îl folosește ca mijloc de dezvoltare a abilităților umane, ca sursă de ordine juridică în societate.”

Nu contrazice această definiție legea generală a naturii, potrivit căreia toate nevoile, toate aspirațiile, toate pasiunile trebuie să se încadreze într-o combinație armonioasă? Nu este acest dualism, acest concept al luptei dintre principiile bune și cele rele în om, rodul acelei poziții false care vrea să pună rațiunea umană deasupra legilor naturii? Să vedem mai departe.

„Natura a vrut”, spune Kant, „ca tot ceea ce este în om care este în afara ordinii mecanice a existenței sale animale să fie extras din el însuși; încât nu poate găsi fericirea atingând perfecțiunea în afara acelei fericiri, acea perfecțiune pe care o poate atinge singur, pe care o poate găsi numai cu propria sa rațiune, curățată de instinct.”

Din nou, Kant pune rațiunea individuală a omului mai presus de rațiunea generală a naturii, dorește ca omul să caute fericirea și perfecțiunea numai cu propria sa rațiune, fără a ține cont de acel instinct, de acele pasiuni care sunt date omului de rațiunea generală, superioară a natură. Dar unde este sursa minții individuale a unei persoane individuale? Desigur, în cel mai înalt

o ființă rațională care l-a creat pe om însuși și nu l-a creat numai din rațiune, ci ia dat sentimente și pasiuni. De unde a luat omul ideea îndrăzneață de a se plasa deasupra rațiunii naturii care l-a creat, de a atribui rațiunii monopolul guvernării societății și de a elimina, exclude din diviziunea puterii pasiunile care la creație au primit drepturi egale la această conducere? - Din poziţia falsă acceptată de filosofi că raţiunea este singura sursă de adevăr şi bunătate, că ar trebui să guverneze exclusiv omul. Mi se pare că fără a schimba această situație, nu vom ajunge niciodată la perfecțiune și la fericire. Instinctul omului, pasiunile lui nu s-au supus niciodată și nu se vor supune niciodată rațiunii; De la ciocnirea lor, lupta a avut loc întotdeauna și va continua să apară, iar conceptul de luptă este opus conceptului de armonie. Acest concept duce direct la ateism. Un necredincios vede printre oameni suferință, ură, sărăcie, asuprire, lipsă de educație, luptă continuă și nenorocire, caută o modalitate de a ajuta toate aceste dezastre și, negăsind-o, exclamă: dacă aceasta este soarta omenirii, atunci există fara providenta, nu exista un principiu superior! Și în zadar îi vor spune preoții și filozofii că cerurile vestesc slava lui Dumnezeu! Nu, va spune el, suferința omenirii proclamă mult mai tare răutatea lui Dumnezeu. Cu atât mai mult creația lui – toată natura –! isi arata arta, intelepciunea, este cu atat mai demn de vina pentru faptul ca, avand ocazia sa faca asta, nu s-a ocupat de fericirea oamenilor. De ce avem nevoie de toată această măreție uimitoare a lumilor stelare, când nu vedem niciun sfârșit suferinței noastre? Lăsa...

Dar de ce ar trebui inteligența superioară, care a creat întregul univers, să facă asta? Și ce onoare are în a crea universul?

Dacă toate aceste lumi sunt locuite de aceleași creaturi nefericite ca și noi, atunci este puțină onoare pentru el că știe să înmulțească în așa fel numărul nefericiților; dacă printre ei se numără și cei locuiți

de făpturi fericite, atunci nu trebuie decât să-i reproșăm nedreptatea față de noi. În orice caz, putem vedea mai degrabă în el spiritul răului decât începutul a tot ceea ce este bun și frumos!

Iar un ateu nu poate fi acuzat pentru o asemenea opinie. Dar credincioșii orbi nu trimit un cor de reproșuri lui Dumnezeu în fiecare zi? Toată diferența este în formă: dar ce îi pasă lui Dumnezeu de o formă mai mult sau mai puțin politicoasă? Este rugăciune, în care

unde îi cer bogăție, sănătate, fericire,

același reproș indirect? Nu este acesta un reproș? faptul că nu a dat avere, nu a dat sănătate, nu a dat fericire?

După părerea mea, un necredincios acţionează mult mai logic decât un credincios orb. Și, de fapt, nu este rezonabil să negați complet existența unei ființe atot-înțelepte și atot-bune, mai degrabă decât să afirmăm că este atot-bună, dar nu vrea să ofere fericire atâtor dintre creaturile sale; că este atotînțelept și nu poate schimba o astfel de ordine în care săracii sunt în permanență invidioși pe abundența bogaților, pe sclav - libertatea stăpânului, femeia - bărbatul, copiii - pe bătrâni și bătrânii - copiii; d, o persoană obligă o altă persoană să lucreze pentru ea însăși, fie prin amenințarea unui băț, fie prin amenințarea cu foametea

Dar adevărul nu se află în credința oarbă, nici în necredință, nici în una sau alta învățătură metafizică: adevărul este în natură, în ea, mintea cea mai înaltă și-a schițat voința, iar din natură, omul trebuie să o transfere în viața sa, în structura lui socială. A învățat să descopere legile naturii în științele naturii; Rămâne doar să le aplici în științe sociale. Și când va face asta, omenirea va avea legea fericirii și a perfecțiunii, până când va împlini voința celui mai înalt principiu, creația sa, scrisă clar în marea carte a naturii, va fi luptă, va fi întuneric, va fi fi nenorocire, regatul lui h. si minciuni.

Să încheiem cu frumoasele cuvinte ale lui Iskander: „A fi în viitor este dreptul nostru cel mai nobil, binele nostru inalienabil: crezând în el, suntem plini de dragoste pentru ceea ce stă în picioare.

Și această credință în viitor ne va salva în vremuri grele? sunteți [din] disperare, iar această dragoste pentru prezent este vie prin fapte bune”.

NOTE

1 N. S. Kashkin a citit discursul la una din adunările cercului din 1848. Publicat din cartea: Opere filozofice și politice sociale ale petrașeviților. p. 653-660.

2 Auguste Comte.

3 Percepții, intuiții, abilități cognitive, percepții, abstracțiuni.

4 Textul luat între paranteze reprezintă rezumatul celui de-al patrulea capitol din „Amateurismul în știință” al lui Herzen.

5 Văr.

TOL FELIX GUSTAVOVICH

F. G. Tol s-a născut în 1823 în familia unui mic angajat. După ce a absolvit Institutul Pedagogic Principal din Sankt Petersburg în 1844, a predat geografie și limba rusă la gimnaziul din Astrakhan și a fost profesor de literatură rusă la Corpul de cadeți finlandez. În 1848 a început să predea la Școala Principală de Inginerie din Sankt Petersburg.

F. G. Tol a participat la „vineri” lui Petrashevsky din 1846. La una dintre întâlnirile cercului, el a ținut un discurs „Este religia necesară în sens social?” După arestarea petrașeviților, Comisia Judiciară Militară l-a condamnat la moarte pe F. G. Tol, care a fost înlocuită cu doi ani de muncă silnică.

După ce a servit muncă grea la distileria Kerevsky, a ieșit în așezare. A locuit în Tomsk. În timpul exilului, s-a împrietenit cu decembriștii Batenkov și Pușchin.

În 1857, lui F. G. Tol i sa permis să se întoarcă în partea centrală a Rusiei, iar din 1859 să locuiască în capitală. S-a dedicat predării și jurnalismului. Toll a colaborat la reviste progresive din anii 60: Sovremennik, Otechestvennye zapiski. În ediții separate, a publicat romanul „Munca și capitalul” (1860), o carte de eseuri siberiene „Doi ani la fabrica K” (1861) și o carte de recenzii „Literatura noastră pentru copii” (1862). „Dicționarul de birou de referință în toate ramurile cunoașterii” (1863–1866), în trei volume, publicat de F. G. Tolem, a devenit cunoscut pe scară largă, continuând tradițiile materialiste și democratice ale „Dicționarului de cuvinte străine” al petrașeviților. În periodice, publicarea „Dicționarului de birou” a fost remarcată ca un fenomen pozitiv în viața socială rusă.

F. G. Tol a murit în 1867.

ESEURI

1. Tol F. G. Schiță a unui discurs despre originea religiei // Opere filozofice și socio-politice ale petrașeviților. M., 1953. S. 699-702.

2. Batenkov G. S., Pușchin I. I., Tol F. G. Scrisori. M.: Atot-Unirea. la dracu-i. V. I. Lenina, 1936. 338 p.

LITERATURĂ

1. Zinevich N. A. F. G. Tol (1823–1867): Eseu despre viață și activitate. M.: Carte, 1964. 56 p.

2. Evgrafov V. E. Petrashevtsy // Istoria filosofiei în URSS. M., 1968. T. 2. P. 408-443.

{SCHIȚĂ A UNUI DISCURS DESPRE ORIGINEA RELIGIEI] '

Oamenii sunt suma indivizibililor; prin urmare, fenomenele în rândul oamenilor își au baza în natura indivizibilului. Deoarece religiile se nasc în toate etapele de dezvoltare ale popoarelor, ceea ce este evident din faptul că atât samoiezii, cât și chukchii au propria lor religie și că religiile creștine și mahomedane s-au născut în rândul popoarelor deja înalt educate, atunci trebuie să stabilim originea lor. în diferite stadii de dezvoltare socială. De aici vom vedea că, așa cum, pe de o parte, religiile popoarelor nedezvoltate provin exclusiv din sentimentul asupririi omului de către forțele grosolane, dar gigantice ale naturii, tot așa, pe de altă parte, religiile popoarelor educate au lor sursă doar în dorința fondatorilor lor de a-și consolida codurile morale și civile autoritatea externă. Simțindu-se veșnic sub influența naturii fizice exterioare, omul, până când a învățat încă să o înrobească el însuși, este lovit de ea ca fiind ceva uriaș, măreț și formidabil. El se opune involuntar ei ca fiind o creatură neputincioasă, jalnică, neînsemnată, care poate fi distrusă de cea mai mică revoluție din ea. Acest sentiment imediat al nesemnificației cuiva în fața măreției naturii nu este asociat cu niciun alt sentiment sau raționament. Doar o persoană civilizată simte și gândește în același timp și, în timp ce simte, nu poate să nu gândească. De aceea nu-și poate imagina sentimentele separat de gânduri și chiar presupune, ca toți psihologii, că la baza fiecărui sentiment stă o judecată. Judecata – clarificarea sentimentului; mai întâi există un sentiment, iar apoi mintea pare să-l testeze și să arate că are o bază solidă. Întrucât un om sălbatic este la fel cu un copil, pentru că, ca el, încă nu și-a testat forțele, atunci, cred, cel mai bine ar fi să iei un copil și să vezi cum se desfășoară procesul religios în el. Dacă vreun articol este timpul

Dacă un copil se simte frică de el, amestecat cu respect, de exemplu, fulger, o baghetă și nu încearcă deloc să ajungă la motivul pentru care acest obiect l-a afectat într-un fel sau altul. Arată-i acest obiect din toate părțile, în toate fenomenele lui, folositoare și rele, iar copilul va simți față de el un sentiment religios, adică atât îl iubește, cât și se teme, adică îl va închina. Cum? intern sau extern – nu contează. Lăsați acest copil nedezvoltat și nu va încerca niciodată să caute vreun motiv pentru acest fenomen și, prin urmare, se va

închina însuși fenomenului până la mormânt. Aceasta este venerarea naturii și a fenomenelor sale particulare printre sălbaticii americani. Dar viața însăși dezvoltă o persoană, exersându-și mintea la fiecare pas și chemându-l constant la activitate. Văzând că același fenomen urmează întotdeauna același lucru, o persoană se obișnuiește cu el și, când vede un lucru, începe cu siguranță să-și asume altul. Așa se naște în el categoria cauzalității, pe care încetul cu încetul începe să o transfere acelor fenomene care îi apar direct fără cele anterioare. Aici are deja curiozitate, care nu se mulțumește cu obișnuința, ci caută fundații și o sursă. Dar și acum încă se închină numai fenomene - cu diferența că aceste fenomene sunt mai înalte decât cele anterioare. La început s-a închinat direct celui care l-a lovit; acum a găsit cauza ei într-un alt fenomen și i se închină; Astfel, trecând încetul cu încetul de la cea mai apropiată la cea mai înaltă cauză, el venerează fiecare treaptă superioară a fenomenelor de-a lungul drumului său, până când în cele din urmă găsește o legătură între toate și își asumă o singură sursă pentru toate. Așa s-a născut prima credință indiană în Indra, așa s-a născut prima credință egipteană... cea evreiască - în Iehova, care a fost precedată de...

Anterior, oamenii nu aveau nevoie de asta, pentru că fără el credeau cu căldură în Dumnezeul lor, își iubeau vecinii în mod fratern, erau egali cu ei și liberi, ceea ce înseamnă că poseda ceea ce toată Europa se străduiește în prezent ca un vis frumos, dar îndepărtat. , prosperitate. Dar această bunăstare este perturbată de invazia unui popor străin, învingându-l și punând temelia inegalității: cei puternici și cei slabi apar, din frați oamenii devin membri ai castelor, cel învins devine sclav și, prin urmare, lingușitor, un bărbat fără

credinte. Sclavia fizică începe să aibă un efect dăunător asupra spiritului: naivitatea anterioară, care a forțat întotdeauna să acționeze sub influența unui impuls al naturii, se pierde; energia anterioară este înlocuită cu o relaxare a moravurilor. Oamenii mor - au nevoie de un eliberator. Este nevoie de o persoană care să întărească din nou legătura dintre om și natură, care să găsească un lanț de legătură între fosta acțiune naivă, naturală și acțiunea conștientă sub influența legilor morale și politice. Dar logica este neputincioasă în raport cu majoritatea, autoritatea legiuitorului îi poate supraviețui doar câțiva ani, și totuși, în convingerea lui, legile lui sunt atât de perfecte încât trebuie să lase moștenire netulburată poporului. Și așa decide legiuitorul, din dragoste față de poporul său și pentru a-i întări pentru totdeauna această prosperitate, să înșele. El vede că autoritatea trebuie să-și aibă temeiul în însăși credințele oamenilor, altfel oamenii nu o vor accepta și, prin urmare, nu vor accepta legislația asociată acesteia. Religia, dezvoltată din viața acestui popor însuși, reprezintă pentru ei o asemenea autoritate în persoana lui Dumnezeu, Gom, Or-muzd, Iehova, Osiris; Îl coboară pe Dumnezeu pe pământ, îl obligă, din dragoste pentru un singur popor, să ia formă umană, să vorbească într-o limbă accesibilă acestui popor și să creeze pentru ei un cod de moralitate și de viață de stat. Astfel au apărut Manu, Buddha, Zoroastru, întemeietorul necunoscut al religiei egiptene,

Moise, Orfeu, Homer, Hristos, într-un moment critic. Toți au încercat să asculte vocea misterioasă a trecutului, vorbind despre filosofia naturii, toți au încercat să găsească cheia moralității, ale cărei sarcini principale erau stabilirea egalității, fraternității și libertății între oameni, scopul principal. a fost bunăstarea oamenilor, cu diferența că unul a rezolvat această problemă și s-a gândit să atingă acest scop într-un mod mai spiritual, altul într-un mod mai material; unul era mai hotărât, mai puțin se temea să distrugă vechiul, celălalt voia să-și împace moralitatea cu ordinea de lucruri existentă, să găsească un punct de contact între sclavie și libertate, fraternitate cu dominație, egalitate cu castele. De aceea primul a găsit puține ecouri în patria sa, în țara în care a început să predice, al doilea, înlocuind răul cu rău, sau, mai bine spus, fără să înlocuiască sau să schimbe nimic, nu a făcut decât să confirme pe primul, dându-i un aspect mai solid. fundație

ție. Astfel Manu, care a apărut când India era deja înrobită de cuceritori necunoscuți, iar din această aservire s-a dezvoltat distincția de caste ca o consecință necesară...

NOTĂ

1 Publicat pentru prima dată în colecția „Petrashevtsy” (Vol. 2.) Publicat din cartea: Philosophical and socio-political work of the Petrashevtsy. p. 699-702.

Titlul IX

NATURISTICI

PAVLOV MIHAIL GRIGORIEVIC

M. G. Pavlov s-a născut în 1793 la Voronezh. În 1813 a absolvit seminarul și a intrat la Universitatea din Harkov. Un an mai târziu s-a mutat la Moscova și și-a continuat studiile la Filiala din Moscova a Academiei Medico-Chirurgicale. Cu toate acestea, chiar și aici Pavlov nu studiază mult timp, se transferă la Universitatea din Moscova și absolvă în 1816. două catedre deodată: cu medalie de aur - matematică, cu medalie de argint - medicală.

Lăsat la universitate, M. G. Pavlov și-a susținut în 1818 dizertația „Despre nutriția embrionului uman”, pentru care a primit titlul de doctor în medicină. Îi petrece următorii doi ani într-o călătorie de afaceri în străinătate, studiind agronomia, istoria naturală și filozofia.

În 1821, M. G. Pavlov a primit titlul de profesor extraordinar și departamentul de mineralogie și economie rurală la Universitatea din

Moscova. Începe să țină cursuri de curs în aceste discipline. În numele Societății de Agricultură din Moscova, M. G. Pavlov a fost responsabil de o școală agricolă și o fermă experimentală de formare timp de mulți ani. A fost unul dintre cei mai consecvenți propagandişti ai agriculturii, a scris mai multe manuale, de exemplu: „Chimie agricole” (1825), „Cursul de agricultură” în două volume (1837); a publicat revista „Fermierul rus”, a publicat „Note pentru proprietarii rurali, proprietarii de fabrici și producători”; A ținut prelegeri publice despre agricultură, care au fost foarte populare.

Timp de câțiva ani, Pavlov a predat un curs de fizică la Universitatea din Moscova. Și ca fizician, a făcut destul de multe, deși părerile sale erau de natură idealistă, natural-filosofică. M. G. Pavlov a dedicat mai multe lucrări majore problemelor epistemologice ale fizicii: „Despre metodele de studiu a naturii”

(1825), „Istoria naturală” (1830), „Demnitatea idealismului în educația morală a omului” (1832), „Fundațiile fizicii” în două volume (1833-1836) și altele. A fost un propagandist activ al ideilor filozofice naturale ale lui Schelling și Oken și un susținător al filozofiei dialectico-idealiste. În fizică, M. G. Pavlov a făcut o serie de presupuneri interesante. În special, el a prezentat un model planetar al materiei și a sugerat natura electrică a luminii. A făcut multe pentru dezvoltarea limbii științifice ruse.

M. G. Pavlov a avut o mare influență asupra filozofiei ruse în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Influența sa ca om de știință și filozof a fost experimentată de M. A. Maksimovici, A. D. Galahov, G. E. Shchurovsky, K-F. Roulier, A. I. Herzen, V. F. Odoevsky și alții. Remarcând serviciile sale pentru filosofia rusă, N. G. Chernyshevsky a subliniat că M. G. Pavlov a avut „o influență semnificativă asupra tinerei generații crescute la Universitatea din Moscova și lui, poate chiar mai mult decât Nadejdin, îi aparține gloria răspândirii dragostei pentru filozofie între tinerii scriitori. „ (Chernyshevsky N. G. Opere complete. M.: Gospolit-izdat, 1943. T. 3. pp. 178-179).

ESEURI

1. Pavlov M. G. Fundamentele fizicii: În 2 vol. M.: B. p., 1833-1836.

2. Pavlov M. G. Despre teoria și practica agriculturii; Despre relația reciprocă dintre informația speculativă și cea experimentală; O privire asupra stării actuale a agriculturii în Rusia // Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. M., 1959. P. 87-100.

3. Pavlov M. G. Diferențe între arte plastice și științe // Tratate de estetică rusă din prima treime a secolului al XIX-lea. M., 1974. T. 2. P. 363-367.

LITERATURĂ

1. Rudoe A. G. Din istoria gândirii filozofice din Rusia: M. G. Pavlov//Sb. tr. Arhang. ped. in-ta. 1958. Urlă. 2. p. 110-123.

2. Abrașnev M. M., Rubtsov E. I. Rolul biologilor ruși din prima jumătate. al XIX-lea în pregătirea unei viziuni dialectice asupra naturii. Gorki: Higher, party school, 1961. 45 p. '

3. Kamensky 3. A. Filosofia rusă de la începutul secolului al XIX-lea și Schelling. M: Nauka, 1980. Ch. 2: Mihail Grigorievici Pavlov. p. 158-267.

PRIVIND RELAȚIA MUTUALĂ A INFORMAȚIILOR SPECULATIVE ȘI EXPERIMENTALE1

Conversația 1

Kenophon, Polist și Meno

K. Ai dreptate, dragă prietene! Noua înțelepciune aruncă o lumină extraordinară în domeniul științei. Numai aceste cuvinte: obiectivitate, subiectivitate, infinit, finit - adaugă atât de multă claritate prezentării conceptelor!

P. Și adversarii noștri ne reproșează întunericul; lumina le pare întuneric; oameni ciudati!

K: Da, omul este tronul spiritului, iar natura este finitudine infinită. Ce ti-ai putea dori mai clar?

P. Pe lângă claritate, noua înțelepciune are și avantajul că duce la cunoașterea universală.

K- Fleac! Cunoașterea universală; la urma urmei, este la fel cu piatra filosofală antică.

P. Mai mult. Medicina universală și modalitatea de a transforma toate metalele în aur constă în cunoașterea universală ca parte ca întreg.

K. Clar și responsabil; Nu se poate argumenta împotriva unei asemenea evidențe.

P. Noua filozofie se deosebește de cea veche prin aceea că decide totul, explică totul și nu lasă nimic la îndoială.

K. Minunata stiinta! Este posibil pentru mine, cu ajutorul tău, să înțeleg rapid toate misterele lui?

P. Răbdare! Abia ai depășit limitele sensului și, este adevărat, informațiile experimentale nu s-au evaporat încă complet din capul tău, dar sunt pentru o nouă filozofie precum apa pentru foc.

K: Adevărat, încă simt povara acestor monștri ai empiricului, dar nu mai mult decât cineva trezit din somn simte rămășița somnului.

P. Păcat că Lethe nu există decât în fabule, dar cât de utilă ar fi în astfel de cazuri; Odată ce faci o baie în apele sale, tot ce este vechi este uitat. Aș fi în ea

a cumpărat toţi empiriştii şi apoi a început să-i înveţe din nou; Ai crede că într-o lună ar ști deja totul și cât de bine ar ști! Care sunt informațiile lor actuale? Îndoieli, presupuneri, presupuneri, concepții greșite. Atunci ar fi știut altfel: totul la pământ; Atunci pur și simplu nu ar ști ce știu acum.

K. Acestea ar fi vremuri cu adevărat iluminate! Pur și simplu nu înțeleg cum ar fi știut toate astea într-o lună?

P. Și nu durează mai mult de o lună, atunci toate științele ar fi incluse în volumul total al filozofiei, iar filosofia însăși, purificată de toate impuritățile, nu este extinsă; totul constă din mai multe propuneri, fiecare dintre ele scot la lumină mai mult decât biblioteci întregi de oameni de știință din trecut și prezent, care nu sunt înțelepți.

K: Ce s-ar întâmpla atunci cu facultățile universitare?

P. Aceste patru largi facultăți de știință s-ar transforma apoi în patru întrebări.

K. Este voia ta, nu înțeleg cum se va întoarce întreaga facultate la o singură întrebare și întreaga universitate la patru întrebări?

P. Toate aceste științe, care sunt împărțite în patru facultăți, la ce conduc sau care este scopul lor?

K. Fără îndoială, să înveți prin ei tot ce se poate cunoaște.

P. Și dacă toate acestea pot fi incluse într-un volum general și aduse sub o viziune superioară, atunci de ce există facultăți?

K: Într-adevăr, în acest caz, facultățile nu sunt necesare. Și cât de mai ușoară ar fi atunci educația! Și acum este păcat să vezi că tinerii sunt chinuiți; câte științe trebuie învățate într-un singur departament, dacă cineva ar vrea să treacă un examen în două, ca să nu mai vorbim de trei sau de toate departamentele?

P. Ce să spun despre facultăți; Ei petrec ani întregi studiind cele mai necesare științe, de exemplu, gramatica, logica și retorica, și toată lumea nu știe nimic, nici măcar nu înțeleg ce înseamnă aceste științe; și după principiile noii înțelepciuni, câteva cuvinte - și totul este hotărât. De exemplu, logica este cuprinsă în gramatică ca infinit cu finit, iar retorica constituie legătura lor și le este cuprinsă ca 0 la + și - Asta este tot ceea ce este despre esență

* Păcat că astfel de expresii, care în sine sunt foarte utile în științe, devin ridicole prin abuz.– Op.

Nu este nimic de spus despre valoarea acestor științe și nimic de adăugat. Și de ce? Pentru că literatura, la care se raportează ca părți la întreg, este o manifestare a infinitului în finit.

K. Ce scurt!

IL Și e clar.

K: Trebuie să fie foarte clar, dar nu sunt încă obișnuit cu o claritate atât de clară.

P. Nu aș fi surprins, nu ești încă familiarizat cu ideea de absolut, iar acest lucru este necesar pentru cunoașterea universală. Absolutul poate fi asemănat cu lumina: fără ea, este întuneric; există – și totul este clar.

K – Se poate să-mi spuneți ceva despre absolutul conceptelor, pe scurt, adică după principiile noii înțelepciuni?

P. Nu. Tu, așa cum simți tu însuți, nu ești încă obișnuit cu claritatea ascuțită. Cei care își recapătă vederea nu sunt brusc capabili să suporte influența luminii strălucitoare. Totuși, pot, în prealabil, deși de departe, să vă îndrept spre sanctuarul cunoașterii universale, ascultă. Îndepărtând vălurile materiale din natură și imaginându-l în acțiune, cu ajutorul contemplației interne, în locul tuturor fenomenelor, găsim doar linii; aceasta este prima categorie de filozofie: timpul, lumea sunetelor; aici fizicitatea nu dispare complet; liniile reprezintă scheletul naturii; distruge mental ultima revelație a fizicității, uită linia, ce se va dezvălui imaginației tale în loc de natură?

K. Goliciunea nemărginită.

P, Aceasta este a doua categorie de filozofie: spațiul, lumea ideilor, îmbinarea tăcerii perfecte cu golul complet; acesta este pântecele absolutului.

K, Abis nemărginit al golului, pântece maiestuos! Ce este absolutul în sine?

P, zero ideal; unitate, dar nu una; nenumărate, dar nu și număr; o monadă care nu este nici mare, nici mică, nici finită, nici infinită, nici veșnică, nici pre-eternă și nici temporară, care nici nu se mișcă, nici nu se odihnește, ci toate acestea laolaltă și, în același timp, nu sunt toate acestea împreună, pe scurt - totul și nimic. Asta e absolutul! A intelege?

K, înțeleg și nu, amândoi împreună; Mi se pare că stau în mijlocul unui abis, acoperit cu o ceață subțire, dincolo de care parcă văd ceva prin gol.

P, Și asta este suficient, iar în timp vei vedea în întregime

ușoară; maturizează mai întâi în lumea sunetelor, apoi va fi mai ușor să treci în lumea ideilor și nu ți se va părea acoperit de întuneric; ideile sunt luminoase, dar se întunecă după aceea, și anume în lumea sunetelor, îmbrăcate în linii și căpătând înfățișarea fizicității, apoi devin complet întunecate, înfundate în materie. Nu vă imaginați totuși că este dificil să vă familiarizați cu ideile; sunt o mulțime, într-adevăr; există atât finite, cât și infinite, dar acestea sunt subordonate; principalele, de care depind toate celelalte, sunt doar trei: ideea de adevăr, ideea de bunătate și ideea de frumusețe; natura s-a format după aceste trei idei.

K. Acum încep să înțeleg că într-o lună poți finaliza cu siguranță întregul curs de filosofie, adică să dobândești cunoștințe universale; un gând, derivat din principiile filozofiei, clarifică mai mult decât volume uriașe de empiristi, de exemplu, aceste trei idei: ideea de adevăr, bunătate și frumos, cu care lumina m-a luminat brusc; Cunosc deja baza naturii.

P. Știi mai multe, dar acest gând nu a avut încă timp să se dezvolte în tine, nu este lumea politică și cele mai frumoase arte o continuare a dezvoltării a trei idei de bază? La urma urmei, aceasta este și o manifestare a infinitului în finit.

K-Deci, deci, înțeleg că lumea politică și cele mai frumoase arte s-au format după aceleași trei idei? Incomparabil! Da, acum chiar mă simt capabil să scriu în spiritul filozofiei.

P. Înțelepciunea face minuni; Sunt un exemplu în acest sens. Știți că nu am studiat sistematic nicio știință și nu am cunoscut nici una dintre ele așa cum ar fi trebuit. Dar de când m-am familiarizat cu noua filozofie, limitele cunoștințelor mele s-au extins la infinit, acum știu totul, chiar și ceea ce nu m-am gândit niciodată înainte; Deodată totul mi s-a părut în volum total, în dimensiuni enorme și în plină lumină! Acum am o viziune mai înaltă asupra tuturor, văd totul altfel decât văd alții; Acum pur și simplu nu știu despre ce nu aș putea scrie și să scriu clar. Citiți cu atenție criticile mele, veți găsi în ele întregul volum de informații umane și, în același timp, veți observa că sunt scrise cu electricitatea minții. Crede-mă, acum nici o singură lucrare nu va rezista privirii filozofice a criticilor mei. A! Iată că vine Menon, criticul înțelepciunii noastre.

M. M-am amestecat? Ai construit universul corect? Unde te-ai oprit?

P. Despre detractorul filosofiei.

M. Această critică cade asupra mea?

P. Fiecare a lui.

M. Prin urmare, prostii nu trebuie numite nimic altceva decât prostii?

EU: Altfel nu.

M. Și dacă cineva a decis să numească prostii filozofie sau filozofie, este posibil să nu te înarmezi împotriva unor astfel de abuzuri?

P. Acum este rândul nostru să ne întrebăm: această critică cade asupra noastră?

M. Fiecare a lui.

P. Cum? Dragostea de înțelepciune, care, după ce a arătat toată lipsa de responsabilitate a învățării anterioare, aruncă o lumină nouă în științe, care întoarce o privire mai înaltă asupra tuturor, această știință a științelor, fără de care noi, ca și Socrate, vom ști doar că nu stiu nimic; Numiți asta cea mai înaltă manifestare a prostiei gândirii? Ce barbarie! mi-e rușine de tine.

M. La mine, îmi pare rău pentru tine: este posibil să te înșeli în așa măsură?

P. Dragostea de înțelepciune este o amăgire? Așa ar trebui să vorbim în secolul al XIX-lea? Ce ar spune nemții dacă ne-ar auzi?

M. Nu-ți face griji, există și categorii printre oamenii de știință germani: unii își uimesc contemporanii cu chibzuința lor, alții îi amuză cu absurditățile lor, dorind să imite primele și în loc de gânduri, împrumutând doar cuvinte de la ei.

P. Este posibil să împrumuți cuvinte fără să împrumuți gânduri? Cuvântul însuși nu este gândit, îmbrăcat într-o formă finită, adică transferat din sfera infinitului în sfera finitului?

M. Nu mă vei surprinde nici cu finitul, nici cu infinitul, nici cu absolutul; Sunt familiarizat cu dicționarul pe care îl folosești atât de fără succes; Cu atât mai îndrăzneț spun că împrumuți de la ea doar cuvinte, și nu gânduri, motiv pentru care conversațiile și scrierile tale sunt atât de confuze, de neînțeles și ridicole.

K. Nu mă așteptam la asemenea calomnii împotriva noilor înțelepți.

P. De ce să fii surprins? Istoria arată că cele mai înalte întreprinderi și cele mai importante descoperiri au fost adesea interpretate prost și au fost uneori subiect de ridicol. Cât de repede l-au crezut pe Copernic că

Nu soarele se mișcă în jurul pământului, ci pământul care se mișcă în jurul soarelui? Crezi că nu au râs de el la vremea lor? Și acum numele lui Copernic este pronunțat cu evlavie. A avut Columb o soartă similară? Gândul lui de a descoperi Lumea Nouă nu părea un vis, produsul unei imaginații frustrate? Și acum Columb este clasat printre cele mai mari genii. Dacă aceștia și uriașii similari, ținând seama de părerea contemporanilor lor pigmei, ar merge cu ei la un pas? Omenirea ar merge puțin înainte. Proprietatea geniilor este să lupte spre scopul lor în mod constant, hotărât, fără nicio atenție față de prejudecățile epocii și în dorința lor de a purta omenirea cu ei.

M. Pentru a explica sistemul lumii și a descoperi o nouă parte a lumii, recunosc, slujirea umanității este importantă și nu poate fi decât mulțimea de genii, care, pe drumul către un scop înalt, chiar nu ar trebui să fie opriți de prejudecățile contemporanilor lor, dar aș dori să știu cum aplicați toate acestea pentru dvs.?

P. Gândirea posibilității de a găsi un loc permanent din care să se extindă vederi mai înalte asupra întregii comunități de manifestări unite ale frumosului, această sinteză a adevărului și a bunătății, un gând îndrăzneț, zic eu, va îmbrățișa esența criticii superioare. și pune capăt nesfârșitelor dispute despre gust.Nu merită să te gândești la descoperirea unei noi bucăți de pământ necufundate de mări?

M. Este un gând îndrăzneț, sunt de acord, dar ideea nu este ideea. Lumea Veche și Lumea Nouă sunt separate o-keaiom; Columb și-a uimit apoi contemporanii când și-a confirmat ideea despre posibilitatea de a găsi o nouă parte a lumii pe țărmurile Americii.

ME: Și noi, în lumina deplină a celei mai înalte înțelepciuni, creăm volumul total al învățării europene la o scară enormă și ne apropiem astfel de scopul nostru - adevărul.

M. Se pare că îți place adevărul?

P. Adevărul este caracterul minții și, prin urmare, constituie nevoia noastră.

M. Cu atât mai mult sper să câștig recunoștință de la tine dacă eu, după ce ți-am distrus farmecul în privința înțelepciunii, ți-l prezint în adevărata ei formă și demonstrez că filosofia, adică filosofia, nu numai că nu respinge empirismul, ci dimpotrivă, ea. nu poate exista fără ea.

P. Este empirismul necesar pentru filozofie? Ce absurd!

M. Da! Necesar; informația speculativă este posibilă numai cu oameni cu experiență. Necunoașterea acestei legături în informație te expune și mai mult în faptul că împrumuți doar cuvinte și nu gânduri din lucrări filozofice.

K. Acest lucru, însă, trebuie dovedit.

P. Demonstrați clar și clar.

M. Sunt de acord, ne vom amâna dezbaterea pentru altă dată. Pentru a vă dezamăgi în ceea ce privește cunoștințele dvs. de filozofie necesită mai mult timp decât putem dedica acum unei sarcini atât de utile.

Conversația 2

Kenophone, Paul ist și Eu non

M. Informațiile speculative sunt posibile doar cu experiență, iar acestea din urmă sunt posibile în sine, indiferent de primele. Acesta este adevărul de care intenționez să vă conving.

P. Și ești sigur de succes?

M. Absolut. Sa trecem la treaba. Cuvintele „filozofie” și „filozofie” înseamnă același lucru în limba ta?

P. Da, unul și același.

M. Vom folosi primul.

P. Nu contează.

M. Ce vrei să spui prin denumirea de filozofie?

P. Ce întrebare ciudată!

M. Nu în ultimul rând, cuvântul „filozofie” este folosit în sensuri diferite, de aceea este necesar să se stabilească în ce sens vom folosi acest cuvânt. Altfel, logomachiy este inevitabil.

P. Există o singură filozofie, precum și un singur adevăr.

K- Nu pot exista semnificații diferite ale cuvântului „filozofie”.

M. Ce este, poate fi. Anticii, de exemplu, foloseau denumirea de filozofie pentru a însemna cunoașterea treburilor divine și umane.

П. Adică cunoașterea totul sau unul în tot și totul într-unul? Anticii aveau o bună înțelegere a filozofiei.

M. Descartes spunea: Numai Dumnezeu este înțelept și omniscient, dar nu putem ști totul.

P. Descartes a concluzionat despre fiecare de unul singur, acest lucru nu este filozofic.

/C Socrate este mai amuzant pentru mine: a încercat să-i asigure pe toată lumea că știe doar că nu știe nimic. Și l-au numit filozof!

P. Descartes de asemenea.

K. Filosofi buni!

EU: Bune sunt vremurile în care numele de filosof a fost obținut atât de ieftin!

K. În zilele noastre, astfel de filozofi trebuie să fie reeducați.

K- Cei mai noi au făcut un pas uriaș înainte.

M. Anticii nu trebuie neglijaţi. Vom continua totusi ceea ce am inceput. Cicero a numit filosofia un ghid al vieții, iar Seneca a numit-o regula vieții.

P. Dacă ar numi filozofia stăpânirea Universului, tot aș fi mulțumit de ei, dar stăpânirea vieții – ce idee proastă!

M. Unii numesc filozofie priceperea de a cunoaşte cauzele lucrurilor.

L. Nu știi niciodată prostiile! Ai vrea să le numeri pe toate? Vă rog să mă scuzați de la o astfel de prelegere studențească.

M. Am vrut doar să arăt că cuvântul „filozofie” este asociat cu diverse concepte și, în același timp, să-mi justific cererea: ce înseamnă filozofie în limba ta?

P. Filosofia este știința științelor.

M. Am mai auzit asta de la tine, dar nu mi-am imaginat niciodată că vei defini filosofia în acest fel.

P. Da, așa definim filozofia.

M. Aceasta nu este o definiție.

P. Cum nu o definiție? Cunoașterea umană nu este cuprinsă în știință? Și științele sunt toate cuprinse în domeniul general al filosofiei, prin urmare...

K. Științele în filozofie constau numai din întrebări particulare; în filozofie, toate aceste întrebări, adică științe, sunt rezolvate pe scurt și atât de satisfăcător încât, cunoscând filozofia, cunoști inevitabil toate științele; Acest lucru nu este suficient; fără a studia la nicio instituție de învățământ superior, este mai bine să folosiți cursuri de formare.

P. Și nu este nimic de surprins: filosofia conține opinii generale, cele mai înalte asupra tuturor, iar în aceste vederi generale, cele mai înalte, care constituie principiile științei, aceste ultime

sunt conținute intens, ca numerele în zero. De aceea filosofia este știința științelor, ca început al începuturilor lor. În acest sens se spune: filozofia animă ştiinţele; fără de care știința este un nonsens; matematica va fi un meșteșug al sentimentelor, istoria va fi o colecție de informații simple, gramatica va fi vorbă inutilă, statistica va fi suma știrilor din ziare, iar legile minții vor rămâne sub gravitația materialității.

M. Din tot ce ai spus, însă, încă nu văd ceea ce numești tu filozofie; ți se pare fie ca centrul științelor, fie ca geniul lor, dar este ea însăși o știință specială?

EU: Fără îndoială; ceea ce are conținut și formă este știință; filosofia are conţinut şi formă; prin urmare, filosofia este o știință!

K: Ce este un silogism? Iată o mostră a gândirii noastre; Deci totul trebuie clarificat în secolul al XIX-lea. Este păcat că oamenii de știință moderni nu țin cont de un astfel de feedback din partea cunoștințelor superioare; întunericul empirismului le-a adus adormire mentală, iar științele s-au oprit.

EU: Dar nu vom tolera asta: îi vom trezi, îi vom trezi pe cei adormiți; vom extinde limitele cunoștințelor lor, iar știința va merge la egalitate cu vârsta.

M. Vedeți, domnilor, o muscă pe masă? Forma lui mi se pare destul de ciudată.

K. Forma sa nu este diferită de forma altor muște.

EU: Fiecare fel de creatură are propria sa formă.

M. Ce părere aveți: o muscă are conținut?

EU: Este de la sine înțeles; această formă conține materie.

K: Da, musca are conținut.

M. Deci, musca este știință.

sunt ca? Ce?

M. Captivat de tiparul gândirii tale, am vrut să-mi aranjez gândurile după el și a ieșit absurdul.

Eu: Cine consideră că musca este știință?

M. Tu. Îți amintești ce ai spus: „Orice are conținut și formă este știință”.

Eu: Ca filozof, nu renunț la cuvintele mele.

M. Mucha are conținut și formă; Ați confirmat și asta.

EU: Și acum confirm.

M. În consecință], după formele gândirii tale, musca este știință și poți scrie despre muscă ca știință.

K. E ciudat, raționamentul îndeplinește toate condițiile logicii, dar concluzia este absurdă și iese foarte corect, desigur.

M. De aici rezultă în mod firesc și următoarea concluzie: începutul care duce la absurd este absurd.

P. Nu ai citit vreodată, Meno, lucrări filosofice moderne? Aceste cuvinte se găsesc adesea acolo: „conținut” și „formă”.

M. Se întâlnesc, dar într-un sens diferit. „Fiecare știință trebuie să aibă propriul conținut și formă: fiecare știință trebuie să-și determine conținutul și forma.” În acest sens și în sens similar, cuvintele „conținut” și „formă” se găsesc într-adevăr în lucrări științifice, dar acest sens este departe de cel prin care chiar și o muscă ar trebui să fie numită știință.

P. Am înțeles așa conținutul și forma, dar nu ne-ați înțeles.

M. înțeleg foarte multe. În zilele noastre, pentru a surprinde și a regreta, termenii științifici au devenit un mijloc de a acoperi ignoranța, de exemplu cuvintele: „analitic”, „sintetic”, „filosofic”, etc., deoarece sunt adesea folosiți fără cea mai mică idee despre sensul lor, doar până la a-i intimida pe cei mai slabi cu cuvinte înșelătoare, forțându-se să fie surprinși. Dar să revenim la subiectul nostru. Cum definiți filosofia?

P. Cât timp vei rata astfel de atașamente? Definițiile, gunoaiele astea scolastice, ar fi trebuit să fie măturate de mult.

M. Nu-i rău pentru unii, pentru că definițiile necesită concepte precise despre subiect. Și așa cum încă nu vă pot face să definiți filosofia, concluzionez că nu aveți concepte precise despre ea. Da, domnilor, sunteți familiarizați cu termenii științifici doar din auzite, iar semnificația lor este un mister pentru voi. Acceptați să recunoașteți cel puțin filosofia ca fiind cea mai înaltă știință.

EU: Aceasta este opinia noastră.

M. Nu mă voi certa despre asta; Pentru mine este suficient să fim de acord măcar asupra unui lucru - și anume că filosofia aparține științelor și ocupă locul cel mai înalt între ele.

P. Cel mai înalt, după părerea noastră.

K. Și ce știință poate fi mai înaltă decât filozofia?

M. Cu toate acestea, exclamațiile nu sunt dovadă; în științe este necesară convingerea.

P. Dacă ceea ce am spus despre filozofie este adevărat, atunci trebuie să existe dovezi convingătoare pentru aceasta.

K. Fără îndoială.

M. Trebuie doar să găsești aceste dovezi convingătoare. După părerea mea, știința cea mai înaltă poate fi numită aceea în care se propun întrebările cele mai înalte, finale, despre obiectele cunoașterii noastre, după soluția cărora nu mai este nimic de pus.

P. Sunt de acord cu opinia ta.

K - Dacă astfel de întrebări ar trebui să se refere la filozofie, atunci nu intenționez să contrazic.

M. Da, astfel de întrebări ar trebui să se refere doar la filozofie ca știință supremă. Acum este necesar să se determine care întrebări ar trebui considerate supreme.

K- Despre ideea de absolut fără îndoială, nu-i așa, Po-list? La urma urmei, această idee este începutul cunoașterii universale?

P. Să ascultăm ce are de spus Menon despre asta, acum este rândul lui să vorbească.

M. Suprafața globului a fost destul de explorată; Călătoriile repetate ale oamenilor luminați în diferite țări și în întreaga lume au adus cele mai bogate rezerve de informații pozitive, dar ceea ce se află la poli în sine nu a fost încă decis. Ce fel de întrebare crezi că este aceasta?

K- Trebuie să fie din cea mai înaltă categorie.

M. Și următorul: ce dată și lună a fost râul Moscova anul acesta?

L. Cel mai obișnuit.

K. Categoria cea mai de jos.

M. Ambele sunt de același fel, căci în decizia ambilor trebuie spus cum este cu adevărat obiectul. Să remarcăm în general: întrebările care pot fi rezolvate cu ajutorul experienței, sau în mod empiric, sunt toate de același fel, fie că unele vor fi mai dificile, altele mai ușor.

P. „În centrul pământului este focul sau cea mai dură substanță?” Este această întrebare într-adevăr de același fel cu întrebarea: când a devenit râul Moscova? Oricine poate hotărî pe cel din urmă, dar numai un filosof poate hotărî pe primul.

M. Ambele pot fi rezolvate numai cu ajutorul experienței, adică în mod empiric.

P. Ultimul, nu o argumentez, dar primul poate fi re

Se poate face doar cu ajutorul speculațiilor: în ce moduri și cine poate ajunge vreodată în centrul pământului pentru a afla totul acolo în mod empiric?

M. Până acum vor exista doar presupuneri cu privire la calitatea substanței din centrul pământului. Mulți, după cum știți, au încercat să demonstreze prin speculații că toate planetele și sateliții lor sunt locuiți ca pământul nostru.

P. Unii au dovedit foarte convingător această presupunere.

M. Cu toate acestea, până astăzi nimeni nu crede că au existat oameni pe Lună și până atunci nu vor accepta acest lucru ca adevărat, chiar dacă au existat oameni în lucrul în sine, până când nu vor fi convinși de el prin vedere. Fiecare obiect al cunoașterii noastre, așa cum este, nu poate fi cunoscut decât cu ajutorul experienței.

P. Ce va rămâne pentru speculații? Este chiar doar mental?

M. Și cea mai mentală, de exemplu, mintea, atunci când este examinată într-o stare de a fi și de acțiune, într-un cuvânt, așa cum este în realitate, nu este cunoscută altfel decât printr-o metodă empirică și logica în care informația despre acțiunile înțelegerii este prezentat, pe măsură ce acestea sunt revelate observatorului, se numește empiric.

K-Și mintea însăși, inaccesibilă simțurilor, este cunoscută empiric? Aceasta este o veste!

L. Dimpotrivă, așa a fost întotdeauna; Este forța magnetică cunoscută empiric sau speculativ?

K- De obicei empiric.

M. Dar forța magnetică nu este supusă sentimentelor; numai acțiunile sale sunt cuprinse de simțuri, din care se trage o concluzie despre cauza însăși; Astfel, mintea nu este supusă sentimentelor, ci li se dezvăluie în acțiunile sale, din care se face o concluzie despre sine. Asemenea concluzii constituie toate informații experimentale sau empirice, care, atunci când sunt aduse într-un sistem, formează știința.

L. Și filozofia?

M. Nu, filosofia este o știință speculativă; numai ea este compilată din informații pur speculative; Toate celelalte științe conțin informații experimentale.

P. Informațiile cu experiență sunt brute și insuficiente; cele speculative sunt mai sublime, mai perfecte și, prin urmare, știința nu poate atinge perfecțiunea fără filozofie.

M. Voi demonstra contrariul. Stiintele naturii cu curent

Odată cu trecerea timpului se îmbogățesc cu noi descoperiri și prin aceasta devin din ce în ce mai îmbunătățiți, nu-i așa?

P. Fiecare nouă descoperire este un nou pas către perfecțiune.

M. Dar descoperirile din domeniul stiintelor naturii se fac exclusiv pe cale empirica.

P. Un filosof și cu ajutorul speculațiilor, pe baza propriilor concluzii, poate indica o descoperire, ceea ce s-a întâmplat.

M. Dar această indicație nu va fi altceva decât o presupunere; Dacă se face o descoperire în lucrul însuși conform unor astfel de instrucțiuni, atunci nu va fi altfel? ca metodă empirică – într-un cuvânt, descoperirea este o chestiune de experiență.

K. Trebuie să fim de acord cu asta.

M. Acum să ne imaginăm că descoperirile s-au terminat; nu mai este nimic de recunoscut în natură; este complet descris așa cum este cu adevărat, atunci științele naturii își vor atinge desăvârșirea doar cu ajutorul experienței.

77. În descrierea obiectelor, poate, dar în explicarea fenomenelor, experiența singură nu este suficientă.

M. Ce crezi că înseamnă a explica un fenomen?

P. Descoperă cauza și arată cum cauza găsită produce fenomenul dat.

M. De exemplu], a explica fenomenul tunetului înseamnă a găsi cauza lui și a arăta cum această cauză produce fenomenul tunetului. Să presupunem acum că explicația tunetului a fost făcută perfectă, adică a fost găsită adevărata cauză a tunetului, este arătată adevărata metodă a acțiunii sale: nu va fi această explicație o reprezentare a tunetului așa cum este? ·*

K. Exact.

M. În consecință], o explicație este și o descriere și, deoarece științele naturii se străduiesc toate pentru un scop ciudat - să prezinte natura așa cum este, atunci ele își pot atinge perfecțiunea numai cu ajutorul experienței.

K. Fără participarea filozofiei!

M. Da, fără participarea filozofiei. Pentru a afla ce se află la polii pământului, este nevoie doar de experiență.

K- Destul de corect.

M. În consecință, informația experimentală este posibilă în sine, indiferent de informațiile speculative.

77. Dacă totul real poate fi cunoscut fără

puterea speculației, atunci ce va mai rămâne filozofiei? Ce întrebări ar trebui să rezolve această știință superioară?

M. În ceea ce privește toate obiectele cunoașterii noastre, pot fi doar două tipuri de întrebări: ce sunt ele cu adevărat și cum ar putea fi? Primele sunt rezolvate cu ajutorul experienței, al doilea - cu ajutorul speculațiilor. A cunoaște un obiect așa cum este înseamnă doar a defini, a face cunoscut obiectul cunoașterii; A decide cum ar putea fi, așa cum este, înseamnă a dobândi cunoștințe finite, mai înalte despre ea, după care nu mai este nimic de întrebat. Aici, cu gândul la posibilitatea realului, începe filosofia; Nu există loc pentru experiență aici, aceasta este o zonă de speculație. Aprofundați în lucrările oamenilor de știință recunoscuți ca filozofi în toate secolele și toate popoarele; veți fi convins că toate eforturile lor au vizat rezolvarea întrebărilor despre posibilitatea obiectelor cunoștințelor noastre. Cunoaște-le mai bine pe cele mai recente; veti gasi la fel.

[Cum sunt posibile lumea din afara noastră, natura și, odată cu ea, cunoașterea? Această întrebare o datorăm filozofiei, sau mai bine zis, în legătură cu această întrebare a apărut filosofia] *. Acestea sunt adevăratele cuvinte ale unui filozof modern, de al cărui nume sunt mândri oamenii de știință din Germania. Și ce sarcini pot aparține științei superioare, dacă nu întrebări despre posibilitatea realului? Cunoașterea naturii în realitate este cunoaștere inițială, în posibilitate este finală.

P. Deci, întrebările despre posibilitatea realului aparțin filozofiei?

M. Da, și acestea sunt întrebările cele mai înalte, ultimele, de exemplu, a descrie cele trei regate ale naturii cu toată exactitatea înseamnă a aduce istoria naturală la perfecțiune, dar studiul nu se termină cu aceasta. Întrebarea rămâne încă: cum ar putea exista trei regate ale naturii și în această formă exactă; de ce nu sunt nici mai mult, nici mai putin. Odată ce această întrebare este rezolvată, nu va mai rămâne nimic despre care să fie întrebat în continuare. Un alt exemplu: este posibil să se determine cu deplină acuratețe modul în care sunt întocmite conceptele, judecățile și concluziile; este posibil să le calculăm genurile, tipurile, diferențele în toate detaliile, dar ce se realizează? Cunoașterea minții așa cum este cu adevărat va avea doar acest efect: aici

* Ideen zu einer Philosophie der Natur von FWI Schellmg. 1803. S. 4.

26 Ordinul 253

cum funcționează mintea. Dar cum sunt posibile acțiunile lui? Conceptele vin din exterior sau sunt înnăscute? Sau obiectele sunt doar reflectări ale unor idei înnăscute? Pe scurt, cum este posibilă cunoașterea? Această întrebare este una mai înaltă, filozofică; a o rezolva înseamnă a pune capăt studiului cunoașterii în totalitate.

K: Aici, însă, fiecare poate să raționeze în felul său; cineva poate crede că este posibil într-un fel, altul altul.

M. De aici provine diferența dintre sistemele filozofice. Afirm doar că, dacă filosofia este știința cea mai înaltă, atunci ar trebui să includă întrebări despre posibilitatea obiectelor cunoașterii noastre, pentru că în afară de acestea nu există alte întrebări superioare.

P. Nu am afirmat oare același lucru când am spus că filosofia este știința cea mai înaltă?

M. Nu; ai spus că trebuie să cunoști numai filozofie, apoi vei învăța toate științele; se dovedește contrariul: pentru a cunoaște filozofia, trebuie mai întâi să cunoști știința; în filosofie, discută posibilitatea a ceea ce este prezentat în științe așa cum este. Este posibil să vorbim despre posibilitatea a ceea ce nu știm?

P. Nu.

M. În consecință, informația speculativă, care constituie filozofia, este posibilă numai cu informația experimentală, care constituie știință. Vă este clar acum că științele fără filozofie s-ar putea să nu fie deloc o prostie, iar filozofia fără științe este imposibilă? Dacă cineva decide să filosofeze fără să cunoască științele, filosofarea lui va fi o prostie, rușinoasă pentru minte, dăunătoare pentru științe.

P. Să presupunem că pentru filosofia științei este necesar; Este filozofia, la rândul ei, cu adevărat utilă științelor?

M. Acum ar fi potrivit să vorbim despre influența filozofiei asupra științelor, dar acest raționament ne-ar duce foarte departe.

EU: Măcar spune-mi: cum definiți filosofia?

M. Obiectele cunoaşterii noastre, adică tot ceea ce putem cunoaşte, sunt împreună obiectele ştiinţei şi filosofiei. phys, dar cu o mare diferență: în științe sunt descrise, înfățișate; în filozofie se va construi; în științe sunt considerate așa cum sunt; în filosofie se studiază și originea (geneza) lor; acolo se face cunoscut doar tot ce există; aici este explicat,

cum s-ar putea să fie așa, prin urmare, filosofia nu este știința științelor, ci știința posibilității obiectelor cunoașterii noastre sau, ceea ce este același lucru, despre posibilitatea obiectelor științei și, prin urmare, informații experimentale care alcătuiesc științele trebuie să precedă filosofia; repetarea acestui adevăr este utilă.

K. Trebuie să admitem că noi, vrând să ajungem la sfârșit fără să facem un început, am greșit în privința filosofiei; visele noastre s-au dovedit a fi nerealiste; dar chiar și filosofia pe care ai dezvăluit-o, Meno, este greu accesibilă omului; imaginați-vă natura în posibilități; explicați cum s-ar putea ca ceea ce există să depășească aproape puterea umană!

M. Acolo unde mintea omenească, înfăptuind o mare lucrare de cunoaștere, după toate eforturile de a-și atinge scopul, se epuizează și cade, acolo se luminează zorii credinței pentru ea.

NOTĂ

1 Publicat pentru prima dată în revista „Athenaeum” a lui M. G. Pavlov (1828. Nr. 1-2). Articolul (dialogul) de M. G. Pavlov a fost îndreptat împotriva fraților Polev și a pasiunii lor pentru filosofia speculativă. A provocat controverse ample pe paginile revistelor rusești. Publicat integral din cartea: Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. pp. 88-97.

26*

BER KARL MAKSIMOVICH

K. M. Baer s-a născut în 1792 lângă Revel (Tallinn) în familia unui proprietar de pământ sărac din Estonia. După ce a primit studii la domiciliu, a intrat în 1819 la facultatea de medicină a Universității Dorpat (Tartu), pe care a absolvit-o în 18J4 cu titlul de doctor în medicină. Timp de câțiva ani, Baer a studiat medicina la Berlin, Viena și Würzburg.

În străinătate, a decis să se dedice biologiei. La scurt timp după ce a devenit clar că K-Baer nu va putea obține un loc de muncă în specialitatea sa în țara sa natală, a preluat funcția de prosector la Departamentul de Anatomie și Fiziologie de la Universitatea din Königsberg. A lucrat acolo din 1817 până în 1831. În 1822, Baer și-a susținut disertația despre mamiferele fosile și a primit titlul de profesor titular.

Principalul domeniu de interes științific al lui K. M. Baer de la Universitatea din Königsberg este dezvoltarea embrionară a animalelor. El a prezentat rezultatele muncii sale în monografia fundamentală „Istoria dezvoltării animalelor” (1828), care a pus bazele embriologiei

ca știință. Academia Rusă de Științe l-a ales membru corespondent în 1827, iar în anul următor - un academician obișnuit.

În 1831, K-M. Baer a fost numit director al Muzeului Zoologic al Academiei de Științe. La întoarcerea în patria sa în 1834, a întreprins o serie de călătorii în scopuri științifice, inclusiv la Novaia Zemlya (1837), la Lacul Peipsi și Marea Baltică (1851-1852), la Marea Caspică (1853-1856). El a subliniat rezultatele științifice și practice ale acestor expediții în patru volume „Cercetări privind starea pescuitului în Rusia” (1860-1861).

Din 1841, K. M. Baer ține prelegeri despre anatomie comparată la Academia de medicină-chirurgie din Sankt Petersburg.

În 1862 s-a pensionat. În 1865, după alegerea sa ca academician de onoare al Academiei Ruse de Științe, a plecat la Dorpat, unde a murit în 1876.

ESEURI

1. Baer K. M. Lucrări alese/Trans. cu el. M.: Gosizdat, 1924. 143 p.

2. Baer K. M. Istoria dezvoltării animalelor: Observații și reflecții. În 2 vol./Trad. cu el. M.: Academia de Științe a URSS, 1950-1953.

3. Baer K. M. Autobiografie/Trans. cu el. M.: Academia de Științe a URSS, 1950. 544 p.

4. Berea K-M. Legea universală a naturii, manifestată în toată dezvoltarea; O privire asupra dezvoltării științelor//Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. M., 1959. P. 200-235.

LITERATURĂ

1 Kholodkovsky N.A. Karl Baer: Viața și activitatea sa științifică. M.; L.: Academia de Științe a URSS, 1923. ON p.

2. Raikov B. E. Karl Baer: Viața și lucrările sale. M.; L.: Academia de Științe a URSS, 1961. 524 p.

3. Blyakher L. Ya. Karl Maksimovici Behr. 1792–1876//Oameni de ştiinţă rusă. M., 1963. P. 56-72.

4. Lukina T. A. Baer și Darwin // Știință și tehnologie: întrebări de teorie și istorie. L., 1977. T. 9. P. 111 - 113.

LEGEA UNIVERSALĂ APARE ÎN FIECARE DEZVOLTARE A NATURII1

Corpurile organice nu sunt doar schimbătoare, ci sunt singurele care se schimbă de la sine. Cristalul și bucata de stâncă sunt, de asemenea, supuse distrugerii finale, dar această distrugere nu provine din ele însele. Umiditatea, căldura, procesele chimice și fizice sunt forțele prin care timpul le uzează încet. Dacă sunt plasate într-un punct izolat al universului, ele ar putea rămâne acolo pentru totdeauna, pentru că lucrurile neînsuflețite nu pot muri, ele sunt doar distruse de influențe externe.

Dimpotrivă, corpurile organice se prăbușesc de la sine. Ei nu sunt doar supuși unei schimbări constante, dar întreaga lor dezvoltare este o dorință de moarte. Da, în viața lor nimic nu este la fel de sigur ca moartea, pentru că cât de departe au mers în procesul de dezvoltare depinde de înclinațiile lor interne și se întâmplă parțial din grația condițiilor exterioare, dar chiar din momentul concepției au fost date. o condamnare la moarte și rămâne deschisă, singura întrebare este când va fi executată.

Nimic nu ne afectează la fel de mult ca această circumstanță particulară, de ce de fiecare dată, ascuns sau deschis, simțim că se pune întrebarea: de unde această impermanență? Inexorabilitatea acestei întrebări indică mai mult decât orice altceva semnificația ei profundă. Ceea ce se repetă în mod constant nu poate depinde de întâmplare sau poate fi cauzat de o fantezie trecătoare, ci, dimpotrivă, trebuie să depindă de o cauză inevitabilă. Cel puțin asta sunt obișnuiți să gândească oamenii de știință naturii, pentru care lumea fizică și spirituală nu sunt în niciun caz o acumulare de substanțe sau imagini separate, independente unele de altele. Ei recunosc astfel că avem o dorință înnăscută de a crede în ceva etern, chiar și acolo unde nu o observăm imediat.

În acest caz, nu este deloc greu să urmărim această dorință înnăscută și să găsim permanentul în tranzitoriu, doar că trebuie, pentru a ne imagina pe deplin pe acesta din urmă, să aruncăm o privire mai atentă asupra acestei impermanențe. Cu cât un organism este mai puțin capabil de dezvoltare, cu atât ciclul său de viață trece mai repede. Există tipuri de mucegai care, având o căldură și umiditate adecvate, formează produse reproductive mature în 24 de ore și reușesc să le împrăștie, ciuperci care cresc într-o masă vastă în și mai puțin timp și animale care nu văd niciodată soarele apus, deoarece sunt la în același timp.Ziua în care s-au născut din pupă se estompează chiar înaintea acesteia.

Dar povestea dovleacului nu este aceeași, cu diferența că aici evenimentele unei zile se întind pe o vară? Ni se pare, desigur, din moment ce observația noastră se descompune în momente separate, că vedem o plantă permanentă și trebuie să apelăm la facultatea noastră de abstractizare pentru a recunoaște că este o formațiune în procesul de luptă între dezvoltare și distrugere. Viața într-o persoană ni se pare și mai constantă, căci durează, așa cum spune poetul, de la 60 la 80 de ani. Totuși, ce este constant în ea? Desigur, omul crescut este rodul tinereții, iar acesta din urmă este floarea care a înflorit din bobocul

pe care l-am văzut la băiat. Cu toate acestea, la un bărbat din tinerețe și într-o tinerețe de la un băiat, nu există nimic decât asemănarea formei și amintirile percepțiilor anterioare, pe care conștiința de sine le unește în conceptul de sine unic. Nu există o nouă schimbare în fiecare zi, în fiecare bătaie a pulsului un nou adaos de substanță în corp și un pas înainte în tărâmul spiritual? Dacă aceste schimbări ni se par de durată, atunci motivul pentru aceasta constă doar în faptul că le măsurăm după propria noastră existență. Dacă luăm ca bază o scară superioară, în care schimbarea zilei și a nopții va părea doar ca o schimbare a minutelor luminoase și întunecate, iar anotimpurile - doar dimineața, amiaza și seara aceleiași zile, atunci viața umană va dura doar 60-80 de zile. Cât de neînsemnată este însă această scară dacă o comparăm cu durata existenței întregului întreg cosmic, pe care nu trebuie să-l pierdem din vedere, pentru a nu ne gândi prea puțin la creație. Nimic nu este suficient de lung pentru a

pentru a măsura timpii creației și chiar dacă recunoaștem apariția și dispariția sistemelor solare ca secunde pe ceasul creației, cine nu va simți totuși că această măsură este prea mică, întrucât eternul nu poate fi deloc multiplu, finit.

Dacă ne întoarcem acum, după această privire către infinit, pe care spiritul uman nu este în stare să o cuprindă, la produsele pământului nostru , atunci odată cu extinderea orizontului nostru va trebui să admitem că atât ciuperca, cât și banana, atât monada și omul corporal, sunt doar fenomene schimbătoare, care însă, pe parcursul scurtei lor existențe constând într-o serie de schimbări, pregătesc rudimentele pentru reînnoirea ei la alți indivizi, fiind implementări trecătoare ale gândirii constante, căci în timpul actelor individuale de reproducere se repetă aceeaşi organizare. Aceasta este dorința constantă de a găsi pe care o purtăm în noi înșine. Forme cunoscute de organizare, aceste serii legate prin reproducere, sunt idei permanente de creație, iar indivizii individuali sunt doar imagini tranzitorii ale acestor idei. Doar indivizii sunt supuși morții și doar repetarea neoplasmului este permanentă. Datorită acestui fapt, observăm că în natură există doar mijloace slabe pentru conservarea unui individ și cele mai puternice pentru conservarea unei specii. Cea mai puternică atracţie împinge ambele sexe unul spre celălalt. Cu cât indivizii sunt mai slabi, cu atât fertilitatea lor este mai mare, astfel încât slăbiciunea lor nu reprezintă un pericol pentru întreg. Apoi, majoritatea animalelor luptă pentru autoconservare doar individual, dar în timpul împerecherii și eclozării puiilor, multe dintre ele se unesc în familii și își apără existența cu forțe comune. Un animal slab devine mai puternic, unul laș devine curajos. [...]

Nu mă îndoiesc că stimații mei ascultători îmi pot obiecta că, reducând reproducerea la creștere, am explicat o necunoscută prin alta necunoscută. O astfel de remarcă este destul de corectă și, desigur, se poate spune cu același drept că creșterea este o continuare a reproducerii, deoarece cu ajutorul ei individul se formează treptat din nou. M-am oprit, însă, la prima formulare, pentru că de obicei văd ceva

misterios doar în reproducere și consideră creșterea ca fiind complet de înțeles. Prin urmare, îmi va fi plăcut doar dacă eu

va fi obligat să admită că acelaşi mister se ascunde în fenomenul de creştere. Un om de știință naturală, care se deplasează în diverse direcţii în domeniul său, găsește în general ghicitori peste tot, dar în același timp este conștient că toate pot fi reduse la o singură ghicitoare comună, care este creația însăși. Odată ce această singură ghicitoare a fost dată, atunci toate celelalte pot fi deja derivate din ea. Nu putem înțelege baza creației cu ajutorul facultăților noastre mentale și numai prin simțirea interioară trebuie să recunoaștem că există o cauză atât de fundamentală în ea. Sarcina naturalistului este doar să găsească, prin observație, mijloacele prin care creația a fost realizată și se realizează acum, căci, desigur, ea continuă și în prezent. Adevăratul obiect al științei naturii este, așadar, istoria creației însăși, iar toate detaliile, oricât de mari sau mici, ne conduc până la urmă la ea.

Pe baza acestei convingeri, nu numai că putem, dar și trebuie să argumentăm: cum și în ce fel au apărut diverse forme organice? S-au dezvoltat prin reproducere și transformare unul față de celălalt? Sau fiecare formă nu a apărut prin reproducere, ci de la sine și crește doar și mai mult ca număr datorită reproducerii. Toate aceste întrebări care ne conduc în mod inevitabil la aceasta: Cum a apărut viața organică în primul rând?

Experiența directă ne oferă neobișnuit de puțin pentru a rezolva această întrebare. Poate că veți fi surprins când voi spune că nu au trecut aproape 100 de ani de când știința a oferit descrieri și imagini atât de precise ale animalelor încât orice modificări, dacă există, ar putea fi observate de la acestea; pentru plante acest lucru se face pe o perioadă ceva mai lungă de timp. Cu toate acestea, un secol este o perioadă prea scurtă pentru a măsura cu exactitate schimbările în formele organice. Va fi doar o chestiune pentru următorul mileniu să rezolvăm această problemă cu deplină certitudine pe baza observației directe. Cu toate acestea, putem, prin urmare, să respingem complet soluția la această problemă? Zoologul timpului nostru trebuie cel puțin să recunoască această problemă ca fiind una dintre cele mai importante pentru știința sa, pentru a o folosi ca punct de plecare pentru

cercetare și tocmai din această cauză, acumulează material adecvat pentru rezolvarea acestuia de către posteritate. Poate că va găsi suficient material pentru a oferi o probabilitate mai mare de rezolvare a acestei probleme. [, ..]

Din toate acestea trebuie să tragem concluzia că, în măsura în care avem acum material pentru a o judeca, transformarea formelor primare cunoscute de animale în generațiile succesive s-a produs foarte

probabil nu doar într-o măsură limitată, astfel încât dispariția completă a foarte multor au avut loc, fără îndoială, tipuri, dar la fel de fără îndoială a existat o apariție treptată, deși nu simultană, a acestora. Dacă acum întoarcem acest rezultat înapoi la începutul raționamentului nostru, vom vedea că acolo am recunoscut speciile ca permanente și numai indivizii ca trecătoare. Cu rușine, acum trebuie să recunoaștem că ne-am înșelat atunci, tocmai pentru că orizonturile noastre erau încă prea înguste. Așa cum un copil vede în semenii săi doar copii veșnici, în același timp vorbind adesea despre când el însuși va fi mare, și fără să țină cont deloc de eternitatea existenței sale, tot așa și cercetarea științifică, în prima ei privire copilărească asupra lucrurile, permite parcă corpurile organice ar avea ceva permanent, dar în curând se ajunge la convingerea că toți indivizii sunt trecători și își continuă viața doar prin reproducere; dacă își cheamă în ajutor istoria tuturor timpurilor, trebuie să admită în cele din urmă că speciile sau serii de reproducere sunt și ele tranzitorii.

Totuși, dacă speciile sunt tranzitorii, atunci ce este permanent? Povestea creației în sine nu ar trebui să fie așa? Nu ar trebui ideile tranzitorii să fie expresii ale unei idei fundamentale? Și această idee de bază, ne va rămâne ascunsă pentru totdeauna? [...]

Animalele cu creier mare, adică maimuțele și oamenii, au apărut ultimele și s-au ridicat deasupra pământului.

Aceasta dezvăluie succesiunea în care animalele au apărut treptat pe pământ și, treptat, părți nemișcate și mai mult sau mai puțin lipsite de viață, cum ar fi scoici, coarne, oase au făcut loc din ce în ce mai mult unor părți vii reale și, în general, masa a scăzut odată cu dezvoltarea capacității de a mișcă și percepe, deci mai bine organizat pentru

În viețile noastre avem din ce în ce mai mult dominația asupra celor inferioare.

Permiteți-mi să închei, întrucât este necesar să completăm tabloul, să conturăm în câteva lovituri dezvoltarea rasei umane! La început, luptând cu natura înconjurătoare pentru existența sa, învață să se apere de influențele fizice. Sub acoperirea frunzelor sau într-o peșteră, el, ca un animal, caută adăpost de furtuni și frig. Cu toate acestea, înclinațiile sale spirituale îl învață să domine masele moarte. Își face o acoperire mobilă din frunze și o numește rochie, își construiește o peșteră într-un loc convenabil și o numește acasă. Abilitățile fizice nu i-au dat arta de a înota, dar placa îl poartă peste râu. Își construiește o casă din mai multe scânduri și, împreună cu soția și copilul său, pleacă de pe țărm spre o altă patrie, deplasându-se prin apă cu ajutorul vâslelor - ca niște brațe alungite artificial. Învârte o bucată de pânză și, cu ajutorul acesteia, îndepărtând vâslele, se lasă mișcat de vânt. Un ac, îndreptat spre stâlp, îi arată drumul și nu mai are nevoie de țărm. Totuși, în același timp, el continuă să depindă de capriciile vântului. Apoi închide focul

și apa într-o încăpere îngustă și forțează amestecul lor, numit abur, care apare ca urmare a amestecării forțate a acestor elemente ostile și se străduiește constant să scape pentru a se separa din nou în apă și foc, - îl obligă să transportă-l peste mare cu ajutorul roților . Așa își face elementele sclavii. El, pentru a cărui putere fizică un șanț de 6 picioare lățime este un obstacol de netrecut, face din ocean o cale mondială care țese toate țările într-o uniune strânsă. Oamenii de știință serioși au vorbit deja despre posibilitatea de a comunica cu luna cu ajutorul luminii reflectate și poate că aici totul se rezumă la o înțelegere fericită a semnelor pentru a-i oferi credinciosului nostru partener vești despre bucuriile și necazurile noastre...

Și nu este izbitor ceea ce trece prin toate acestea ca un fir roșu? Am pus problema istoriei dezvoltării pământului și ne-am confruntat în primul rând cu prima sa perioadă - perioada de masă moartă fără formă, viață și orice animație sub forma unei acumulări de diferite metale. În a doua perioadă această masă

* Prof. Gauss (1864).

ca este legat de forma si lege sub forma unor corpuri cristaline. În al treilea, ea intră în slujba vieții vegetale: plantele acoperă pământul, animalele fără sens locuiesc în apă. În perioada a patra, animalele și animalele, înzestrate cu bucurii și necazuri, se dezvoltă din viața vegetală și procesează în continuare materia, transformând substanța plantelor în masa corpului lor.În a cincea perioadă, viața spirituală a omului începe să-și manifeste. putere, să cucerească materia, să domine elementele, să transforme toate vieţuitoarele în sclavii lor, iar în cele din urmă, în a şasea, care poate începe cu invenţia tiparului, adună toată bogăţia spirituală într-un singur întreg.Astfel, întregul Pământul este doar pământ arabil pe care crește principiul spiritual al omului și toată istoria naturii este doar istoria victoriei înainte a spiritului asupra materiei Aceasta este ideea creației și nu pentru a se armoniza cu ea, nu , dar pentru a o realiza, acesta din urmă obligă indivizii individuali și serii întregi de reproducere să dispară și ridică prezentul deasupra stadiului trecutului vast.

Pretutindeni, știința naturii, de îndată ce se ridică deasupra luării în considerare a detaliilor, conduce la această idee fundamentală, deci cum se poate crede (cum se întâmplă adesea în realitate) că ar trebui, dimpotrivă, să ducă la materialism? Desigur, materia este solul pe care știința naturală avansează, dar folosind-o exclusiv ca suport. Cum altfel ar putea găsi material pentru manifestarea dominației sale? Dacă timpul și locul nu ar interfera cu acest lucru, aș încerca să arăt prin exemplul dezvoltării unui pui într-un ou că metabolismul în acesta depinde de zestrea mai mare pe care oul o primește de la mamă și cred că această dovadă poate fi realizată cu la fel de evidentă ca orice lucru empiric. De asemenea, cu greu este necesar să pornim de la noi înșine. Am observat mai sus că omul este în continuă schimbare. Oricum, nimeni nu se va convinge că este diferit de ființa care, acum 20 de ani, a perceput, gândit și sperat, locuind propriul trup. Faptul însuși al conștiinței noastre spune tuturor că el este același eu. Totuși,

este la fel de adevărat că de atunci în ochiul lui, și în urechea lui și în inima lui, nu s-a păstrat niciun atom din prima substanță, astfel încât doar forma

păstrat așa ceva. Așadar, și aici, există acea transformare constantă a materiei în slujba spiritului care merge înainte, dar rămâne - într-un cuvânt, aceeași relație pe care noi, trecând mental prin toate timpurile, am găsit-o în istoria creației.

Cum a intrat materia sub stăpânirea spiritului, dacă a provenit și, dacă da, cum din ea, acesta este deja un mister comun pe care îl întâlnim pretutindeni, atât mari cât și mici. Acest mister este de neînțeles pentru mintea noastră, cel puțin în timp ce noi înșine suntem în lupta cu materia și nu aș ști ce dorință este inerentă în noi dacă nu aș spera că acest secret va fi înțeles atunci când acesta nu mai există.

Și acest secret care este vizibil peste tot - nu ar trebui să protejeze împotriva unui alt pericol imaginar? Știința naturii, se aude uneori, distruge credința. Cât de laș și meschin este asta! [...] Dar ar fi mult mai prudent să nu împiedicăm gândul să meargă acolo unde vrea ea. Dacă ea urmează calea greșită, atunci eroarea nu poate rămâne ascunsă mult timp. Într-adevăr, de ceva vreme studiul naturii a tins spre materialism, dar numai din forța rezistenței, căci în același timp au încercat să forțeze cercetarea liberă să ia o altă cale. La ora actuală, printre oamenii de știință naturală, există mai mulți mistici decât liber gânditori, dacă îndrăznesc să folosesc această din urmă expresie, fără a dori să le exprim lipsa de respect pentru religie*. [...]

NOTĂ

1 Acest raport, citit la Koenigsberg în 1834 sub titlul „Legea generală a dezvoltării naturii”, a fost publicat de K-Baer în cartea sa „Prelegeri despre științe naturale și economie”. În timpul vieții, a publicat din nou raportul în 1864 într-o colecție de discursuri și rapoarte. Publicat cu abrevieri din carte: Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. p. 204-205, 210-211, 214-215.

* Pe parcursul a 30 de ani, această atitudine s-a schimbat oarecum, dar fără îndoială doar temporar (1864).

ROULIER KARL FRANCEVICH

K. F. Roulier s-a născut în 1814 la Nijni Novgorod în familia unui artizan francez rusificat. A primit educația inițială la Nijni Novgorod, iar în 1829 a intrat în filiala din Moscova a Academiei medico-chirurgicale. După ce a terminat-o cu succes, Roulier a servit ca medic în Regimentul de Dragoon din Riga între 1834 și 1836.

În 1836, a preluat funcția de tutore (asistent) la Catedra de Istorie Naturală a Academiei Medico-Chirurgicale. După susținerea disertației, K. F. Roulier a primit diploma de doctor în medicină și funcția de conferențiar.

A petrecut vara anului 1841 într-o călătorie științifică în Germania. Nemulțumit de dezvoltarea științei europene, Roulier a publicat articolul „Doubts in Zoology” (1841) în Otechestvennye Zapiski.

Din 1842 până la moartea sa, K. F. Roulier a ocupat Departamentul de Zoologie de la Universitatea din Moscova. A devenit unul dintre fondatorii zoologiei ca știință, acordând o mare atenție problemelor paleontologiei și metodei istorice în biologie. El a pus, de asemenea, bazele ecologiei animale.

K. F. Roulier a făcut mult pentru a promova opinii avansate în biologie. Timp de mulți ani a fost secretarul Societății Oamenilor de Științe Naturale din Moscova și a editat „Buletinul de Științe ale Naturii” pe care l-a publicat. În anii cincizeci, prelegerile publice ale lui Roulier „Lectura despre manierele și stilul de viață al animalelor” (1845–1846) și „Viața animalelor în raport cu condițiile externe” (1851) au provocat o mare rezonanță.

Propaganda unor opinii materialiste avansate asupra naturii, apropierea de democrații revoluționari au provocat persecuția profesorului progresist. Au fost monitorizate cursurile universitare ale lui K. F. Roulier. Cărțile sale au fost retrase din circulație. În 1852 i s-a interzis să țină prelegeri publice.

C. F. Roulier a murit în 1858.

ESEURI

1. Roulier K-F. Lucrări biologice alese. M.: AN SSSR, 1954. 688 p.

2. Roulier K.F. Îndoieli în zologie ca știință; porc brazilian; zoologie generală; Despre prima apariție a plantelor și animalelor pe pământ // Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. M., 1959. S. 479-526.

LITERATURĂ

1. Mikulinsky S. R. K-F. Roulier și învățătura sa despre dezvoltarea lumii organice. M.: Academia de Științe a URSS, 1957. 355 p.

2. Abraishev M. M. Despre dialectica spontană în lucrările lui K. F. Roulier // Filosofie. Științe. I960. nr. 4. p. 120-124.

3. Davitashvili L. III. Predarea lui K-F. Roulier despre dezvoltarea lumii organice//Problema. filozofie. 1964. Nr 5. P. 85-91.

ÎNDOIILE ÎN ZOOLOGIE CA ŞTIINŢĂ1

eu

Trecem de la cunoscut la necunoscut, iar prin dat găsim necunoscutul. Această regulă fundamentală stă la baza tuturor metodelor folosite pentru a studia un subiect nou studiat: trebuie studiat cel mai apropiat dat. Facem întotdeauna asta în știința noastră? Nu, uneori mergem pe sens invers fără să simțim asta. Toți oamenii de știință de primă clasă sunt de acord că zoologia se bazează pe posibila delimitare precisă a speciilor de animale. Unde este mai posibil acest lucru, dacă nu în animalele care ne înconjoară constant, adică animalele domestice, sau în animalele faunei noastre? Pe de altă parte, un număr mare de specii ale aceluiași gen necesită, pentru o imagine de ansamblu cât mai convenabilă, să se accepte una dintre ele ca tipică, normală, iar celelalte ca diferite de aceasta, care, prin urmare, ar trebui să fie mai accesibile și mai cunoscute. pentru noi; iar acesta ar putea fi un animal al faunei noastre. Este exact ceea ce fac ei în matematică: este posibil să găsiți necunoscutul doar cu ajutorul datelor cunoscute anterioare. Botanistii au apreciat de mult acest adevăr: toată lumea face excursii. [...] III

III

Toți cei mai buni scriitori din aproape toate timpurile au acceptat în unanimitate și încă acceptă mișcarea voluntară ca o trăsătură distinctivă a animalelor. Dintre toți zoologii cu care am avut ocazia să mă întâlnesc în timpul călătoriilor mele în Germania, Ehrenberg este singurul care distinge animalele prin capacitatea de a prelua substanțe solide (hrană) în cavități interne, puternic limitate; iar el, totuși, nu respinge arbitrariul în mișcarea animalelor, ci spune doar că de multe ori este prea greu să-l descoperi. Dintr-o astfel de definiție general acceptată, s-ar părea că ideea ar trebui să curgă firesc, este chiar necesar, să studiem mai îndeaproape acest arbitrar în mișcare, acest principiu spiritual al animalului, și totuși vorbim despre animale.

autentifică-te despre lucruri foarte multe și variate, dar vorbim cel mai puțin sau chiar rămânem complet tăcuți despre cele mai înalte abilități ale vieții animale. Nu vom spune că cunoaștem pe deplin o persoană atunci când i-am studiat structura corporală și utilizarea instrumentelor sale, dar în studiul unui animal ne limităm la a indica aceste două aspecte. Omul a devenit cu mult timp în urmă subiectul psihologiei, pe care toată lumea o pune mai presus de antropologia materială, și totuși pentru antropologia materială nu există încă o parte corespunzătoare în știința animalelor, nu există nicio psihologie a acestora. Ceea ce este inadmisibil într-un anumit caz de un fel este considerat suficient într-un alt caz complet identic.

Există chiar și scriitori care, din preferință pentru om, neagă existența rațiunii la animale și nu permit în ele decât instinctul, care, în opinia lor, este o dorință involuntară, inconștientă de a face un lucru și de a evita altul, uitând că baza a tuturor științei Ei își asumă conceptul de arbitraritatea mișcării animalelor, uitând de asemenea că atunci când descriu animale în special, ei numesc rapid un animal inteligent, iar altul prost etc. Alții, care nu au putut rezista dovezilor în favoarea animalelor raționează și nu a vrut să-l recunoască complet, a recunoscut că, totuși, ceva asemănător și au numit asta ceva sens! Cuvier cel Tânăr2 a fost primul care a dezvăluit întreaga importanță a psihologiei animalelor și acesta este cel mai mare merit al său, deși unii au scris deja despre morala animalelor înaintea lui, în special Virey3, și deși Blainville deja compusese anterior denumirea de zooetică pentru aceasta. face parte din zoologie, dar, repetăm, nimeni nu a simțit importanța ei; nu i s-a dat un loc în știință, iar puținele studii ale manifestării vieții spirituale la animale stăteau nefolosite, ca niște materiale fără scop, fără nicio legătură vizibilă cu zoologia. Cuvier spune, așa cum subliniase deja Virey, că toate animalele sunt caracterizate atât de instinct, cât și de rațiune, fără a exclude omul însuși; că gradul de dezvoltare al acestor două principii de acțiune este constant în opoziție reciprocă în funcție de diferite clase de animale și în funcție de vârsta aceluiași animal, astfel încât animalul cu instinctul cel mai dezvoltat, de exemplu, o albină, o furnică, castorul, este în același timp și cel mai prost, dar dimpotrivă, un câine, elefantul etc., având un instinct slab, sunt înzestrați cu o minte relativ puternică. Prin aceasta el rezolva aparenta contradictie a celor care

care distingea o persoană prin rațiune și, printre altele, spunea că există animale inteligente care sunt mai deștepte decât un prost: au confundat aici fenomenul instinctului cu fenomenele rațiunii. De fapt, este de neînțeles modul în care rațiunea a fost luată de la animale atât de mult timp, când toate fenomenele sau abilitățile individuale ale acesteia au fost de mult lăsate să fie indiscutabil vizibile în ele: receptivitatea, memoria, considerația, rațiunea însăși și voința; dovezile existentei lor sunt inepuizabile la fiecare animal domestic. Cu toate acestea, există însă mai multă distanță între rațiunea animalelor și rațiunea omului decât între cele două puncte de capăt ale unei linii drepte nesfârșite: capacitatea de autocunoaștere a omului, manifestată în conștiința nevoii de religie, în perfecţionarea rasei umane, din care până şi cea mai mică urmă este imperceptibilă la animale, îl plasează capul tuturor. Prin urmare, cei care exclud omul din regnul animal și fac un al patrulea regat special din rasa sa acționează foarte corect. Separarea animalelor de plante se bazează pe un principiu spiritual, și nu pe unul organic sau corporal: de ce, așa cum notează Wagner4, nu poate servi drept motiv suficient pentru separarea omului de animale? [...]

VIII

Din aceeași definiție a unui animal, în care arbitraritatea mișcărilor este indicată ca semn esențial, distinctiv, ne-am aștepta ca în

afirmarea speciei, chestiune atât de importantă în știință, să fim atenți și la moravuri, la psihologia animalelor - și între Cu toate acestea, această latură este ratată în aproape toate formele. Prin aceasta studiem corpurile animalelor din natură; și, în schimb, le studiem în săli de clasă pe baza rămășițelor, pieilor, animalelor împăiate etc. În acest caz, acționăm la fel de nedrept cum au acționat cei care au studiat recent animalele slăbioase după cochilie și polipii după polipi. Până când vom începe, ca același naturalist care a observat viața păsărilor în pădurile Americii, să studiem animalele în toate momentele vieții lor, până atunci conceptele noastre despre separarea speciilor vor rămâne incomplete și șocante. Mai întâi, au studiat animalul pe baza caracteristicilor sale externe (cum au spus Aristotel și Linneu zoognostic), apoi au început să disece animalele și să prezinte esența în anatomie și fiziologie (Cuvier); Mai departe

a descoperit un nou aspect important al studiului la animale: istoria concepției (Purkinje5, Wagner și alți scriitori contemporani). În cele din urmă, începe să ni se deschidă oportunitatea de a ne completa și aprofunda informațiile despre animal cu un nou element al vieții sale, psihologia sa. Acest pas înainte este încă înainte pentru campionii științei: acum abia se conștientizează necesitatea lui.

Ei vor spune, poate, că latura materială este singura constantă, ușor perceptibilă la animal. În acest sens, observăm că imaginea unui animal este la fel de constantă: un animal nu o schimbă niciodată fără a-și modifica caracteristicile cele mai materiale și, dacă, pe de o parte, funcția depinde de organizarea instrumentului, atunci nimeni nu va nega. că, la rândul său, funcția are o influență asupra dispozitivului unui instrument: unealta și funcția, materia și viața există într-o legătură reciprocă, strânsă, de familie.

Cu toate acestea, nu rezultă din aceasta că sistemele bazate numai pe caracteristicile materialelor sunt inutile. Lexiconele, în care cuvintele sunt aranjate în funcție de succesiunea literelor lor constitutive, sunt necesare pentru a le găsi mai convenabil pe primele. Dar nimeni nu va argumenta că lexiconele exprimă tot ceea ce poate și, prin urmare, trebuie știut despre un cuvânt; că ordinea literelor conține întotdeauna, de exemplu, sensul, originea etc. a unui cuvânt.

IX

Descrierea speciilor și atribuirea unui loc în sistem a fost considerată de toată lumea ca sarcina principală în știință: „Nommer, décrire et classer c'est la base et le but de la science”,6 spune Cuvier, un reprezentant al modernului. perioada științei noastre.

În consecință, această problemă trebuie abordată cu posibile precauții pentru a nu pune principii false la baza științei.

Vreau să clasific animalul ca un întreg - un animal complet, nu o parte din el. Prin urmare, pentru a afirma existența unei specii pe o bază suficientă, trebuie să cercetez întreaga masă de fenomene individuale

care marchează animalul, istoria sa completă. Pentru a o dezvălui, să ne amintim că un animal există A) în spațiu și B) în timp.

A) Ca corp organic existent în spațiu, animalul trebuie să-l ia în considerare:

a) din partea materială a instrumentelor sale,

b) din partea manifestărilor vieții în ele,

c) din partea materială a întregului animal,

d) din partea manifestărilor vieții la întregul animal, atât private, cât și generale.

B) Ca organism organic existent în timp, animalul trebuie considerat:

e) în toate schimbările și perioadele de concepție, dezvoltare treptată, moarte, renaștere etc.

Aceasta este suma fenomenelor care alcătuiesc istoria completă a animalului. Numai după ce l-am studiat complet avem dreptul de a decide despre independența sau inseparabilitatea unei anumite specii; Numai când am studiat un animal din toate părțile posibile, avem dreptul să vorbim cu încredere despre relația dintre sfera sa completă și sferele cele mai apropiate sau adiacente ale altor animale, adică să-i clasificăm specia.

Pe motive similare, afirmăm întotdeauna și peste tot speciile? Nu, de obicei acționăm mult mai ușor: definim o specie printr-o singură piele, printr-un exemplar, nici măcar în viață, dar umplut, fără să știm nimic despre modificările și condițiile ei organice, formele sale de tranziție, viața ei etc., și noi adăugați doar sfârșitul descrierii: „Am văzut un animal de pluș într-un astfel de birou” sau „singura copie a acestei insecte o păstrează cutare sau cutare”.

Dintr-o aprobare atât de grăbită a speciilor, rezultă foarte firesc că le caracterizăm cu caracteristici nepotrivite, nesemnificative, sau cu o sumă insuficientă de caracteristici: caracteristicile speciei se schimbă în fiecare minut; în descrierile speciilor se naște o confuzie și o ambiguitate necesară, care nu pot fi rezolvate decât printr-un studiu complet al organizării, vieții și obiceiurilor animalului. Să ne amintim doar păsările de pradă și păsările de apă: sunt doi scriitori care le descriu în același mod și în același număr? Există măcar un scriitor care, vorbind despre ele de două ori în momente diferite, nu și-a schimbat semnificativ părerile despre ele? Și acest lucru este valabil chiar și pentru cele mai obișnuite păsări din fauna noastră. Este foarte firesc: ne amăgim pe noi înșine confundând o parte cu întregul. Vrem să clasificăm animale întregi, dar le clasificăm dinții, ciocul, pene, picioare etc. Râdem

peste o persoană care selectează cărțile din biblioteca sa pe baza culorii hârtiei, a cernelii, a marginilor, a legăturii etc., și totuși nu asta facem cu animalele?

Până nu începem să studiem fiecare animal din toate aspectele vieții sale, ab ovo ad mortem usque7, cu monografii complete, închise de pretutindeni, până atunci sistemele noastre nu vor dobândi gradul posibil de perfecțiune și constanță. În acest sens, avem singura consolare în fața noastră că un om de știință naturală, lipsit de posibilitatea de a dobândi noi animale, nu este lipsit de posibilitatea de a face observații utile și importante asupra animalelor faunei sale. Monografiile celor mai comune animale, chiar și cele domestice, reprezintă un domeniu vast pentru activitatea utilă a naturistului și îi vor da un nume nu mai puțin demn de numele celui care a descris un număr considerabil de animale noi. Verificarea și adăugarea la vechiul în știință este cel puțin la fel de importantă ca și sublinierea noului. [...]

X

În singurul gen de om admitem o singură specie – „homo sapiens L”. Dar, în plus, după ce am observat că mulți indivizi prezintă diferențe puternice, importante, care sunt constante, adică nu depind de condițiile externe, sunt transmise descendenților și nu sunt transmise unul de celălalt, am împărțit această specie în noi grupuri, care am numit triburi sau generații (stirpes generis Immani); la animale împărțim speciile doar în modificări (variete) și acordăm o importanță mult mai mare triburilor decât modificărilor; dar de ce? Dacă diferențele reciproce ale triburilor sunt extrem de importante, atunci de ce nu le numim specii, de ce acceptăm o singură specie și nu multe specii din rasa umană? De ce nu acceptăm triburi la animale, ci modificări sau specii în rasa umană?

XI

Spunem că istoria naturală, și în special zoologia, este o știință pur experimentală; în ea totul începe și se termină cu experiența. Pe de altă parte, știința în general este compusă din materie sau conținut și formă; prima se dobândește prin observație și experiență; acesta din urmă este prin considerație sau speculație. Observatii si

experimentele sunt mute: trebuie explicate, trebuie să li se dea sens, altfel vor zace inutile în știință; la rândul său, fiecare speculație trebuie să fie verificată și reflectată de un anumit fapt. Într-un cuvânt, conținutul constituie subiectul (obiectul) cercetării și studiului, iar forma exprimă metoda cercetării ulterioare și facilitează studiul ei inițial. Ce se va întâmpla după aceea, știință pur experimentală și pur speculativă? - Pur paradox.

Zoologia și toată istoria naturală sunt preponderent experimentale pentru că studiază corpurile, și în același timp speculative pentru că trebuie să reprezinte o formă de știință, și nu o colecție dezordonată, inexplicabilă, de fapte inexplicabile, înțelese la întâmplare sau întâmplător.

NOTE

1 Publicat prima dată în jurnalul „Notes of the Fatherland” (1841. T. XIX, departamentul 2.). Publicat în fragmente din carte: Lucrări alese ale naturaliștilor ruși din prima jumătate a secolului al XIX-lea. M.: Sotsekgiz, 1959. P. 479-480, 481-482, 487-488, 489-490.

2 Cuvier Jr. - naturalist francez F. Cuvier (1773-1838).

3 Virey J-J. (1776-1847) - naturalist francez, autor al eseului „Istoria moralei și instinctelor animalelor” (1820).

4 Wagner R. (1805-1864) - fiziolog german.

5 J. Purkinje (1787'-1869) - biolog ceh.

Numirea, descrierea și clasificarea sunt fundamentul și scopul științei.

7 De la ou la moarte.

Biblioteca „Runiverse”

CONŢINUT

FILOZOFIA RUSĂ A PRIMEI jumătăți

SECOLUL XIX

Cititor

Întocmit de EMELYANOV B.V.

IB nr. 101

Editor E. G. Ponizovkina

Artistul A. V. Vokhmin

Editori tehnici M. G. Gorshkova, G. A. Pyrin

Corector A. V. Danilova

Livrat la set 24/05/87. Semnat pentru publicare la 28 iulie 1987. NS 11117.

Format 84X108/32. Tipograf de hârtie. Nr. 2. Font literar. Imprimare ridicată. Ed. academic. l. 21.9. Condiţional cr.-ott. 22.7. Condiţional cuptor l. 22.68.

Tiraj 2000. Comanda 263. Pret 1 rub.

Editura Universității Ural. 620219, Sverdlovsk, GSP-830,

Lenin Ave., 13-6.

Tipografia editurii „Ural Worker”. Sverdlovsk,

Bulevardul Lenin, 49.

Biblioteca „Runiverse”

În 1987, Editura Universității Ural a publicat monografia lui I. Ya. Loifman „Reflecția ca cel mai înalt principiu al epistemologiei marxist-leniniste”. Volumul 8 a. l. Pret 1 rub. 20 k.

Monografia examinează problemele cheie ale teoriei cunoașterii pe baza unei concretizări sistemice a principiului reflecției în materie, aspecte operațional-practice și evaluative.

Cartea este destinată profesorilor de filozofie, studenților și oricui este interesat de problemele filosofiei marxist-leniniste.

Biblioteca „Runiverse”

Aplicațiile trebuie trimise la:

Sverdlovsk, 620219 GSP-830, Lenin Ave., 136, Editura Universității Ural

Biblioteca „Runiverse”

În 1987, Editura Universității Ural a publicat monografia lui V. A. Mukhachev „Socialismul pre-Marksian: Esență și Geneză”. Volumul 10 a. l. Pret 1 rub. 80 k.

Monografia este dedicată studiului problemelor metodologice din istoria învățăturilor socialiste și comuniste. Printr-o analiză sistematică a interpretărilor lui K. Marx și F. Engels asupra conceptelor „socialism” și „comunism” în timpul formării marxismului, a fost determinată baza logică științifică a istoriei gândirii socialiste. Este reconstruită înțelegerea conceptuală a fondatorilor comunismului științific despre geneza socialismului premarxian.

Biblioteca „Runiverse”

Aplicațiile trebuie trimise la:

Sverdlovsk, 620219 GSP-830, Lenin Ave., 136, Editura Universității Ural

Biblioteca „Runiverse”

În 1987, Editura Universității Ural a publicat monografia lui V. I. Kolosnitsyn „Alienarea religioasă” Volumul 12 a. l. Pret 1 rub. 80 k.

Lucrarea oferă o analiză filozofică a alienării religioase ca formă de alienare spirituală, examinează structura și funcțiile acesteia, principalele modele de dispariție și examinează diferite aspecte ale problemei „progresului social și religiei”.